

§ 1 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2022/23:79 till socialförsäkringsutskottet
2022/23:80 och 84 till skatteutskottet
2022/23:82 och 91 till justitieutskottet
2022/23:83 till konstitutionsutskottet
2022/23:85 till arbetsmarknadsutskottet
2022/23:88 till civilutskottet
2022/23:89 till näringsutskottet
2022/23:93 till finansutskottet
2022/23:94 till utbildningsutskottet

Skrivelser

2022/23:81 till finansutskottet
2022/23:90 till utrikesutskottet

§ 2 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialutskottets betänkanden

2022/23:SoU23 Behandling av personuppgifter vid antalsberäkning inför
klinisk forskning
2022/23:SoU19 Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel

§ 3 Sveriges medlemskap i Nato

*Sveriges medlemskap
i Nato*

Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU16
Sveriges medlemskap i Nato (prop. 2022/23:74)
föredrogs.

Anf. 1 ARON EMILSSON (SD):

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Det är ett historiskt och nödvändigt beslut vi nu är på väg att fatta. Sverige lämnar 200 år av militär alliansfrihet och väljer att ansluta sig till

en militärpolitisk allians. Rysslands förnyade, oprovocerade invasion av Ukraina den 24 februari i nådens år 2022 får omfattande konsekvenser för Europa, men inte bara för Europa utan för hela världssordningen.

Detta ställer höga krav på att den svenska försvarsförmågan ökar, och det behöver ske så snabbt som möjligt. Det görs främst genom att vi själva satsar och tar ansvar för vår egen försvarsförmåga. Samtidigt behöver vi också konstatera att inget ökar den svenska försvarsförmågan så snabbt som en anslutning till en militär allians som också backas upp av Europas demokratiska stormakter och inkluderar världens starkaste militära makt. Denna militära allians är Nato, och att vi mot bakgrund av den kraftigt ökade hotbilden från Ryssland tar beslutet att ansluta oss är att ta ansvar för vårt lands säkerhet i dag och i framtiden.

Herr talman! Att förutom det dagsaktuella perspektivet ha med sig det historiska är en nödvändighet när man tar så omfattande och genomgripande beslut som att söka medlemskap i en allians efter över 200 år av militär alliansfrihet. Historiens lärdomar får inte glömmas. Sedan kung Karl Johan våren 1812 gjorde sitt slutliga val har Sveriges inriktning varit militär alliansfrihet. När vi blickar tillbaka på denna period kan vi konstatera att det faktum att vårt land har varit förskonat från krigets fasor har varit det som skilt oss från de flesta andra stater. Denna politik har historiskt tjänat Sverige väl.

Det har dessutom funnits en total uppslutning bland riksdagspartierna bakom denna politik. Det har gällt under de båda världskrigen och under kalla kriget. Fram till 1999, då Liberalerna, dåvarande Folkpartiet, beslutade sig för att förorda ett svenskt Natomedlemskap, har det rått stor enighet bland riksdagens partier om denna för vårt land grundläggande fråga.

Men, herr talman, världen har kraftigt förändrats sedan 1800- och 1900-talen. Hotbilden från Ryssland har varit återkommande, men någon militär allians motsvarande dagens Nato har inte funnits historiskt.

På den europeiska kontinenten har Nato varit krigsavhållande. Natos utvidgning i Sveriges närområde har lett till att vi blivit säkrare.

Sverige har också sedan kalla krigets slut varit pådrivande i att gemensamt med våra grannländer säkra fred och säkerhet. Det har vi kunnat göra i en tid som de senaste 30 åren har präglats av fred i vårt närområde. Sverige har exempelvis varit med och konkret byggt upp Baltikums försvar genom att överföra mycket stora mängder krigsmateriel. Vi har samövat och utvecklat vårt partnerskap med Nato, och inte minst har vi verkat för militär samverkan med Finland som även går bortom fredstida förhållanden.

Herr talman! Sverigedemokraterna har varit och är ett parti som sätter Sveriges säkerhet främst. Sedan vårt riksdagsinträde har vi konstant verkat för ökade anslag till totalförsvaret, även under de svåra år då partier från höger till vänster såg försvaret som ett särintresse. Det är detta som är grunden i den krigsavhållande förmågan, och det är också en av de viktigaste komponenterna för att vara välkommen som medlem i Nato, allt enligt Washingtonfördragets tredje artikel.

Vi har noga övervägt alla möjligheter att stärka den svenska försvarsförmågan. I december 2020 röstade vi för att Sverige på samma sätt som Finland skulle införa en så kallad Natooption i vår säkerhetspolitik. Den dåvarande rödgröna regeringen valde dock att inte införa någon sådan option. I stället var Socialdemokraterna emot att ens diskutera ett framtida

behov av Natomedlemskap. I stället för att underlätta Sveriges väg mot Nato försvårade socialdemokratien den då på flera sätt. Bland annat valde regeringen att låta Sverige bli observatör i FN:s kärnvapenförbudskonvention, TPNW, trots att konventionen går emot grunden i Natos avskräckningspolitik.

Under 2022, efter Rysslands storskaliga anfall mot Ukraina, drev vi på för att man skulle tillsätta en utredning för att undersöka möjligheterna till Natomedlemskap och konsekvenserna av detta. Den socialdemokratiska regeringen och dåvarande statsminister Magdalena Andersson, däremot, påpekade att ett Natomedlemskap för Sverige nu skulle destabilisera säkerhetsläget i Sveriges närområde. Till slut tillsatte regeringen ändå en parlamentarisk utredning som kunde publicera en rapport med en analys av säkerhetsläget och drog slutsatsen att Sverige bör gå med i Nato.

Sverigedemokraterna hade gärna sett en mer omfattande utredning och mer debatt kring Nato – det är sant. Men vi konstaterade också att läget försämrades snabbt och att möjligheten att lämna in en Natoansökan omgående behövde prioriteras. Samtidigt som analysen pågick begick Ryssland massakrer och folkrättsbrott i en omfattning som inte har skådats på många decennier i Europa.

Herr talman! Det gynnade Sveriges säkerhet att vi tillsammans med Finland kunde lämna in en Natoansökan i maj 2022 och att detta inte fördröjdes. Processen som sedan har följt har varit en av de snabbaste i Natos historia. Alla Natos medlemsstater utom två har i dagsläget ratificerat Sveriges ansökan.

Tyvärr är det nu mycket som talar för att Finland kommer att bli medlem av Nato före Sverige. Det är beklagligt om vi två broderfolk inte kan bli medlemmar i alliansen samtidigt. Ett finländskt Natomedlemskap kommer dock på avgörande punkter att gynna även Sverige, bland annat genom att Nato kan agera i krigstid även i Finland.

Medlemskapet i Nato ställer också krav på Sverige och Sveriges försvarsförmåga, vilket är positivt. I Nato kan man inte åka snålskjuts, utan det krävs att alla är med och bidrar. I dagsläget anpassas våra myndigheter och andra strukturer i ett arbete som är väldigt angeläget.

Herr talman! När Sverige går in i Nato är det mycket viktigt att vi gör det med ambitionen att bli en fullt integrerad del av alliansen och ställa upp på bland annat det som omnämns i den strategiska doktrinen. Det innebär att vi behöver ha ett 360-gradersperspektiv. Ryssland är självklart det dimensionerande hotet för svensk del, men vi måste också ha förmåga att möta hot i alla riktningar.

Nato framhåller, förutom den konventionella och nukleära avskräckningen, även robotförsvarsförmågan. Detta är tyvärr en förmåga vars betydelse under lång tid varit underskattad i svensk försvarsplanering. Men med en ökad spridning av teknologi för både massförstörelsevapen och långdistansrobotar finns ett behov av att gemensamt med Nato kunna bidra även till denna del och gemensamt bygga upp ett skydd för både Sverige och våra allierade. Även när det gäller förmågor såsom cyber och rymd är det viktigt att Sverige bidrar och integreras i Natos strukturer.

I Nato kommer vi att ha möjlighet till såväl nationell och bilateral som gemensam, kollektiv planering. Nato är inte ett överstatligt organ på samma vis som Europeiska unionen.

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

Herr talman! Avslutningsvis är det viktigt att konstatera att världen fundamentalt har förändrats. Att den skulle återgå till en mer regelbaserad världsordning är tyvärr inte sannolikt under den nära, överblickbara framtiden. Tyvärr ser det snarare ut som att utvecklingen är på väg åt andra hållet.

En geopolitiskt fragmenterad och uppdelad värld och en värld där styrka går före rätt är tyvärr en verklighet vi har att möta i många avseenden. I en sådan verklighet krävs en starkt avhållande militär förmåga, och genom ett medlemskap i Nato kommer denna förmåga att öka, både för oss och för våra grannländer. Därför kommer Sverigedemokraterna att rösta för ett svenskt Natomedlemskap och de lagändringar som följer med detta.

(Applåder)

I detta anförande instämde Yasmine Eriksson (SD).

Anf. 2 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Tack, Aron Emilsson, för inlägget – också den historiska delen. Jag saknade dock en del av historiebegrundningen, herr talman.

En viktig del av debatten har varit just det som Aron Emilsson framförde: Den svenska alliansfriheten har tjänat oss väl. Den har tjänat stabiliteten i norra Europa. När vi under tiden efter annekteringen av Krim har försökt ställa frågan på vilket sätt alliansfriheten tjänar oss väl och bidrar till att stabilisera vår del av Europa har Sverigedemokraterna blivit svaret skyldiga. De har inte varit intresserade av att föra den debatten. De har deltagit i att lägga locket på och berätta berättelsen om att alliansfriheten tjänar oss väl och att vi inte ska bli medlemmar i Nato. Det har gällt fram till efter Rysslands brutala angrepp våren 2022.

Det är klart att detta har bidragit till att skapa bilden att vi inte ska diskutera Nato, att det inte är aktuellt. Det har också bidragit, herr talman, till att många uppfattar att det helt plötsligt blev en svängning. Jag tror att också många av Sverigedemokraternas medlemmar uppfattade det på det sättet.

Lite självkritik hade alltså varit bra. Vi såg ju vad som hände. Ryssland gick in i Ukraina redan 2014. Man hade agerat långt tidigare. Det hade varit skäl att då åtminstone lyfta på locket och fråga: Tjänar alliansfriheten fortfarande Sverige väl?

Anf. 3 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag är glad att vi kan uppehålla oss något vid historiebegrundningen. Det är ändå så att alliansfriheten historiskt har tjänat Sverige väl. Jag vidhåller det. Jag menar det. Jag noterar också att lejonparten av de svenska partierna har konstaterat det ända fram till 1999 – under de två världskrigen, under kalla kriget. Det gäller även Centerpartiet.

Det är klart att historien kan förändras och utvecklingen ta nya riktningar. När verklighetens terräng förändras måste också kartan anpassas efter verkligheten. Det är precis den omprövning som Sverigedemokraterna har gjort.

Vi var ändå noga med att redan 2020 ställa oss bakom en Natooption. Vi började se vart utvecklingstendenserna gick. Det var vårt första steg. Sedan behövde vi föra en debatt och även titta på hur folkviljan och folk-

djupet rörde på sig, hur opinionen såg ut, men också hur den säkerhetspolitiska utvecklingen såg ut. Vi gjorde en omprövning. Vi tog ett förnyat beslut och valde under våren, i mars april förra året, att ta ställning för ett svenskt Natomedlemskap. Det är helt riktigt att vi tidigare varit kritiska till det, men när verkligheten förändras måste vi också ompröva gamla sanningar. Det är helt riktigt.

Sedan kan jag bara notera att när det kommer till Rysslands aggressionskrig mot Ukraina var Sverigedemokraterna ett av de allra första partierna, redan när Ryssland före jul deklarerade att Sverige är en del av Rysslands intressesfär, att påpeka att Sverige behövde stödja Ukraina. Vi var bland de första som förespråkade vapenleveranser. Vi drev detta hårt i EU-nämnden. Detta var ändå långt före den fullskaliga invasionens utbrott.

Vi har alltså gjort mycket, också gemensamt. Vi har också på goda grunder omprövat gamla sanningar och beslut.

Anf. 4 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är bra. Vi måste alla vara beredda att ompröva våra ställningstaganden när verkligheten förändras. Det är självklart. Då är frågan, herr talman: När förändrades verkligheten? Var det först den 24 februari med den brutala ryska aggressionen, eller hade vi sett verkligheten förändras tidigare?

Det finns ju partier här i kammaren som fortfarande inte ser att det finns skäl för ett Natomedlemskap utan anser att alliansfriheten fortfarande tjänar Sverige väl. Det är viktigt att ta den debatten och våga analysera: Är detta en sanning, eller är detta en berättelse som har blivit en sanning därför att vi har upprepat den så ofta?

Vi har försökt under resans gång, efter Rysslands aggression mot Ukraina 2014, att lyfta upp debatten. Vi lyfte också upp kravet på en Natooption eftersom vi hoppades att en dörr skulle öppnas för några. Vi är glada att Sverigedemokraterna gick in genom den dörren och stödde vårt förslag. Men hade vi varit på bollen tidigare, herr talman, och reagerat och agerat tidigare hade vi inte haft en så kort debattid inför beslutet. Vi hade också befunnit oss i ett annat läge.

Vi har alltså talat oss själva in i ett hörn. Det är en del av det som jag tycker att det finns skäl för oss att vara självkritiska mot. Och låt oss diskutera: Tjänar alliansfriheten oss väl? Tjänade den oss väl efter 2014? Eller bidrog den rent av till att göra Rysslands agerande möjligt, skapa en väg framåt för Kreml och skapa instabilitet i vår del av norra Europa?

Anf. 5 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan bara återigen konstatera att detta har varit en historisk förändring för flera av oss stora partier att genomföra i relation till våra stora medlemskretsar, till distrikten och till partiorganisationen i stort. Det har också varit en markant rörelse i folkopinionen. De senaste siffrorna jag såg visade att runt 63 procent av svenska folket nu ovillkorligt sluter upp bakom ett svenskt Natomedlemskap.

Detta har dock inte varit fallet särskilt länge. Verkligheten har ändå förändrats i en drastisk hastighet när det kommer till hur effekterna och konsekvenserna av Rysslands förnyade fullskaliga invasion av Ukraina verkligen har förstört den tidigare rådande europeiska säkerhetsordningen och säkerhetsarkitekturen. Detta behöver vi naturligtvis förhålla oss till.

Man får göra en samlad bedömning – men ändå i god demokratisk ordning, vilket har varit viktigt också för oss i vårt parti. Men det har som sagt varit en viktig stegvis rörelse mot detta: först som sagt genom att stödja Centerpartiets förslag om Natooption och därefter också ompröva själva frågan om svenskt Natomedlemskap. Detta gjorde vi för lite drygt ett år sedan.

Det är också viktigt att konstatera att Sverigedemokraterna är det parti som länge har drivit, och kommer att fortsätta driva, att Sverige behöver göra säkerhetspolitiska utvärderingar bakåt i tiden. Vi behöver titta på de senaste decennierna: När har vi tagit olika beslut? Varför har vi tagit beslut? Vilka konsekvenser har det givit? Kan vi lära oss något av historien? På så vis kan vi bli bättre rustade och ha en starkare motståndskraft när verkligheten förändras i säkerhetspolitiskt hänseende.

Detta har vi ännu inte fått stöd för. Jag hoppas dock att vi tillsammans med Centerpartiet och andra partier kan se till att få det på bordet. Det kommer att beröra många olika tidigare regeringar av olika kulörer, men det kan också lära oss någonting för framtiden.

I övrigt vill jag bara tacka för att vi i utskottet har kunnat ha en väldigt konstruktiv och god samförståndsanda i beredningen av detta betänkande.

Anf. 6 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! I dag fattar vi ett historiskt beslut. Det är ett beslut som sannolikt kommer att påverka Sverige mycket och göra det över lång tid. Efter att vi i över 200 år varit militärt alliansfria kommer riksdagen i dag att fatta beslut om att ingå i en militär allians med 31 andra stater. Aldrig i vårt lands historia har vi deltagit i en så omfattande militär allians.

Men, herr talman, tyvärr är det fel beslut, enligt mig. Vår militära alliansfrihet har nämligen tjänat oss i Sverige väl och skulle kunna göra det för lång tid framöver. Under tidigare historiska skeden har just den militära alliansfriheten visat sig vara en styrka för Sverige, inte en svaghet. Den militära alliansfriheten har bidragit till att generation efter generation i Sverige kunnat leva i fred. Vår alliansfrihet har också gett oss säkerhetspolitiskt handlingsutrymme som vi har kunnat använda för att främja fred och nedrustning när den politiska viljan har funnits.

Dessa värden ger i dag en majoritet av riksdagens ledamöter upp. En del kommer säkert i dagens debatt att hävda motsatsen. Men faktum kvarstår: Efter dagens beslut kommer Sverige att vara ett annat land i internationella sammanhang än vi var i går. Vi kommer att ingå i en militär allians.

Herr talman! Vilka är då mina, mitt parti Vänsterpartiets och en femtedel av Sveriges befolknings argument mot att gå med i den militära alliansen Nato?

Under denna process har det sedan förra våren blivit tydligt att det handlar om demokrati, framför allt den bristande demokratin i en del länder som vi nu ska gå i militär allians med. För runt om i världen är demokratin hotad. På global nivå är demokratin på tillbakagång, och det demokratiska utrymmet krymper. Det sker också i Europa.

Sedan Viktor Orbáns och hans parti Fidesz maktövertagande i Ungern och med Turkiet och president Recep Tayyip Erdoğan är det tydligt att det åtminstone det senaste decenniet har varit en tillbakagång för demokratin i de båda länderna. Yttrandefriheten har krympt, medier har stängts ned

och rättigheter som hbtq-rättigheter har beskrivits. Du kan till och med hamna i fängelse för dina åsikter. Om jag hade varit politiker i det turkiska parlamentet hade jag sannolikt blivit ställd inför rätta för mina politiska uttalanden och avvikande åsikter.

Herr talman! Den 13 maj förra året presenterade vi som suttit i den säkerpolitiska arbetsgruppen från alla riksdagens partier vår analys. Vi var alla överens om att hotet från Ryssland och Rysslands olagliga krig mot Ukraina är i strid med folkrätten.

Flera gånger under arbetet lyfte dock jag själv från Vänsterpartiet men också Miljöpartiets representant upp vilka risker det innebär att gå i militär allians med Turkiet och Ungern. Då viftades kritiken bort och osynliggjordes. Turkiet och Ungern nämns endast i Vänsterpartiets särskilda yttrande.

Det är just dessa länder som inte har godkänt Sveriges ansökan om Natomedlemskap. De försöker nu använda vår ansökan för att tysta vår röst för demokrati och mänskliga rättigheter, precis det som i den säkerhetspolitiska rapporten hävdades inte skulle ske.

Det är därför det är problematiskt att ingå i en militär allians med länder som inte är demokratier och där vi dagligen ser hur demokratin krymper. Även när vi sannolikt blivit godkända av dessa länders parlament kommer det varje dag att vara en förhandling inom Nato med just dessa två länder. Det är dessutom långt ifrån två oviktiga länder. Turkiet är sett till militär storlek Natos näst största land.

Vänsterpartiet menar att ett svenskt medlemskap i militäralliansen ökar risken för att vi dras in i krig och konflikter som vi inte själva valt. Svensk utrikes- och säkerhetspolitik ska beslutas i Sverige, inte på Natos högkvarter i Bryssel, inte i Washington av USA:s president och inte heller i Ankara av Turkiets president. Sverige ska fortsätta att vara militärt alliansfritt. Det borde vara riksdagens beslut i dag.

Den andra stora frågan som gör att Vänsterpartiet konsekvent är emot ett svenskt Natomedlemskap är kärnvapen. Inget annat vapen i världen kan skapa sådan förstörelse som kärnvapen. Det visar atombomberna över Hiroshima och Nagasaki. Hundratusentals människor dog, och effekterna märks än i dag på hälsan hos överlevarnas barnbarn.

Aldrig mer, tror jag och hoppas att alla här inne tänker. Samtidigt går det inte att komma ifrån att militäralliansen Natos yttersta medel är kärnvapen. Det är vapen som moderniseras, uppgraderas och övas med. Tanken är att total förstörelse av vår jord ska hindra motståndaren från att attackera.

Vänsterpartiet har ett flertal yrkanden i fråga om kärnvapen. Det handlar om att Sverige ska förbli en kärnvapenfri stat. Vi är ett land med hög teknisk kompetens. Vi utvecklade också kärnvapen under 50- och 60-talen, innan vi 1968 beslutade att stänga ned vårt kärnvapenprogram och i stället valde att skriva under icke-spridningsavtalet, NPT, om att kärnvapen inte får spridas till fler länder. Det är en stolt del av vår nedrustningshistoria som vi ska både minnas och hålla i.

Jag tror inte att någon här i dagens kammare tycker att Sverige ska skaffa kärnvapen nu. Men med den proposition som i dag röstas igenom finns det inga hinder för att ändra den linjen om nya politiker i framtiden skulle vilja annorlunda. Det är för att skydda vårt land som det finns ett värde i att besluta att Sverige ska förbli en kärnvapenfri stat.

Vi bör besluta att Sverige ska anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid. Sverige bör oaktat svenskt medlemskap i Nato förbehålla sig rätten att gå med i FN:s konvention om förbud mot kärnvapen samt inte stå bakom Natos uttalanden om kritik mot konventionen. Genom de besluten skulle vi kunna tydliggöra för omvärlden att Sverige är fritt från kärnvapen.

Natomedlemskapet innebär nämligen ett närmande till kärnvapen. För första gången i vårt lands historia kommer kärnvapen att bli en del av vår militära strategi. Vi kommer att ingå i Natos Nuclear Planning Group, NPG, vars arbete handlar om att planera för de kärnvapen som Natos medlemsländer förfogar över.

Även om kärnvapnen står under Frankrikes, Storbritanniens och USA:s militärer är användandet av dessa en del i Natos militära strategi. Det sker genom så kallad nuclear sharing, vilket betyder att USA har kärnvapen utplacerade i europeiska länder såsom Belgien, Italien, Nederländerna, Turkiet och Tyskland.

Det handlar också om Natos övningsverksamhet som inkluderar övning i användandet av kärnvapen, såsom SNOWCAT. Det betyder att även länder som deklarerat att de inte vill ha kärnvapen på sitt territorium, som Norge och Danmark, är med och övar med stridsflygplan som flyger bredvid och skyddar de bombplan som förväntas bära kärnvapen vid en attack.

Det handlar också om det som kallas no first use, det vill säga att Nato lovar att aldrig vara först att använda kärnvapen mot ett annat land. Om denna princip skulle införas i Nato skulle det verka riskreducerande och leda till minskad tilltro till kärnvapens totala förstörelse.

Om riksdagen hade bifallit Vänsterpartiets yrkande hade Sverige förbehållit sig rätten att inte stödja Natos uttalanden om kärnvapen och att i alla typer av samarbeten med Nato aktivt använda sig av fotnoter för att markera avståndstagande från kärnvapen. Den strategin väljer inte riksdagsmajoriteten i dag. I stället för den in Sverige under ett kärnvapenparaply där kärnvapen riskerar att både finnas i Sverige och användas i svenska folkets namn.

Herr talman! Vad händer efter riksdagens beslut i dag? I praktiken ingenting.

Grundtanken under hela ansökningsprocessen har varit att detta beslut skulle fattas först efter att alla Natos medlemsstater godkänt Sveriges och Finlands ansökan. När det nu inte skett vill Natomajoriteten försöka bibehålla sina leenden genom dagens beslut. Det är ett beslut som är framtvingat av det finska valet men som sannolikt leder till att Finland före Sverige kommer att få ett ja till att bli medlem. Dagens beslut kommer sannolikt att få motsatt effekt; Erdoğans och Orbáns förhandlingspositioner stärks, och deras möjligheter att tysta Sveriges röst för demokrati blir ännu bättre.

Herr talman! Skälet till det stavas memorandum. Det är ett slags avtal som den S-ledda regeringen undertecknade i Madrid förra året, strax efter midsommar, med Finland men framför allt med Turkiet. S-regeringen hade bråttom att få så kallad inviteestatus, alltså att bli inbjudna till Nato. Turkiet såg en bra möjlighet att tysta Sveriges röst för demokrati och mänskliga rättigheter. Memorandumet kom till efter att Natos generalsekreterare Stoltenberg hade rekommenderat Sverige och Finland att möta Turkiets så kallade säkerhetsaspekter.

Redan innan avtalet undertecknades stod det klart att Turkiet tänkte använda ländernas ansökningar om Natomedlemskap för att pressa Sverige och Finland att föra en politik som passade Ankara bättre. Det handlade om att öppna upp vapenexporten till Turkiet, fördjupa underrättelsetjänsternas samarbete och få kurder och oppositionella utvisade från Sverige till Turkiet. Framför allt handlade det om att tysta Sveriges och Finlands starka röster för demokrati, mänskliga rättigheter och kurdernas rättigheter. De har många gånger varit de starkaste rösterna i internationella sammanhang i sin kritik av Turkiet.

Redan vid den utrikespolitiska debatten den 10 juni, tre veckor innan memorandumet undertecknades, meddelande dåvarande utrikesminister Ann Linde att Sverige skulle börja exportera vapen till Turkiet trots att riksdagen bara två och ett halvt år tidigare stoppat just den exporten, när Turkiet anföll det kurdiska området Afrin i norra Syrien.

Jag tänkte därför nu gå igenom några av memorandumets paragrafer, för det är intressant läsning som har stor betydelse.

I artikel 3 slås fast att det ska råda orubblig solidaritet och samarbete i kampen mot terrorism – och sedan kommer det intressanta – i alla former och manifestationer. Det är alltså denna punkt som har gjort att ministrar av alla färger varit blixtnabba med att twittra fördömanden till höger och vänster, för om de inte gör det bryter de mot memorandumet. Detta upprepas även i artikel 4 där det tydliggörs att fördömanden ska göras i de starkaste ordalag.

I artikel 4 slås fast att Sverige och Finland ger fullt stöd till Turkiet när det gäller hot mot deras nationella säkerhet. Därför kommer Finland och Sverige inte att ge något stöd till YPG, PYD eller organisationen som beskrivs som FETÖ i Turkiet.

Artikel 4 är en av de mest intressanta i memorandumet. YPG är den väpnade styrkan i Rojava i nordöstra Syrien som utgjorde huvuddelen av SDF, Syrian Democratic Force, som var de som besegrade terrororganisationen IS. Det var denna grupp som USA understödde militärt. Det var när Trump lämnade dem i sticket 2019 som Turkiet passade på att gå till attack. Det är alltså en militär grupp som varit avgörande för västvärldens säkerhet och för framgångarna i kampen mot IS. Dessutom ska det noteras att deras viktiga kvinnoorganisation YPJ osynliggörs i memorandumet.

PYD är det politiska parti som har tydligast politisk kontroll över Rojava. De har stått för organiseringen av samhället och de lokala och regionala råd som på daglig basis styr den lilla välfärdsstat som finns i området. De är också partiet som administrerar flyktinglägren och de fängelser där IS-terrorister sitter. De har alltså en avgörande roll för global och regional säkerhet.

I memorandumet skrev socialdemokrater under på att inte ge support till YPG och PYD. Det tolkades då som att de kontakter Sverige skulle ha skulle vara på en lägre politisk nivå än tidigare. Såväl utrikesminister Linde som försvarsminister Hultqvist hade tidigare träffat representanter för grupperna, och det hade gett dem ökad politisk legitimitet. Dessutom fanns det ett avtal mellan den politiska vilden Amineh Kakabaveh och Socialdemokraterna, som också gav ökad legitimitet till organisationerna.

När Tobias Billström blev utrikesminister kom det i *Ekots lördagsintervju* nya formuleringar om avståndstagande från organisationerna YPG och PYD. Exakt vad som var skillnaden var inte solklart, men Billström

var tydlig med att han gentemot Turkiet försökte ge bilden av en än hårdare linje från den nya regeringen, även om den praktiska skillnaden är liten.

Viktigt är också att säga här att varken YPG eller PYD anses av någon annan än Turkiet som terrorgrupper. Båda organisationerna är väldigt tydliga med att deras mål är att bygga ett regionalt självstyre i nordöstra Syrien för kurder och andra minoriteter. De vill bygga demokrati där Syriens diktator Bashar al-Asad försöker bygga diktatur.

Nu till den organisation som i Turkiet kallas FETÖ. Låt mig vara tydlig med att det är just i Turkiet man kallar den detta. Namnet FETÖ är nämligen ett sätt för Erdoğan's regim att smutsa ned Güleniströrelsen som tidigare var deras allierade och utmåla dem som fienden. Det är också viktigt att förstå att de kurdiska organisationerna och Güleniströrelsen inte har någonting gemensamt, förutom då möjligtvis sin avsky mot Erdoğan. Skälet till Erdoğan's hat mot Güleniströrelsen är deras påstådda inblandning i kuppförsocket mot Erdoğan 2016 – något som inget annat land än Turkiet anser har skett. Det är såklart mycket oklart vad för stöd Sverige kan anses ha gett till Güleniströrelsen, men enligt memorandumet får Sverige inte ge något stöd. Detta är en mer extrem position än vad något annat Nato- eller EU-land antagit gällande kuppförsocket 2016.

Vad blev då resultatet av Sveriges avståndstagande från Güleniströrelsen? Jo, på Erdoğan's och Kristerssons gemensamma presskonferens krävde Erdoğan att journalisten och chefredaktören Bülent Kenes, som ledde en av de största dagstidningarna i Turkiet innan Erdoğan stängde ned den, skulle utvisas till Turkiet. Statministern stod lugnt och stilla och tittade på. När vi har frågat honom i riksdagen har han inte velat prata om frågan.

Det är tur att Sverige, till skillnad från Turkiet, har ett oberoende rättssystem, för några dagar innan jul fick Bülent Kenes uppehållstillstånd. Dagarna efteråt fick utrikesminister Billström ägna nästan hela sin resa till Ankara åt att förklara att så var fallet. Förhoppningarna om ett turkiskt ja till Sverige före nyår hade då definitivt krossats.

Artikel 5 handlar om PKK. Det slås fast att det är en terrororganisation enligt Sverige och Finland, vilket också stämmer med EU:s terrorlista som innehåller PKK men till exempel inte Wagnergruppen eller iranska revolutionsgardet IRGC. Vidare skrivs det att Finland och Sverige är dedikerade till att motverka aktiviteter av PKK och alla andra terrororganisationer och förlängningar av dessa, såväl som aktiviteter av individer associerade med och inspirerade av grupper eller nätverk länkade till terroristorganisationer. Turkiet, Finland och Sverige har kommit överens om att fördjupa samarbetet för att motverka sådana aktiviteter.

Här slås alltså ramverket för det fördjupade underrätts-samarbetet fast. Det är också genom denna paragrafs vida definition som Turkiet i princip kan peka på vem som helst och säga att den är terrorist, för även om Sverige anser att det är terrorism enligt EU:s definition stadfästs det inte här att det är så. Turkiet kan genom att hänvisa till artikel 5 gång på gång upprepa sina krav och kräva utvisningar.

I förlängningen har detta lett oss in på lagstiftningsprocessen där regeringen i strid med juristerna i Lagrådet föreslår en lagstiftning med en vid definition av terrorism, just som Turkiet vill. Det är till och med så att man enligt den nya lagstiftningen kan bli dömd för barnpassning. Sverige har fått en lagstiftning som passar Turkiet, en lagstiftning som i stället för sin

grundintention att bekämpa IS blir ett redskap för att jaga dem som besegrade IS.

I memorandumets artikel 6 omnämns dels den terroristlagstiftning som antogs av riksdagen förra året, dels den lagstiftning som riksdagen nu behandlar om deltagande i en terroristorganisation. Det är en lagstiftning som fått massiv kritik från Lagrådet, Advokatsamfundet och Civil Rights Defenders, och som enligt utrikesministern skulle vara den sista pusselbiten för Sverige för att uppfylla memorandumet. Helt plötsligt när regeringen ignorerar tunga remissinstanser är skillnaderna mellan Sverige och Turkiet inte så stora längre.

I artikel 7 slås det fast att det inte finns något vapenembargo mot Turkiet. Det är korrekt. Både Sverige och Finland drev detta hösten 2019 i EU men fick inte med sig tillräckligt många andra länder. Det står också att Sverige har ändrat sin hållning och kommer att exportera vapen till Turkiet. Det konstateras även att detta är i linje med artikel 3 i Natos Washingtonfördrag.

I artikel 8 operationaliseras åtaganden genom en gemensam mekanism för regeringarna, polismyndigheterna och underrättelsetjänsterna. Sverige och Finland lovar också att följa relevanta Natodokument om terrorism och skärpa sin inhemska lagstiftning i linje med dessa. Det är kort och gott en möjlighet för Turkiet att fortsätta påverka den svenska lagstiftningsprocessen.

I artikel 8 tas också utvisningarna upp skarpt för första gången. Den tar sin utgångspunkt i att Finland och Sverige ska adressera Turkiets pågående förfrågningar om deportation och utvisningar av terrorismisänkta, och i att hänsyn ska tas till information, bevis och underrättelser som Turkiet lämnar. Ett bilateralt regelverk ska också tas fram. Det intressanta är att dessa formuleringar tar sin utgångspunkt i Turkiets perspektiv, inte Sveriges och Finlands. Det innebär till exempel att gängkriminella som gömmer sig i Turkiet inte explicit omfattas av memorandumet.

S-regeringen pekade med viss rätta på hänvisningen som finns i artikel 8 till att det är Europakonventionens regler som ska gälla vid utvisningar.

Desinformation ska dessutom bekämpas av alla tre stater men särskilt när det gäller aktiviteter som hetsar mot Turkiet. Det är i ljuset av detta som dockor och koranbränningar ska ses. Sverige och Finland lovar också att i framtiden inte sätta upp några nya hinder för vapenexport till Turkiet och kämpa för att Turkiet ska få vara med i olika EU-finansierade militära utvecklingsprojekt för vapen inom EU:s militära samarbete Pesco.

Artikel 9 handlar om den gemensamma mekanismen. Det är den arbetsgrupp som vi har sett ha haft möten till och från och som har frusits när relationerna inte har varit bra nog.

Därtill har vi artikel 10, och det är rätt talande att det är den sista artikeln i memorandumet. Den är Sveriges och Finlands vinst, det vill säga löftet om att Sverige och Finland dagen efter skulle få så kallad inviteestatus och bli inbjudna till Nato.

Genom memorandumet kan vi konstatera att Erdoğan och Turkiet uppnådde de fyra punkter som jag berättade var målet i början, nämligen att få vapenexport till Turkiet, att fördjupa underrättelsesamarbetet, att få kurderna och oppositionella utvisade från Sverige till Turkiet och framför allt att tysta Sveriges och Finlands starka röst för demokrati, mänskliga rättig-

heter och kurders rättigheter i internationella sammanhang och i sin kritik av Turkiet.

Herr talman! Svensk utrikes- och säkerhetspolitik har skadats av hur både den socialdemokratiska och den moderatledda regeringen har hantarat Natoprocessen. I dag har Sveriges anseende internationellt kraftigt försämrats och nått en historiskt låg nivå. Det innebär att det säkerhetspolitiska hotet mot Sverige i dag är högre än på mycket länge.

Trots att Sverige och Finland nu har godkänts av alla andra Natoländer återstår två, Turkiet och Ungern. Båda är länder med kraftigt bristande och alltmer krympande demokrati som utnyttjat Sveriges ansökan för egen vinning. Att dessa risker inte analyserades och togs på allvar i förväg, innan den svenska ansökan lämnades in, är mycket allvarligt och har skadat Sverige.

Under den nuvarande regeringen har situationen förvärrats ytterligare. Gemensamt har varit den eftergiftspolitik vars resultat vi nu kan läsa av i ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. Processen kan beskrivas som det kanske största svenska diplomatiska misslyckandet under efterkrigstiden.

Herr talman! I detta betänkande skissas också på hur arbetet i Nato kommer att bedrivas i relation till Sveriges riksdag. Mycket är ju hyschhysch i denna allians. Därför får nu Utrikesnämnden och därigenom vår monark, kungen, mer makt genom dagens beslut, för förankringen i Utrikesnämnden är det enda som regeringen fokuserar på i sin proposition. Självklart är Utrikesnämnden och i förlängningen krigsdelegationen viktiga, särskilt i orostider, men sannolikt kommer Natomedlemskapet att tuffa på i mer maklig takt de flesta andra dagarna. Då måste Sveriges riksdag hållas informerad och underrättad. Det vore allvarligt för vår demokrati om någon regering sprang iväg från folkets främsta företrädare bara för att de har makten över Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik.

Därför är dagens betänkande från utrikesutskottet ett litet framsteg i rätt riktning. För min del hade formerna för hur arbetet ska ske gärna kunnat vara tydligare. Jag vill inte se fler plumpar i protokollet, som när statsministern fick för sig att säkerhetspolitik bara är något för ja-sägare. I svaret för att trygga vårt lands säkerhet ska vi alla vara med, oavsett om vi är för eller emot en militär allians. Jag är övertygad om att vi som folkets främsta företrädare varje dag arbetar för att göra Sverige och svenskarna säkrare, särskilt i allt oroligare tider.

Med det vill jag, herr talman, yrka bifall till reservation 1 om att avslå förslaget att gå med i militäralliansen Nato och reservation 3 om kärnvapen.

(Applåder)

Anf. 7 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet. Det var intressant att lyssna till det, som det ju alltid är när ledamoten formulerar sig här i kammaren.

Att Vänsterpartiet är emot Nato är ingen hemlighet. Det har vi vetat länge. Men jag undrar, herr talman, om Vänsterpartiet verkligen har tänkt igenom det här ordentligt. Kanske ändrar man sig, så som man gjorde när det gällde stödet till Ukraina. Först röstade man emot det för att sedan, när folkopinionen stormade, rösta för. Det som möjliggjorde att man då ändrade sig var enligt partiledaren det stöd man fann i folkrätten och FN-

stadgans principer om angripna staters rätt att försvara sig samt att man inte heller tyckte att man kunde lämna Ukrainas folk ensamma mot den ryska militära övermakten.

Herr talman! Enligt mig utsätter Vänsterpartiet Sveriges befolkning för direkt fara när man vill låta Sverige vara ensamt och utan Nato vid ett väpnat angrepp mot Sverige, vilket ju inte kan uteslutas. Hur tänker Vänsterpartiet ta ansvar för att Sverige ska kunna försvara sig? Är man emot Nato, vilket Vänsterpartiet tydligt deklarerat, herr talman, anser jag att man måste ta ansvar för Sverige och Sveriges säkerhet och försvar på något annat sätt. Jag och resten av svenska folket, tror jag, vill veta hur Vänsterpartiet har tänkt göra det.

(Applåder)

Anf. 8 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Den ryska invasionen av Ukraina är oprovocerad, olaglig och oförsvarlig, och den strider helt mot folkrätten. Den är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet, och den innebär ett stort mänskligt lidande för det ukrainska folket. Invasionen innebär att vi på nytt har ett fullskaligt krig mitt i Europa, och det utmanar den europeiska säkerhetsordningen och ställer nya krav på enskilda länder i Europa.

Rysslands aggression ska inte tolereras. Ukraina måste ha omvärldens stöd. Sverige måste stärka sitt totalförsvar. Ett svenskt Natomedlemskap gör däremot inte vare sig Sverige eller Ukraina tryggare.

Det är viktigt att se att den process vi hade inför det första vapenexportbeslutet till Ukraina gick väldigt snabbt. Jag önskar att jag hade haft mer tid att fundera då för att landa mer rätt.

Precis som Ann-Sofie Alm säger är det tydligt att det Ryssland gör handlar om imperialism. Man tar sig rätten att attackera ett annat land i strid med FN-stadgan. Därför måste vårt stöd gå till Ukraina som är utsatt för denna imperialism.

Vi i Vänsterpartiet borde från dag ett ha insett att det även kunde innebära vapen. Men vi kämpar ju för en fredligare värld med nedrustning och färre militära konflikter, och de skrivningar som vi hade i partiprogrammet ledde oss in på en tanke om att det fanns risker med att ge pansarskott till Ukraina och att vi skulle kunna dras med. Efter det har Vänsterpartiet tydligt stöttat alla sådana beslut, och i morgon kommer vi att besluta om ett elfte paket till Ukraina.

Nu försvann mycket av den talartid jag hade behövt för att komma in på den andra fråga som Ann-Sofie Alm ställde om vad vi tänker oss i stället. Jag ber att få återkomma till det i min nästa replik.

Anf. 9 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Herr talman! Jag anade nästan att Vänsterpartiet inte hade något bra svar på frågan, eftersom Vänsterpartiet inte har tillstymmelse till ansvarsstagande för säkerheten för Sveriges befolkning i sina budgetanslag. Där finns ingenting. Vänsterpartiet har, herr talman, inga motförslag och är alltså berett att sätta Sverige i fara.

När nu Finland går före Sverige in i Nato räcker det att titta på en karta för att förstå vad jag menar med fara. Sverige är den enda vita fläck som är kvar, tillsammans med Ryssland och Belarus. Därmed skulle vi vara det

främsta målet för fientlig makt. I det läget skulle 2 procent av bnp inte räcka det minsta.

Herr talman! Vänsterpartiets politik leder därför Sverige till krig och misär. Vad är egentligen Vänsterpartiets vackra ord om solidaritet och om att stå upp för de svaga värda? Varför gäller inte dessa ord när det handlar om att värna de demokratiska värderingarna och att kollektivt försvara vårt lands frihet under hot från diktaturer och fientlig makt?

Herr talman! Nato är en politiskt styrd organisation där medlemmarna bekräftar sin tro på FN:s stadga och sin vilja att leva i fred med alla och med alla regeringar och där parterna har föresatt sig att förena sina ansträngningar för ett kollektivt försvar och upprätthållande av fred och säkerhet.

Min fråga till ledamoten är, herr talman: Är det inte både osolidariskt och ytterst oansvarigt att i det här säkerhetsläget aktivt välja att stå utanför Nato när man inte har någon lösning på hur man ska skydda Sverige och Sveriges befolkning?

(Applåder)

Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! För Vänsterpartiet är det territoriella försvaret av Sverige centralt. Vårt land, vårt vatten och vårt luftrum ska inte kränkas av andra stater. Vänsterpartiet har varit drivande i att återinföra den värnplikt som den moderatledda regeringen avskaffade med tre rösters marginal. Vi har gjort budgetar tillsammans med den socialdemokratiska regeringen från 2014 och framåt där vi höjt anslagen till försvaret flera gånger om. Man ska inte tvivla på Vänsterpartiets vilja att försvara Sverige. Det står högst på vår dagordning.

Vi menar att man som militärt alliansfritt land skulle kunna ha större handlingsfrihet. Man bestämmer själv vilka man samarbetar med, vilka olika konflikter man deltar i och hur man löser diplomatiska kriser. Vi skulle kunna samarbeta med andra demokratier. De finns i vårt närområde. Ibland beskriver Moderaterna det som att en Natoanslutning är ungefär som att gå med i ett lite större Norden och bara försvara vårt närområde. Men Nato innehåller länder med kraftigt bristande demokrati, som jag tog upp i mitt huvudanförande.

Man ska inte underskatta vikten av nationellt självbestämmande. I dag skickar vi iväg makt från denna kammare, från Sveriges riksdag och från Sveriges regering till aktörer som inte har Sveriges och svenskarnas intresse främst. Jag tror att vi genom gott samarbete med våra grannländer, främst de nordiska och baltiska grannländerna, skulle kunna bygga ett internationellt samarbete där Sverige fattar självständiga beslut i nära kontakt med andra länder och i vissa fall planerar och övar tillsammans med dem.

Ett svenskt och finländskt Natomedlemskap skulle innebära att Arktis inte längre kan ses som ett lågspänningsområde. Det är nu dags att vi för en politik där vi ser att klimatförändringarna tillsammans med Rysslands ökade hot mot oss innebär att vårt närområde har blivit osäkrare. Då behöver vi stärka vårt försvar och öka våra samarbeten med våra grannländer.

Anf. 11 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Håkan Svenneling hade ett långt inlägg. Vi får väl alla vara glada att han inte läste både betänkandet och propositionen utantill – det var en bild som en och annan av oss hade förväntat sig kanske skulle komma. Tack för att det bara blev 25 minuter och 47 sekunder! Under den tiden hörde jag dock inte mycket om det ryska hotet. Jag hörde inte om de ryska kärnvapnen, som faktiskt är de som hotar Sverige, Ukraina och EU.

När man lyssnar på Håkan Svenneling, herr talman, kan man höra hur nära hans argumentationslinje ligger den som hörs från Kreml. Om Vänsterpartiet ska nå trovärdighet hade det varit klädsamt om man också hade attackerat eller tagit upp de perspektiv som Kreml försöker föra fram och som går ut på att det är Nato som hotar. Det är inte Nato som hotar. Vi söker medlemskap därför att det är Ryssland som hotar. Det är Ryssland som aktivt angripit Ukraina. Det var Putin som sa att han hade varit beredd att använda kärnvapen på Krim om han inte hade fått igenom sin vilja med annekteringen. Det är Putin som har flexat kärnvapenmusklerna, inte Nato. Nato har inga kärnvapen, herr talman. Däremot har vi alla under den här tiden faktiskt befunnit oss under Natos kärnvapenparaply. Det hade varit klädsamt om Vänsterpartiet hade attackerat de ryska kärnvapnen och inte Nato.

Anf. 12 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet har under lång tid varit tydliga med vår politik och vår syn på den negativa utvecklingen i Ryssland under Putins regim. Många gånger har vi konstaterat att Putins regim i Ryssland utgör ett säkerhetspolitiskt hot, inte minst mot alla i Ryssland som motsätter sig regimen och som inte passar in i det samhälle som Putin vill bygga. För ryska hbtq-aktivister, feminister, urfolksföreträdare, miljörelser och vänsteraktivister och för dem som är emot kriget är den egna regimen ett dagligt säkerhetshot.

Rysslands imperialistiska politik utgör även ett direkt hot mot befolkningen i flera grannländer. Det har vi sett i Ukraina. Vi har även sett det i Belarus, Georgien och Moldavien samt i länder i Centralasien. Den är också ett hot mot oss och mot våra grannländer, ett hot som inte ska underskattas utan motverkas och förebyggas. Därför är jag varje dag kritisk till de ryska kärnvapnen och hur Ryssland årligen övar på att angripa både Sverige och andra länder med de kärnvapnen.

Men man måste också se att Nato i sin så kallade avskräckning har samma typ av tanke gentemot Ryssland. Man avser att hota med att använda sig av kärnvapen. Det är den centrala biten i Natos tankegång. Det är därför ni vill gå med i Nato. Ni menar att vi är mer säkra om vi är under paraplyet och säger: Attackera inte Sverige, för då kommer vi med total förgörelse!

Jag menar att vi skulle kunna ha en annan strategi. Vi skulle kunna fortsätta vara militärt alliansfria. Det har tjänat oss väl under 200 år. Det har hållit oss utanför krig och konflikter. Men i dag väljer riksdagsmajoriteten en annan väg. Det gör att vi också ökar spänningarna i vårt eget närområde. Arktis är inte längre ett lågspänningsområde. Östersjön kommer att vara ett innanhav som omges av bara Natoländer och Ryssland.

Anf. 13 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Då fick vi återigen höra om bilden att alliansfriheten tjänar Sverige väl. Håkan Svenneling säger att han har sett verkligheten. Men frågan är vems verklighet han har sett. Har han sett det ryska agerandet under Putin? Man kan starta redan när Putin kom till makten. Vänsterpartiet borde ha kunnat dra en och annan slutsats för att uppdatera sin verklighetsuppfattning. Det är faktiskt så att ni lever kvar i den bild som gällde tidigare.

Vi har all anledning att kritisera Vänsterpartiets upprepningar när det gäller att Nato hotar. Är det någonting som har varit tydligt är det att Nato står upp för varje tum av medlemslänternas territorium, så att Ryssland inte ska angripa. Det bygger säkerhet. Vi bygger säkerhet tillsammans solidariskt. Men det vill inte Vänsterpartiet, för de vill välja sina samarbetspartner själva. Men vilka ska ge garantier? Nu går Finland också med i Nato före Sverige. Vilka finns kvar? Jo, Sverige ensamt. Den enda icke-Natomedlemmen är ju Ryssland. Jag har inte hört att Vänsterpartiet trots gamla kontakter skulle ha hittat en diplomatisk väg för att bryta Putins aggression i Europa och mot Ukraina.

Herr talman! Jag har läst det särskilda yttrandet från Vänsterpartiet i den gemensamma analysgruppen. Visst nämndes Turkiet och Ungern. Men det berördes väldigt lätt, på bara två rader. Det stora var USA och rädslan för USA. Hela det särskilda yttrandet från Vänsterpartiet är ett angrepp på USA, herr talman.

(Applåder)

Anf. 14 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Hade jag kunnat se in i framtiden hade jag kunnat berätta för Kerstin Lundgren om hur Erdoğan och Orbán funkar. Jag valde att skriva det i två meningar i ett särskilt yttrande, men jag valde också att lyfta det på de möten vi satt i när vi hade de säkerhetspolitiska samtalen.

Jag tror att Kerstin Lundgren väldigt mycket redogör för sin egen världsbild snarare än för den bild som Vänsterpartiet har. Vi har varit väldigt tydliga i vår kritik mot Putins Ryssland. Under Putins tid vid makten har landet blivit klart odemokratiskt. Vi ser ett reaktionärt, konservativt och patriarkalt styre som förtrycker allt och alla och som bara tjänar sina egna syften och sin egen ekonomi. Att hänga kvar vid makten är allt Putin vill. Därför är arresteringsordern från ICC otroligt viktig. En dag ska han bli gripen och dömd för de brott han begått, både krigsbrott och brott mot mänskliga rättigheter.

Jag tror ändå inte att man ska landa i den väldigt förenklade världsbilden som Kerstin Lundgren ger uttryck för där Sverige skulle vara ensamt mot det mäktiga Ryssland. Man ska komma ihåg att vi har många vänner.

Vi har haft ett militärt samarbete med Finland, och vi har många militära samarbeten med andra. Vi skulle kunna ha en tydlighet i att demokratier står upp för demokratier, precis som vi gör med Ukraina.

Man glömmer lätt bort att avskräckning eller hot, beroende på hur man ser det, är Natos grundbult. Man hotar Ryssland med total förstörelse om det angriper Natoländer.

Det är helt och hållet Ryssland som är ansvarigt för det försämrade säkerhetsläget, och det är Putin som är ansvarig för kriget i Ukraina. Men

man ska inte därmed förledas till att tro att Natos avskräckningsvärld är den rätta vägen att gå för Sverige.
(Applåder)

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

Anf. 15 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag har stor respekt för Håkan Svennelings raka och ärliga ståndpunkter. Det brukar vara en fröjd att debattera med Håkan Svenneling, även om jag inte delar Håkan Svennelings ståndpunkter. Jag vill stanna upp vid två komponenter, eller bedömningar som Vänsterpartiet gör, i relation till den här frågan och det här betänkandet.

Det första är demokratifrågan. Jag går tillbaka till den säkerhetspolitiska arbetsgrupp som både jag och Håkan Svenneling arbetade i under året. Det genomfördes under föregående regering.

Man uttryckte en kraftig kritik mot Nato både under överläggningarna och i den skriftliga reservationen och i yttrandet till rapporten. Man skriver: Det senaste decenniet har det varit en tydlig tillbakagång för demokratin i ett flertal Natoländer.

Det är klart att det finns brister i demokratier som ingår i Nato. Det är uppenbart. Men det gäller inte i flertalet. Snarare står demokratin mycket stark i Natos medlemsstater, varav flera rankas högst i demokratiindex. Det gäller inte minst flera av våra nordiska grannländer.

Vänsterpartiet är relativt ensamt om den bedömningen. Det gäller inte minst det frihetstörstande Ukraina. Där gör de en helt annan bedömning. De vill ingenting annat än att bli en del av både Europeiska unionen och Nato.

Man skriver också i sin reservation att ett medlemskap i kärnvapenalliansen skulle väsentligt försämra vårt säkerhetspolitiska läge. Det är också en radikalt annorlunda bedömning än samtliga andra partier – inklusive Miljöpartiet – gör i detta betänkande.

I de två delarna skulle jag vilja fråga Håkan Svenneling vad han grundar sina och Vänsterpartiets bedömningar på i det här avseendet.

Anf. 16 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Demokratifrågan som Aron Emilsson lyfter fram är otroligt viktig. Det är viktigt att tala om framför allt Ungern och Turkiet utifrån att det är där vi ser den tydligaste tillbakagången i demokratin under det senaste decenniet.

Det finns många som forskar på detta. Det finns olika demokratiinstitut. Freedom House är en klassiker. Det är ett amerikanskt institut som brukar nämnas i de här sammanhangen. Det har under en lång tid visat på den demokratiska tillbakagången och pekat ut brister i många länder.

Jag kanske har en lite vidare definition än Aron Emilsson på vad som är en demokratisk tillbakagång. Jag ska ge exempel på några andra saker som vi har sett i Europa.

I Slovenien, som jag besökte tillsammans med talmannen, fanns tidigare ett socialdemokratiskt styre. När det togs över av Sverigedemokraternas partivänner i SDS försökte man göra lite som i Ungern och få kontroll över rättsväsendet och medierna.

Man förlorade dock valet, och nu har mer liberala partier återtagit makten. Men det var under ett antal år tydligt att det ungerska sättet att ta makten höll på att sprida sig även till andra länder.

I Spanien har vi sett att katalanerna var hårt ansatta under högerregeringen. De blev de facto misshandlade av polis. En katalansk ledare blev också dömd för att han hade stått på en polisbil. Jag tror att han blev dömd till fem till åtta års fängelse på grund av att han stod på den.

I UK, Storbritannien på svenska, ser vi nu en attack på fackliga rättigheter och en inskränkning i den fackliga strejkrätten. Det är ett exempel på hur mänskliga rättigheter ifrågasätts och inskränks även i demokratier. Vi ser samma sak i utvecklingen här i Sverige.

Det är därför som Civil Right Defenders och andra organisationer slår bakut och säger: Så här kan vi inte gå. Problemet är att vi har en regering som inte lyssnar på den typen av remissinstanser utan i stället lägger fram nya lagstiftningsförslag på riksdagens bord.

Anf. 17 ARON EMILSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att jag och Håkan Svenneling är långt ifrån överens om analysen, och må så vara.

Låt mig ändå fortsätta till kärnvapenfrågan. Den behöver också belysas. Både Vänsterpartiet och Miljöpartiet skriver i sin följd motion till propositionen att partierna ska verka för en no first use-princip.

Det enda land som i dag kan sägas ha en sådan princip, utöver Rysslands imperialistiska anda, är i någon mån Kina. Kina är ett land som, som Vänsterpartiet självt skriver, rustar upp med kärnvapen.

Att acceptera en sådan princip är att ge Kina rätt i sin kärnvapenpolicy och kommer att försvåra nedrustning, i motsats till det Vänsterpartiet hävdar.

Därutöver bidrar kärnvapenavskräckningen och en avsaknad av no first use just till att aggressiva stater kan avskräckas från att använda andra massförstörelsevapen såsom biologiska och kemiska vapen.

Det är inte minst tack vare USA:s och andra Natoallierades kärnvapenavskräckning som kemiska och även biologiska vapen har kunnat avskaffas, inte minst hos Nato, genom historien. Det tar inte Vänsterpartiet i beaktande i sin reservation.

Det är ändå viktigt att belysa. Det är skillnad på det arbete som Sverige ska delta fullt ut i inom Nato och den imperialistiska och dimensionerande hotbild som Ryssland och i viss mån Kina utgör mot den regelbaserade världsordningen. Jag skulle ändå vilja höra hur Vänsterpartiet svarar på detta.

Anf. 18 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Det är en viktig dimension som nu belysts om vad som är skillnaden i Vänsterpartiets och Sverigedemokraternas syn på detta och vilken strategi som Sverige borde ha.

Som Aron Emilsson säger är Nato berett att använda kärnvapen först innan det blir angripet, eller i varje fall att det inte blir angripet med kärnvapen. Det gör som Aron Emilsson säger att till exempel en attack med biologiska vapen mot Nato skulle kunna besvaras med en kärnvapenattack från någon av Natos tre kärnvapenstater.

Min hållning är att vi ska jobba för ett förbud mot biologiska vapen snarare än att hota med att straffa dem som använder dem militärt. Det har också visat sig att den typ av konventioner som FN har haft på en rad områden som landminor, biologiska vapen, provstopp och så vidare har

lett till att världens länder kommit överens om nedrustning, rustningskontroller och riskreducerande saker. Det gör att vi som en konsekvens av det lever i en säkrare värld.

Jag menar att det även gäller på kärnvapenområdet. Om vi inför no first use eller ännu bättre FN:s kärnvapenkonvention minskar vi tilltron till kärnvapnens förmåga till avskräckning, eftersom det egentligen bara handlar om total förstörelse. Därigenom hittar vi ett sätt att bygga en fredligare värld.

Alla här inne som känner oro inför ryska kärnvapen har helt rätt i det. Ryssland är det land i världen som har flest kärnvapen just nu. Det är om man slår ihop Natos kärnvapen som man kommer upp i samma nivåer som Ryssland har. Det är den balans som allting bygger på just nu och den skakiga grund vi står på.

Det bästa vore om vi kunde fortsätta vägen ned till noll kärnvapen i Ryssland, Kina, USA, Frankrike och Storbritannien och i alla andra stater i världen som innehar kärnvapen.

Anf. 19 ANNA STARBRINK (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ditt långa och resonerande inlägg, som ändå inte gav alla svar som jag skulle vilja ha!

Du beskriver att Sverige har tjänats väl av alliansfriheten under 200 år. Det kan man naturligtvis diskutera.

Framtiden är kanske ännu mer aktuell för oss att förhålla oss till, och jag undrar om du delar överbefälhavarens uppfattning att ett militärt angrepp inte går att utesluta. Om du inte tror att han har fel på den punkten tycker jag att det är viktigt att Vänsterpartiet redogör för hur Sverige ska hantera ett sådant angrepp. Ni ger inga svar i er budget eller i andra sammanhang.

När du tidigare fått frågan i replikskiften här har du svarat med ganska långa och intressanta säkerhetspolitiska resonemang, men du lämnar frågan obesvarad. Hur vill du försvara Sverige?

Jag ska skicka med en annan fråga också. Den handlar om detta med kärnvapen.

Jag tror att vi alla delar din avsky mot kärnvapen och gärna skulle se en helt kärnvapenfri värld. Men det råder ju inga tvivel om att kärnvapen i händerna på despoter utan moral men med stora maktambitioner är ett existentiellt hot. Även om jag delar visionen om en kärnvapenfri värld vill jag fråga dig om du och Vänsterpartiet menar att världen skulle bli säkrare utan Nato. Hur skulle en värld där bara Ryssland, Kina och Nordkorea har kärnvapen påverka Sveriges säkerhet på ett positivt sätt?

(TALMANNEN: Jag påminner om att vi i kammaren talar i tredje person om varandra via talmannen snarare än rakt över golvet.)

Anf. 20 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Anna Starbrink, för frågan!

Jag menar ju att vi nu gör en förändring av det svenska försvaret. Vänsterpartiet står bakom en förstärkning av det svenska försvaret upp till 2 procent av bnp. Den är viktig därför att Sverige behöver ha ett starkt totalförsvaret i det allvarliga säkerhetspolitiska läge som vi befinner oss i,

och jag är stolt över att vara en del i det för att stärka Sveriges försvarsmåga i en orolig tid.

Det bästa hade såklart varit om vi inte hade varit i en orolig tid, om vi med diplomati som den första försvarslinjen hade kunnat ta oss till ett läge där vi befann oss i ett säkrare tillstånd än nu. Men jag tycker ändå att det här är viktiga beslut.

Jag vill också peka på vikten av att återinföra värnplikten, som Liberalerna var med och avskaffade. Tillsammans med den omfattande militära nedrustningen, som ledde till att jag inte gjorde värnplikten, ledde det avskaffandet till att vi fick helt fel typ av försvar i Sverige.

Samtidigt menar jag att vi skulle kunna bygga säkerhet genom gott samarbete med våra grannländer, som är demokratier och som står oss nära och har liknande intressen.

Problemet när man går in i en så stor militär allians som den vi nu går in i – med 31 andra länder – är att våra intressen, svenskarnas intressen, inte per automatik står i centrum. Det kan finnas andra intressen som kommer före de svenska intressena, och därigenom blir vi en del av krig och konflikter som vi själva inte har valt.

Jag vet att Liberalerna har varit de varmaste anhängarna av Nato under lång tid. Liberalerna var också anhängare av att Sverige skulle gå med i Irakkriget för 20 år sedan. De var anhängare av att vi skulle med i Libyen och så vidare. Jag är inte så säker på att just att dra in Sverige i alla världens krig och konflikter är den bästa vägen för att bygga en fredligare värld.

Anf. 21 ANNA STARBRINK (L) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för mina små övertramp här. Jag skyller på iver och nybörjarskap i kammaren.

Tack för ditt – för ledamotens – svar! Jag hör att du säger – förlåt, ledamoten säger – 2 procent utan Nato. Majoriteten här vill ju satsa 2 procent *och* vara medlem i Nato. Det kommer att krävas mer för att jag ska känna mig trygg med den säkerhetspolitik som ledamoten förespråkar.

Jag noterar också förslaget om att samarbeta med våra grannländer. Det är bara det att våra grannländer är eller vill vara med i Nato. De väljer inte att samarbeta bilateralt med Sverige. De väljer Nato. Hur ska ledamoten bygga detta samarbete som han eftersträvar med våra grannländer?

Anf. 22 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Ledamoten Starbrink kan vara lugn – i talmannens bok är det jag som är the bad boy när det gäller att sköta sig här i kammaren. Du har långt kvar till min nivå. Jag brukar också säga du.

Det är helt riktigt som ledamoten konstaterar att andra länder har valt att vara med i Nato ända sedan det grundades eller att nu ingå ett Nato-medlemskap. Samtidigt måste man se att Sverige har många bilaterala försvarssamarbeten och har haft det under lång tid med en rad länder. En del av dem tycker jag är väldigt bra, och andra tycker jag är lite mindre bra. Jag tycker att en hel del av de försvarssamarbeten vi har i dag är lite för otydliga i sin omfattning och om vilka begränsningar de har för svenska åtaganden.

Men jag tycker i grunden att tanken att demokratier försvarar sig mot länder som är diktaturer när det gäller både demokrati och mänskliga rättigheter är bra. Det är jag ganska övertygad om att både Vänsterpartiet och

Liberalerna tycker – särskilt om man har att göra med diktaturer eller despotiska ledare som Putin som också har en imperialistisk tanke, det vill säga tanken att hans land ska kunna invadera ett annat land och ta över det fria och demokratiska landet. Det är såklart något som vi demokratier aldrig kan tillåta, och det är därför vi måste vara tydliga i vårt stöd till Ukrainas folk och till andra folk som på olika sätt utsätts för ryska påtryckningar för att skapa en skakig och orolig värld.

Jag är inte så orolig. Sverige har ju genom beprövad erfarenhet av 200 år av militär alliansfrihet visat att man kan vara ett fredligt land i världen och vara militärt alliansfri.

I dag beslutar ni i Natomajoriteten att gå en annan väg, och det kommer att få konsekvenser för lång tid framöver. Jag önskar att jag kunde se in i framtiden, som Kerstin Lundgren ville, men jag kan inte förutspå vilka krig och konflikter det kommer att vara. Men sannolikt blir inte vår värld mer fredlig av ett svenskt Natomedlemskap.

(Applåder)

Anf. 23 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Efter den här debatten kommer riksdagen med stor sannolikhet att fatta det historiska beslutet om de lagändringar som behövs för att Sverige ska kunna ansluta sig till försvarsalliansen Nato. Det är, som många pekat på, just ett historiskt beslut. Därför tänkte jag en dag som i dag inleda med en historisk tillbakablick.

Alliansfriheten har varit en bärande del av svensk utrikes- och säkerhetspolitik i över 200 år. Den lades fast under Karl XIV Johans regering 1818 och gjorde sannolikt somliga i den dåvarande riksdagen besvikna. En del, framför allt inom adeln, hade nog hoppats på att den franske marskalcken som svensk kung skulle kunna ta tillbaka Finland, som Sverige förlorat till Ryssland 1809. I stället blev det en union med Norge och en uttrycklig ambition att Sverige i fortsättningen skulle förhålla sig neutralt till krigerna på kontinenten. Det blev en fredspolitik i stället för en ny erövringspolitik.

Det var inte konstigt. Tidigare svenska kungars krigiska och storvulna stormaktsambitioner hade ju gång på gång fört Sverige till ruinens brant, kostat hundratusentals liv i Sverige och övriga Europa och slagit vårt land i spillror – som efter Karl XII 1718 och som efter Gustav IV Adolf 1809.

Men 1818 var det slut på det. I de breda folklagren var svenskarna trötta på de krig som åsamkat dem så stor skada under så lång tid, trötta på att förlora sina söner i meningslösa krig i främmande länder och trötta på att Sverige gång på gång skulle drivas in i ekonomisk katastrof till följd av krigsskulderna.

Med Karl XIV Johans neutralitetspolitik lämnade Sverige en gång för alla sina militära stormaktsambitioner. Sverige gjorde inte längre anspråk på landområden på andra sidan Östersjön. Sverige trasslade inte längre in sig i ett intrigerande nät av allianser och krigs- och försvarsförpliktelser med stater och furstendömen på kontinenten.

I stället kunde vi i lugn och ro utveckla vårt eget land. Det lade i sin tur grunden för den snabba ekonomiska utveckling som man sedan såg under 1800-talet.

Det här markerade också att enväldets tid var förbi. Successivt försköts makten alltmer från kungen till riksdagen. 100 år senare fullbordades den-

na demokratisering när Sverige under ledning av den framväxande socialdemokratiska arbetarrörelsen genomförde allmän och lika rösträtt. 200 år av alliansfrihet blev 200 år av fred, vilket förmodligen är världsrekord. Man kan undra om något land har levt i fred så länge.

Det innebär inte att den här hållningen inte har utmanats under åren. Vi har exempel på att alliansfriheten verkligen har prövats under de här 200 åren. På 1860-talet höll Karl XV på att dra in Sverige på dansk sida i kriget mot Bismarcks Preussen, vilket alla i dag förstår kunde ha lett till fullständig katastrof. Kungen blev lyckligtvis överkörd av regeringen De Geer vid denna tidpunkt. 80 år senare, mitt under brinnande världskrig 1941, tyckte den svenske överbefälhavaren Thörnell på allvar att Sverige skulle delta på nazitysk sida i anfallet på Sovjetunionen – det som kallades operation Barbarossa. Ola Larsmo har i sin bok *Tio lektioner i svensk historia* skildrat hur också detta resolut stoppades, då av Per Albin Hanssons samlingsregering på ett dramatiskt regeringssammanträde. Finansminister Ernst Wigforss ska ha blivit rasande, och försvarsminister Per Edvin Sköld ska ha varit på vippen att ge Thörnell sparken.

Som sagt: Det kan ibland vara nyttigt att påminna om att historien mycket väl kunde ha tagit en annan vändning – att 200 år av fred inte var en självklarhet. Mycket har för övrigt sagts om Sverige och samlingsregeringen under andra världskriget. Sant är att Sverige tvingades till eftergifter för att hålla sig utanför kriget. En del av dessa beslut kan man kritisera, men jag skulle aldrig som samtida politiker sätta mig till doms över de avvägningar som den tidens beslutsfattare hade att göra. Huvudmålet var att hålla Sverige utanför kriget och undvika en ockupation.

Alternativet – krig och ockupation – hade kostat tiotusentals människoliv och ett land i förödelse. Det gäller många, men särskilt gäller det judarna, som nazisterna syftade till att utrota. Ett ockuperat Sverige hade förmodligen inte bara kostat många av Sveriges judar livet utan också så gott som alla Danmarks judar. Det var över 7 000 som flydde till det fria Sverige i en unik räddningsoperation över Öresund 1943. De klarade sig från nazisterna just för att Sverige fortfarande var fritt. Sådant får man tänka på, inte minst nu, när så mycket historieförfälskning florerar på nätet.

Utrikes- och säkerhetspolitik är bokstavligen på liv och död. Det är inte, som Olof Palme en gång uttryckte det, något ”hä hä och hepp hepp”, utan säkerhetspolitiken handlar om att i varje läge söka de lösningar som ger maximal säkerhet åt Sveriges land och folk.

Detta vägledde också Sveriges regering när säkerhetspolitiken skulle utformas efter kriget. Det var fortsatt ett mycket instabilt läge. Hitlertyskland var visserligen besekrat, men i Sovjetunionen styrde Stalin, som ockuperat de baltiska länderna och successivt knöt de öst- och centraleuropeiska länderna till sig genom att etablera kommunistiska diktaturer. I Japan hade USA demonstrerat att man tagit fram ett nytt vapen med förödande verkan – atombomben. Det kalla kriget var på ingång.

Hur skulle Norden orientera sig i detta? En unik inblick i hur regeringen resonerade då får man genom Tage Erlanders dagböcker, som jag passade på att gå tillbaka till inför den här debatten. Det här var ju före Nato, och huvudalternativet för Norden var vid denna tidpunkt att etablera en nordisk försvarsunion med Sverige, Finland, Norge, Island och Danmark. En särskild nordisk kommitté hade bildats för det.

Men som vi alla vet ville Stalin annorlunda. 1948 tvingade han Finland att underteckna den så kallade vänskaps- och biståndspakten, där Finland förband sig att inte ingå i några allianser. Det där ryska agerandet, att tvinga andra länder att utgöra buffertzoner, känner vi bara alltför väl igen i våra dagar.

I slutet av 1948 lanserades idén om en Atlantpakt – det som sedan blev Nato – med en klar knytning mellan Västeuropa och USA. I det läget valde Norge, Danmark och Island Atlantpakten eftersom de gjorde bedömningen att det skulle ge dem det bästa skyddet i det världspolitiska läge som återigen hårdnade.

För Sverige var situationen svårare. I källorna ser man hur hänsynen till Finlands utsatta situation spelade en viktig roll i den svenska regeringens överväganden. Ett svenskt Natomedlemskap 1949 skulle ha satt Finland ensamt i kläm mellan stormaktsallianserna, och ingen visste då hur Sovjetunionen skulle agera. Stalin hade ju redan anfällt Finland en gång, 1939. Sverige valde då att hålla fast vid alliansfriheten för att bidra till avspänning och stabilitet i Norden.

Men om man står ensam, utan allianser, måste man vara stark. Därför kombinerades detta vägval med en kraftig upprustning av det svenska försvaret, som skapade unika militära förmågor för ett så litet land som vårt. Stundtals gick 4–5 procent av vår bnp till försvaret. Det är tre gånger så mycket som i dag. Så fick vi en stor egen försvarsmaterielproduktion, med flygvapen och ubåtar i världsklass, med en omfattande underrättelseverksamhet genom bland annat FRA:s signalspaning och med mycket annat. Det var en följd av alliansfriheten.

Den här politiken fungerade. Kalla kriget ledde aldrig till någon ny stor kraftmätning mellan supermakterna. Och tur är ju det eftersom, som vi alla vet, ett fullskaligt kärnvapenkrig mellan USA och Sovjetunionen mycket väl hade kunnat utplåna den mänskliga civilisationen, åtminstone som vi känner den.

I stället kunde vi så småningom se en avspänning. Sverige spelade en viktig roll, inte minst genom Olof Palme, för den kärnvapenedrustning som inleddes på 70-talet. Samtidigt konsoliderades den europeiska säkerhetsordningen genom den europeiska säkerhetskonferensen ESK, där respekten för folkrätten och för de gränser som etablerats efter andra världskriget var grundläggande. Också Sovjetunionen kom att bli en del av den säkerhetsordningen.

Denna säkerhetsordning kom sedan att gälla under nästan 50 år, trots de stora omvälvningarna i samband med Sovjetunionens fall, de central- och östeuropeiska ländernas frigörelse från den kvävande kommunismen och tillskapandet och återskapandet av självständigheten för en lång rad stater som tidigare varit en del av Sovjetunionen.

Säkerhetsordningen som sådan höll och förvaltades av ESK:s efterträdare OSSE, men vi fick ändå de fruktansvärda krigen på Balkan i början av 90-talet. Efter Putins makttillträde år 2000 började Ryssland att alltmer utmana respekten för andra länders gränser, i Georgien 2008 och på Krim 2014.

S-MP-regeringen mötte denna utveckling genom att återinföra värnplikten och påbörja den kraftiga utbyggnad av försvaret som vi nu är mitt inne i. I motsats till alliansregeringen, som stämplade försvaret som ett

särintresse och ville avskaffa värnplikten, valde vi att inleda upprustningen.

Den tidpunkt då Ryssland definitivt lämnade den europeiska säkerhetsordningen var den 24 februari 2022, när Ryssland inledde sitt fullskaliga anfall på Ukraina med syftet att krossa Ukrainas självständighet, utplåna demokratin, döda alla som motsätter sig Rysslands överhöghet och införliva Ukraina i Ryssland.

Jag var inrikesminister vid den tidpunkten, och jag är stolt över att den socialdemokratiska regeringen omedelbart, från första dagen, bestämde sig för att gå in med ett omfattande stöd till Ukraina – ekonomiskt, humanitärt och militärt – på ett sätt som Sverige inte gjort sedan 1939, när vi gick in med stöd till Finland. Det var unika beslut, men det kändes självklart.

Men vi var naturligtvis också tvungna att analysera vad det här betydde för svensk säkerhetspolitik. I ett slag hade ju världen blivit avsevärt mycket farligare. Då var det lika självklart att samordna sig med Finland, och under några månader hade vi intensiva kontakter med våra finska kollegor per telefon, naturligtvis, men också fysiskt. Statsministern, utrikesministern, försvarsministern och jag själv åkte närmast i skytteltrafik till Finland under de här månaderna.

Så småningom blev det klart att Finland lutade åt att ansöka om medlemskap i Nato. Detta, och Rysslands brutala agerande i sig, hade förstås stor betydelse för oss när vi skulle bedöma vad som var bäst för Sverige. På bara några veckor hade omständigheterna radikalt förändrats, och vi gjorde på samma sätt som Tage Erlander en gång gjorde efter kriget. Vi utgick från frågan: Vad är bäst, under rådande omständigheter, för Sveriges säkerhet nu och för överskådlig tid?

Ganska snart kunde man dra slutsatsen att om Sverige skulle bli det enda landet i Norden utanför Nato skulle vi vara i en mer utsatt situation än om vi också tog steget in i Nato. Och när Ryssland inte längre följer den europeiska säkerhetsordningen, ja, då har världen som sagt blivit avsevärt mycket farligare.

Därför lämnade vi in en ansökan om Natomedlemskap, och vi kunde också konstatera att vi hade en stor majoritet av svenska folket bakom oss. Svenska folket hade dragit samma slutsats. Sedan vet alla vad som hände. Turkiet svängde på bara några dagar. Från att ha välkomnat Sverige och Finland som medlemmar började de plötsligt ställa krav som ett led i ett turkiskt inrikespolitiskt spel. Den processen pågår ju nu. Låt oss hoppas att de återstående frågorna kan lösas ut.

Jag kan bara säga att jag som justitieminister var noga med att vi aldrig skulle göra avkall på de grundläggande rättsstatliga principerna i de förhandlingar vi hade med Turkiet inför Madridmötet i somras. Det har vi inte gjort. Det ska vi heller inte göra. Sverige uppfyller med råge alla kriterier Nato har satt upp för att väljas in som ny medlem. Vi går ju med i Nato för att försvara vår demokrati och vår rättsstat, inte för att förhandla bort dem. Det är i Nato vi ska gå med, inte i Turkiet.

Herr talman! Vi socialdemokrater står bakom propositionen och betänkandet. Vi har haft en dialog med regeringen om helheten. Det har varit viktigt för oss att riksdagen nu också gör som Norge och Danmark och uttalar sig emot kärnvapen och permanenta Natobaser på svensk mark. Det är ett viktigt klagörande att vi nu riksdagsfäster den hållningen.

Världen är tyvärr på väg in i en ny kärnvapenkapprustning, men Sverige har ingen som helst anledning att bidra till det. Ett fortsatt Norden utan kärnvapen är alltså det bästa för oss.

Så går vi då till ett historiskt beslut. Alliansfriheten tjänade oss väl i över 200 år. Den var bra, men den var aldrig någon blind dogm – tvärtom. Alliansfriheten motiverades av rådande geopolitiska omständigheter, både på 1800-talet och under kalla kriget. När nu dessa omständigheter radikalt har förändrats måste man kunna ompröva aldrig så gamla och goda ståndpunkter. Efter händelserna förra året är vår bedömning att det som nu och för överskådlig tid är bäst för Sveriges och svenska folkets säkerhet är ett medlemskap i Nato.

(Applåder)

Anf. 24 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Få saker har varit så svåra att förstå som Socialdemokraternas åsikt om och förhållningssätt till förbehåll inför Natomedlemskapet. Förbehåll är ju om Sverige ställer upp några kriterier för sitt Natomedlemskap som andra Natoländer måste acceptera och förhålla sig till. De förbehåll som har varit aktuella har handlat om kärnvapen på svenskt territorium och om utländska baser på vårt territorium.

När Socialdemokraterna hade regeringsmakten ville ni inte ha några förbehåll i Sveriges Natoansökan. Det var därför ni lämnade in en ansökan om medlemskap den 18 maj helt utan förbehåll, trots att detta hade varit möjligt. I de säkerhetspolitiska samtal som vi hade inför detta föreslog vi i Vänsterpartiet och Miljöpartiet att man skulle ha det. Men då fick vi inget gehör, och det viftades bort.

Sedan, när ni förlorade regeringsmakten, blev ni ändå lite oroliga. Moderaterna var ju inte helt solklara till en början när det gällde Sveriges position i fråga om kärnvapen och utländska baser. Ni började nog få upp ögonen för riskerna med att gå in i Nato utan förbehåll.

I dag har vi ju en majoritetsförhandlad position i dagens betänkande som Morgan Johansson också nämner. Den är att Sverige inte ska ha några förbehåll. Men i nästa mening säger ni ändå att ni inte vill se kärnvapen och utländska baser på svenskt territorium.

Jag funderar på vad denna skrivning är värd. Egentligen är den ju inte värd någonting, för vilken regering som helst kan när som helst i framtiden riva upp den. Och framför allt gör den oss extra sårbara om Frankrike, Storbritannien eller USA vill utöva påtryckningar på oss när det kommer till utländska baser eller kärnvapen på svenskt territorium.

Jag undrar varför Socialdemokraterna inte satte upp förbehåll om kärnvapen och utländska baser innan ni skickade in ansökan om Natomedlemskap.

Anf. 25 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater har varit tydliga från början. Vi ska inte ha några kärnvapen på svensk mark, och vi ska inte ha några permanenta Natobaser. Det var det uttalande som gjordes i samband med att vi lämnade in ansökan om Natomedlemskap. Det var klart och tydligt också i den riksdagsdebatt som vi hade i maj förra året, där Magdalena Andersson som statsminister underströk detta, och hon fick också medhåll av Ulf Kristersson vid det tillfället.

Det är helt klart på det sättet att vi har sagt detta från början. Det uttalande som riksdagen nu gör – Håkan Svenneling pekar ju på de skrivningar som finns i betänkandet – innebär att vi gör på samma sätt som Norge och Danmark har gjort sedan väldigt lång tid. Norge och Danmark har ju den här typen av uttalanden sedan 1957, när det först blev aktuellt att USA skulle placera ut kärnvapen i Europa och erbjöd sådana vapen. Då sa Norge och Danmark klart och tydligt: Nej, det vill vi inte vara med om. Vi vill inte ha kärnvapen på våra respektive territorier!

Detta har som sagt gällt sedan 1957, i över 60 år, och fungerat alldeles utmärkt. Jag tror att om den lösning som Norge och Danmark anslöt sig till har fungerat för dem fungerar den säkert också för Sverige. Jag känner mig helt trygg med de uttalanden som riksdagen nu gör.

Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Det är bra att ni från Socialdemokraterna är tydliga, men nu handlar det ju om att Moderaterna och Sverigedemokraterna har makten här och nu, och vi vet inte vad framtida politiker kan tänkas vilja hitta på.

Även om jag tror att jag och Morgan Johansson i grunden är överens i synen på kärnvapen och utländska baser är problemet att ni inte har gjort någonting för att säkerställa att den synen ska gälla för decennier framåt. Morgan Johansson ger oss ju en historielektion här, och man skulle gärna vilja se att historien med EU-medlemskapet lärt Socialdemokraterna viken av att ha förbehåll, men icke. Misstagen upprepar sig igen.

Det är ändå viss skillnad på 1957 och 2023. Det har ju hänt en del i politiken däremellan. Ska vi verkligen grotta ner oss i historien så ska vi göra klart för oss att Danmark hade kärnvapen på danskt territorium på Grönland. USA hade stationerat sådana på Thulebasen under en period under kalla kriget. Norge har sin basepolitik, men man ska vara klar över att skillnaden mellan permanent amerikansk närvaro i Norge i dag och den roterande närvaro som man officiellt säger att man har börjar bli ganska hårfin när det handlar om hur länge de amerikanska trupperna är där, även om det de facto bara handlar om roteringar. Det finns också mycket förhandslagrad materiel i Norge.

Detta gör att detta med den väldigt skarpa syn som Morgan Johansson vill ge uttryck för och menar ska vara gällande för generationer framöver tyvärr inte stämmer. Vi kan också se att det i historien kommer skeden som kommer att vara svåra att hantera. Då skulle ett förbehåll kunna hjälpa oss de dagar då det är lite tuffare att hålla emot krav från andra stater inom Nato. Men tyvärr, även om Morgan Johansson kan mycket om historien har han inte lärt sig av historien.

Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Detta kanske vi kan diskutera i ett annat sammanhang. Men saken är att det finns ingen som i dag kräver någon utplacering av kärnvapen någonstans. Ingen kan tvinga på något annat land detta.

När det gäller vad som kan komma att hända om decennier kan jag bara säga att då måste naturligtvis en framtida regering gå tillbaka till riksdagen om man tänker ompröva den hållning som vi nu riksdagsfäster. Men det som har fungerat för Norge och Danmark i 60 år tror jag också fungerar för Sveriges del.

Sedan har jag varit med om sådana här diskussioner tidigare där Vänsterpartiet får för sig att andra länder kan tvinga på Sverige saker och ting. Håkan Svenneling nämnde EU-medlemskapet. Jag kommer mycket väl ihåg de diskussionerna. Vänsterpartiet ville inte heller att vi skulle gå med i EU, och ett av deras argument var att om vi går med i EU måste Sverige införa euron. Vi sa: Nej, det måste vi inte. Ingen kan tvinga på ett annat land ett sådant beslut. Men ni fortsatte att hävda det, och alla vet nu att ni fick fel, för så är det inte. Den självständigheten har vi, och på samma sätt är det med självständigheten nu.

Nu riksdagsfäster vi den med skrivningar om att det inte finns skäl för vare sig kärnvapen eller permanenta baser på vårt territorium i fredstid. Jag känner mig helt trygg med de skrivningar som nu görs. Det finns inga rörelser någonstans för att tvinga på Sverige vare sig baser eller kärnvapen.

Skulle den frågan uppkomma måste man gå tillbaka hit till kammaren för att ändra den inställningen. Men så länge vi socialdemokrater har något att säga till om kommer vi inte att följa med dit.

Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära replik på Morgan Johanssons anförande, men jag kände mig nästan manad när Morgan Johansson i slutet berörde vad som har hänt i modern tid. Det är bra att Morgan Johansson konstaterar att det ryska agerandet inte började 2014. Det började 2008 i Georgien. År 2014 var det Krim och östra Ukraina. Och i fjol kom det fullskaliga angreppet.

År 2008 fick den försvarsberedning som då satt ett förnyat uppdrag att pröva de nya förutsättningarna. Även den försvarsberedning som jobbade för försvarsbeslutet 2015 fick ett förnyat uppdrag post Krim för att göra ett omtag.

Herr talman! Sedan gäller det de höjda försvarsanslagen. Ja, som vi kämpade för att övertyga regeringen, med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, om att höja anslagen. Och det var någonting återkommande, herr talman. Det borde också finnas med i historieskrivningen när vi nu diskuterar.

Sedan, herr talman, hade det varit väldigt bra om Morgan Johansson också hade pekat på våra krav på att man skulle bjuda in till samtal om säkerhetspolitik. Vi försökte länge, och det var rätt många försök innan regeringen verkligen öppnade dörren för de säkerhetspolitiska samtal som blev den analys som vi stod bakom tillsammans.

Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Historien är den att när vår regering tillträdde 2014 inledde vi den stora upprustningen av det svenska försvaret. Jag kan jämföra försvarsutgifter 2014 med försvarsutgifter 2024 som de nu ser ut i plan – det är tio år. Vi kommer i det närmaste att fördubbla utgifterna för det svenska försvaret.

Detta inleddes under S-MP-regeringen redan 2014. Det var inte vi som avskaffade värnplikten. Det var inte vi som stämplade försvaret som ett särintresse. Det var Reinfeldts regering, den regering som Centern satt i. Det var däremot vi som återinförde värnplikten och påbörjade den stora upprustningen av försvaret, som vi nu kommer att fortsätta att fullfölja. Det var den slutsats som vi drog efter Krim 2014. Här behövdes ytterligare

åtgärder. Här behövdes en upprustning. Här behövde vi se till att vi ökade våra försvarsutgifter och att vi började bygga ut försvaret.

Sedan säger Kerstin Lundgren att de tog initiativ till de här säkerhets-samtalen. Vi fick under våren förra året en samsyn kring hur vi skulle se på det nya läget, och det är det som har lett oss fram till den här punkten. Jag är väldigt glad för att man har kunnat göra det med den stora och breda blocköverskridande majoritet som vi nu kommer att fatta dessa beslut med.

Anf. 30 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Ja, den historieintresserade kan naturligtvis läsa många av de riksdagsdebatter där vi förde fram krav på ökade anslag. Det går också att följa ett antal artiklar som visar kraven på regeringen att kalla samman till säkerhetspolitiska samtal. Vi förde den diskussionen även före det fullskaliga angreppet från rysk sida på Ukraina, herr talman.

Det är klart att det hade varit bättre om vi hade startat den diskussionen tidigare. Vi såg ju – det gjorde uppenbarligen också Morgan Johansson – de ryska koloniala ambitionerna redan 2014. Vi valde då från Centerpartiets sida att göra ett omtag och överge alliansfriheten. Vi ville söka medlemskap i Nato. Vi sökte därefter debatt på debatt med Socialdemokraterna för att öppna dörren för samtal och diskussion, men tyvärr var den dörren stängd ända tills de säkerhetspolitiska samtalen öppnades.

Det hade varit bättre om vi hade förberett hela denna process tidigare, herr talman. Jag beklagar att det inte gjordes. Men jag är glad, herr talman, för att vi nådde en samsyn, och jag är glad för att vi i dag har en bred samsyn i utrikesutskottets betänkande. Jag välkomnar det och tycker att det är väldigt bra. Socialdemokraterna har tagit ett stort ansvar för att göra dessa förändringar. Det hedrar Socialdemokraterna, och det ska man också lyfta i denna debatt.

Sedan kan jag avslutningsvis ge Morgan Johansson rätt när det gäller värnpliktsfrågan. Där gjordes fel.

Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar särskilt för den sista punkten. Vi var ju kritiska när alliansregeringen avskaffade värnplikten med bara tre rösters marginal här i kammaren. Det var fel. Därför var en av de saker som vi gjorde när vi tillträdde igen 2014 att just återinföra värnplikten, som ett led i den upprustning som vi då inledde.

Jag kan i två korta punkter sammanfatta de bedömningar som vi gjorde och som ledde fram till att socialdemokratin omprövade inställningen här. Det var i huvudsak två argument.

Det ena var naturligtvis Rysslands agerande. De agerade på ett sätt som visade att de fullständigt lämnade den europeiska säkerhetsordningen, den som hållit oss förhållandevis trygga i 50 år. När man anföll Ukraina visade man på ett flagrant sätt att man inte respekterade säkerhetsordningen över huvud taget, och världen blev i ett slag väldigt mycket farligare. Det var det ena mycket, mycket starka argumentet.

Det andra argumentet var just Finlands vägval. Som jag föredrog i mitt inledningsanförande var det viktigt när vi gjorde vägvalet efter andra världskriget att inte försätta Finland i en utsatt position mellan de två stormakterna eller supermaktsallianserna och blocken. När då Finland valde väg på det sätt som man gjorde blev det naturligtvis också ett starkt argu-

ment. Annars hade vi hamnat i en situation där Sverige som enda land i Norden skulle vara utanför Nato. Vi hoppas att vi inte hamnar där nu. Vi hoppas att vi kan lösa situationen, för om Finland skulle gå med men inte Sverige kommer det att få väldigt negativa konsekvenser för våra möjligheter framöver. Då får vi försöka hitta vägarna därifrån, men vi hoppas att vi kommer att klara hem denna process på det sätt som är tänkt.

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

Anf. 32 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Medan jag fortfarande har talmannens och kammarens uppmärksamhet vill jag först och främst säga att jag givetvis står bakom Miljöpartiets samtliga reservationer men att jag yrkar bifall bara till nummer 1 och 3 för att spara tid. Apropå tid såg jag i kammarens planering av voringstiden i dag att det finns en viss oro för eventuellt filibustrande, men jag försäkras kammaren att jag åtminstone inte planerat att överskrida min talartid alltför mycket.

Herr talman! Den 6 augusti 1945 låg staden Hiroshima utspridd över ett halvt dussin öar i floden Otas delta. Många i befolkningen hade flytt ut på landsbygden, men runt 300 000 invånare var kvar i staden. Aioibron låg i hjärtat av staden, mitt i ett bostadsdistrikt långt från de industrialäggningar på andra öar som hade varit självklara militära mål. Det var Aioibron som var målet för bomben, Little Boy, när den släpptes från Enola Gay kvart över åtta på morgonen. Bomben föll i 44 sekunder innan den detonerade på 580 meters höjd.

På marken under explosionen steg temperaturen omedelbart till 5 500 grader. Alla på bron förbrändes, och hundratals bränder uppstod. Tryckvågen jämnade byggnader med marken, och en brandstorm uppslukade staden. Hiroshima såg ut som ett bubblande hav av rök och eld från planet.

Bara 1,38 procent av uranet i Little Boy genomgick kärnklyvning, och det mesta av det förvandlades till lättare grundämnen. Bara 0,7 gram av uranet förvandlades till ren energi och dödade omkring 80 000 människor.

Tre dagar senare fick molnigt väder besättningen ombord på flygplanet Boxcar att fälla bomben Fat Man över Nagasaki i stället för över Kokura, som var platsen för Japans största vapenförråd. 40 000 människor dödades och flera hundratusen skadades av de två bomberna. Många tusen har dött i förtid av olika typer av cancer och andra strålningsrelaterade sjukdomar.

Efter dessa fruktansvärda, folkrättsvidriga anfall mot Japans civilbefolkning har världen vid ett flertal tillfällen varit nära kärnvapenkrig eller nukleära katastrofer till följd av olyckor med kärnvapen.

Herr talman! I dag kommer denna kammare att rösta om Sveriges medlemskap i en kärnvapenallians, en allians som använder hot om att kunna använda det dödligaste vapnet som skådats i modern tid för att upprätthålla säkerhetspolitisk stabilitet.

Inför kärnvapen står mänskligheten maktlös. Svenska Läkare mot Kärnvapen skriver på sin hemsida: "I en tid när vi ser ökade spänningar i världen riskerar ett missförstånd eller en provokation att utlösa en konflikt som snabbt kan eskalera till att omfatta kärnvapen."

Även de som förespråkar användningen av kärnvapenhot som avskräckning kan inte blunda för att en kärnvapenexplosion innebär en svår och oåterkallelig humanitär katastrof. Konsekvenser för hälsa, samhälle och miljö är förödande. Kärnvapen tar dessutom enorma offentliga resur-

ser i anspråk som i stället skulle kunna användas för att tillgodose mänskliga behov.

Svenska Läkare mot Kärnvapen skriver vidare: ”Den intensiva hettan vid en detonation får kroppar att helt förångas och orsakar svåra brännskador. Tryckvågen färdas flera mil och krossar byggnader, infrastruktur och människor. Det radioaktiva nedfallet som kommer efteråt kan framkalla strålsjuka och cancer som kan leda till döden.”

Jag väljer att lyssna till de forskare, läkare och politiker världen över som utifrån egna erfarenheter vädjar till mänskligheten och säger att en värld med kärnvapen aldrig kommer att vara en säker värld. För mig är det en viktig politisk gärning och ett livsviktigt mål att arbeta för kärnvapenedrustning och fred.

Herr talman! Jag minns när den sovjetiska ubåten 137 gick på grund utanför Karlskrona. Jag var då knappt nio år. Året efter skedde den dramatiska ubåtsjakten i Hårsfjärden i Stockholms skärgård. Det kalla kriget var ännu långt ifrån en upplösning, och kärnvapenhotet var reellt. Svenska Dagbladet, som vi hade hemma, hade en karta över Sverige och förklarade hur pass strategiskt viktiga olika områden i Sverige var och i vilken väg en eventuell atombomb skulle kunna tänkas skjutas mot Stockholm.

Min ångest för kärnvapen var i allra högsta grad påtaglig. Åren innan hade Nato och Sovjetunionen kört fast i nedrustningssamtalen, eftersom båda sidor, parallellt med samtalen, placerade ut fler och kraftigare missiler riktade mot varandra. Det var först när Gorbatjov kom till makten i Sovjetunionen som samtalen lossnade, och det var en stor seger för mänskligheten när INF-avtalet undertecknades av Gorbatjov och Reagan i slutet av 1987. Även jag kände en lättnad, och det verkade finnas en genuin vilja att en gång för alla arbeta för att bli av med världens samtliga kärnvapen.

Men det var då.

Herr talman! På kort tid har det säkerhetspolitiska läget i Europa försämrats. Rysslands folkrättsvidriga anfallskrig mot Ukraina den 24 februari förra året är ett angrepp inte bara mot Ukraina utan också mot den säkerhetspolitiska situationen i Europa och mot demokratin. Men redan 2014, när Ryssland annekterade Krimhalvön i Ukraina, var detta inledningen på en mer långsiktig förändring av Rysslands stormaktsdrömmar. Dessa stormaktsdrömmar har ingen plats i en regelbaserad världsordning. Rysslands anfall mot Ukraina bryter mot både FN-stadgan och flera andra internationella fördrag.

Miljöpartiet vill att Sverige ska vara en stark utrikespolitisk röst för att upprätthålla demokrati och fred i enlighet med folkrätten. Våra möjligheter att göra det kommer att förändras men även begränsas av medlemskap i Nato.

Vi tror inte att kärnvapenavskräckning är en väg som leder till fred. Miljöpartiet vill att Sverige ska fortsätta att arbeta för global nedrustning, särskilt i fråga om kärnvapen, som vi vet är ett existentiellt hot mot mänskligheten. Ett medlemskap i Nato innebär att Sverige skriver under på att använda kärnvapen som hot och som en del i en försvarsstrategi. Vi är oroade över att Sveriges viktiga arbete för nedrustning av kärnvapen kommer att försvåras som medlem i Nato.

Miljöpartiet anser att det nya säkerhetspolitiska läge som vi befinner oss i manar till eftertanke och tid för djupare analyser. Regeringen har, enligt oss, inte djupare analyserat effekterna av vad ett medlemskap i Nato

innebär, vare sig säkerhetspolitiskt, militärstrategiskt, ekonomiskt eller i flera andra delar. Det oroar oss.

Herr talman! Under Kubakrisen 1962 var det till slut intensiva förhandlingar som ledde till att Sovjetunionen drog tillbaka sina kärnvapen från Kuba och USA monterade ned stridsspetsar i Turkiet. Men två händelser under en och samma dag gjorde att världen var en hårsman från ett kärnvapenkrig.

En kapten ombord på en sovjetisk ubåt misstog övningssjunkbomber för en verklig attack och beordrade att man skulle avlossa en kärnvapenmissil men hindrades i sista stund av en av de övriga officerarna ombord. Samma dag råkar en amerikansk U2-pilot navigera fel och ta sig in 50 mil över sovjetiskt luftrum. Amerikanerna skickar in stridsflyg med kärnladdningar ombord för att lotsa hem planet till USA.

I oktober 1960 signalerar ett radarsystem på Grönland att Sovjetunionen skickat ett dussintal sovjetiska missiler på väg mot USA. Det amerikanska övervakningskommandot Norad sätts på helspänn innan man inser att det är något som inte stämmer. Undersökningar visar senare att det är soluppgången över Norge som misstagits för missiler.

I juni 1980 fick president Carters säkerhetsrådgivare ett samtal efter att en dator varnade för 2 200 inkommande sovjetiska missiler. Bomb- och tankplan bemannades, och luftfartsmyndigheten var i färd med att beordra alla civila plan att landa innan nästa samtal kom, som uppgav att det var ett falsklarm. Falsklarmet berodde på ett trasigt datachip.

Ungefär samma sak hände i Sovjetunionen tre år senare, när datorer varnade för att fem amerikanska missiler hade avlossats mot Sovjet. Generalstaben informerades för att kunna få vägledning av Andropov om man skulle inleda en motattack. Överstelöjtnanten som läste av de blinkande elektroniska kartorna kände intuitivt att något var fel. Han hade fått lära sig att när USA väl anfaller kommer det vara ett massivt anfall och inte bara fem missiler. Han drog därför till slut slutsatsen att det förmodligen var ett falsklarm.

Det finns ett antal fler kända fall där vi varit nära kärnvapenkrig och flera hundra olika incidenter och olyckor med kärnvapen som kunnat leda till nukleära katastrofer.

Herr talman! Kärnvapenalliansen Nato är uppbyggd på att använda just dessa kärnvapen som avskräckningsmetod. Miljöpartiet tror inte på denna doktrin utan tror tvärtom att det kan leda till mer konflikt. Kärnvapen kan inte bidra till en långvarig fred utan bidrar endast till en upprustningsspiral. Sverige har länge arbetat för global nedrustning och ansett att kärnvapen gör världen mindre säker.

Sverige har tidigare stött det humanitära initiativ som ligger till grund för FN:s konvention om förbud mot kärnvapen och som fokuserar på kärnvapens katastrofala humanitära konsekvenser. Det är ett krav som vi i Miljöpartiet står fast vid, för användning av kärnvapen för att bygga fred är aldrig en säker eller hållbar metod. Samtidigt är det viktigt att påpeka att avveckling av kärnvapen måste ske ömsesidigt bland de stater som har kärnvapen. Hur kommer regeringen att säkerställa detta?

Den omsvängning som skett nu kan inte ses som något annat än att regeringen övergett synen på att kärnvapen gör oss mer osäkra och att man nu bortser från de effekter på hälsa, miljö och samhälle som kärnvapen har. Sveriges medlemskap i Nato bidrar till en normalisering av kärnvapen,

och Sveriges röst i arbetet för global nedrustning försämras kraftigt i och med medlemskapet. Miljöpartiet anser inte att Sverige ska ställa sig bakom denna doktrin om kärnvapenavskräckning.

Herr talman! Flera länder rustar upp i dag. Utöver de fem permanenta säkerhetsrådsmedlemmarna finns kärnvapen även i Israel, Nordkorea, Indien och Pakistan – där Pakistan är det land som snabbast rustar upp.

En ännu mer oroande utveckling ser vi i bland annat Iran där IAEA har uppmätt uran till en anrikningsgrad om 84 procent. Det är strax under de 90 procent som krävs för en atombomb och långt över de 5 procent som behövs i kärnreaktorer.

I Indien och Pakistan råder en lågintensiv ständigt pågående konflikt med terrordåd på båda sidor men även regelrätta flygattacker. Nordkorea utvecklar ständigt nya missiler som ska kunna ta sig långt in över bland annat amerikanskt territorium.

Herr talman! Mot bakgrund av allt detta ställer jag mig frågan: Hur ska vi, hur ska Sverige, på ett trovärdigt sätt, kunna arbeta för nedrustning av dessa länder om vi själva är med i en allians som baseras på kärnvapen som avskräckning? Så länge Nato inte antar no first use-principen ligger en nukleär katastrof eventuellt i händerna på en framtida Trump i Vita huset.

Militära samarbeten med nära allierade, och med Nato, är av yttersta vikt för vår egen säkerhet. Men att ingå i en allians som baseras på kärnvapenavskräckning bidrar inte till en tryggare värld, bidrar inte till nedrustning och ökar bara motsättningarna och fiendskapen länderna emellan.

Vad vi vet är att Nato förlitar sig på vapen för att bygga fred, vilket går rakt emot Sveriges långa tradition av medling och diplomatisk fredsutveckling. Vi saknar en analys av vad Sverige som medlem faktiskt har för makt att arbeta med frågorna om global nedrustning och freds- och demokratiutveckling. Kärnvapen kan inte bidra till en långvarig fred utan bidrar endast till en upprustningsspiral. Sveriges medlemskap i Nato bidrar till normalisering av kärnvapen, och Sveriges röst i arbetet för global nedrustning försämras kraftigt i och med medlemskapet. Miljöpartiet anser i enlighet med bland annat Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen att ett svenskt Natomedlemskap inte skulle ha en avskräckande effekt och därmed verka för konfliktavhållande i norra Europa.

Herr talman! Den säkerhetspolitiska linje som Miljöpartiet står upp för handlar om att vara en alliansfri stat. Det är en politik som historiskt tjänat Sveriges syften väl. Vi tror att det är bra att det finns länder i Europa som står alliansfria, framför allt i ett säkerhetspolitiskt spänt läge, vilket är fallet i skrivande stund.

Miljöpartiet tycker att det är naturligt att Sverige har ett fördjupat samarbete med dem som står oss nära, vilket gör att vi tycker att det är rimligt och naturligt att vi har militärt samarbete och utbyte med Nato.

Vårt ställningstagande mot ett svenskt Natomedlemskap påverkar inte på något sätt vår inställning till att Sverige ska hjälpa Ukraina, både militärt och civilt, mot Rysslands anfallskrig. Vi ska försvara demokratin, mänskliga rättigheter och respekten för folkrätten på alla sätt vi kan, och det kan vi göra, precis som vi länge gjort, som alliansfria.

Att riksdagen nu endast fick fem dagar på sig att behandla en sådan omfattande proposition är inte värdigt. Flera remissinstanser, bland annat Uppsala universitet och Utrikespolitiska institutet, har påtalat att conse-

kvenserna av medlemskapet inte har belysts tillräckligt. Regeringen uppger att skälet till att en djupare analys inte görs är att det är mycket angeläget att skyndsamt besluta om Sveriges medlemskap i Nato. Detta äventyrar den demokratiska processen då riksdagen har att fatta beslut om omfattande delegering och förändringar i Sveriges försvars- och säkerhetspolitik. Nu är Sverige på väg att störta in i en kärnvapenallians med en turkisk despot som dörrvakt, som ställer bisarra krav på inskränkt yttrandefrihet och rättsvidriga utvisningar. Det duger inte.

Herr talman! Propositionen redogör inte för alla de konsekvenser ett medlemskap i Nato kan innebära, och det saknas också en djupare analys i flera delar, vilket också flera remissinstanser påpekat. Vi vet helt enkelt inte vad Sverige blir medlem i.

Miljöpartiet anser att detta nya säkerhetspolitiska läge manar till eftertanke och tid för djupare analyser. Regeringen har enligt oss inte djupare analyserat effekterna av vad ett medlemskap i Nato innebär, vare sig säkerhetspolitiskt eller militärstrategiskt, ekonomiskt eller i flera andra delar. Vi vet inte vad vi ger oss in i.

(Applåder)

Anf. 33 ANN-SOFIE ALM (M):

Herr talman! Sverige är värt att försvara. Det är alltför lätt att ta vår fred, vår frihet och vår demokrati för givna. Den militära hotbilden är mer påträngande nu än på väldigt länge på grund av Rysslands förkastliga och fullkomligt lagvidriga krig mot våra europeiska vänner i Ukraina. Det finns inte ord som tillräckligt understryker ett fördömande av Rysslands krig och gränslösa förakt mot folkrätten.

Sverige står och kommer att fortsätta att stå på Ukrainas sida så länge som det behövs. Vi kommer att göra allt i vår makt för att ställa de ansvariga för dessa grymma brott inför rätta. Vartenda brottsoffer ska få upprättelse, och vartenda bortfört barn ska föras tillbaka till sina ukrainska föräldrar.

Putin trodde att hans olagliga invasion av Ukraina skulle gå fort och att det skulle splittra väst. Putin hade fel. Vi har aldrig stått mer enade. Det ukrainska folket har visat på en stolthet, en envishet och en ovärderlig motståndskraft, och vi har aldrig varit mer införstådda med att vår enighet är vår styrka. Ukrainas sak är vår.

Putins grymma invasion av Ukraina gjorde att både svenska och finska folket snabbt förstod att ensamma är vi inte starka; tillsammans behöver vi gå med i Nato. Det är en alltmer osäker värld vi lever i, verkligheten blir alltmer våldsam och samtidigt mer och mer komplex. Den militära hotbilden finns i vår direkta närhet, men även den politiska och den ekonomiska hotbilden finns där och ökar i styrka.

Just nu finns inga oroväckande rörelser längs vårt lands gränser, men ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Vi kan heller inte utesluta att militära maktmedel, eller hot om sådana, kan komma att användas mot Sverige.

I fredags kom beskedet att Turkiet ratificerar Finlands ansökan till Nato. Jag vill varmt gratulera president Niinistö och vårt syskonland Finlands medborgare till den säkerhet det innebär. Jag uppskattade speciellt president Niinistös uppriktigt varma ord om att Finlands Natomedlemskap inte är komplett utan Sveriges.

Sverige var förberett på det önskade beskedet, och jag är likt vår utrikesminister övertygad om att Sverige kommer att hinna få grönt ljus av alla medlemsländer inför toppmötet i Vilnius i juli. Sverige befinner sig just nu i ett allvarligt säkerhetsläge, men är i dag, trots detta, säkrare än innan vår ansökan om Natomedlemskap.

Herr talman! Med anledning av det i grunden förändrade säkerhetsläget anser jag att det bästa sättet att värna landets säkerhet, och att solidariskt bidra till Nordens och hela det euroatlantiska områdets säkerhet, är att Sverige blir medlem i Nato. Jag instämmer därför i regeringens förslag att riksdagen ska godkänna Sveriges anslutning till det nordatlantiska fördraget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Herr talman! Nato betyder fred, mer frihet, mer samarbete och ett mer enat försvar av den fria världen. Sverige blir starkare med Nato, och Nato blir starkare med Sverige. Sveriges medlemskap kommer att bidra med många styrkor och kompetenser som är värdefulla för de allierade styrkorna och för de allierade ländernas säkerhet och utveckling av gemensamma militära förmågor.

Vi har en styrka i svensk försvarsförmåga. Sverige har ett högteknologiskt försvar, ett starkt flygvapen, en avancerad flotta av ubåtar, högt utvecklad övervakningskapacitet och en tekniskt stark underrättelsetjänst. Men utan kompetens hos vår personal står vi oss slätt. Jag vill därför rikta ett tack till alla civila, militära, värnpliktiga, anställda, reservare och veteraner – ni har vår fulla respekt.

Herr talman! Vi har också en styrka i vår ekonomi och därmed i vår försvarskraft. Nordens samlade ekonomi är lika stor som Rysslands. Vi har ett teknologiskt avancerat näringsliv och många globala företag. Vi har den största hamnen i norra Europa, och Norden rankas i topp när det gäller näringsfrihet, innovation och konkurrenskraft. Senast 2026 kommer Sveriges försvarsutgifter att nå 2 procent av bnp.

Den tredje styrkan jag vill nämna, herr talman, är den svenska försvarsindustrin. Nya hot måste naturligtvis mötas med ny teknik. Den svenska försvarsindustrin och dess utvecklingsvilja och innovationsförmåga är en grundsten i Sveriges engagemang i Nato. Vi är en ledande rymdnation och ska fortsätta att gå i bräschen på detta område. Att fortsätta utveckla svensk försvarsteknologi skapar värdekedjor hos alla våra allierade och ger ett starkt kollektivt försvar av den fria världen.

Den mest uppenbara styrkan är kanske den geografiska. I Norden står vi starka tillsammans, och en gemensam försvarsgeografi i Östersjöregionen ger hela Östersjöregionen ökad säkerhet. Sverige blir länken till Atlanten, och de västliga hamnarna blir viktiga.

Den femte styrkan är våra värderingar. Frihet, rättvisa och demokrati är värderingar som vi i Norden delar med Nato. Vi värdesätter dem högt och är beredda att försvara dem tillsammans med våra Natoallierade.

Herr talman! Den sjätte styrkan, som jag kanske borde ha nämnt först, är vår nationella enighet. Sveriges Natomedlemskap har ett mycket brett stöd av sex partier här i Sveriges riksdag. Det är ett kraftfullt styrkebesked.

Ansökan har stöd över två regeringar. Den förra regeringen byggde allianser för säkerhet med likasinnade länder. Det är stort att kunna ändra sig när det gäller säkerhetspolitik, som vissa partier har gjort, och för det

är jag tacksam. Detta, herr talman, är en enighet som kommer att tjäna Sverige väl. Sverige är värt att försvara.
(Applåder)

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag vill, på talmannens uppmaning, för Vänsterpartiets och Miljöpartiets räkning yrka bifall också till reservation 2, så att talman ställer proposition på yrkandet.

Med det sagt vill jag återvända till repliken på ledamoten Ann-Sofie Alms anförande. Moderaterna har under hela denna resa påpekat vikten av att gå i samma takt som Finland. Finland användes tidigt som ett argument för att pressa Socialdemokraterna att byta uppfattning. Finland användes som ett argument för att de säkerhetspolitiska samtalen skulle kortas i tid. Ulf Kristersson har till och med sagt de bevingade orden ”Jag talar med Finland varje dag” – det är lite oklart exakt hur han gör detta, men han gör det i alla fall.

När Finland har varit så viktiga för Moderaterna är det lite förvånande att Finland nu går före Sverige. Statsminister Kristersson kallade tillsammans med Natoförhandlare Stenström till presskonferens för att berätta att så skulle bli fallet. Finlands president Niinistö reste till Ankara först när Erdoğan andades att det skulle bli grönt ljus för Finland.

Sverige och Finland är två länder som delar en gemensam historia och som tidigare har gått in i internationella organisationer tillsammans. Nu ställs länderna i stället mot varandra och blir brickor i ett politiskt spel. Då är värdet av att ledamoten Alm gratulerar Finland inte så stort.

Samtidigt finns det i dag en total moderat övertygelse om att Sverige kommer att bli medlem före Natotoppmötet i Vilnius. Vi får väl se – det finns ju ganska mycket som talar emot den förhoppningen.

Min fråga, herr talman, är: Hur kunde det bli så här när Kristersson pratade med Finland varje dag?

Anf. 35 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Svenneling för frågan.

Jag skulle nog vilja höra Socialdemokraterna svara på om det var Moderaterna som pressade Socialdemokraterna till att ändra uppfattning. Jag tror att jag vet vad svaret skulle bli.

Det är ingen hemlighet att Moderaterna har varit för ett svenskt medlemskap i Nato väldigt länge. I protokollen från debatterna i kammaren kan man se att vi från Moderaterna under lång tid har sagt att vi vill att Sverige ska bli medlem i Nato.

När det gäller Sveriges förhållande till Finland är det ingenting som har ändrats mer än att Finland inte sa nej när deras ansökan blev ratificerad av Turkiet. De säger fortfarande att Sverige saknas i försvarsbilden och för att deras Natomedlemskap ska bli komplett.

Jag skulle inte vilja säga att Finland och Sverige ställs emot varandra – tvärtom jobbar länderna tätt tillsammans för att få till ett medlemskap tillsammans. Ratificeringen av Finlands ansökan är gjord, och vi jobbar hårt för att ratificeringen av Sveriges ansökan också ska bli gjord.

Anf. 36 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag skulle nog ändå säga att Moderaterna hade en ganska viktig roll i att pressa Socialdemokraterna om att Natofrågan kunde bli den största frågan i valet 2022. Genom den pressen och det långvariga engagemang som Moderaterna har haft för att Sverige ska gå med i Nato kunde man sin argumentationslinje väldigt väl; vi har sett socialdemokrater kämpa lite med detta efter att partiet bytte uppfattning.

Det verkar på Ann-Sofie Alm som att Moderaterna fortfarande står i tätt kontakt med Finland och kanske pratar med Finland varje dag. Problemet har ju varit den moderata eftergiftspolitiken gentemot Turkiet. Det har varit avståndstagande, högt tonläge, skenavrättningar och till och med rent fabricerade argument. En svensk utrikesminister ska inte delta som Erdoğans valarbetare i en turkisk valrörelse. Det måste bli ett slut på denna eftergiftspolitik. När ledamoten Alm nu så benskänt säger att vi kommer med före Vilniusmötet blir man ju orolig för vad moderat eftergiftspolitik ska innebära våren 2023.

Vi kan se hur Ungern lugnt har tittat på för att sedan ta tillfället i akt att kopiera den turkiska strategin och använda den mot Sverige. Nu ställs ett svenskt Natomedlemskap mot ungerska EU-pengar. Förhandlingssegern för några år sedan gällande det som kallas konditionalitet i EU:s budget, då det infördes en princip om att ett land måste följa rättsstatens principer för att få EU-stöd, riskerar nu att gå förlorad när Sverige ska blidka Viktor Orbáns Ungern.

Trots att vi har velat stå upp för rättsstatens principer har vi i stället, genom vår ansökan och genom eftergiftspolitiken, hamnat i ett läge där vi inte lyckas försvara vare sig demokrati eller rättsstatens principer.

Anf. 37 ANN-SOFIE ALM (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för fortsatta frågor.

En fråga som jag ofta ställer mig och som jag vet att den svenska befolkningen ofta ställer sig är vad som händer om Sverige blir angripet.

Som svar på ledamotens fråga utgör den största pressen på Sverige och Finland att gå med i Nato inte vad Moderaterna säger utan vad Putin och Ryssland gör. Vad har Vänsterpartiet för inflytande i Natoprocessen? Denna fråga har en ganska djup grund.

För övrigt är jag glad över att Vänsterpartiet och Miljöpartiet är i minoritet i denna kammare, för er politik på detta område är direkt skadlig för Sveriges och vår befolknings säkerhet.

(Applåder)

Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! År 2022 var året då den svenska säkerhetspolitiska linjen lades om efter flera år av oenighet där det trots den ryska illegala annekteringen av Krim och kriget i östra Ukraina fortfarande varit omöjligt att få en ny debatt om och analys av säkerhetspolitiken i Sverige. Den socialdemokratiska regeringen höll med stöd av Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna envist fast vid att alliansfriheten tjänade oss, vår säkerhet och stabiliteten i norra Europa väl.

Detta är nu historia. Efter Putins och Rysslands provocerade och brutala militära angrepp på Ukraina blev det uppenbart för alla, utom Miljöpartiet och Vänsterpartiet, att alliansfriheten varken garanterade oss eller våra grannar säkerhet mot ett aggressivt Ryssland. Den bidrog inte heller längre till stabilitet i vår del av världen. Ryssland har med sitt kolonialkrig mot Ukraina visat total avsaknad av respekt för internationell rätt samt ingångna avtal och löften. Ryssland ger med sitt krig neokolonialismen ett tydligt ansikte.

Sverige kunde efter samtal förra våren i bred enighet, vilket jag och Centerpartiet verkligen uppskattar, tillsammans med Finland lämna in sin ansökan om att ansluta sig till Nato och fick inviteestatus vid Madridmötet i somras. Sverige, Finland och Turkiet kom överens om ett trilateralt memorandum. Vi uppfattar att vi har uppfyllt detta memorandum, och i dag ska vi ta det historiska beslutet att godkänna Sveriges anslutning till Nato. I rekordfart har 28 av 30 medlemsländer godkänt oss, och vi är tacksamma för den snabba processen. Den har bidragit till vår säkerhet, och vi kommer givetvis att minnas denna snabbhet.

Två medlemsstater har ännu inte ratificerat Sveriges ansökan, och det respekterar vi. Det faktum att dessa två stater kommer att ratificera Finlands ansökan välkomnar vi, även om det är till nackdel för Nato eftersom det försvagar Nato i vår del av Europa att Sveriges ansökan inte ratificeras samtidigt. Detta gläder Kreml och president Putin. Det gläder även Natomotståndarna, kanske även här i kammaren, som finns i både ytterkantshögern och ytterkantsvänstern.

Sverige visar nu att vi står stadigt i vår vilja att bygga säkerhet solidariskt i denna del av Europa men också i relation till alla Natoländer; vi ska inte glömma bort USA och Kanada på andra sidan Atlanten. Vi gör oss nu fullt redo att kliva in genom Natos dörr, och vi utgår från att den står öppen för dem som uppfyller Natos krav vid toppmötet i Vilnius i juli.

Herr talman! I denna debatt har alliansfriheten på nytt lyfts upp av Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag hör dem efterlysa analyser av vad ett Natomedlemskap innebär. Men jag hör ingen analys av vad alliansfriheten innebär. Det hade varit bra om de hade redovisat en sådan analys.

Det har talats om kärnvapen. Vi vill se en kärnvapenfri värld, och vi är övertygade om att Sverige som Natomedlem kan arbeta för nedrustning. Norge är en nära vän som har jobbat effektivt med sådana frågor.

Genom Stockholmsinitiativets stepping stones, som regeringen uttalat att man vill fortsätta med, visar vi hur vi tillsammans med Tyskland, Nederländerna med flera kan arbeta för nedrustning och för att stärka det enda multilaterala avtal som finns för nedrustning, NPT. Detta har inte nämnts i debatten, men det är ett centralt, fortfarande fungerande instrument. När Ryssland säger upp Startavtalet och annat lever NPT fortfarande, om än under skakiga förhållanden. Vi jobbar dock för att hålla i och stärka den struktur som ändå finns.

Herr talman! Det har också talats om terrorism och terrorlagstiftning. Jag hoppas verkligen att alla i denna kammare tar avstånd från terrorister och terroristattacker. Vi har själva upplevt det i Stockholm och vill inte uppleva det här igen eller någon annanstans. Givetvis står vi upp mot terrorism.

Givetvis står vi också upp för de gemensamma definitionerna. Det är FN och EU som terrorklassar, och vi följer deras terrorklassning. Enskilda

länder kan göra andra bedömningar, men det påverkar inte vår bedömning när det gäller terrorklassning.

Det har även talats om valarbetare. Jag hoppas att de Natomotståndare som finns här i kammaren eller nära dem inte kommer att utnyttja tiden före eller efter Vilnius eller före det turkiska valet, det vill säga före Sverige har blivit Natomedlem fullt ut, till att försöka provocera. Vi vet att det finns kontakter där ute, men vi vill inte se att någon gör sig till valarbetare med nya dockor, nya bränningar eller flaggviftande. Jag hoppas att ingen i denna kammare kommer att bejaka detta.

Herr talman! Vi kommer som Natomedlemmar att vilja delta fullt ut för att stärka Nato. Nato stärker vårt försvar och vår säkerhet men också vår utrikespolitik. Vi bidrar till att stärka de värden som just FN och Nato grundades på: demokrati, frihet och mänskliga rättigheter.

Nato är en konsensusorganisation. Varje lands röst räknas lika. Det ser vi nu. Sverige överlämnar inte beslutsmakt till andra. Vi formar vår egen utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige är medlem i EU, och EU är vår viktigaste utrikespolitiska arena. Vi ska tillsammans med likasinnade stå upp för demokrati, för den multilaterala världsordningen, för mänskliga rättigheter och för frihet och hållbar utveckling, enligt vårt sätt att se det.

Nato är en försvarsorganisation – det är också viktigt att säga. Det var följden av andra världskriget då hoten från Ryssland också var kännbara för våra grannar i Norge, Danmark och Island och då man bad att få en militär gren till den politiska alliansen för att försvara sig mot Ryssland.

Herr talman! Det är som sagt hög tid nu att vi uttalar att vi ska hålla gränsen. Och när vi ska hålla gränsen i framtiden är det en gräns som jag hoppas kommer att vara Natos gräns.

Jag yrkar bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande. Det innebär ett bifall till att Sverige ansluter sig till försvarsalliansen Nato och därmed bifall till propositionen och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 39 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack, Kerstin Lundgren, för anförandet! Jag uppskattade att Kerstin Lundgren talade om vikten av kärnvapenedrustning i världen och att vi, precis som Norge, kan fortsätta att jobba för kärnvapenedrustning även om Sverige blir medlem i Nato.

För vi vet ju att kärnvapen inte gör världen säkrare och inte heller är ett skydd mot internationella konflikter. I verkligheten är kärnvapen ett enormt hot mot både nordisk och global säkerhet. En enda kärnvapendetonation skulle sannolikt döda hundratusentals civila och skada många fler, och radioaktivt nedfall skulle kunna förorena stora områden i flera länder under överskådlig tid. Därför är kravet på Norden som en kärnvapenfri zon så oerhört viktigt. Överenskommelsen om kärnvapenfria zoner är ett av de allra mest effektiva verktygen mot kärnvapen och mot kärnvapenspridning. Om länder kan förvissa sig om att andra stater inte håller kärnvapen dämpar det viljan att skaffa egna.

Stora delar av världen omfattas redan i dag av kärnvapenfria zoner eller zoner fria från massförstörelsevapen. Det gäller till exempel Latinamerika, Afrika, Centralasien och Antarktis. Det här med Norden som en kärnvapenfri zon är ju inget nytt krav. Jag läser i Centerpartiets partimotion med anledning av vårpropositionen för 2015/16, och det är ju inte evigheter

sedan: ”Samtidigt bör Sverige arbeta för att Norden ska förklaras vara en kärnvapenfri zon och liksom Norge bör Sverige sätta villkor som garanterar att ett Natomedlemskap inte innebär att kärnvapen och stationär utländsk trupp får finnas på svensk mark.”

Står ni fast vid detta? Står ni fast vid att Norden ska vara en kärnvapenfri zon? Kommer ni att jobba för det om Sverige kommer med i Nato?

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

Anf. 40 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Om Lotta Johnsson Fornarve har lyssnat på de debatter som har varit har hon hört att det är tydligt att vi inte står upp för diskussionen om en kärnvapenfri zon. Det håller inte i den miljö vi befinner oss i. Vi litar inte på att någon respekterar det. Och med någon i det här fallet menas inte att vi tror att Norge kommer att anfälla oss, utan det är faktiskt Ryssland och Rysslands kärnvapen som hotar Sverige, precis som de hotar Ukraina och andra i dag. Trots Vänsterpartiets ambitioner att ha diplomatiska kontakter och försöka påverka har Putin inte lyssnat på det örat. Det är faktiskt så att man fortfarande upprustar och även riktar kärnvapen och hotar oss. Detta är inte vägen vi ska gå. Däremot har vi varit tydliga med – det står fast sedan vårt stämmobeslut när vi tog ställning för Natomedlemskap – att vi inte vill se att Sverige i fredstid har kärnvapen eller fasta permanenta baser i vårt land.

Anf. 41 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack, Kerstin Lundgren, för svaret!

Jag beklagar verkligen att Centerpartiet inte står upp för Norden som en kärnvapenfri zon som ni gjorde för bara några år sedan. Då var ni fortfarande för ett Natomedlemskap, men ni ansåg att det då var möjligt att jobba för Norden som en kärnvapenfri zon och att vi också skulle ha tydliga förbehåll. Nu har vi inga som helst garantier för att vi inte får kärnvapen på svenskt territorium.

Att utpeka Norden som en kärnvapenfri zon skulle verkligen göra vår region till en säkrare plats. Vi vet att kärnvapenfria zoner har bidragit till att öka säkerheten och tryggheten i världen. Vi måste ju försöka göra vad vi kan för att säkra vårt eget område, och kärnvapenfri zon i Norden och även i Arktis skulle vara väldigt viktigt i det här syftet.

Anf. 42 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Lycka till med att övertyga Ryssland om att avveckla sina kärnvapenubåtar och sina resurser i Murmansk! Det är en framgång om Vänsterpartiet lyckas med detta.

Det är en del av den verklighet vi befinner oss i. Vi har Kaliningrad, vi har Murmansk, och det som händer nu är att Ryssland och även Kina aktivt bidrar till att faktiskt upprusta sina kärnvapen och också att vara beredda att använda dem, som Ryssland har sagt att man är. Detta är någonting som vi måste utgå ifrån när vi formar vår säkerhetspolitik och vår gemensamma säkerhetspolitik också i Nato.

Frågan om kärnvapenfria zoner är ett argument som Ryssland gärna för fram också, men det är ingenting som vi nu över huvud taget ser som en framkomlig väg. Det är historia i vår del av världen. Förhoppningsvis kan vi få en värld utan kärnvapen i framtiden, men då måste det vara en

balanserad nedrustning. Vi lämnar inte fritt fält för Ryssland, Kina, Nordkorea och liknande stater.

Anf. 43 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! För drygt 20 år sedan besökte jag tillsammans med Folk och Försvar Natos huvudkvarter i Bryssel. Vi fick lyssna till dragningar om alliansens struktur och organisering. Frankrike, som vid den tiden inte deltog i Natos militära samarbete, representerades i vårt program av en minister. Jag lyckades höra vad denne minister sa till sin amerikanske kollega, en överste som just hade talat för oss. Ministern sa: Det spelar ingen roll vad du har sagt, för de kommer ändå inte att komma ihåg det. Jag gör nämligen min sista dag, och jag säger vad jag vill.

Detta skapade lite förväntningar, och ministern inledde sedan sin föredragning med att säga till den svenska delegationen: Jag vill gratulera er svenskar för att ni är de enda som driver en mer cynisk försvars- och säkerhetspolitik än vi fransmän. Visst, vi säljer vapen till alla som vill köpa, men ni kallar er neutrala och säger att ni är det av etiska skäl.

Detta var ett effektivt sätt att få igång en diskussion i rummet. Jag är glad över att vi inte längre använder oss av uttrycket neutrala. Jag är ännu gladare över att vi inte är neutrala i det krig som Ryssland fullskaligt och orättfärdigt har skapat i Ukraina. Som en logisk följd av detta har vi sökt medlemskap i Nato och har nu så kallad inviteestatus. Vi borde dock ha varit medlemmar tidigare.

Den 8 mars lade regeringen fram den proposition för riksdagen som syftar till att godkänna nordatlantiska fördraget. Det är ett historiskt beslut. Kristdemokraterna har sedan 2015 arbetat för att Sverige ska ansöka om medlemskap i Nato. Att vi nu gör detta som en konsekvens av krig i vårt närområde visar hur den svenska neutraliteten har gett svenskar en i viss mån naiv syn på säkerheten för vårt land. Men tiderna har förändrats.

Medlemskapet i Nato kommer inte bara att bidra till den svenska säkerheten, utan medlemskapet betyder också mycket för Sveriges anseende i världen. Vi tar helt enkelt tydligare ställning för vad våra svenska värderingar ska representera. Demokrati, rättsstat och mänskliga rättigheter är alla principer som Nato representerar. De flesta partier i riksdagen är ense om att det är denna sida vi ska stå på, men det finns två partier som väljer att bibehålla den gamla neutralitetslinjen. En bred majoritet i såväl kammaren som svenska folket står dock bakom ansökan och ser behovet av svenskt Natomedlemskap.

I Europa pågår, samtidigt med denna debatt, ett olagligt och orätt anfallskrig. Putins Ryssland har, på tvärs mot den regelbaserade världsordningen, invaderat sitt grannland Ukraina. Det är territorium som Ryssland styrde över under Sovjetunionens och det ryska imperiets tid och som Putin nu menar sig ha rätt till.

Detta är inte det första agerandet i den riktningen. Sedan 2008 har exempelvis delar av Georgien varit ockuperade, och det står mer och mer klart att det finns fler länder står på tur om detta inte stoppas, vilket de ryska påverkansaktionerna i Moldavien visar. Att också Sverige ligger inom Putins intresseområde är något som vi aldrig kan eller får acceptera. Det har inte gått någon förbi att Ryssland tränat efter Gotlands strategiska position i Östersjön.

Sverige ska vara aktivt och framåtutlutat när det gäller försvaret av vårt land och den europeiska säkerhetsordningen. Det svenska försvaret ska utrustas med den senaste militära teknologin, den bästa strategin och det bästa tillvägagångssättet för att avskräcka potentiella invasioner. Det är trots allt statens främsta uppgift att skydda svenska medborgare, och det gör vi bäst i Nato och i samarbete med övriga västvärlden.

Natoprocessen startade förra året. Sveriges medlemskap måste fortfarande godkännas av de turkiska och ungerska parlamenten. Inrikespolitik i de båda länderna får ses som en av anledningarna till att besluten förhalas. Men Sverige kommer att godkännas. Representanter från Ungerns parlament besökte nyligen riksdagen, och dialogen med Turkiet om uppföljningen av det trilaterala avtalet är återupptagen. Processen går framåt, vilket inte minst dagens beslut visar.

Beslutet att ansöka om Natomedlemskap är grundat i tanken om att skydda svenska medborgare. Det är ett beslut som är välgrundat i svenska och kristdemokratiska värderingar, och det är som sagt statens främsta uppgift.

Herr talman! Nu blickar vi framåt. Försvaret måste rustas upp, mer militära medel måste skickas till Ukraina och Sverige måste ligga i framkant i försvarsförmåga. Det gläder mig att Sverige äntligen får fatta detta beslut, och jag tror faktiskt att den tidigare nämnda franska ministern tycker att vi har blivit lite mer realistiska.
(Applåder)

Anf. 44 ANNA STARBRINK (L):

Herr talman! Äntligen! Beslutet om Sveriges medlemskap i Nato är historiskt. Det är det enskilt viktigaste försvarspolitiska beslut som Sverige kan fatta i det nya, allvarligt försämrade säkerhetsläge som följer av Rysslands våldsamma anfallskrig mot Ukraina.

Ingen organisation har som Nato bidragit till fred och säkerhet i världen. Att länder samarbetar för att ömsesidigt stärka varandras säkerhet och avskräcka tänkbara angripare har visat sig tjäna världen bra, vilket har varit tydligt under Natos hela historia. Det är en stor trygghet för Sverige att ta steget in i Nato, och det blir samtidigt en styrka för Nato när Sverige blir en allierad. Vi kan bidra med vårt geografiska läge, vårt högteknologiska försvar och mycket annat, som ledamoten Alm redogjorde för tidigare. Det är säkerhetspolitiskt men också moraliskt vettigt och riktigt att Sverige nu deltar i samarbetet för vår gemensamma säkerhet.

Herr talman! Grattis, Finland! Våra finska vänner ser ut att komma med i Nato före Sverige. Detta är naturligtvis viktigt för Finland med dess 134 mil långa gräns mot Ryssland, men för Sverige är det illa att lämnas utanför ännu en tid. Men det är också dåligt för Nato, som skulle ha stor nytta även av ett svenskt medlemskap.

Men ha förtröstan! Förr eller senare kommer Sverige att bli medlem i Nato. När detta sker är ett beslut som ligger i Turkiets händer. Nu gäller det att vi i Sverige håller huvudet kallt och agerar på ett sätt som gynnar våra möjligheter att bli medlem utan att vi för den sakens skull tillmötesgår orimliga krav på att vi ska montera ned våra grundlagsskyddade rättigheter. Sverige lever redan i dag upp till Natos krav på medlemsländerna, och vi lever upp till det avtal som vi och Finland har med Turkiet. Nu är det Turkiet och Nato som måste visa vad open door policy betyder.

Genom Nato förbättras vår säkerhet påtagligt. Men inträdet i Nato är inte målet, utan det är början på en ny era där Sverige ska forma sin roll i samarbetet. Liberalerna menar att Sverige ska vara en engagerad och aktiv medlem, och jag vill peka på några viktiga aspekter.

Först och främst har vi de ömsesidiga försvarsgarantierna och artikel 5. Vi har argumenterat för Nato för Sveriges säkerhets skull. Detta är viktigt och en enorm trygghet för Sverige, men det är i lika hög grad ett stort ansvar för vårt land. Vi måste förbereda oss på den nya situationen att svenska kvinnor och män kommer att tjänstgöra för andra länders säkerhet, exempelvis i Baltikum, där Nato har baser och där hotet från Ryssland känns mer påtagligt än på många andra platser. I värsta fall kommer svenska soldater att få uppleva krig med allt vad det innebär.

En annan aspekt är behovet av att stärka vårt eget försvar. Natomedlemskapet förpliktar oss att ta ansvar för vår egen beredskap och upprätthålla vår egen försvarsförmåga liksom vår förmåga att hjälpa andra allierade vid ett väpnat angrepp. Med andra ord måste Sverige kraftigt förstärka sitt eget försvar. Natos riktmärke säger 2 procent av bnp, vilket Natochefen Stoltenberg dessutom har klargjort ska betraktas som ett golv, inte ett tak. Liberalerna anser att vi på kort sikt kan behöva utöka försvarsanslagen ännu mer för att bygga vårt tyvärr eftersatta försvar starkare för att sedan kunna lägga oss på den nivå som Nato har pekat ut som ett riktmärke.

Kärnvapenfrågan, som många redan har tagit upp i dagens debatt, förtjänar en seriös diskussion. Regeringen skriver i propositionen att man håller fast vid den svenska Natoansökan utan förbehåll, för bland annat kärnvapen på svensk mark.

Det finns inga som helst tecken på att något Natoland som har kärnvapen – USA, Storbritannien eller Frankrike – vill placera dem i Sverige.

Samtidigt råder det inte någon som helst tvekan om att kärnvapen i händerna på despoter i vår omvärld, helt utan moral men med stora maktambitioner att härska, är ett existentiellt hot mot oss och mot världen. Det är oroande, minst sagt, att Ryssland skramlar med sina kärnvapen.

Att Nato har förmåga att möta dessa hot är en trygghet för oss och för världen. Men det är upp till oss själva som land att besluta hur vi vill ha det. För detta krävs inga förbehåll. Sverige måste fortsätta att ha ett stort engagemang i fråga om rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning, bland annat genom Stockholmsinitiativet för kärnvapenedrustning. Det finns ingen motsättning mellan att fortsätta arbeta med det och att bli en aktiv medlem i Nato.

När det gäller Natobaser i Sverige vill vi från Liberalernas sida ha en öppen hållning. Vi ska, likt Norge, inte heller här ha några förbehåll vid inträdet. Norge har sin egen baspolitik som innebär nej till permanenta baser i normal fredstid. Men samtidigt har de en pragmatisk hållning och fördjupar sitt samarbete med ökad närvaro från Nato i Norge.

Sverige ska självklart som en suverän stat fatta sina egna policybeslut, precis som Norge har gjort. Från Liberalernas sida menar vi att Sverige som en aktiv allierad ska eftersträva ett djupt och förtroligt samarbete som även inbegriper stark närvaro av Nato i Sverige, vilket på sikt kan innebära baser på svensk mark. Men där är vi inte i dag.

Herr talman! Avslutningsvis: Det viktigaste vi kan göra för att stärka vår säkerhet som land är att bli medlemmar i Nato. För Liberalerna har det varit en lång väntan. Redan 1995 väckte dåvarande folkpartiledaren Maria

Leissner frågan om svenskt Natomedlemskap. Och sedan 1999 har partiet drivit frågan. Det är förstås utmärkt att vi har fått med oss en betryggande majoritet för ett Natomedlemskap och att Liberalernas försvarspolitik på så vis också har blivit Sveriges. Men det går inte att samtidigt tänka bort att det vore fantastiskt om vi redan vore medlemmar i stället för att ta detta steg nu när vi redan åter har krig i Europa.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 45 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! En snackis efter den utrikespolitiska debatten för en månad sedan blev Liberalernas Martin Melins stensäkra svar på om Turkiet är en demokrati. Tyvärr för Liberalerna verkar inte hans svar ha hjälpt eftersom Turkiet och Ungern fortfarande tills vidare stoppar Sverige från att bli en del av Nato utifrån Sveriges kritik av deras demokrati.

Ett av Liberalernas huvudargument i februari var att det finns en opposition i Turkiet som tillåts verka. Det är ett argument som är något svårt att förstå när Erdoğan verkar ha gjort det till sin favoritsport att jaga oppositionen och slänga den i fängelse. I dag sitter lite drygt 5 000 personer som politiska fångar i Turkiet. Många lärare, advokater och domare har fått sparken. Och många av dem representerar oppositionen och framför allt det tredje största oppositionspartiet, det prokurdiska partiet HDP. HDP hotas dessutom av upplösning. Det pågår just nu en process i den turkiska konstitutionsdomstolen där man vill upplösa partiet inför det turkiska parlaments- och presidentvalet den 14 maj. Tidigare i år frös statsbidraget till HDP inne tills en rättsprocess såg till att de fick del av sitt berättigade partistöd.

Dessutom har medielandskapet och rättsväsendet i Turkiet kraftigt försämrats de senaste åren för att bli lojala med Erdoğan. Nyligen dömdes tre tv-kanaler till dryga böter för att ha kritiserat myndigheternas insatser vid den omfattande jordbävningen.

Jag undrar helt enkelt på nytt: Är Turkiet verkligen en demokrati enligt Liberalerna när oppositionen är så kraftigt begränsad i vad den tillåts att göra? Och vad gör ni om Erdoğan bestämmer sig för att inte låta oppositionen ställa upp mot honom i valet?

Anf. 46 ANNA STARBRINK (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Svenneling för hans fråga. Jag tror att det är uppenbart för alla att Turkiet har ett stort underskott när det gäller demokrati. Det finns stora problem. Ledamoten har redogjort för flera av dem, bland annat hur oppositionen behandlas.

I vår är det val i Turkiet, och det blir naturligtvis ett tillfälle då vi får ett kvitto på hur det står till med demokratin där.

Från Liberalernas sida vill jag vara väldigt tydlig med att vi ser stora demokratiproblem, ett stort underskott, i Turkiet. Vi ser att oppositionen inte har de möjligheter att verka som vi tycker ska fungera i en demokrati.

Om vi tittar på hur världen i övrigt betraktar Turkiet finner jag The Economists demokratiindex intressant. Man placerar Turkiet på plats 103 av 167 stater. Det kan inte sägas vara ett gott betyg för ett land som vill framstå som demokratiskt. Man pekar på stora brister.

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

Så svaret är: Nej, demokratin är inte till fyllest i Turkiet, och vi ser allvarligt på bristerna där.

Blir det en bättre eller sämre situation om Sverige går med i Nato? Jag tror inte att de inrikespolitiska förhållandena i Turkiet över huvud taget påverkas av ett svenskt medlemskap. Däremot är det uppenbart att Sverige har använts som ett inlägg i den uppskruvade inrikespolitiska valdebatten i Turkiet.

Anf. 47 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Detta var ett lite mer välavvägt svar från Liberalernas sida än vad vi har hört tidigare. Det är ändå väldigt viktigt att slå fast de demokratiska brister som Anna Starbrink ändå konstaterar från Liberalernas sida.

Nu är det precis som Anna Starbrink är inne på, alltså att Sverige används i den turkiska debatten från Erdoğans sida. Man försöker vinna röster och samtidigt trycka tillbaka demokratin och oppositionen med Sverige som argumentationslinje.

Jag tror att det i analysen i sig är väldigt viktigt att konstatera att ett svenskt Natomedlemskap inte kan påverka situationen i Turkiet. Men det är väldigt uppenbart att Turkiet använder det svenska Natomedlemskapet, dels påverkar vad som sker i Sverige genom det memorandum som den förra regeringen undertecknade och som den nya regeringen har verifierat, dels använder det för att tysta Sveriges röst för demokrati, mänskliga rättigheter och kurdernas rättigheter i Turkiet. Det gör att den svenska Nato-processen och hur demokratin i Turkiet ser ut ändå hänger ihop. Här finns nämligen ett utrymme där vi helt plötsligt inte blir lika kritiska mot Erdoğan och hans despotiska regim. Jag tror därför att det är viktigt att se denna påverkan men också att vara vaksam på att man inte slutar kritisera Turkiet.

Det finns ytterligare dimension i det hela. Liberalerna har länge varit anhängare av Nato och att Sverige ska gå in i militäralliansen Nato med Turkiet. Vad innebär det då när vi sitter där vid Natobordet tillsammans med Turkiet och när vi varje dag ska fatta beslut om vår säkerhet tillsammans med ett land som både har andra säkerhetsintressen än vad vi har och som inte är en demokrati? Det är en fråga som Liberalerna faktiskt aldrig har gett ett svar på. Ert svar i era gamla motioner varit: Släng ut Turkiet ur Nato. Då kan Sverige gå med.

Anf. 48 ANNA STARBRINK (L) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan om Sveriges roll i ett Natomedlemskap där även Turkiet ingår. Jag tycker att vi ska ha en engagerad och tydlig roll där vi ska göra vår röst hörd. Men vi ska också minnas att de beslut som gäller vad som ska ske på svensk mark är beslut som Sverige fattar på samma sätt som Turkiet har självbestämmande över sitt land.

Jag tycker att det vore olyckligt om vi målade upp en bild av att vi med ett svenskt Natomedlemskap på något vis skulle bli en sorts lydstat till Turkiet. Det är en falsk bild som inte har med verkligheten att göra och som verkligen inte gynnar Sveriges roll i världen eller vår säkerhetspolitik. (Applåder)

Anf. 49 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Vi satt här och studsade lite när ledamoten i sitt anförande nämnde baser. Som alla som lyssnar här vet har två stora diskussioner handlat om kärnvapen på svenskt territorium och om permanenta baser på svensk mark. Nu sa ledamoten Starbrink, om jag hörde rätt, att man på sikt kanske kan tänka sig baser.

Jag skulle vilja ha ett förtydligande av detta och höra lite grann vad det är som gäller. Kan Liberalerna på sikt, inom ett par års tid, tänka sig militärbaser – låt säga amerikanska sådana – på svensk mark, till exempel på Gotland eller i Norrbotten? Är det en öppning som delas av de andra partierna i regeringen och de partier som är för ett Natomedlemskap? Jag skulle vilja ha ett litet förtydligande där.

Anf. 50 ANNA STARBRINK (L) replik:

Herr talman! Tack för din fråga, Hanna Gunnarsson!

Jag tycker att Sverige ska hålla öppet hur vi vill forma vår säkerhetspolitik och vår försvarspolitik i framtiden. Det är bra att vi inte har några förbehåll. Det finns ingenting i dag som talar för att vi på kort sikt ska ha vare sig kärnvapen eller baser på svenskt territorium, men jag vill klargöra att vi för vårt lands räkning ska fatta de säkerhetspolitiska beslut som är nödvändiga för att trygga Sverige och Sveriges befolkning i varje givet läge. Därför är det klokt att vi håller öppet och är redo att fatta beslut och göra analyser framåt i takt med utvecklingen.

Jag tror att det vore olyckligt att bestämt låsa sig vid en princip som ska gälla för lång tid; vi ser ju hur Norge agerar väldigt pragmatiskt i sitt medlemskap i Nato, och det är ett förhållningssätt som jag tycker att även Sverige bör anamma. Därför vill jag från Liberalernas sida säga att vi inte stänger dörren för att på sikt ha baser i Sverige. Det betyder inte att Sverige kommer att ha det i närtid, och det ser jag inte heller behov av nu. (Applåder)

Anf. 51 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Det är väldigt intressant. Jag håller helt och hållet med ledamoten Starbrink om att vi i Sverige ska fatta våra egna beslut för att trygga vårt eget land. Det är ju därför vi i Vänsterpartiet säger nej till ett Natomedlemskap – för att vi vill att Sverige ska kunna fatta sina egna säkerhetspolitiska beslut utan påverkan från andra länder.

Jag vill dock ändå hålla fast lite vid detta. När är ”på sikt”? Vad kan ledamoten Starbrink tänka sig? Är det amerikanska eller kanske franska militärbaser på svensk mark – eller turkiska? Är det något område som ledamoten tänker att man skulle vilja ha utländska soldater på? Hur tänker man sig att det ska fungera rent juridiskt?

Anf. 52 ANNA STARBRINK (L) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Hanna Gunnarsson! Om jag hade en kristallkula och kunde se in i framtiden skulle jag ge dig glasklara svar.

Det är klart att vi i Sverige ska göra allt för vårt lands säkerhet, och kommer det till exempel en stor hotbild riktad mot Gotland är jag tacksam om Nato finns där, med allierade från olika länder, och bidrar till försvaret av Sverige. För mig är det inte kontroversiellt. För mig vore det kontroversiellt att säga att vi vad som än händer absolut inte ska ta hjälp av våra

allierade med några baser i Sverige. Det tycker jag vore helt omoraliskt, och det är ingenting jag vill stå för.

Däremot är vi ju inte där i dag att vi måste bejaka tanken på att på kort sikt ha Natobaser här, men när det skorpar till sig ordentligt – eller om, för vi hoppas ju att det aldrig sker – är jag tacksam om Nato vill vara med och bidra till vår säkerhet.

(Applåder)

Anf. 53 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Herr talman! Vi befinner oss i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Vi har på nytt ett stort krig i Europa som i grunden påverkar säkerheten även i Sveriges närområde.

Ett medlemskap i Nato är det bästa sättet att värna Sveriges säkerhet och solidariskt bidra till att stärka hela det euroatlantiska områdets säkerhet. Att riksdagen i dag ska besluta om godkännande av Sveriges anslutning till det nordatlantiska fördraget är en historisk händelse. Det är ett av de viktigaste säkerhetspolitiska besluten någonsin för vårt land.

Rysslands oprovocerade, olagliga och oförsvarliga aggression mot Ukraina påminner oss om att fred och frihet inte kan tas för givet. Rysslands brutala krigföring är inte bara en attack mot Ukrainas suveränitet utan visar även på ett gränslöst förakt för folkkrätten och den europeiska säkerhetsordningen. Putin har valt ut de fria demokratierna till sin fiende för att vi står för det han vill montera ned, alltså det öppna samhället.

Givet det nya säkerhetspolitiska läget lägger regeringen också om kursen i den samlade utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Det är en styrka att sex av åtta partier i denna kammare står bakom ansökan om ett svenskt Natomedlemskap. Det starka stödet i riksdagen och folkopinionen för Sveriges ansökan är viktigt.

Natomedlemskapet innebär en ny svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik identitet. Vi blir en allierad och en del av Natos kollektiva försvar, vars kärna utgörs av de ömsesidiga försvarsgarantier som följer av artikel 5. Detta innebär att ett väpnat angrepp mot Sverige kommer att ses som ett angrepp mot samtliga Natoländer. De andra Natoländerna kommer då att ha en skyldighet att bistå Sverige med de åtgärder som bedöms nödvändiga, inklusive militära medel. På motsvarande sätt kommer Sverige att ha en skyldighet att betrakta ett väpnat angrepp mot ett annat Natoland som ett angrepp mot Sverige.

Som Natomedlem kommer Sverige att uppfylla sina åtaganden enligt det nordatlantiska fördraget och gentemot samtliga övriga allierade. Ett svenskt Natomedlemskap bidrar till att stärka säkerheten i vårt närområde. Samtidigt kommer vi att ha ett så kallat 360-gradersperspektiv på vårt medlemskap. Sverige har unika förmågor att bidra med på områden som cyber, ny teknik och rymden. Sverige kommer att vara en allierad att lita på.

Herr talman! Protokollet avseende Sveriges anslutning till det nordatlantiska fördraget undertecknades av samtliga Natoländer i Nordatlantiska rådet den 5 juli 2022. Sverige fick då tillsammans med Finland status som inbjudet land, invitee, till Nato.

Nu pågår en gradvis integrering i Natos politiska och militära strukturer. Som inbjudet land deltar Sverige i närapå alla delar av Natos verksamhet. För att Sverige och Finland ska kunna bli fullvärdiga medlemmar

krävs att alla Natoländer ratificerar våra anslutningsprotokoll. Ratificeringsprocessen har gått mycket snabbt – av 30 länder återstår nu bara Ungern och Turkiet.

Sverige och Finland ansökte om medlemskap samtidigt. Den finska riksdagen godkände den 1 mars Finlands anslutning till Nato, och Finland väntas i närtid slutföra sin nationella process inför anslutningen. Det är angeläget att vi båda snabbt blir medlemmar. Dagens beslut om riksdagens godkännande av Sveriges anslutning till det nordatlantiska fördraget innebär att vi kommer att ha vidtagit alla de förberedelser vi förfogar över för att möjliggöra en snabb anslutning till Nato. Så snart alla Natoländer har ratificerat vårt anslutningsprotokoll och vi därefter har deponerat vårt anslutningsinstrument hos USA:s regering blir Sverige fullvärdig medlem i Nato.

Herr talman! Jag ska säga några kortfattade ord om propositionens innehåll.

För det första föreslås i propositionen att riksdagen godkänner Sveriges anslutning till det nordatlantiska fördraget.

För det andra föreslås att riksdagen godkänner att Sverige tillträder ett statusavtal som reglerar immunitet och privilegier för Nato och vissa personalkategorier, vilket förutsätter en lagändring.

För det tredje föreslås att regeringen bemyndigas att fatta beslut om att ta emot stöd i form av militära styrkor från Nato. Också detta kräver en ändring i lagen.

Den första punkten om det nordatlantiska fördraget är tämligen självförklarande.

När det gäller den andra punkten om statusavtalet för Nato, nationella representanter och organisationens internationella personal reglerar detta avtal immunitet och privilegier för Nato och vissa personalkategorier. Denna typ av bestämmelser gäller redan i dag för de mellanstatliga organisationer som verkar i Sverige och för ett stort antal andra organisationer som Sverige tillhör, inklusive FN och EU. För att avtalet ska kunna införlivas i svensk rätt krävs en ändring i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, varför riksdagens godkännande krävs för att Sverige ska kunna tillträda avtalet.

Detta för mig till den tredje punkten om militära styrkor från Nato. När Sverige blir medlem i Nato är det angeläget att det finns goda förutsättningar för att på ett snabbt och effektivt sätt kunna ta emot och lämna operativt militärt stöd inom ramen för det nordatlantiska fördraget. Militärt stöd från Nato utgörs framför allt av militära styrkor från enskilda allierade, och sådant stöd innefattar samtidigt stöd från Nato som organisation eftersom allierades styrkor ställs under Natobefäl.

Regeringen har enligt nuvarande lagstiftning möjlighet att begära stöd i form av militära styrkor från enskilda allierade för att möta ett väpnat angrepp mot Sverige och hindra kränkningar av svenskt territorium. För att förbättra Sveriges förmåga att ta emot militärt stöd bör regeringen ges möjlighet att begära operativt militärt stöd även från Nato som organisation. Detta förutsätter en ändring i lagen om operativt militärt stöd.

Det pågår också för närvarande ett arbete inom Försvarsdepartementet med att se över vissa rättsliga frågor med anledning av ett Natomedlemskap. Översynen rör dels Sveriges anslutning till ett antal avtal som Sverige förväntas tillträda som Natomedlem, dels vilka övriga författnings-

ändringar på försvarsområdet som bör göras med anledning av ett Nato-medlemskap. Regeringen kan komma att återkomma till riksdagen i dessa frågor.

Herr talman! Jag vill avsluta med att på nytt understryka att ett medlemskap i Nato innebär en historisk förändring av Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Det starka stödet i riksdagen för detta historiska vägval är av stor betydelse för Sverige i detta nya, allvarliga säkerhetspolitiska läge.

(Applåder)

Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Tobias Billström har nu varit utrikesminister i fem månader, och det går inte så bra för honom. Trots stor självsäkerhet i början har han inte lyckats med den huvuduppgift han har fått av statsministern: att ta Sverige in i Nato. Kort och gott sitter han i, ska vi säga smeten, och där sitter han fast.

Till i dag har utrikesministern lagt fram en proposition för riksdagen om att godkänna Sveriges Natomedlemskap. Problemet för regeringen är bara att efter dagens beslut händer ingenting. Som det står i betänkandet: ”Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.” Det betyder egentligen den dag som Erdoğan och Orbán bestämmer. Det gör att Sverige, oavsett om utrikesministern vill kalla det uppföljning av memorandumet eller något annat, i praktiken sitter i förhandlingar med två av Europas mest auktoritära ledare under det senaste decenniet, som har krympt demokratin i Turkiet och Ungern.

Detta gör att dagens beslut är än mer problematiskt, för i praktiken beslutar riksdagen i dag om att stadfästa Erdoğan och Orbáns makt över den svenska Natoprocessen. Det som skulle gå i rekordfart, med 28 godkännanden på tre månader, blev i stället nio månader utan godkännande från de två despoterna.

Erdoğan och Orbán är nu de som bestämmer Sveriges tidsplan. Det fanns ingen plan B, C eller D för att bygga Sveriges säkerhet. Den enda plan som nu finns är att ligga på rygg och sprattla och hoppas att de blir nöjda. Frågan är varför regeringen gång på gång ger makt åt Orbán och Erdoğan att bestämma över Sverige – över Sveriges lagar, Sveriges utvisningar och Sveriges säkerhet.

Anf. 55 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Apropå Håkan Svennelings observation om hur bra det går för regeringen kan jag säga att vi i dag fattar det största säkerhetspolitiska beslutet på 200 år och gör det med bred enighet i denna kammare. Propositionen ligger på riksdagens bord, vilket den ju aldrig hade gjort om Håkan Svenneling, Jacob Risberg och våra vänner från Socialdemokraterna hade styrt Sverige. De hade naturligtvis aldrig kunnat fatta det här beslutet. Det hade säkert glatt Håkan Svenneling, men för dem som lyssnar på den här debatten kan det vara värt att komma ihåg att det faktum att propositionen ligger på riksdagens bord beror på att vi har en annan regering, där Håkan Svenneling inte utgör en del av underlaget.

Apropå de problem vi står inför när det gäller diskussionerna med de länder som räknades upp kan jag säga att Ungern vid upprepade tillfällen det senaste året har sagt att man avser att ratificera både Sveriges och Fin-

lands ansökningar. Det är vår uppfattning att man också bör göra det. Det finns inget memorandum och inga särskilda överenskommelser med detta land, utan det ungerska parlamentet bör kunna ratificera vårt ställningstagande.

Vad gäller Turkiet fortsätter vi med att uppfylla de åtaganden vi har gjort i det memorandum som ingicks i Madrid förra året. Vi kommer inte att göra vare sig mer eller mindre när det gäller detta, och vi kommer att förlita oss på våra allierade – de 28 medlemsstater som redan i dag har ratificerat Sveriges och Finlands medlemskapsansökningar, gett oss tydliga och klara säkerhetsförsäkringar och dessutom nästan varje dag när vi har haft kontakter med dem har talat om hur mycket de välkomnar oss in i organisationen. Att veta att dessa stater står på vår sida är det starkaste stödet, och det uppväger mer än väl de problem vi just nu har i ratifikationsprocessen.

(Applåder)

Anf. 56 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Även om utrikesministern är nöjd med att kunna lägga en proposition på riksdagens bord har ju dagens beslut ingen som helst effekt. Det är fortfarande Erdoğan och Orbán som bestämmer tidsplanen för Sveriges Natoansökan. Det är väl bra att utrikesministern har insett att det är vännernas tryck snarare än egna eftergifter som behövs för att få något slags tryck mot Erdoğan och Orbán, men det hjälper inte heller när det fortfarande är de som har makten.

Problemet är att utrikesministern hela tiden sätter oss i positioner där han stärker deras makt ytterligare. Nu har vi hört uttalanden om att han lovar att Sverige kommer att vara med före Vilniusmötet – han är absolut säker på det. Det gör att vi bara ännu mer förstärker deras möjligheter att schackra och söndra mellan Finlands och Sveriges ansökningar. Ungern säger nu ja till Finland men ingenting om Sverige.

Jag är helt övertygad om att de en dag kommer att säga ja, men de vill ju ha någon vinst på vägen. För Turkiet handlar det om att tysta Sveriges röst för demokrati, mänskliga rättigheter och kurdernas rättigheter. För Ungern handlar det om att få EU-pengar som Sverige har lyckats stoppa genom att införa en princip om konditionalitet. Nu vill man ha med sig Sverige som en allierad för att få andra EU-länder att i stället säga ja.

Jag tror, herr talman, att det är dags för Sveriges riksdagsledamöter och svenska folket att spänna fast säkerhetsbältet. I juni kommer vi nämligen att ha en utrikesminister som behöver fortsätta med sin eftergiftspolitik för att få Orbán och Erdoğan med sig, om han ska vara absolut säker på att Sverige blir Natomedlem före mötet i Vilnius.

Anf. 57 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att det finns så mycket mer att säga i denna diskussion än det jag nyss sa. Vi står på en säker grund när det gäller det memorandum vi har överenskommit med Turkiet. Vi vet vilka åtaganden vi har att göra, och vi har uppfyllt dem till punkt och pricka. Vi tänker som sagt inte göra vare sig mer eller mindre än så.

Som jag sa tidigare är det notabelt att Håkan Svennelings omsorg om den här processen är så stor. Det är, som jag sa i den utrikespolitiska debatten, rörande vilken oro Vänsterpartiet känner inför denna fråga. Men

man behöver bara gå till de sju reservationer som finns i utrikesutskottets betänkande för att förstå att om Vänsterpartiet hade utgjort en del av regeringsunderlaget hade det aldrig någonsin kunnat bli något Natointräde för Sveriges vidkommande. Det är ett faktum. Magdalena Andersson hade haft Håkan Svenneling på ena axeln och Jacob Risberg på den andra – Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Det är tur att det inte är på det viset. (Applåder)

Anf. 58 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, ministern!

Sverige har en gång i tiden varit ett land som stått upp för mänskliga rättigheter, fred och nedrustning och gått i spetsen för kärnvapenedrustningen. Nu vill regeringen föra in oss i en kärnvapenallians.

Kärnvapen är det mest destruktiva massförstörelsevapen som mänskligheten upfunnit. Det internationella samfundet har hittills varken lyckats stoppa spridningen eller få kärnvapenstaterna att avväpnas. I stället investeras miljarder i modernisering och utveckling av kärnvapen.

FN-konventionen om förbud mot kärnvapen trädde i kraft 2021. Konventionen förbjuder planering, finansiering, tillverkning och besittning av kärnvapen samt att hota med att använda dem. Inga kärnvapenstater har hittills ratificerat konventionen, men syftet med konventionen är att sätta press på kärnvapenstaterna att tillsammans mötas i förhandlingar om nedrustning.

Att fler kärnvapen sprids ut över världen, även här hos oss, gör varken Sverige eller vår region säkrare. Om Sverige vill fortsätta att vara en röst för nedrustning måste vi tydligt markera att Sverige inte tillåter kärnvapen på svenskt territorium, varken i freds- eller i krigstid. Det mest effektiva sättet är att gå med i FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.

Borde inte Sverige ansluta sig till FN-konventionen om förbud mot kärnvapen och föregå med gott exempel?

Anf. 59 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Nej, det borde vi inte göra. Kärnvapen utgör den yttersta delen av Natos avskräckningsdoktrin. Så länge kärnvapen existerar kommer Nato att förbli en kärnvapenallians. Men denna allians har samtidigt även ett uttalat mål att arbeta för att skapa förutsättningar för en värld fri från kärnvapen. Nato har också i sin kärnvapendoktrin konstaterat att omständigheterna där kärnvapenanvändning kan behöva beaktas är mycket avlägsna.

Herr talman! Lotta Johnsson Fornarve talade om ”en gång i världen”. Jag vill gärna poängtera att Sveriges engagemang för nedrustning och icke-spridning av kärnvapen kvarstår oavsett ett medlemskap i Nato. Sverige kommer fortsatt att framhålla behovet av att fullgöra alla skyldigheter enligt fördraget om icke-spridning av kärnvapen, Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT, inklusive åtaganden vid tidigare översynskonferenser, liksom behovet av konkreta framsteg på vägen mot slutmålet om ett totalt avskaffande av kärnvapen.

Nato som organisation har, som sagt, detta uttalade mål. Jag ser inga som helst konflikter mellan vårt Natomedlemskap och att ha dessa ambitioner. Det är också värt att komma ihåg att vi är omgivna av länder, inte minst våra vänner Danmark och Norge, som trots att de varit medlemmar

i Nato inte heller har haft några som helst problem med att stå upp för dessa åsikter i internationella sammanhang.
(Applåder)

Anf. 60 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Det är en illusion att tro att kärnvapen gör oss säkrare. Kärnvapen är inte ett skydd mot internationella konflikter och krig. Den här övertron på att använda kärnvapen i avskräckande syfte är verkligen inte en bra idé.

Det finns inga juridiska hinder för Natoländer att vägra delta i Natos kärnvapenaktiviteter. Sverige skulle till exempel kunna skriva under FN:s konvention om förbud mot kärnvapen även om Nato i dag är starkt kritiskt till avtalet. En svensk anslutning till kärnvapenförbudet skulle innebära att Sverige inte behöver delta i Natos gemensamma kärnvapenaktiviteter samt ett förbud mot utplacering av kärnvapen på svensk mark. Det skulle också kunna innebära att fler Natoländer vågade ansluta sig, till exempel våra nordiska grannländer.

Syftet med konventionen är ju att sätta press på kärnvapenländerna att dra igång en verklig kärnvapenedrustning. Det behöver verkligen världen i det läge där vi befinner oss i dag.

Jag beklagar verkligen djupt att utrikesministern inte delar uppfattningen att Sverige bör skriva på FN:s kärnvapenförbud. Sverige har dock hittills ändå deltagit som observatör i konventionen, och jag hoppas verkligen att åtminstone detta kan kvarstå. Det skulle ändå vara ett litet steg på rätt väg mot ett kärnvapenförbud.

Anf. 61 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Sverige kommer som jag sa att fortsätta sitt arbete inom kärnvapenedrustningen inom ramen för icke-spridningsfördraget, NPT, som utgör hörnstenen i det globala nedrustnings- och icke-spridningsarbetet. Det är det enda avtal där de fem erkända kärnvapenstaterna har åtagit sig att göra sig av med sina kärnvapen.

Sverige kommer att vara en engagerad kraft som kommer att verka konstruktivt, både nationellt och som en del av EU. Vi kommer att värna och stärka NPT för att uppnå konkreta framsteg i avtalets samtliga tre pelare: nedrustning, icke-spridning och fredlig användning av kärnenergi. Som en del i detta arbete kommer vi också att fortsätta driva Stockholmsinitiativet för kärnvapenedrustning.
(Applåder)

Anf. 62 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Först tycker jag att det var onödigt av utrikesministern att spekulera om vad som skulle ha hänt om MP och V hade haft något sorts inflytande över detta. Det var en rent socialdemokratisk regering som lämnade in ansökan om medlemskap i Nato. Statsministern hette då Magdalena Andersson. Det är onödigt att dra upp spekulationer om huruvida någonting annat skulle ha hänt i ett händelseförlopp som inte har inträffat. Jag vill bara meddela utrikesministern den markeringen.

Men det var egentligen inte därför jag begärde ordet. Den 19 mars var det ett inslag i SVT där utrikesministern sa sig vara helt övertygad om att vi blir med i Nato till Vilniusmötet – helt övertygad. Det är en stark bedöm-

ning, ett starkt uttalande. Då är frågan: Är det en bedömning, är det en förhoppning eller har utrikesministern information som gör att han kan säga på det här sättet? Den skulle jag i så fall vilja ha redovisad här. Vad finns det för grund för denna tvärsäkra uppfattning?

Anf. 63 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag förstår att Peter Hultqvist möjligen tyckte att det var onödigt. Jag tyckte att det var nödvändigt. Det var nödvändigt att visa vilka åsikter som finns hos Miljöpartiet och Vänsterpartiet i denna kammare och hur omöjligt det hade varit, under de omständigheter som skulle ha rått om de hade haft inflytande över ett regeringsalternativ där Magdalena Andersson varit statsminister, att få igenom den här propositionen – och inte bara att få igenom den här i kammaren utan också att över huvud taget lägga fram den. En regering måste ju vara enig innan man lägger en proposition på riksdagens bord.

Hade regeringsunderlaget bestått av de här två partierna hade vi alltså inte kunnat bli medlemmar i Nato. Det är viktigt att redogöra för detta och att det kommer in i riksdagens protokoll.

När det sedan gäller frågan om min bedömning grundar jag den på precis den uppfattning som jag tidigare redogjorde för i mitt replikskifte med Håkan Svenneling. Eftersom vi har 28 av 30 medlemsstater i ryggen, redan är ratificerade av dessa staters parlament, vet att uppbackningen har varit så pass stark och inte minst vet att den amerikanska senaten i rekordfart, i en process som saknar motstycke i Natos historia, har ratificerat den svenska ansökan är det självklart att vi kommer att kunna bli medlemmar till Vilniusmötet. Vi vet att den styrka som vi har i ryggen är så pass påtaglig att det går att göra en sådan bedömning.

Sedan vill jag säga, inom ramen för den här diskussionen, att det starka stöd i processen vi har här i kammaren i dag naturligtvis också är en av anledningarna till att jag känner mig så välgrundad i min uppfattning på det här området. Övriga världen ser att Sverige vill bli medlem i Nato.

Jag har ingen kritik alls, Peter Hultqvist, mot själva inlämnandet av ansökan. Den står vi tvärtom bakom. Vi har också stått bakom det trilaterala memorandum som togs fram, slutförhandlades och blev verklighet i samband med Natos toppmöte i Madrid.

Anf. 64 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Det blir nästan lite pinsamt att jag ska behöva säga så här: Det är viktigt att få noterat i protokollet att det var en socialdemokratisk regering under Magdalena Andersson som lämnade in ansökan om svenskt Natomedlemskap. Dock är det nödvändigt att säga det eftersom utrikesministern hänger fast i ett händelseförlopp som inte har existerat och inte heller kommer att existera. Spekulationer av olika slag brukar sällan leda till särskilt mycket mer än just frågetecken efteråt.

Det var en S-regering som lämnade in ansökan. Statsministern hette Magdalena Andersson. Det fanns en bred majoritet i riksdagen. Propositionen hade därför gått igenom. Det är faktaförhållandena.

Jag förstår att svaret jag får, om att det är en fullkomlig övertygelse, bygger på en bedömning av de 28 länderna plus USA. Jag har upplevt allt detta själv och har helt nyligen besökt Washington och fått tydliga markeringar från den kanten om det oerhörda stödet. Men det som också har varit

ganska tydligt under processen är Turkiets agerande. Det har svängt från tid till annan, och olika kravbilder har redovisats. Man har också ändrat position utifrån vad som har passat i processen.

Jag noterar svaret och tackar för informationen. Det är väl som man brukar säga i min hemstad: ”Vi får se den dagen det är klart.” Man tar inte ut saker och ting i förskott. Men vi får hoppas att det blir klart till Vilnius.

Jag ville pressa fram vilken grund det finns för uttalandet. Jag konstaterar att det är en bedömning från utrikesministern och att det inte bygger på någon särskild information eller något mer än det vi har kunnat läsa i medierna.

Anf. 65 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Det är ingen spekulering. Som jag har sagt ett par gånger i detta replikskifte är det ett faktum att om vi hade haft en situation där Miljöpartiet och Vänsterpartiet var stöttepelare till en socialdemokratisk regering ledd av Magdalena Andersson hade inte sagda proposition kunnat läggas på riksdagens bord. Det är ett faktum att det förhåller sig på det viset.

Peter Hultqvist tycker inte att det är roligt att jag berättar det i talarstolen. Men det krävs att vi gör det efter att ha lyssnat på invändningarna från Vänsterpartiet och Miljöpartiet och förstått innehållet i de sju reservationerna i utskottets betänkande.

Jag är ursprungligen från Malmö, och där är man ödmjuk. Vi har alltså inga särskilda talesätt jag kan hänvisa till. Jag nöjer mig med att konstatera att vi är glada över att det funnits ett så brett samförstånd i frågan. Vi tycker naturligtvis att det är bra att den tidigare regeringen lämnade in vår ansökan så att propositionen nu har kunnat läggas på riksdagens bord. Därvidlag finns det ingen motsättning mellan mig och Peter Hultqvist.

(Applåder)

Anf. 66 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Ett svenskt medlemskap i Nato är en historisk händelse som kommer att få viktiga säkerhets- och försvarspolitiska konsekvenser. För första gången någonsin kommer Sverige att ingå i ett försvarssamarbete med bindande försvarsgarantier och en gemensam försvarsplanering. Det kommer att bidra till ökad stabilitet och säkerhet i vår del av Europa. Det är helt nödvändigt, herr talman.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har resulterat i ett fundamentalt försämrat säkerhetsläge i vårt närområde som med all sannolikhet kommer att bestå under lång tid framöver. Ytterst är Ryssland ute efter att skapa en annan säkerhetsarkitektur i Europa baserat på den starkes rätt. Där utgör vissa länder andra länders bakgård, och länder får inte själva avgöra sina säkerhetspolitiska vägval, inklusive om de vill bli medlemmar i EU och Nato.

Allt detta står i strid med grundläggande folkrättsliga regler och principer samt hörnstenarna i den europeiska säkerhetsordningen. Genom sin brutalitet och sin olagliga, oprovocerade och oförsvarbara invasion har Ryssland återigen visat att man har en mycket låg tröskel för militär aggression. Men Ryssland har även visat att man är villig att ta mycket stora politiska och militära risker för att nå sina utrikespolitiska målsättningar.

Detta måste vi förhålla oss till. Det är också detta som har legat till grund för att Sverige nu ansöker om medlemskap i försvarsalliansen Nato. Genom medlemskapet blir Nato Sveriges viktigaste försvarspolitiska plattform. Sveriges djupa partnerskap med Nato har också inneburit att Försvarsmakten har god samverkansförmåga med Nato. Det är en stor fördel när vi nu arbetar hårt med att också militärt integrera Sverige i Nato.

Herr talman! Med svenskt och finskt inträde i Nato förändras också den militärstrategiska situationen i vårt närområde. Sverige kommer som fullvärdig medlem att integreras i Natos försvarsplanering. Det skapar bättre förutsättningar för försvaret av Nordeuropa genom ett sammanhängande Natoterritorium med en mycket tydligare östlig och nordlig flank. Sverige kommer också genom detta att arbeta bland annat för att skapa bättre förutsättningar för att arbeta med värdlandsstöd.

Herr talman! Ett svenskt medlemskap i Nato innebär också nya och bättre förutsättningar för Sverige att fördjupa samarbetet med andra länder. I det viktiga bilaterala samarbetet med USA går vi från att vara nära partner till att vara allierade. Det pågår nu förhandlingar om det som heter Defense Cooperation Agreement. Det kommer också att skapa nya möjligheter för oss att samverka med USA inom fler områden.

Det nordiska försvarssamarbetet blir med ett svenskt och ett finskt Natomedlemskap också ett djupare försvarssamarbete mellan allierade. De nordiska länderna kommer därigenom att få samma säkerhetsarkitektur i fred, kris och krig. Ländernas samarbete inom ramen för Nordefco får också nya förutsättningar, till exempel vad gäller möjligheterna till gemensam operationsplanering och bättre informationsutbyte.

Inom ramen för Nordefco arbetar nu de nordiska länderna under det svenska ordförandeskapet med att ta fram en ny vision för samarbetet. Vi märker ett stort intresse och stort engagemang från både Danmark och Norge när de ser framför sig att Sverige och Finland kommer att bli fullt ut integrerade i Nato.

Ett Natomedlemskap kommer också att stärka den internationella samverkan när det kommer till totalförsvar och krisberedskap och därigenom bidra till att stärka vår förmåga att hantera icke-militära hot och risker inom samhällsviktiga områden.

Herr talman! Som allierad ställer sig Sverige bakom Natos så kallade 360-gradersperspektiv beträffande de hot, risker och sårbarheter som präglar alliansen. Det innebär också att vi förväntas bidra till försvaret av hela alliansen. Grunden för Natos kollektiva försvar bygger på en kombination av konventionella och nukleära militära förmågor. Som allierad ställer vi oss fullt ut bakom Natos kärnvapendoktrin och strategiska avskräckning.

Vår ambition är att tidigt kunna bidra till Natos gemensamma försvarsplanering. Det kan till exempel handla om att vi med luftstridskrafter bidrar till Natos luftövervakningsinsats över de baltiska länderna, att vi bidrar med markstridskrafter till den militära framskjutna närvaron också i Baltikum eller att vi bidrar med marinstridskrafter inom ramen för Natos stående marina styrkor.

Herr talman! Precis som utrikesministern framhöll pågår nu ett arbete på Försvarsdepartementet med att analysera vilka eventuella författningsförändringar som krävs för svensk anslutning till ett avtal inom Nato som rör militär verksamhet. Det handlar bland annat om avtal om säkerhets-skydd och delning av information. Det sker också en översyn i fråga om

andra författningsändringar som bör göras för att ett svenskt Natomedlemskap ska bli så effektivt som möjligt.

Jag vill avsluta med att åter betona vilken historisk förändring ett svenskt Natomedlemskap innebär för Sveriges säkerhets- och försvarspolitik. Sverige har under lång tid varit beroende av den säkerhet i Europa som Nato bidrar till. Det har blivit allt tydligare efter Rysslands invasion av Ukraina. Genom ett fullvärdigt Natomedlemskap ges också bättre förutsättningar att både ta ansvar för och påverka en organisation som är helt avgörande också för vår egen säkerhet.

(Applåder)

Anf. 67 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Som invitee, det vill säga inbjudet land, deltar Sverige redan i mängder av arbetsgrupper i Nato. Men om Sverige blir medlem i Nato kommer vi även att ingå i den så kallade Nuclear Planning Group, NPG, som ansvarar för Natos planering för användande av kärnvapen. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har föreslagit att Sverige inte ska delta i den arbetsgruppen, då vi blir en del av Natos kärnvapenparaply. Men majoriteten av riksdagen anser att Sverige ska vara med.

Att planera för kärnvapenkrig blir en helt ny dimension i svensk försvarsplanering. Jag undrar därför hur försvarsminister Pål Jonson ser på denna aspekt av Natomedlemskapet och framför allt vad han anser att Sverige ska driva inom ramen för Nuclear Planning Group.

I dag finns inga regler uppsatta för användningen av kärnvapen utan endast att det ska vara ett svar på annan stats användning av kärnvapen. Det gör att Nato kan bli först med att attackera en annan stat med kärnvapen. Ett hinder för det kallas no first use. Det funderar man ju på.

En annan del är Natos övningsverksamhet med kärnvapen, bland annat SNOWCAT. Där skulle Sverige till exempel kunna bidra med konventionellt luftstöd, alltså Jasplan som flyger bredvid vid insatser med kärnvapen. Jag undrar om det är försvarsministerns avsikt att Sverige ska delta i Natos kärnvapenövningar.

Ryssland är den stat i världen som har flest kärnvapen, och tillsammans har Frankrike, Storbritannien och USA ungefär lika många. Just nu sker modernisering och utbyggnad i flera stater samtidigt som flera rustningskontroller, till exempel Startavtalet, har pausats av Ryssland. Hur ser försvarsministern på det?

Andra länder har vid Natos uttalanden om kärnvapen använt sig av fotnoter för att markera sin egen position. Jag undrar om det är något regeringen avser att göra för Sveriges del, särskilt utifrån skrivningarna i riksdagens betänkande i dag.

Anf. 68 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig ge Håkan Svenneling rätt på en punkt. Jag delar hans oro för rustningskontroll i Europa. Det är mycket allvarligt, och i huvudsak är det ett ryskt agerande som ligger till grund för den mycket allvarliga situationen när det kommer till rustningskontroll. Med det sagt vill jag påminna om det utrikesministern sagt om att det står Sverige fritt att som Natoallierad, liksom Nederländerna, Tyskland och Norge, fortsätta arbetet när det kommer till rustningskontroll och nedrustning. Det är viktigt att slå fast i den debatten.

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

En annan dimension av detta är naturligtvis kopplad till Natos syn på kärnvapen. Jag har försökt vara tydlig med att Sverige också ska stå upp för att Nato består av både konventionell och nukleär avskräckning. Det är kärnan i Natos artikel 5. Jag tycker att Natos förhållningssätt till kärnvapen är rimligt. Så länge andra länder eller aktörer har kärnvapen är man inte villig att avveckla sin kärnvapenförmåga. I grunden handlar det om den risk som uppstår i en situation då man blir utsatt för kärnvapenutpressning.

Det stora problemet med kärnvapen i Europa är det ryska agerandet på det här området. Det finns bara ett land som övar, och framför allt hotar, med kärnvapen, och det är Ryssland. Om Nato inte hade haft både konventionell och nukleär förmåga skulle man mycket väl kunna hamna i en situation där man utsätts för rysk kärnvapenutpressning, och det är jag inte villig att medverka till att Sverige utsätts för. Jag vill därför fråga Håkan Svenneling om han kan redogöra för om han anser att det vore klokt i det här läget att Nato engagerar sig i ensidig kärnvapenedrustning.

(Applåder)

Anf. 69 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag börjar med att konstatera att tidigare i historien när Sverige varit militärt alliansfritt har vi aldrig stått inför det hot om att kärnvapen ska användas mot oss som kommer nu när vi ska ingå i Nato med dess avskräckande kärnvapenförmåga. Det är därför vi från oppositionens sida är så tydliga med att vi skulle vilja se tydligare regler från regeringen för hur man kan vara säker på att det inte finns kärnvapen på svenskt territorium, till exempel genom lagstiftning mot kärnvapen här.

Till skillnad från försvarsministern tror jag att man skulle kunna påbörja ensidig nedrustning av kärnvapen och faktiskt signalera gentemot Ryssland att man vill se avspänning, inte ökad upptrappning. Problemet är att det är väldigt lätt att stämma in i det narrativ som Ryssland redan har. Jag är glad för att regeringen är tydlig med att man tänker fortsätta kämpa för kärnvapenedrustning. Det är ett besked som vi vänsterpartister välkomnar, men varken försvarsministern, utrikesministern eller någon annan har gett några tydliga besked om hur det kommer att ske. Där behöver regeringen nu bli tydligare, särskilt om Sverige blir godkänt som Natomedlem och kommer in i Nuclear Planning Group där kärnvapnen innebär ett helt nytt perspektiv i Sveriges militära strategi. Då får vi helt plötsligt en röst och kan uttrycka vad vi tycker om utvecklingen kring kärnvapnen.

Försvarsministern säger att rustningskontroll är viktigt, och det är positivt. Jag tror att Sverige tillsammans med andra länder skulle kunna spela en viktig roll när det gäller att påtala vikten av förlängningar av Startavtalet men också att agera när man till exempel från amerikansk sida under Trumps tid sa upp Open Skies-avtalet. Det gjordes med hänvisning till ryskt agerande, men det var fortfarande en uppsägning. Det gör att vi i dag lever i en mycket osäkrare värld där kärnvapen lätt används – framför allt av Ryssland – för att hota Europa.

Anf. 70 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Herr talman! Detta har flera dimensioner, men jag ställer inte upp på Håkan Svennelings narrativ att Sverige på grund av att vi inte varit allierade inom Nato inte utsätts för hot om kärnvapen eller kärnvapenövningar. Ryssland har ju inte backat, så jag tror faktiskt inte att det gör någon skill-

nad i det avseendet om vi blir allierade eller inte, givet att Ryssland enligt uppgift både har övat med kärnvapen och hotat Sverige med kärnvapen. Jag tror att det är en realitet.

När det kommer till graderingen och omfattningen av Sveriges engagemang i Nuclear Planning Group är det alldeles för tidigt att säga något. Dessutom berörs det naturligtvis av försvarssekretess, precis som stora delar av Natos övriga försvarsplanering. Det är ingenting man kan gå in på i detalj, men rustningskontroll och andra regimer har tjänat oss väl. Det gäller både INF- och CFE-avtalen och flera andra konventionella avtal, och det kommer Sverige och den här regeringen att fortsätta arbeta för.
(Applåder)

Anf. 71 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Som jag tidigare sa ska man kanske inte ta ut saker och ting i förskott. Läget är det att vi har en bred majoritet här i riksdagen för att Sverige ska bli medlem i Nato. Alla önskar att det sker så snabbt som möjligt. Jag noterade att försvarsministern i sitt anförande nämnde DCA, Defense Cooperation Agreement, som är ett avtal med USA. Den situation vi nu befinner oss i gör det än mer angeläget att Natointrädet sker så fort som möjligt och att man verkligen försöker vara väldigt aktiv och framåt-lutad för att få det till stånd, eftersom det stärker relationen mellan Sverige och USA. Det är viktigt nu.

Vad gäller den nordiska planeringen har det påbörjats ett sådant arbete redan tidigare i form av de avtal Sverige har om Nordkalotten, västkusten och ned mot Öresund. Men det här är en mer omfattande historia, och i Nordefco har det ju diskuterats i många sammanhang och även dragits upp riktlinjer för en mer omfattande planeringsprocess. Vi har utfästelser från Storbritannien om hjälp och stöd i en krissituation, och samma sak från USA. Vi är medlemmar i Joint Expeditionary Force och har också ett HNS-avtal med Nato där Kiruna, Östersund och Göteborg i praktiken blir väldigt viktiga knutpunkter i detta. Vi har luftmissilförsvar som måste arrangeras och marina saker som måste åtgärdas. Dessutom har vi det långtgående avtalet med Finland.

I händelse av att detta med Nato drar ut på tiden, att medlemskapet dröjer, är det ändå så att det här på något sätt måste fyllas upp med ett innehåll som inte gör att det blir ett vakuum. Man måste kunna vidta åtgärder bilateralt och multilateralt och genomföra många av de saker som krävs för att en försvarsplanering över huvud taget ska fungera i Norden. Mina frågor är om sådana åtgärder vidtas och om ministern funderar i den riktningen.

Anf. 72 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Peter Hultqvist, för frågan! Vi har stor nytta av både det svensk-finska och det nordiska försvarssamarbetet på vägen mot vår fulla integration med Nato. Det kommer som sagt att ge oss bättre förutsättningar, från att vi i dag kan ha en koordinerad försvarsplanering med länder som Norge, Danmark, Island, Storbritannien och USA till att vi kan ha en gemensam försvarsplanering. Det nordiska samarbetet kommer att växa sig starkare när vi blir allierade fullt ut med Nato.

En annan dimension av detta är hur ett finskt inträde i Nato före ett svenskt påverkar det svensk-finska försvarssamarbetet. Jag hade ett möte

med min finske kollega Antti Kaikkonen för två dagar sedan, och signalen från Finland är att man vill fortsätta det svensk-finska försvarssamarbetet. Men vi har respekt för att Finland om man skulle hamna i en situation där Sverige långsiktigt står utanför Nato kommer att behöva lägga ännu mer kraft på Natos gemensamma försvarsplanering. Jag uppfattar ändå en signal från Finland om att man vill fortsätta det bilaterala samarbetet.

Den fördel Sverige och Finland har vid vår Natointegration är att vi har en nationell försvarsplanering. Det är inte alla länder i Nato som har jobbat på det sättet. Det svensk-finska försvarssamarbetet gör oss också bättre lämpade i integrationen i Nato. Det försiggår alltså ett arbete på det området.

Låt mig också vara tydlig med att det inte handlar om någon plan B, utan nu har 30 av 30 allierade i Nato sagt att Sverige och Finland ska bli medlemmar. Det är inte fråga om *om* vi ska bli det utan *när* vi ska bli det. Den militära integrationen i Nato fortsätter dessutom i högt tempo. Vi har inte minst fått olika kapacitetsmålsättningar och vad vi kan bidra med till Natos gemensamma försvarsplanering.

(Applåder)

Anf. 73 PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag utgår precis som alla andra här från att vi ska bli medlemmar i Nato. Sedan finns en realitet i processen då Finland nu uppenbarligen går före. Vi kan inte veta exakt vad som kommer att hända i Vilnius eller hur lång tid det kommer att ta.

Det finns ju en uppbyggd plattform med ett trettiotal avtal med andra länder i samarbete syftande till interoperabilitet med mera, där den finska relationen är den djupaste. Vi har även en samarbetsplattform med de andra nordiska länderna, USA och Storbritannien. I ett sådant läge blir det naturligt att titta på vad vi gör av denna plattform. I detta ingår att Nato behöver ha transportvägarna på land, och man behöver svenskt luftrum och den marina miljön.

Man kan självklart göra en planering som enbart handlar om Finland, men frågan är vad vi kan göra i det bilaterala och multilaterala arbetet för att klara detta inom vad som är någorlunda logiskt rimligt och klokt. Detta arbete har i praktiken redan påbörjats genom de avtal och planeringsprocesser som existerar.

Frågan är hur vi hanterar situationen. Jag vill nog att ministern tar sig en ordentlig funderare om lite olika utfallsalternativ och att man i regeringen är flexibel när det gäller hur en fördröjd process i Natosammanhang ska hanteras. Det känns lite väl enkelt att säga att vi planerar med Finland men lämnar svenskt luftrum, svenska transportvägar och den svenska marina miljön därhän och tänker eventuellt inte heller på ett bilateralt och multilateralt perspektiv. Det kommer att halta i praktiken och kommer inte att fungera. Det borde finnas ett intresse hos alla att lösa detta.

Anf. 74 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Herr talman! Stödet för den svenska ansökan är starkt inom Nato, och det är den på goda grunder. Dels har vi militära förmågor som kan användas för att göra Nato starkare genom att de ställs till förfogande för Natos gemensamma försvarsplanering, dels kan vi bidra med ett strategiskt djup till Nato. Om Sverige blir fullt ut integrerat i Natos gemensamma försvars-

planering kommer det naturligtvis att underlätta försvaret av de baltiska länderna och Finland. Det finns alltså flera skäl till att vi kommer att vara en uppskattad allierad när vi väl blir en fullvärdig medlem.

Låt mig säga ytterligare något beträffande återförsäkringar. Det har vi fått från flera allierade, inte minst från USA som har varit väldigt tydligt med sitt stöd. USA bedriver dessutom ett mycket aktivt övningsmönster i vårt närområde, vilket skickat tydliga signaler till Ryssland. Vi har också fått en signal från Natos generalsekreterare om att Sverige inte kommer att stå ensamt i händelse av en kris eller krig och att det vore otänkbart att Nato inte agerade.

Avslutningsvis vill jag säga något om den bilaterala relationen med USA, som är väldigt viktig. Genom att vi fick inviteestatus öppnades dörren för oss att kunna påbörja förhandlingarna om Defense Cooperation Agreement. När jag har haft samtal med USA:s försvarsminister Austin har han påmint mig om att bara för att vi ska bli Natomedlemmar ska det inte skymma sikten för det väldigt viktiga bilaterala samarbete som vi kan ha med USA. När vi går från att vara partner till USA till att bli allierade finns det ännu bättre förutsättningar att fördjupa det bilaterala samarbetet mellan Sverige och USA. Det är också mycket viktigt för vår egen säkerhet.

(Applåder)

Anf. 75 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Det är inte konstigt att vi ser ett omfattande intresse för denna riksdagsdebatt. Vi står i begrepp att fatta beslut om det historiska valet att gå med i försvarsalliansen Nato. De som känner mig vet att det är med stolthet jag står här i dag och yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Nato är i dag det främsta försvaret för den fria och demokratiska världen. Att vi nu tar detta steg är särskilt viktigt då vi ser en tydlig demokratisk tillbakagång globalt sett, med diverse auktoritära stater som kränker andra länders territoriella integritet med alltifrån militära provokationer till rena attacker.

Det tydligaste exemplet på just detta i vår närhet är som bekant den brutala och hänsynslösa ryska invasionen av Ukraina för 13 månader sedan. Men det är värt att påminna sig om att den ryska imperialismen inte är en ny företeelse, även om det tidigare har framträtt i en lite annorlunda skepnad. Före invasionen av Krim och Donbass i Ukraina 2014 såg vi hur de på olika sätt roffade åt sig andra länders territorier i såväl Transnistrien som Georgien 2008.

Herr talman! Ett Natomedlemskap behövs inte bara för att stärka den fria världens möjligheter i norra Europa utan även för att solidariskt stärka våra närstående vänner i andra delar av världen. I synnerhet ser vi hur Kinas alltmer provokativa retorik, spionage och militära upprustning samt närmandet till Ryssland kan innebära ett reellt hot mot människors fundamentala rätt till frihet, och så även i Sverige. Hand i hand med våra likasinnade kan vi verka för att försvara mänskliga rättigheter och de grundläggande värden som råder i demokratier.

Mot bakgrund av utvecklingen i Arktisregionen och tidigare kinesisk aktivitet i Östersjön finns det goda skäl för oss att beakta samtidens bilaterala relationer utifrån ett säkerhetsperspektiv. Ett Natomedlemskap öppnar nya dörrar för vidareutveckling inom våra nuvarande samarbeten med

andra länder. Vi kan i synnerhet se fram emot ett fördjupat nordiskt samarbete när Sverige och Finland får tillgång till precis samma verktyg som Norge och Danmark.

Vidare stärker och förbättrar vårt medlemskap i försvarsalliansen möjligheterna till ytterligare samarbeten med länderna inom brittiskledda Joint Expeditionary Force. Detta är en nyckel till framtidens försvars- och säkerhetspolitik på hela vår kontinent.

Herr talman! Det går inte att debattera denna fråga utan att också lyfta upp de kollektiva ekonomiska fördelarna med Natomedlemskapet. Det innebär nämligen ett helhetsgrepp om försvarsindustrin, och det minskar risken för en utveckling där EU bygger upp en parallell militär struktur.

Därtill menar jag att Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som kommer att rösta emot denna proposition, är svaret skyldiga om hur ett Sverige utanför Nato ska försvaras vid en eventuell rysk invasion. Dessutom samarbetar möjligen Ryssland då med andra auktoritära och mäktiga länder som saknar respekt för fundamentala värden och internationell rätt.

Båda dessa partier har konsekvent verkat för lägre försvarsutgifter. De har struntat i att satsa på försvaret. Miljöpartiet vill dessutom uttryckligen ”att Sverige vid ett Natomedlemskap inte ska ha permanenta Natotrupper på svensk mark”. Om vi är medlemmar i Nato, herr talman, är våra egna trupper också Natotrupper. Det går inte att tolka Miljöpartiets yrkande på annat sätt än att de inte bara önskar att vi ska stå ensamma i denna värld utan att vi dessutom bör avskaffa försvaret helt.

Herr talman! Deltagandet i denna allians kommer att förbli grunden i försvaret av Europa. Låt oss nu se fram emot att solidariskt verka för långvarig fred och säkerhet i och bland världens demokratier.

(Applåder)

Anf. 76 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Jag säger som så många andra före mig: Vi står inför ett historiskt beslut. Sverige är på väg att lämna en framgångsrik alliansfri politik för att gå med i en kärnvapenallians, Nato.

Utgångspunkten för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik ska vara att värna vårt lands säkerhet. Den svenska försvars- och säkerhetspolitiken ska utgå från en självständig analys och strategi som syftar till att skapa trygghet för Sverige och våra medborgare. Sverige ska ha ett starkt och folkligt förankrat totalförsvar med förmåga att möta de olika former av hot som vårt land kan ställas inför, både civila och militära.

Rysslands aggression och illegala invasion av Ukraina är ett allvarligt brott mot folkrätten och måste självklart kraftfullt fördömas. Kriget har inneburit ett stort lidande för det ukrainska folket och orsakat enorm förödelse. Men invasionen har även allvarligt förändrat och försämrat säkerhetsläget i vårt närområde och i Europa.

Vänsterpartiet menar att det bästa sättet att trygga vår säkerhet är att stå fast vid alliansfriheten. Sverige har klarat sig undan krig i 200 år, främst tack vare vår alliansfrihet och kloka diplomati. Det har funnits allvarliga spänningar i vårt närområde vid många tidigare tillfällen, men vi har stått fast vid vår alliansfrihet. Sveriges militära alliansfrihet har med andra ord tjänat oss och vår omvärld väl och har möjlighet att göra det under lång tid framöver.

Alliansfriheten innebär att vi har kunnat fatta självständiga beslut angående vår utrikes- och säkerhetspolitik. Den har dessutom gett oss ett utrikespolitiskt handlingsutrymme som gjort att Sverige kunnat spela en viktig internationell roll för fred och nedrustning när den politiska viljan funnits. Vänsterpartiets uppfattning är att Sverige ska vara fortsatt militärt alliansfritt. Vi säger därför ett tydligt nej till ett svenskt Natomedlemskap.

Den svenska Natoprocessen måste ses som ett stort misslyckande. Trots att regeringen lagt sig platt för despoten Erdoğan har man inte lyckats särskilt bra. Tyvärr är det nog bara en tidsfråga innan vi kommer med i Nato, vilket jag djupt beklagar. Men då måste vi göra vårt bästa för att Sverige fortsatt ska stå upp för mänskliga rättigheter, fred och nedrustning.

Sverige har i dag en relativt hård lagstiftning när det gäller vapenexport, men det finns en hel del att vara kritisk mot när det gäller tillämpningen. Nu riskerar vi att urholka lagstiftningen för vapenexport ännu mer genom medlemskapet i Nato.

Vänsterpartiet var drivande i riksdagen 2019 för att få igenom ett exportförbud för vapen till Turkiet på grund av landets folkrättsvidriga invasion i nordöstra Syrien. Då fanns en fullständig politisk enighet om vikten av att agera mot detta folkrättsbrott. Turkiet har upprepade gånger visat att man inte drar sig för att gå in militärt i sina grannländer. Så sent som i november förra året genomförde Turkiet en militäroffensiv mot kurdiska områden i Syrien och Irak, där 89 mål flygbombades under ett dygn.

Ett av de krav Turkiet ställt på Sverige för att godkänna ett svenskt medlemskap i Nato är just att vapenexporten ska återupptas, och vips exporterar vi återigen vapen till den turkiska regimen utan att något egentligen har förändrats som motiverar detta. Vänsterpartiet anser att Sverige ska stå fast vid att inga svenska vapen ska exporteras till Turkiet.

Ett medlemskap i Nato kan också komma att påverka de så kallade samarbetsavtal som ISP, Inspektionen för strategiska produkter, beviljar. Det kan resultera i att man godkänner nya avtal med länder man vanligtvis inte skulle bevilja export till då en tredje part, oftast USA, vill använda sig av svenska vapen eller svensk materiel.

Det som är allra mest bekymmersamt med Natomedlemskapet är att vi går med i en kärnvapenallians. Nato har kärnvapen som en bärande doktrin och kan även tänka sig att använda dem.

Kärnvapen är det mest destruktiva massförstörelsevapen som mänskligheten uppfunnit. Det internationella samfundet har hitintills varken lyckats stoppa spridningen eller fått kärnvapenstaterna att avväpnas. I stället investeras miljarder i modernisering och utveckling av kärnvapen. Forskning har visat att det saknas beredskap för att hantera konsekvenserna av kärnvapen.

Det är en illusion att kärnvapen gör oss säkrare. Kärnvapen är inte ett skydd mot internationella konflikter och krig. I verkligheten är kärnvapen ett enormt hot mot nordisk och global säkerhet. En enda kärnvapendetonation skulle sannolikt döda hundratusentals civila och skada många fler, och radioaktivt nedfall skulle kunna förorena stora områden i våra länder under oöverskådlig tid.

FN-konventionen om förbud mot kärnvapen trädde i kraft 2021. Konventionen förbjuder planering, finansiering, tillverkning och besittning av kärnvapen samt att hota med dem och att använda dem. Inga kärnvapenstater har hittills ratificerat konventionen. Men syftet med konventionen är

att sätta press på kärnvapenstaterna att tillsammans mötas i förhandlingar om nedrustning.

Att fler kärnvapen sprids ut över världen, och även här hos oss, gör varken Sverige eller vår region säkrare. Om Sverige vill fortsätta vara en röst för nedrustning måste vi tydligt markera att Sverige inte tillåter kärnvapen på svenskt territorium vare sig i fredstid eller i krigstid. Det mest effektiva sättet är naturligtvis att gå med i FN-konventionen om förbud mot kärnvapen.

Det finns inte några juridiska hinder för Natoländerna att vägra delta i Natos kärnvapenaktiviteter. Sverige skulle kunna skriva under FN:s konvention om förbud mot kärnvapen även om Nato i dag är kritiskt till avtalet. En svensk anslutning till kärnvapenförbudet skulle innebära att Sverige inte behöver delta i Natos gemensamma kärnvapenaktiviteter samt ett förbud mot utplacering av kärnvapen på svensk mark. Det skulle också kunna innebära att fler Natoländer vågar ansluta sig, till exempel våra nordiska grannländer. Vänsterpartiet menar att Sverige självklart ska skriva under FN:s kärnvapenkonvention för att fortsatt tillhöra de länder som tydligast förespråkar en kärnvapenfri värld.

För att minska risken för ett kärnvapenkrig i vårt närområde bör Sverige i förhandlingar med andra driva på för en kärnvapenfri zon i vårt närområde. Meningen med kärnvapenfria zoner är att skapa koalitioner av länder som garanterar att de inte har kärnvapen på sitt område och som därmed får garantier av kärnvapenstaterna att dessa inte kommer att attackera de här områdena med kärnvapen.

Vänsterpartiet menar att Sverige bör verka för att Norden ska bli en kärnvapenfri zon. På sikt bör även andra områden inkluderas, såsom Arktis, Östersjön, EU och Europa. Särskilt viktigt är det att inkludera Arktis. Intresset för Arktis har under senare tid ökat avsevärt från stormakternas sida, och Arktis kan inte längre betraktas som ett lågspänningsområde.

Överenskommelser om kärnvapenfria zoner är ett av de allra mest effektiva verktygen mot kärnvapen och mot kärnvapenspridning. Om länder kan vara förvissade om att andra stater inte håller kärnvapen dämpar det viljan att skaffa egna.

Stora delar av världen omfattas redan av kärnvapenfria zoner eller zoner fria från massförstörelsevapen. Det gäller exempelvis Latinamerika, Afrika, Centralasien och Antarktis. I Latinamerika ledde till exempel en överenskommelse om kärnvapenfria zoner till att Brasilien och Argentina avslutade sina kärnvapenprogram. I och med detta har förtroendet och relationerna mellan länderna på kontinenten förbättrats.

Vänsterpartiet har flera förslag för att utveckla det nordiska samarbetet mot samma mål. Sverige bör arbeta för att såväl Norden som Arktis och Östersjön blir kärnvapenfria zoner. Sverige kan, om den politiska viljan finns, vara ett land som trots medlemskapet i Nato blir en stark röst för mänskliga rättigheter, fred och nedrustning. I den tid vi lever i är en sådan röst viktigare än någonsin.

(Applåder)

Anf. 77 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Lotta Johnsson Fornarves anförande. Jag saknade perspektivet om fred och frihet i Sverige, i vår närregion och i det land som har drabbats av Rysslands krig. Jag saknade perspektivet om fred

i Europa. Vi har ändrade förutsättningar för säkerheten, och då måste också perspektiven ändra sig. Vi måste ju garantera att vi får fortsätta att leva i fred här i den norra regionen av Europa.

Våra grannländer välkomnar att vi också kommer att bli medlemmar Nato. De ser detta som en absolut nödvändighet för att vi ska ha fred också i norra delen av Europa. Det perspektivet saknar jag i Lotta Johnsson Fornarves anförande, fru talman.

Jag kan inte se annat än att den nya säkerhetssituationen som gäller har gått Vänsterpartiet förbi och att man inte är medveten om hur förutsättningarna ser ut. Ett ensamt land i dag är just precis ensamt. Finland kommer nu att få sin ansökan godkänd. Sverige kommer också att få sin ansökan godkänd. Men med det resonemang som finns här hos Vänsterpartiet är jag bekymrad.

Jag vill ha ett svar från Lotta Johnsson Fornarve, fru talman, om hur Lotta Johnsson Fornarve ser att vi ska kunna garantera fortsatt fred, trygghet, frihet och säkerhet i Sverige och vår omgivning.
(Applåder)

Anf. 78 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Margareta Cederfelt, för frågorna!

Mitt anförande gick precis ut på att tala om hur vi stärker freden och säkerheten i vårt närområde och i Sverige. Det gör vi genom att se till att vi inte får massförstörelsevapen i Sverige eller i Norden och att vi får en garanti för detta.

Jag talade om vikten av att Sverige går med i FN:s kärnvapenkonvention som förbjuder kärnvapen och att Norden ska bli en kärnvapenfri zon för att garantera att inga kärnvapen riktas mot oss och att inga kärnvapen placeras på svensk mark vare sig i krigs- eller i fredstid. Det är den främsta garantin för fred och säkerhet i vårt närområde.
(Applåder)

Anf. 79 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Jag hör fortfarande inte ett ord från Lotta Johnsson Fornarve om hur Sverige ska kunna samarbeta med andra länder. Hur ska vi kunna få just den säkerheten? Hur ska vi kunna behålla vår frihet?

Detta är någonting som lyftes upp, om ledamoten kommer ihåg, av Putin för en tid sedan. Vi ska vara en buffertzona. En buffertzona är inte fri. En buffertzona är inte självständig. En buffertzona har inga garantier för fortsatt fred och säkerhet.

Vi har sett att vårt grannland Finland har tagit precis det steg som Sverige också kommer att ta. Detta är någonting som kommer att garantera den trygghet och säkerhet som ledamoten talar om. Jag beklagar att jag inte får ett svar om hur vi ska kunna få en garanterad trygghet och säkerhet och fortsatt fred i vår region. Det är precis detta som det handlar om. Det är precis det hotet som Natomedlemskapet handlar om.
(Applåder)

Anf. 80 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag beklagar att Margareta Cederfelt inte uppfattar vad jag säger när jag säger att det största hotet mot freden i dag är kärnvapen. Det gäller att garantera att vi slipper kärnvapen i Sverige och i Norden.

Vi ska jobba för kärnvapenedrustning och för att bli medlemmar i FN-konventionen som förbjuder kärnvapen. Vi ska jobba för att Norden ska bli en kärnvapenfri zon men även Arktis och andra områden. Det är det främsta verktyget för att se till att säkra freden i vårt område.

Sedan är vi övertygade om att alliansfriheten där Sverige självständigt fattar sina beslut om hur vi ska ställa oss i freds-, utrikes- och säkerhetspolitiska frågor är en mycket större trygghet för det svenska folket. Vi ska inte vara beroende av länder som Turkiet, Ungern, USA eller något annat land. Vi ska själva stå upp för vår egen säkerhet och utrikespolitik. Det hindrar inte att vi kan samarbeta med andra länder som är demokratier som våra nordiska och baltiska grannländer. Det tror jag också är nödvändigt.

Det är otroligt viktigt att vi fortsätter att stå upp för kampen mot kärnvapen och för fred och nedrustning även om vi kommer med i Nato. Det hoppas jag verkligen att ledamoten också kan ställa upp på.

(Applåder)

Anf. 81 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Vi lever i en tid med spänningssläge och krig i vårt närområde. Det är en helt annorlunda situation mot vad vi upplevde under väldigt många år.

Den utvecklingen började egentligen, som tidigare har påpekats, med det ryska anfallet mot Georgien 2008. Det fortsatte med annekteringen av Krim 2014.

Då ska man ha klart för sig att innan Krim rådde en rätt så stabil portion naivitet i svensk försvars- och säkerhetspolitik. De som lyfte fram frågan om att Ryssland utgjorde ett hot ansågs många gånger i den allmänna debatten som lite udda personer som kanske led av alltför mycket russofobi.

Vad vi såg på den tiden var en konsekvent uppbyggnad av rysk försvarsförmåga. Man ville inte heller förstå innebörden i Putins tal på Münchenkonferensen där han markerade att Ryssland nu ville ha respekt på ett helt annat sätt än tidigare. Han markerade därmed också öppet den nya politik som skulle präglats hans styre.

Jag minns slutförhandlingen i Försvarsberedningen 2014. Det är viktigt att påminna om den. Vi skulle tala om ekonomin. Dagarna innan vi skulle göra slutförhandlingen hade det i Dagens Nyheter på en helsida presenterats från den dåvarande regeringen ett ekonomiskt tillskott på 5,5 miljarder kronor. Det var framför allt inriktat på olika högteknologiska vapensystem.

Jag lade då fram ett förslag om att vi skulle göra den modesta förstärkningen med 900 miljoner på det anslaget. Det svar jag fick var: Självklart ska du få pengar om vi kan göra upp. Det var 75 miljoner. Det är en spottstyver i sammanhanget. Det blev då inte en ekonomisk uppgörelse.

Det som ändå var bra med Försvarsberedningen var att vi lyckades förändra grunden och inriktningen på svensk försvarsmakt. Den inriktning som var tidigare var mot internationella expeditioner, styrt av en säkerhetspolitisk analys som handlade om en naivitet i synen på framför allt hotet från Ryssland. Den försvann ur bilden.

Det blev en förstärkning av den säkerhetspolitiska analysen av Ryssland, även om det kanske fanns anledning att gå längre än vad som gjordes. Det lade senare grunden för en bredare omläggning av hela den svenska försvarspolitik som byggde på att vi skulle göra avtal med olika länder.

Vi skulle skapa interoperabilitet och bygga samarbete. Vi skulle göra övningar tillsammans. Vi skulle titta på hur vi kan agera gemensamt i olika typer av krisscenarier. Det genomfördes och var en konsekvent linje under tiden våren 2014 till 2022.

Det var också inledningen på ett bygge av ett nationellt försvar. Jag kan inte för min personliga del se det som rimligt att ha en försvarsmakt som inte i första hand är inriktad på försvaret av det egna landet. Det var ett av de beslut som fattades i försvarsbeslutet 2015 – att lägga om hela försvarspolitiken med inriktning på nationellt försvar. Det var också i konsekvens med detta som vi senare återupptog värnplikten, och i konsekvens med detta ökade försvarsbudgeten med ungefär det dubbla för åren 2015–2025. Det är en historiskt unik stor satsning på över 100 procent.

Tanken var att vi tillsammans med Finland skulle samordna så mycket som möjligt. Det gjorde vi genom att vi skapade planering bortom fredstida förhållanden. Men vi var också överens med den finska sidan om att vi fortsatt har den militära alliansfriheten som plattform för detta. Vi skulle inte vara orsaken till att det byggdes upp ett spänningsläge i vår del av Europa. Det var så resonemanget gick. Det var själva grunden i det.

Vi höjde Sveriges säkerhet genom avtalen, genom ett starkt närmande till USA och Storbritannien och genom en stor aktivitet inom ramen för Natos partnerskap. Vi stärkte också banden i praktiken väldigt mycket med framför allt Norge och senare också Danmark. Det var det vi bedömde som bäst under rådande omständigheter.

Sedan kom situationen som Morgan Johansson redogjorde för med anfall mot Ukraina den 24 februari 2022. Det föregicks av ett brev som skickades från den ryska regimen till Europas länder före jul – jag tror att det var den 17 december. Brevet handlade om att man ville ha direkt inflytande över olika länders säkerhetspolitiska val och hur de skulle positionera sig i olika sammanhang. Man ville ha direkt inflytande över vad Sverige och Finland skulle göra och fatta för säkerhetspolitiska val och beslut. Då började det bli tydligt att aggressionen och aggressiviteten började riktas mot en bredare krets.

Samtidigt hade Ryssland under en lång period byggt upp en militär inringning av Ukraina med upp till 140 000 soldater. Amerikanerna och britterna presenterade det här väldigt tydligt i olika meddelanden, och medierna var fulla av att ”nu är det risk för anfall nästa vecka; det kan hända då och då och då”. Jag tyckte att det var en bra strategi de hade, det vill säga att lägga de här underrättelseuppgifterna på bordet så att allmänheten kunde konstatera det i stort sett hela världen över. Det satte naturligtvis en del käppar i hjulet för ryssarna.

Läget förändrades alltså drastiskt och låg sedan till grund för att vi bestämde oss för att ta det historiska steget att ansöka om medlemskap i Nato.

Det är viktigt att säga att vår inställning till Nato inte varit någon annan än att det i grunden är en sammanslutning av demokratiska länder som till sitt försvar har skapat denna försvarsallians. Att Sverige och Finland stått utanför har väldigt mycket handlat om var vi befinner oss geografiskt och framför allt hur den finska historien varit med landets påtvingade vänskaps- och biståndspakt, som det hette, med Sovjetunionen på den tiden och dess process mot ökad frihet.

Jag tror att den position som Sverige intog under alla de här åren för att skapa den bästa balansen i vår del av världen ändå var den klokaste. Nu

gör den ryska aggressionen mot Ukraina, med Rysslands totala avsaknad av respekt för omvärlden och att man dessutom så tydligt går emot internationell lag och rätt och bryter mot FN:s stadgar, att det är nödvändigt att ta det här steget. Men de samarbeten som har byggts upp och de förtroenden som de samarbetena har skapat mellan de olika länderna är väldigt viktigt just nu, och vi har stor nytta av dem i samband med inträdet i Nato. Den plattform som vi byggt under åtta år gör att Sverige har en stark ställning i de här sammanhangen.

Jag får ofta höra från olika internationella samarbetspartner, senast för bara någon vecka sedan, att Sverige är ett land som samarbetar mer effektivt med Nato än en del Natoländer gör. Jag ska inte gå in på ytterligare detaljer, men man ska ha klart för sig att samarbetena som vi byggde har en stor funktion i dag för att skapa trovärdighet inför det som vi nu hoppas ska komma så fort som möjligt.

Det jag sa tidigare i debatten med försvarsministern om de här samarbetenas möjligheter under en övergångsperiod tror jag är viktigt att ha med sig, också för regeringen, i våra bedömningar och hur vi agerar beroende på hur lång tid det tar innan vi kommer in i Nato. Vi ska se till att klara samarbetskonstellationer som skapar maximal säkerhet även under en sådan här övergångsperiod. Vi har visserligen inviteestatus, och vi har säkerhetsförsäkringar från en hel del länder. Men vi har också en plattform som rätt hanterad kan utvecklas rätt rejält både bilateralt och multilateralt och på det sättet minska fördröjningseffekten i ett medlemskap. Det ska man ha med sig när man betraktar hur vi agerar i den situation vi nu befinner oss i.

Det är inget roligt läge vi i dag är i. Det talas nu om freden, men man ska ha klart för sig att det vi är i är kriget. Kriget pågår varje dag, och de som står vid fronten slåss för hela Europa. De dör för hela Europa.

Sverige levererar vapen i det här kriget. Vi måste förstå också djupet i det ställningstagande som vi gjort när vi gör det. Det är första gången som vi agerar på det här sättet sedan Finland blev anfallet av Sovjetunionen och vinterkriget startade. Det är på det viset en historisk tid i många dimensioner som vi lever i, och då ska vi ha klart för oss att vårt ställningstagande är att vi tydligt och klart stöder den ena parten och att vi gör det med mer än uttalanden och proklamationer. Vi gör det genom att tillsammans med de andra länderna i Europa skicka pengar och humanitärt stöd men också vapen och materiel. Det ställningstagande vi har gjort är starkt, tydligt och entydigt. Det kan inte missuppfattas, och man missuppfattar inte det budskapet i Moskva. Man missuppfattar det precis lika lite som man missuppfattar budskapet i dagens beslut om att vi vill gå med i Nato så fort som möjligt.

Vi ställer oss bakom propositionen. För min del har väl det som behöver redovisas från vår sida i den här debatten redovisats nu, både från Morgan Johansson och från mig, så nu är det klart.
(Applåder)

Anf. 82 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Peter Hultqvist var försvarsminister under åtta år. En del har pekat på Vänsterpartiets inflytande, men då ska man ha klart för sig att den omläggning som Hultqvist redogjorde för skedde med stöd av just Vänsterpartiet.

Under Hultqvists tid som försvarsminister gick Sverige närmare Nato än någon gång tidigare i historien. Som vi hört slöts avtal efter avtal med andra länder för att skapa så kallade tröskeffekter vid ett eventuellt anfall på Sverige. Det kallades Hultqvistdoktrinen.

Vänsterpartiet kritiserade Hultqvist många gånger för att närma sig Nato och i praktiken göra Sverige till en Nato light-medlem. Detta avvisade han såklart i sin bullriga ton. Det gick så långt att Vänsterpartiet och Moderaterna gjorde upp och krävde att den dåvarande försvarsministern skulle redovisa alla de avtal han ingått i en skrivelse. Efter mycket stänk och stön fick riksdagen till slut en skrivelse om internationella försvarssamarbeten där avtalen redovisades.

På partikongressen i november 2021 dundrade Hultqvist att Sverige aldrig skulle gå med i Nato så länge han var försvarsminister. Men när Peter Hultqvist svängde om Natomedlemskapet den 11 april 2022 klockan 08:15 i Försvarsdepartementets bunker gällde inte det längre.

Om det är då eller i dag som ska stå i dödsrunan för Hultqvistdoktrinen kan de lärda diskutera. Men faktum kvarstår att Vänsterpartiets kritik stämde. Doktrinen inriktning gjorde de facto att skillnaden mellan Sveriges säkerhetspolitiska linje och ett Natomedlemskap blev så liten att till och med ett parti som på sin kongress var enigt om att inte gå med i Nato ändrade sig och valde Natomedlemskapet. Det blev helt enkelt för svårt för Socialdemokraterna att argumentera för vad skillnaderna var mellan Nato light och Natomedlem.

Hultqvistdoktrinen är död. Över 200 år av militär alliansfrihet tog därigenom slut. Hultqvists idé om att bygga säkerhet tillsammans med andra är i grunden inte fel, men till slut ges även det egna handlingsutrymmet upp. I dag lämnar vi Nato light till förmån för Nato.

Anf. 83 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag ska inte gå in och recensera hur jag ser på Vänsterpartiets, det tidigare kommunistpartiets, historia och göranden och låtanden och eventuella lik i garderober. Jag ska inte heller påminna om vad Ny Dag och andra sådana tidningar har skrivit om olika skeden i olika krigssituationer.

Jag upplevde inte Vänsterpartiet som särskilt aktivt när det gällde att vilja vara med och lägga om någon försvarspolitik. Det kom efter hand när man jobbade i Försvarsberedningen och det framstod som politiskt omöjligt att vidhålla gamla vänsterpartistiska uppfattningar.

Jag skäms inte ett dugg för våra närmanden till olika länder och till Nato. Jag tyckte att vi hade stöd för att på bredden och djupet utnyttja alla dimensioner i de möjligheter som fanns att skapa samarbete för att maximera svensk trygghet.

Den militära förmågan i Sverige var dessutom för låg, så vi var tvungna att kompensera på olika sätt. En del i politiken är att förhålla sig till realiteterna. Man kan inte bara ägna sig åt sådant som är idealism, utan man måste också ägna sig åt realiteterna. Det är denna balans som är hela den samlade utmaningen.

Ibland får man ta konsekvenserna av nya lägen, och sedan får man väl leva med att det ska ironiseras och så vidare. Vi gjorde förändringen att gå från militär alliansfrihet till Natomedlemskap. Du kan väl ägna något år åt att analysera det, Håkan Svenneling, och att driva med mig som person.

Men det hjälper inte. Kriget i Ukraina kräver att man orkar med att göra en förändring. Det kräver det, och det måste man kunna göra som person, det måste man kunna göra som parti och det måste man kunna göra som nation. Så är det i politiken.

Om man sedan vill leva i en alternativ värld återstår det för de personer som vill att göra det.

(Applåder)

Anf. 84 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Vi kan hålla på och backa hur mycket vi vill i historien; jag är mest intresserad av att diskutera de åtta år då Peter Hultqvist var försvarsminister, vad som gällde då och vad som blev slutresultatet av dessa åtta år.

Jag tycker att Hultqvist har fel i beskrivningen av Vänsterpartiet. När Jonas Sjöstedt blev partiledare svängde Vänsterpartiet och var tydligt med att man inte längre såg framför sig att lägga budgetar där man skar i försvaret på det sätt som hade gjorts under en tidigare period.

Jag tycker att den omläggning som gjordes 2015 var viktig utifrån att man slutade att hela tiden bara fokusera på internationella uppdrag och i stället också tittade på nationell säkerhet. Jag tycker att Vänsterpartiet var en del av detta – sedan kan man diskutera engagemangsnivån hos olika partier.

När Socialdemokraterna svängde blev den skrivelse som vi hade tagit fram om internationella försvarssamarbeten rätt bra för Socialdemokraterna. Då kunde ni använda texter om att Sverige inte var så långt borta från Nato, utan ganska nära. Det blev en väldigt typisk socialdemokratisk politisk omsvängning.

Den stora skillnaden nu, mellan den dåvarande Hultqvistdoktrinen och Natomedlemskapet, är Turkiet. Tidigare har det, tycker jag, i Hultqvistdoktrinen åtminstone funnits ett icke-uttalat demokratikriterium om att man bara vill samarbeta med länder som är demokratier. Det var i alla fall den typen av länder som Hultqvist tittade på under sin tid som försvarsminister.

Peter Hultqvist har under sin politiska karriär många gånger kritiserat Turkiet som land och framför allt landets inskränkningar när det gäller den kurdiska minoriteten.

Jag undrar vad du tänker i dag, Peter Hultqvist, om att gå in i en militär allians med en icke-demokrati som Turkiet.

Anf. 85 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Man kan fundera i många stycken på vad det meningsutbyte som vi nu har egentligen syftar till mer än att på något sätt kasta en skugga över våra ställningstaganden.

I grunden handlar det vi gör om att bygga ett maximalt försvar för demokrati och frihet i Europa med den organisation som på den militära sidan ytterst representerar detta.

Olika länder i Nato har lite olika historia och olika struktur. Jag ändrar ingenting i min syn på Turkiet eller i vad jag har sagt genom åren om övergrepp och annat som har skett. Jag tycker att det är sorgligt att höra om HDP eftersom jag känner partiledaren. Jag har träffat honom flera gånger, och jag tycker att det är eländigt att han sitter i fängelse på politiska grun-

der. Jag ångrar ingenting av vad jag har sagt, och jag tycker inte att det är riktigt relevant att dra in det i sammanhanget.

Vi måste ha ett fortsatt engagemang för demokrati, vi måste ha ett fortsatt engagemang mot kärnvapen och vi måste vara det som Sverige ska vara i de här sammanhangen. Men det hindras inte av ett Natomedlemskap. Norge har haft en väldigt tydlig linje i många olika internationella frågor och har också varit medlare i olika konflikter. Ett Natomedlemskap hindrar alltså inte detta.

Jag har suttit med på mötena med Natos försvarsministrar. Det går, precis som i EU, att där säga vad man tycker om man bestämmer sig för det. Här är det en fråga om vad man bestämmer sig för att göra i ett demokratiskt organ.

Att gå med i Nato är att gå med i Nato. Det är inte att gå med i Turkiet. Det är det man måste ha klart för sig. Det är att gå med i en militärallians med suveräna stater som dessutom är mellanstatlig; det ska man komma ihåg. Det krävs att man resonerar sig fram till något gemensamt för att det ska gälla.

När det gäller slutresultatet av de åtta åren är samarbetsavtalen i högsta grad levande och aktuella. Jag är stolt över dem. De är en plattform för det Natomedlemskap som nu blir av. Spekulationer om dödsrunor tycker jag att man kan lämna därhän, för avtalen är levande varje dag i konkret övningsverksamhet och i konkret samarbete mellan ministrar. I konkret mening höjer de den militära förmågan och skapar dessutom större säkerhet. (Applåder)

Anf. 86 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Peter Hultqvist, för anförandet och historiebesejningen! Jag tänkte också bli lite historisk och ta upp ett förslag som har många år på nacken: Norden som en kärnvapenfri zon.

Förslaget kom redan på 60-talet. Urho Kekkonen drev det, och Gro Harlem Brundtland, den socialdemokratiska statsministern i Norge, anslöt sig. Även vår egen statsminister Olof Palme ställde sig bakom Norden som en kärnvapenfri zon. Det här var i en tid när kärnvapenupprustningen var som tuffast och när vi befann oss i ett kallt krig.

Överenskommelser om kärnvapenfria zoner är några av de allra mest effektiva verktygen mot kärnvapen och kärnvapenspridning. Om länder kan förvissa sig om att andra stater inte har kärnvapen dämpar det viljan att skaffa egna. Stora delar av världen i dag omfattas redan av kärnvapenfria zoner.

Är det då inte hög tid att verka för att Norden blir en kärnvapenfri zon – för att öka tryggheten och säkerheten både i vårt eget land och i våra grannländer och verkligen se till att vi slipper kärnvapen på vårt territorium både i dag och i morgon? Är inte Socialdemokraterna beredda att kämpa för Norden som en kärnvapenfri zon?

Anf. 87 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Vi ska självklart kämpa för att få bort kärnvapen.

Men jag vill då bara påminna om att Putin nu har pausat det sista gällande avtalet när det gäller kärnvapen. Det här ingår i en strategi där han markerar att Ryssland därmed också hotar med att använda sig av kärnvapensystemet.

Vi har alltså en akut bild där en stor nation hotar med den här typen av vapensystem gentemot en omvärld och med kontinuitet skramlar i de här frågorna. Man kan då bedöma vad som är en rimlig framgångslinje och vad som inte är det i ett läge när Putin pausar det sista fungerande avtalet.

Det kanske vore bra att försöka komma tillbaka till de avtal som nu existerar och som Ryssland har gått ifrån och försöka få ett läge där man kan påbörja detta igen. Men nu har vi ett krig i Europa. Det pågår varenda dag. Intresset för detta från exempelvis Ryssland är totalt minimalt. De skramlar, de hotar och de grejar hela tiden.

Vi ska inte på något vis agera så att vi på något sätt skulle kunna underlätta situationen för Ryssland eller hamna i ett läge där landet skulle gynnas av kravbilder som vi ställer och som de sedan kan utnyttja. Vi kan inte hamna i ett läge av ensidig kärnvapenedrustning.

Hotet kommer från Moskva, precis som det har gjort i så många år och i så många olika sammanhang. Jag har kunnat följa rätt mycket av hur man har hanterat övningsverksamhet och hur man har förflyttat de här sakerna inom ramen för Ryssland. Det är där problemet sitter.

Men hur påverkar man Putin i de här sammanhangen? Det skulle jag gärna vilja ha ett svar på.

Anf. 88 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Peter Hultqvist, för svaret! Självklart ser jag hotet från Ryssland, och självklart är jag djupt orolig när Putin går ut och hotar med att använda kärnvapen. Det är naturligtvis någonting som man måste ta på allra största allvar.

Jag vill inte se några kärnvapen, vare sig ryska, amerikanska, engelska eller andra, på svenskt territorium. Risken för att kärnvapen ska användas mot oss blir större om vi har kärnvapen på vårt eget territorium. Därför ökar säkerheten om vi ser till att befästa att vi inte får några kärnvapen på vårt territorium. En väldigt bra grej då är att se till att Norden blir en kärnvapenfri zon och att vi tar initiativ till det och förhandlar med de andra nordiska länderna.

Det var ett bra förslag en gång i tiden, på 80-talet, när vi också hade en kärnvapenrustning. Det fanns hot från både Ryssland och andra. Varför kan vi inte gå tillbaka till det viktiga förslaget, som bland annat drevs väldigt kraftfullt av socialdemokratin på den tiden? Jag tror att det skulle vara en framgångsrik sak att göra.

Anf. 89 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag har under de åtta år jag var i regeringen aldrig konfronterats med en diskussion om att någon vill placera kärnvapen i Sverige. Jag har aldrig hört det. Ibland har jag tagit upp det med andra bara för att det har ställts frågor i Sverige: Finns det några intressen av att placera kärnvapen i exempelvis Norden? Jag har aldrig fått som svar att någon skulle ha velat det. Jag anser att den frågan i praktiken inte är aktuell. Det finns inget intresse av att placera något kärnvapen på svenskt territorium. Jag vet egentligen inte vad den debatten leder till. Vi skapar helt enkelt en bild av något som inte är aktuellt. Det är realiteten i dessa sammanhang.

Det som däremot är viktigt om man vill driva opinion mot kärnvapen är att peka på vad ryssarna håller på med, för de är de enda som pratar om

kärnvapen som en utväg när det gäller att agera i en krigssituation. Nato håller inte på så, utan det är ryssarna som pysslar med det.

Vad man gör i olika tider i historien är ju relaterat till hur det strategiska förhållandet ser ut just då. Därför kan man inte bara jämföra och säga: Vi gjorde på ett visst sätt på 70-talet, och nu ska vi göra likadant. Saker och ting förändras. På den tiden hade vi inte något krig på det sätt som vi nu har i Ukraina. Ukraina existerar som en realitet nu, och det styr hela det säkerhetspolitiska förhållandet.

Okej, vi är med när det gäller att försöka återkomma till en kärnvapen-nedrustning. Ett bra steg vore att man skulle försöka få dem att gå in i de avtal som de nu har gått ur. Men glöm inte att det inte är läge för särskilt mycket av förhandlingar mellan de olika kärnvapenmakterna i dag! Kriget är en realitet, och Putins inställning har vi redogjort för här i dag.

Anf. 90 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! I mångt och mycket kan jag instämma i vad Peter Hultqvist har framfört, inte minst i de senaste replikskiftena. Men jag kommer ändå tillbaka till bilden av naivitet när vi såg Ryssland agera under första årtiondet på detta årtusende.

Där hade Peter Hultqvist en ambition att höja försvarsanslagen, och jag kan erkänna att vi skulle ha lyssnat på det. Men när Peter Hultqvist sedan fick ministeruppdraget var det inte han som gick i bräsch för att höja anslag, utan det var ständiga förhandlingar för att höja anslagen till försvaret. Då hade vi sett Georgienkriget. Vi hade också sett annekteringen av Krim och östra Ukraina 2014. Det var en ny strategisk verklighet som vi borde ha tagit fasta på och förändrat.

Vi drev då frågan om en översyn av våra säkerhetspolitiska vägval och fick igenom detta i den överenskommelse som kom apropå Försvarsberedningen. Bringéus utredning kom till på grund av våra krav. Tyvärr blev den inte mer än en byråldsvärmare. Vi hade varit bättre rustade att föra diskussionen om vi hade tagit upp den och prövat om alliansfriheten faktiskt höll i den nya världen. Vi hade också kunnat bygga en högre tröskel för Putins agerande när han utvecklade sina tankar under 2021 inför 2022. Varför var inte dåvarande försvarsministern intresserad av att göra mer av detta?

Anf. 91 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Eftersom jag var delaktig i dessa förhandlingarna kanske jag har ett minne av hur det var i realiteten. Vi lade fram förslag på ökade anslag som grund för varje sådan här förhandling. Jag har inte varit någon motståndare till ökade anslag. Förhandling är förhandling, och när man sedan har kommit fram till ett förhandlingsresultat står man för det gemensamt och håller inte på och klagar på varandra för hur en eventuell förhandling har gått till eller hur den inte har gått till.

Vi lade i grunden mer pengar varje gång, och vi gjorde gemensamma uppgörelser. Vi fick breda majoriteter som skiftade lite grann från tid till annan, men jag tycker att slutresultaten var bra. Det var inte någon som förringade Georgien och Krim i de förhandlingarna. Det var ju detta som var orsaken till att vi bland annat höjde anslagen och att vi lade om alltihop. Det innebar att vi höjde tröskeln också. Det var det som var själva poängen med alltihop.

Man kan summera detta. Det är 100 procents ökning av budgeten mellan 2014 och 2025. Det är inget dåligt resultat. Det som man också måste ta med i bilden är att det inte bara är fråga om att pumpa in pengar. Den som tar emot pengarna, i detta fall Försvarsmakten, måste också ha en möjlighet att ta emot pengarna så att vi ser ett bra resultat. Det måste alltså vara en balans när det gäller ekonomi, åtgärd och realism i fråga om hur man bygger försvarsförmågan steg för steg. Det tar nämligen tid att bygga försvarsförmåga. Det är ingenting som man gör över en natt.

När det gäller denna del menar jag att det var ett kollektivt pådrivande från olika håll, och det var en stor omläggning som skedde av både säkerhetspolitiken och försvarspolitiken.

Anf. 92 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Ja, det var från olika håll, och det var det som gjorde att försvarsbudgeten höjdes och ökade så som Peter Hultqvist säger. Det var verkligen så att det var förhandlingar där andra partier bidrog till att höja anslagen. Det kanske hjälpte den dåvarande försvarsministern gentemot finansministern vid den tiden, men det var ändå en ambition att försöka höja anslagen. Vi var nöjda med att vi nådde fram. Det gjorde vi på alla punkter förutom just när det gällde frågan om säkerhetspolitiskt vägval. Där nådde vi Bringéus utredning men inget resultat till följd av den. Den frågan var nämligen död, enligt regeringen. Det beklagar jag. Den var död trots att vi såg vad som hände i vårt grannland Ryssland och hur man agerade.

Det är klart att det hade varit en fördel om vi åtminstone hade varit beredda att göra som Finland – det hänvisas ju till Finland. Finland var redan 1995 beredda att införa en Natooption för att hålla den dörren öppen. Men det ansågs vara helt förkastligt av Sverige ända fram till att den dåvarande försvarsministern sa att han bestämde sig för att Nato var vägen, och det var den 11 april, klockan 8.15, som det tidigare har relaterats till.

Det hade varit bättre om vi hade gjort som Finland tidigare och gjort gemensam sak, inte bara om försvarsplanering. Det om försvarsplanering var bra, och vi är överens om den delen. Men jag tänker också på Natooptionen, som Finland hade. Det hade varit bättre om man hade varit beredd att diskutera vår säkerhetspolitiska linje tidigare, för då hade vi haft en bättre beredskap för de ställningstaganden som vi senare gjorde.

Anf. 93 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Då har vi klarat ut att det var en bred majoritet i riksdagen som tillsammans stod för den hundraprocentiga ökningen och att det var ett givande och tagande från olika partier i detta. Nu behöver man inte försöka ta åt sig äran och säga att den ena var bättre än den andra. Gör man en överenskommelse står man för den gemensamt.

Men jag vill också säga en gång till att vi lade förstärkningspengar när vi inledde varenda sådan här förhandling, och sedan byggde vi på efter hand. Jag är glad över att ha varit en del av den viktiga utvecklingen.

Sedan gäller det säkerhetspolitiken och vad som har varit dött och inte dött. Det var faktiskt kriget i Ukraina, det ryska anfallet, som utlöste att Finland blev intresserat av att gå med i Nato. Det var då den stora förändringen skedde i både Sverige och Finland. Innan dess var detta inte en fråga som var väldigt aktuell i Finland heller. Det var den här djupgående för-

ändringen som ledde till att vi tog detta steg. Man ska komma ihåg att det var då alltihop utlöstes, och det var då det förändrades. Jag kommer ihåg Sanna Marins uttalande när hon sa att den 24 februari förändrades allt. Det var hennes analys av läget.

Oavsett kraven på utredningar – och vi gjorde också utredningar – och oavsett hur det såg ut byggde det på en annan typ av situation i hela Europa. Så var det även från Finlands sida i hur de analyserade det hela. Men när kriget var ett faktum gjorde vi den här förändringen, och det är detta som vi i dag ska besluta om.

Anf. 94 ULF HOLM (MP):

Fru talman! Mycket har sagts i denna debatt i dag gällande om Sverige ska bli medlem i försvarsalliansen Nato eller inte. Jag och Miljöpartiet har kommit till slutsatsen att nackdelarna överväger och att Sverige därför inte bör bli medlem i Nato.

Vi har dock förvånansvärt lika syn gällande det säkerhetspolitiska läget. Vi tycks alla anse att det säkerhetspolitiska läget är mycket allvarligt och komplicerat efter Rysslands folkrättsvidriga anfallskrig mot Ukraina. Det gäller även de följder detta har fått och fortsatt kommer att få på säkerhetspolitiken både i Sverige, i Europa och på global nivå.

Frågan som delar oss är om det är vettigt eller inte att överge 200 år av svensk alliansfrihet och ta oss in i en militärallians som har kärnvapen. Man kan givetvis ha olika åsikter om dessa 200 år har tjänat Sverige väl. Nu har jag personligen inte erfarenhet av alla dessa 200 år, men under den tid som jag har levt och varit politiskt aktiv anser jag att fördelarna helt klart har övervägt och att det är något som vi kan vara stolta över.

Kalla mig naiv, men jag tycker fortfarande att det bästa för Sverige är att vi fortsatt kan vara militärt alliansfria.

Nu tänker majoriteten här i kammaren i dag att denna politik ska överges. Vi ska inte bara ingå i en militär allians utan en militär allians som har tillgång till kärnvapen – kärnvapen som de flesta av oss avskyr och inser kan förstöra människoliv i oändlighet och stora markområden för lång tid om de används.

Från Miljöpartiets sida vill vi inte skriva under på Natos kärnvapendoktrin, eftersom vi tror att en värld där kärnvapen finns aldrig kan vara en säker värld. Vi hade hellre sett att Sverige förblir alliansfritt och i stället, med tanke på det nya och mycket försämrade säkerhetspolitiska läget, fördjupar vårt arbete med att agera förebyggande för demokrati och fred och för en kärnvapenfri värld som en alliansfri stat.

Sanningen är ju att den svenska traditionen att driva på globalt nedrustningsarbete kraftigt skulle försämrats, om än inte utebli, vid ett Natomedlemskap. Vi tror att Sveriges förmåga att vara en självständig och rakryggad röst för mänskliga rättigheter, demokrati, nedrustning och fred kommer att försämrats om Sverige blir medlem i Nato.

Det är mot bakgrund av detta också under all kritik att regeringen inte har krävt några som helst garantier gällande bland annat kärnvapen vid ett medlemskap i Nato, vilket både Danmark och Norge har. Miljöpartiet har krävt att Sverige bland annat ska få garantier för att inga kärnvapen förs in på svenskt territorium.

Miljöpartiet vill se ett lagstadgat förbud mot kärnvapen på svensk mark. Det gäller även transport av kärnvapen på svenskt vatten. Garanti-

erna skulle minska hotbilden mot Sverige och ligga i linje med läget för våra grannländer som har liknande regelverk.

Natoprincipen om first use tillåter Natoalliansen att som första aktör i en konflikt använda kärnvapen. Miljöpartiet vill inte att Nato får vara först med att använda kärnvapen.

Jag beklagar djupt att regeringen nu med stöd från Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna prioriterat ned dessa krav på garantier. Det tycks som om det är viktigare för dessa partier att det ska gå snabbt med ett medlemskap i Nato snarare än att se till vad ett medlemskap innebär. I detta svåra säkerhetspolitiska läge tycker jag själv att det hade behövts en djupare debatt i Sverige med chans till reflektion och eftertanke.

Fru talman! Jag vill också kommentera frågan gällande insyn och inflytande. Vi har i dagens debatt fått höra att Nato är en politisk organisation, kanske till och med mer än en militär sådan. Nato ska ge oss trygghet i en osäker värld. Frågan är då hur vi, både som medborgare och som folkets främsta företrädare i riksdagen, vid ett eventuellt medlemskap ska kunna få insyn och kunna debattera ställningstaganden i Natofrågor.

Regeringen gör i sin proposition bedömningen att riksdagens insyn och inflytande i kommande Natofrågor är tillräcklig. Från Miljöpartiets sida delar vi inte den synen utan är tvärtom oroade över att den demokratiska insynen kommer att bli starkt begränsad. Dessutom bör regeringen inte lägga sig i riksdagens interna arbetsformer, utan det är riksdagen som måste avgöra om regeringen ger riksdagen tillräckligt mycket insyn och inflytande.

Nu hoppas jag att fru talmannen lyssnar extra noga. Miljöpartiet anser att riksdagsstyrelsen ska få i uppdrag att se över hur riksdagens insyn i Natofrågorna kan tydliggöras och förbättras. Sverige har inte ingått i en militärallians på 200 år, och riksdagsordningen är därför inte framtagen med detta i beaktande.

Vi är väl medvetna om att de militära delarna till stor del lyder under sekretess, men som folkets främsta företrädare måste riksdagen kunna ta del av avgörande skeenden inom Nato och dess verksamhet. Om detta ska ske genom tydligare och utvidgade regler om information eller om ett särskilt Natoutskott eller en Natonämnd ska inrättas bör riksdagsstyrelsen snarast se över. Detta är oerhört viktigt för att säkerställa demokratisk förankring i Sverige.

Fru talman! Oavsett utfallet av dagens omröstning behöver Sverige hjälpa Ukraina mot Rysslands brutala anfallskrig, både militärt och civilt. Därom får inte råda någon som helst tveksamhet. Detta är också något som Miljöpartiet står bakom.

Anf. 95 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Det pågår ett krig i vår omedelbara närhet, ett krig som påverkar Sverige, Europa och resten av världen. Jag kommer precis från en valobservation i Kazakstan och kan konstatera att Kazakstan är oerhört påverkat. Det handlar om inflation, och det handlar om ryssar som flyttar till Kazakstan för att uppleva säkerhet och inte behöva göra militärtjänst. Så här ser det ut i ett stort antal länder.

För vår del innebär kriget en omedelbar fara. Det räcker att lyssna på hur Putin uttrycker sig regelbundet. Ryssland är med i ett antal försvarsorganisationer och militära organisationer – CSTO, Shanghaikooperationen

med flera. Sverige är med i EU, och det är jag väldigt tacksam för. Vi är med i OSSE, och vi är med i Europarådet. Vi är med i ett stort antal organisationer, men vi behöver mer. Vi behöver också ett medlemskap i en försvarsorganisation.

Här handlar det om Nato. CSTO och Shanghaikooperationen är ingenting för oss. Vi ska vara med i en demokratisk organisation. Vi ska vara med där det finns länder som delar våra värderingar.

Låt mig säga att av Natos 31 medlemsländer är det 29 stycken som stöder vårt medlemskap. Jag undrar hur ledamoten Ulf Holm ser på Sveriges möjligheter att försvara sig som ett ensamt land som står utanför en försvarsallians, som inte finns med någonstans och som samtidigt delar Baltiska havet med övriga medlemsländer.

Det tycker inte jag tyder på ansvarsfullhet när det gäller fortsatt fred, trygghet och säkerhet i vår region.
(Applåder)

Anf. 96 ULF HOLM (MP) replik:

Fru talman! Alla Europas länder är inte med i Nato. Det kan lätt låta som att Sverige är det sista landet i Europa som ska gå med i Nato för att söka skydd i detta mycket svåra säkerhetspolitiska läge.

Miljöpartiet har aldrig varit emot att samarbeta med andra länder eller organisationer. Margareta Cederfelt vet mycket väl att också Miljöpartiet har stått bakom ett närmande till en del samarbete med Nato. Men frågan är, fru talman, om vi tycker att Natomedlemskap är det mest avgörande. Det tycker inte vi i Miljöpartiet. Det som är avgörande är att vi ska ha ett nära samarbete med många, vi ska ha många vänner och vi ska bygga många allianser med andra länder och organisationer. Men vi måste inte gå med i försvarsalliansen Nato. Vi tycker att detta måste begrundas närmare och inte hastas fram plötsligt.

Jag tror att Margareta Cederfelt och jag instämmer i den säkerhetspolitiska analysen. Den är svår och komplicerad, och det pågår ett krig i Europa. Därom är vi helt eniga. Och båda partier har ställt sig bakom att skicka stöd till Ukraina civilt och militärt. Det är viktigt att göra den markeringen, nämligen att vi står helt bakom detta.

Anf. 97 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Låt mig nämna Östersjön, det vill säga Estland, Lettland och Litauen samt Polen – nu snart Finland – Danmark och Norge – alla är med i Nato. Detta är för vår gemensamma säkerhet. Då kan väl ändå inte Ulf Holm mena att vi ska stå utanför ett gemensamt samarbete och säga: Tyvärr, vi vill inte vara med och försvara vår gemensamma säkerhet. Är detta verkligen vad Miljöpartiet vill? Är detta vad ni säger att vi ska göra, det vill säga att vi ska vara helt beroende av andra länder? Det är vad vi kommer att vara om vi inte går med. Det är realiteten. Det kan väl ändå inte vara Miljöpartiets förhållningssätt.

Jag upprepar mig igen: Ukraina vill gå med i Nato. Moldavien vill gå med i Nato. Georgien vill gå med i Nato. Samtliga länder är på olika sätt utsatta för Rysslands aggressivitet, det vill säga Ukraina genom ett aktivt krig, Georgien genom att två delar av landet är ockuperade och Moldavien genom att en del av landet är ockuperad. Detta visar att det finns en vilja hos länder som är utsatta för en reell risk och som anser att samarbete är

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

viktigt. Självklart ska Sverige vara med i en organisation som militärt stöder ett samarbete och kan förhindra och motarbeta att det blir ett krig. Det är just därför Putin har uttalat sig om att vi inte ska gå med i ett Nato utan vara en buffertzon.

Fru talman! Jag har en fråga till Ulf Holm. Ser inte Miljöpartiet den fara som lurar runt hörnet? Hur ska Sverige försvara sig?

(Applåder)

Anf. 98 ULF HOLM (MP) replik:

Fru talman! Det är inte så att Miljöpartiet tycker att vi inte ska försvara oss. Det är självklart. Men frågan är hur vi gör det på bästa sätt.

Med all respekt, fru talman, nu kan Margareta Cederfelt inte svara på detta, men i den höga retoriken låter det som att Margareta Cederfelt förbereder sig för krig och tycker att vi ska attackera först. Jag anser att det är farligt.

Miljöpartiet har aldrig sagt nej till att vi kan ha ett samarbete med andra länder och att vi kan bygga allianser i olika frågor. Vi har också varit positiva till att ha ett närmande till Nato och göra olika saker tillsammans. Däremot har vi dragit en linje och sagt att vi inte tycker att Sverige behöver vara medlem. Vi tycker inte att det bästa sättet är att hota med kärnvapen. Den här regeringen har inte heller vidtagit några som helst åtgärder för att säkerställa att kärnvapen inte kommer att föras genom svenska vatten, och så vidare. Det finns inga garantier för hur vi ska hantera ett medlemskap i Nato. Det är olyckligt. Jag skulle önska att vi kunde ha mer diskussioner om detta och vidta de åtgärder vi kan medan tid är.

Miljöpartiet har aldrig sagt nej till att söka samarbete med andra länder och försvara vårt land.

Anf. 99 JOHN E WEINERHALL (M):

Fru talman! I dag tar Sveriges riksdag ett historiskt beslut och lägger därmed en tvåhundraårig försvarsdoktrin bakom oss. Den tid då Sverige var alliansfritt i fred och förhöll sig neutralt i krig förändras när vi tar steget in i Nato.

Även om vägen till Natomedlemskap inte är, och inte har varit, spikrak är det min fulla övertygelse att Sverige snart är med i Atlantpakten. Det hade förstås varit mycket bättre om vi hade tagit det fulla steget in i den värdegemenskap som Sverige ändå naturligt hör hemma i tillsammans med andra demokratier mycket tidigare än vad vi nu ser ut att göra. Detta har vi moderater länge arbetat för, men det kom att dröja till dess att ett fullskaligt invasionskrig på vår egen kontinent fick socialdemokratiska partiet att till slut yrvaket vakna till, hastigt ändra sig och ta ställning för ett medlemskap.

Vi ska komma ihåg att för bara ett år sedan, i krigets början, hette det att en Natoansökan skulle demobilisera vår del av Europa. Nu är det annat ljud i skällan från Socialdemokraterna, och jag är mycket glad över att de också har ändrat sig. Jag välkomnar förstås att Socialdemokraterna har vaknat. Nu är det bara Vänsterpartiet, det gamla Moskvatrogna kommunistpartiet, som viftar med terroristflaggor, och Miljöpartiet, sprungen ur fredsrörelsen, som fortsätter att säga nej till att Sverige ska bygga säkerhet med andra likasinnade på militär och säkerhetspolitisk grund. Det viktig-

aste är, trots allt, att om man vill ha fred måste man vara förberedd för krig. Det förbereder vi oss bäst på tillsammans med andra.

Fru talman! I och med dagens beslut om att ingå i Nato fastslår vi slutgiltigt att Sverige tillhör väst, att vi bygger säkerhet tillsammans med fränder i väst och att vi ömsesidigt ställer upp för varandra när så krävs. Sverige och vårt närområde blir tack vare det kommande Natomedlemskapet tryggare, och Nato blir starkare. Vi har kapaciteter, kunskaper och förmågor att bidra med, och det kan inte råda några tvivel om att det till sist är detta som får alla övriga 30 medlemsländer att ratificera Sveriges ansökan.

Som jag tidigare anfört, fru talman, har den svenska färdvägen till Nato varit kringelkrokig. Just när man har trott att en raka har väntat efter svängen har det lurat nya hinder på vägen. Detta kommer säkerligen både en och två forskningsuppsatser att handla om i framtiden. Även om det från allra första stund har varit vår vilja att den svenska och finska Nato-processen går hand i hand är det osäkert om vi kommer att ta kvarvarande steg precis samtidigt. Turkiet och Ungern har båda signalerat att de kommer att ratificera Finlands ansökan före Sveriges, men förhoppningen måste vara att både Finland och Sverige är med i Nato i samband med Vilnius-mötet.

Det vore mycket olyckligt om Sverige som enda demokratiska Östersjöländ lämnas utanför alliansen längre än absolut nödvändigt. Försvarsmakten pekar själv på svårigheterna med en gemensam försvarsplanering och att vi skulle hamna i ett mer utsatt läge. Detta gäller inte minst Gotland.

Det är därför i längden inte bara en fråga om Sveriges säkerhet utan om hela Östersjöregionens säkerhet. Därför, fru talman, hoppas jag att både herr Erdoğan i Turkiet och herr Orbán i Ungern tar detta i beaktande och att de båda länderna ser den nytta Sverige skulle göra i Nato. Förtroendet för alliansen och vår gemensamma säkerhet är viktigare än något lands inrikespolitik. Om Natos policy om en öppen dörr till länder som uppfyller villkoren ska betyda något måste den dörren också vara helt öppen.

Fru talman! När Sverige lämnade in sin ansökan till alliansen och alla medlemsländer valde att officiellt bjuda in Sverige fanns några tveksamheter, exempelvis om svensk terroristlagstiftning. Vi får nu en ny terroristlagstiftning på plats, och PKK:s verksamhet ska givetvis beivras. Sverige har uppfyllt sin del av det memorandum som upprättats med Turkiet och Finland, och nu är det dags att öppna den gläntade Natodörren på vid gavel. I det arbetet är jag övertygad om att Sverige har många och stora allierade, inte minst Amerikas förenta stater men även andra tongivande länder som gärna vill ha med oss.

Som tidigare sagts, fru talman, är det här en stor dag. Det är en stor dag för Sverige, och det är en stor dag för mitt parti som länge har drivit frågan och även för mig personligen. Som estlandssvensk med familj tillhörandes en minoritet som blev förtryckta under den ryska ockupationen och sovjetkommunismen, och därför efter nästan 800 år i Estland valde att återvända till Sverige, har det ryska anfallskriget väckt starka känslor.

Med den historien i bagaget är jag också en väldigt stolt moderat, och vi moderater har en stolt historia. Företrädare för andra partier, framför allt från partier till vänster, har stått här i dag och slagit sig för bröstet angående den svenska säkerhetspolitiken och Sverige under kalla kriget och hur detta har varit gynnsamt för Sverige. Det har kommit attacker från

Socialdemokraterna mot det gamla kommunistpartiet, som skulle ha skäl att rannsaka sig självt. Alla – eller nästan alla – kan väl vara överens om att det finns sådana skäl.

Vi själva har dock inte så mycket att vara stolta över som land med tanke på den socialdemokratiska doktrin som fick gälla under kalla kriget. Vi har inte alltid stått på rätt sida av historien. Till och med när Sovjetunionen var på väg att upplösas och stod på ruinens brant 1990 stod den dåvarande socialdemokratiske utrikesministern Sten Andersson och förnekade att Estland skulle vara ockuperat. Detta gjorde han i huvudstaden Tallinn – eller Reval, som jag som estlandssvensk skulle säga.

Samtidigt hade mitt parti företrädare som Gunnar Hökmark, som varje måndag i ur och skur stod på Norrmalmstorg för Baltikums frihet. När unga moderater krävde fria val i Central- och Östeuropa kallade Olof Palme detta för ett återtåg till kalla krigets korstågsmentalitet. Men 1991 fick Sverige äntligen en moderat statsminister i Carl Bildt, och Sverige kunde så bli ett av de första länderna att erkänna Baltikums frihet och självständighet.

Nu, fru talman, sluts cirkeln. Sverige har definitivt valt kurs: att bygga säkerhet och frihet med likasinnade stater. Det svenska stödet för europeisk integrering och utveckling av Östeuropa står stabilt. Jag har fullt förtroende för att den moderatledda regeringen kommer att baxa Sverige in i Nato, och jag är glad över att Sveriges utrikesminister i dag heter Tobias Billström och inte något annat.

(Applåder)

Anf. 100 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Den 24 februari förra året befann jag mig i Wien på OSSE:s parlamentariska församlings vintermöte. Samma dag nåddes vi av uppgifterna om att Ryssland inlett en fullskalig invasion av Ukraina. Det uppstod en smått surrealistisk situation under mötet när de ryska företrädarna på fullaste allvar hävdade att Ryssland endast hade inlett en operation i syfte att avnazifiera Ukraina. För alla oss andra stod det omgående klart att Ryssland fullskaligt hade invaderat sitt grannland och satt hela den europeiska säkerhetsordningen ur spel. Världen förändrades över en dag.

Den 24 februari öppnades ett fönster som inte hade varit öppet sedan, skulle jag säga, 1990-talet efter Sovjetunionens fall och som sedan stängdes några år in på detta sekel. Skulle Sverige ha gått med i Nato tidigare skulle det, menar jag, ha skett under 1990-talet eller senast då Sveriges baltiska grannländer gjorde det. Även om ryssarna utfärdade hot, som när den dåvarande ryske presidentens säkerhetspolitiska rådgivare Sergej Rogov 1996 sa att ett försök att få med någon före detta sovjetisk republik i en militärallians som Ryssland inte är en del av utan tvekan skulle ses som hotfullt och vid behov besvaras av militära krafter, visste vi att Ryssland i det skedet inte var kapabelt att spänna musklerna. År 2004 kunde därför de baltiska länderna bli Natomedlemmar.

Men efter det – särskilt efter den ryska invasionen av Georgien 2008 – och före den 24 februari förra året skulle det enligt mig ha varit ett stort felsteg av Sverige att gå med i försvarsalliansen, då hela den geopolitiska balansen i Sveriges del av världen skulle ha ruckats och den säkerhetspolitiska stabilitet som för tillfället fanns i Sveriges omedelbara närområde skulle ha riskerats.

Ryssland kunde under Putins ledning rusta upp betydligt efter Sovjetunionens fall. Även om många av oss i dag är positivt överraskade av Rysslands tillkortakommanden i Ukraina uppvisade man redan genom invasionen av Georgien 2008 och invasionen av östra Ukraina och Krim 2014 att man inte längre respekterade den rådande säkerhetsordningen.

Redan 1999 varnade jag för den ryska utvecklingen. I en SD-publication skrev jag då att det heller inte kan uteslutas att den politiska ledningen ersätts av rödbruna krafter med politiska ambitioner som hotar vårt närområde eller kanske hela omvärlden. Jag skrev vidare att osäkerheten är stor, att ett nedrustat försvar tar årtal att bygga upp igen och att vi kanske inte har den tiden då det politiska läget förändras samt att vår försäkring heter svenskt försvar.

I slutet av samma år som jag skrev detta utsågs Putin till tillförordnad president av den då avgående presidenten Boris Jeltsin. Vi vet hur det gick med Rysslands vägval och politiska utveckling därefter; det blev den politiskt rödbruna ledning som jag hade varnat för.

Men inte ens då vaknade partierna i denna kammare. En 23-årig student, som jag då var, kunde alltså göra en bättre omvärldsanalys än dåvarande riksdagsledamöter här inne i kammaren. Här fortsatte man att rusta ned den svenska försvarsförmågan, och någon kallade till och med vårt försvar för ett särintresse.

Tillgången på ordentlig analysförmåga har tyvärr varit en bristvara här i kammaren under väldigt lång tid – alltför lång tid, skulle jag vilja säga. Det finns partier här i riksdagen som under lång tid har talat om ett svenskt medlemskap i försvarsalliansen. En del av dem kanske i dag säger att de hade rätt hela tiden, för nu går ju Sverige med. Men jag menar att detta är fel av just de anledningar som jag har redogjort för. Vi hörde tidigare Kerstin Lundgren i ett replikskifte med Aron Emilsson antyda just att man hela tiden har haft rätt.

Sedan den 24 februari existerar dock ingen stabilitet, och den geopolitiska balansen är ett minne blott. För mig innebar detta en personlig omprövning efter att jag i många år hade debatterat med olika företrädare här i kammaren om varför det var en dålig idé att Sverige skulle ansluta sig till Nato.

Men när världen och omvärlden förändras måste man vara beredd att ompröva sin politik och sina ställningstaganden. Två dagar efter den fullskaliga invasionen av Ukraina, den 26 februari, skrev jag så här på Twitter:

Det är nu är dags att överväga en svensk medlemsansökan till Nato tillsammans med Finland. Att stå upp mot 2000-talets Hitler måste vara överordnat allt, och att tydligt visa denna despot att han nu är slut är viktigt. Man kan välja skam eller krig. Den som väljer skam får ändå krig.

Det fanns även personer i mitt eget parti som tyckte att jag gjorde fel när jag gick ut och menade att partiet skulle ompröva sitt ställningstagande. Ganska snart efter detta inledde partiet dock en process för att omvärdera sitt ställningstagande angående ett svenskt Natomedlemskap.

Fru talman! Trots den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina och trots att hela den europeiska säkerhetsordningen hade satts ur spel fanns det någon som vägrade att ompröva sitt ställningstagande. Det var vår dåvarande försvarsminister Peter Hultqvist. Den 9 mars, alltså nästan två veckor efter invasionen, satt han i SVT:s *30 minuter* och förklarade att han inte hade ändrat uppfattning i frågan om ett svenskt Natomedlemskap.

Det skulle krävas att Sverigedemokraterna förklarade att man ville ha till stånd en omedelbar och gedigen utredning i syfte att se vilka möjligheter som fanns för ett svenskt agerande och vilka konsekvenser en ändrad svensk säkerhetspolitik skulle innebära. Inom ramen för en sådan utredning ville man närmare analysera hur ett Natomedlemskap skulle påverka Sverige gällande allt från försvarsförmåga till utrikespolitiska konsekvenser och se närmare på möjliga reaktioner på ett sådant beslut i omvärlden.

Sverigedemokraterna deklarerade också att det inte skulle uteslutas att det kunde vara viktigt att snabbt kunna fatta beslut om att ställa sig bakom en svensk ansökan om Natomedlemskap och att det i så fall borde ske efter noggranna överväganden, tillsammans med Finland och utifrån att det är nödvändigt för att skydda Sverige mot angrepp. Sedan 2020 har Sverigedemokraterna stått bakom en Natooption just för att ha flexibilitet och visa att man är öppen för en svensk medlemsansökan.

I och med att Sverigedemokraterna ändrade sitt ställningstagande svängde majoriteten här i riksdagen. Socialdemokraterna var under galgen tvingade att acceptera en svensk medlemsansökan om de inte skulle stå i ett hörn tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet och vara emot en ny svensk säkerhetspolitisk inriktning.

Jag tycker dock att det är glädjande att Socialdemokraterna till sist svängde och att det nu finns en stabil majoritet i Sveriges riksdag för ett svenskt medlemskap. Vi kan i dag se framåt. Det stundande medlemskapet i Nato ger oss möjligheter att fortsätta och fördjupa vårt försvarssamarbete med Finland och – ännu mer – med Danmark och Norge.

Försvarsmakten och civilförsvaret ska fortsätta sitt gedigna arbete med att förbereda organisationerna för världlandsstöd samt samverkan och interoperabilitet med andra länders försvarsmakter. Nu kommer det sannolikt att bli så att Finland går före oss in i Nato, men vi står redo strax därefter.

När den ryske säkerhetspolitiska rådgivaren Sergej Rogov 1996 försökte skrämja tidigare sovjetiska republiker från att ansluta sig till Nato förstod han nog inte att det var just Rysslands eget agerande som gjorde att inte bara de valde att gå med i Nato utan nu även Sverige och Finland. Det ligger något i skämtet om att utnämna den ryske diktatorn Vladimir Putin till årets medlemsrekryterare till Nato.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 101 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! I dag debatterar riksdagen det största säkerhetspolitiska beslutet i Sverige på årtionden, nämligen ett medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen, vanligtvis kallat Nato, genom att vi ansluter oss till Washingtonfördraget eller som det också kallas Atlantpakten.

Vänsterpartiet är emot ett svenskt medlemskap i Nato, och vi kommer att rösta nej i dagens omröstning.

Fru talman! Vi lever i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Det fruktansvärda kriget i Ukraina har visat med all önskvärd tydlighet att världen inte är så fredlig som vi hade önskat. Det är krig i vår närhet, och Ryssland är ett tydligt imperialistiskt land. Det finns därför stora behov av att vi bygger upp vårt eget totalförsvar, och Vänsterpartiet stöder därför de förstärkningar som görs av Sveriges militära och civila försvar.

Men Vänsterpartiet är alltså emot ett svenskt Natomedlemskap. Den svenska försvars- och säkerhetspolitiken ska utgå från en självständig analys och strategi som syftar till att skapa trygghet för Sverige och dess invånare. Vårt lands historia med mer än 200 år av fred är unik, och en av de viktigaste förklaringarna till detta är den militära alliansfriheten.

Sveriges försvars- och säkerhetspolitik bygger på att vi genom att inte ingå i militära allianser har bättre förutsättningar och möjligheter att skapa trygghet för befolkningen och hålla svenskt territorium utanför krig. Vi har hållit Sverige militärt alliansfritt och bevarat vårt militära självbestämmande just för att vi i ett sådant säkerhetspolitiskt läge vi nu ser ska kunna fatta självständiga beslut som gynnar svensk säkerhet och trygghet.

Vänsterpartiet menar att ett svenskt medlemskap i militäralliansen Nato ökar risken för att Sverige dras in i krig och konflikter vi inte själva valt. Svensk utrikes- och säkerhetspolitik ska beslutas i Sverige, i denna kammare, inte på Natos högkvarter i Bryssel, i Washington av USA:s president eller i Ankara av Turkiets president.

Fru talman! Det är på sin plats att i debatten säga några ord om processen fram till ett svenskt medlemskap i Nato. Vi som arbetar med försvars- och utrikespolitik har levt med frågan om Nato ganska länge. När Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina skedde för lite mer än ett år sedan förändrades debatten i grunden, och inte långt efter lämnade den dåvarande socialdemokratiska regeringen in en ansökan om Natomedlemskap.

Vänsterpartiet krävde en folkomröstning. Detta krav tyckte vi var helt rimligt med tanke på hur stort ett beslut att lämna alliansfriheten och gå med i en militär allians är och hur vi hanterade de stora besluten att gå med i EU och att inte gå med i EMU. Tyvärr ville inte de andra partierna fråga folket i denna fråga, vilket vi verkligen beklagar. Sådana här stora beslut ska föregås av en folkomröstning även i representativa demokratiska system.

Dessutom är det detta med förhandlingarna med Turkiet. Min partikamrat Håkan Svenneling gick igenom hur både den tidigare och nuvarande regeringen har förhandlat med despoten Erdoğan och låtit det svenska Natomedlemskapet bli en del av turkisk inrikespolitik. Samtidigt har tryggheten hos kurder i Sverige har satts på spel när Turkiet har krävt helt orimliga utvisningar och dessutom inskränkningar i svensk yttrandefrihet. Processen som har föregått det svenska Natomedlemskapet kommer att skriva in sig i historieböckerna som något som sköttes väldigt dåligt.

Fru talman! Vänsterpartiet har framför allt två villkor för ett svenskt medlemskap: inga permanenta trupper eller baser på svensk mark och inga kärnvapen på svenskt territorium. Vi är mycket besvikna över att regeringen inte har velat sätta ned foten här. Har Sverige inte tydligt framfört detta inför medlemskapet blir det svårare att säga nej om och när sådana krav riktas till oss från de andra medlemsländerna.

Nato är officiellt en organisation där medlemsländerna har lika mycket makt och fattar beslut tillsammans på ett kollektivt, mellanstatligt sätt. Det låter bra. Varje medlemsstat kan, åtminstone teoretiskt, stoppa beslut.

Men Nato är både en politisk och en militär allians där förhandlingar sker mellan medlemsländerna, och i praktiken vet vi att Nato har en dominerande part: USA. USA:s militära kapacitet är Natos ryggrad. Ett medlemskap i Nato betyder oundvikligen att Sverige överlämnar en stor del av vår säkerhets- och försvarspolitik till USA. Med sin starka roll har USA

ett stort inflytande att förmå andra länder att agera i enlighet med USA:s intressen inom organisationen. Vi vet att länder har kunnat kompensera låga försvarsutgifter med att vara lyhörda inför önskemål från de stora länderna i organisationen.

Vi vet också att spänningarna mellan USA och Kina ökar. USA utökar sina militära baser i Sydkinesiska havet samtidigt som Kina har planer på att mångdubbla antalet kärnvapen. Det skapar frågor och farhågor, bland annat om hur Natos ömsesidiga försvarsgarantier fungerar vid ett eventuellt angrepp mot amerikanska baser i Kinas närområde.

Fru talman! Ett medlemskap i Nato kommer att kräva mycket av Försvarsmaktens personal, något som regeringen knappt nämner i sin proposition. Sverige beräknas behöva bidra med cirka 200 officerare till Natos olika staber, vilket är ett stort antal. Även om antalet studenter på officersutbildningen ökar för varje år kommer det att bli en stor utmaning att hitta och placera officerare på Natouppdrag, och det kommer med stor sannolikhet att kännas av inom Försvarsmakten. Den personal som placeras på längre uppdrag utomlands måste ges tillräckligt goda villkor för att placeringen inte ska upplevas som en alltför stor uppoffring för den enskilde och dennes familj. Här har regeringen och Försvarsmakten ett mycket stort ansvar för att se till att detta blir så bra som möjligt.

Fru talman! Slutligen ska jag säga några ord om den framtida förankringen i riksdagen av Sveriges Natopolitik och av vad Sverige kommer att göra i Nato. Regeringen berör i propositionen kraven på förankring i riksdagen och konstaterar att det kan göras på olika sätt men att det enda direkta kravet är information i Utrikesnämnden.

Vänsterpartiet menar att detta inte räcker för att riksdagens partier ska vara informerade om vad som planeras och beslutas inom Nato och om vilka ställningstaganden regeringen tänker ta. Regeringen och riksdagens utskott måste gemensamt hitta ett bra sätt att förankra Natopolitiken i utskotten kontinuerligt, inte bara årligen genom en skrivelse. Det är avgörande för den fortsatta folkliga förankringen av Sveriges försvars- och säkerhetspolitik att regeringen håller oss kontinuerligt uppdaterade om vad som händer i Nato.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2 och 3 och beklagar att vi nu är på väg att lämna vår långa historia av alliansfrihet bakom oss.

(Applåder)

Anf. 102 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Ja, nog lever vi i oroliga tider. Ukrainas territorium är utsatt för krig, men Ukrainas utsatthet började inte den 24 februari 2022. Den började 2014 med den illegala annekteringen av Krim, men också Donetsk och Luhansk. Men låt mig säga när det egentligen började: Det var när ukrainarna samlades på Majdan och uttryckte sin vilja om medlemskap i EU.

Vi kan se hur Ryssland hotar länder, och inte bara hotar utan faktiskt går till attack, när länder uttrycker sin vilja att försvara sig. Vad ska man då göra? Ska man säga "tack, vi avstår" eller säga "vi har vår egen integritet. Vi står självständiga och det ska vi fortsätta att göra." För mig är den här principskillnaden oerhört viktig. Sverige har också blivit utsatt för hot. Det är viktigt att vi fortsätter vårt arbete för fred, frihet och säkerhet i Sve-

rige och i vår närregion. Jag hoppas att detta är en bild som Hanna Gunnarsson delar.

Men, fru talman, jag vill ställa frågan: Vad ska vi göra för att bevara vår fred, frihet och säkerhet i Sverige och i vår närregion om vi inte ska vara med i den demokratiska organisation som faktiskt finns och som arbetar med fler dimensioner? Demokrati ingår, men det handlar inte bara om demokrati och mänskliga rättigheter, utan det handlar också om en militär allians, och det är det vi behöver för att försvara oss. Jag vill höra hur Hanna Gunnarsson ser på frågan om hur Sverige ska kunna fortsätta att försvara sig.
(Applåder)

Anf. 103 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag håller med om allting som ledamoten Cederfelt sa, förutom de sista meningarna om att vi ska gå med i en militär allians. Hela verklighetsbeskrivningen håller vi med om. Ukraina befinner sig i krig, en invasion av en imperialistisk stat. Det är en extremt grundläggande del av Vänsterpartiets syn på världen att imperialistiska stater ska hålla sig på sin kant, tänkte jag säga.

Vi ser runt om i världen att det finns länder och folk som befinner sig under ockupation eller invasion på olika sätt, och det är på alla sätt och vis fruktansvärt. Ett land ska alltid kunna bestämma själv över sin framtid, över sin försvars- och säkerhetspolitik och hur man vill planera sitt land, sin välfärd och sitt skolsystem – allting som man ska kunna bestämma över. Det är det som är så intressant med den här frågan, för det vi säger i Vänsterpartiet är att vi ska fatta alla beslut om vår försvars- och säkerhetspolitik här, i riksdagen, som ett självständigt och starkt land. Vi ska inte förhandla ”capability targets” eller andra grejer med Natoländerna, utan vi ska bestämma här.

Så vad ska vi göra? Det absolut viktigaste är att vi bygger upp vårt totalförsvar. En av de viktiga punkterna som står på min lista och som jag gärna vill prata om är hur vi utsätter vårt land för hot genom ganska mycket privatiseringar och ganska mycket utländskt ägande. Vi diskuterar det i Försvarsberedningen till exempel. Det är framför allt Kinas, men också andra länders, direkta investeringar i Sverige. Det är kollektivtrafik som ägs av kinesiska företag och vindkraft som ägs av kinesiska företag. Det är ett otroligt stort hot mot vårt land, kanske inte ett militärt hot men ett totalförsvarshot.

Anf. 104 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Att Hanna Gunnarsson skulle börja tala om näringsliv och företagande förvånar mig faktiskt. För det här handlar om en militär försvarsorganisation, inte om handel – det är någonting som vi också finns med i, och där har vi EU. EU grundades på att inga länder som samarbetar krigar med varandra. Jag kan prata mycket om EU här, men det ska jag inte göra.

Däremot vill jag säga: Vad har gjorts så här långt för att stoppa Rysslands aggressionskrig mot Ukraina? Jo, Internationella brottmålsdomstolen har nyligen utfärdat en arresteringsorder. EU, USA och Kanada har ekonomiska sanktioner och suspensionsmekanismer för resor. Detta är

Prot. 2022/23:79

22 mars

Sveriges medlemskap
i Nato

bra, allt det här behövs, men vi måste också ha en militär samordning. Vi måste ha ett militärt samarbete, och då ska vi naturligtvis samarbeta inom en demokratisk organisation. Nato är en demokratisk organisation.

Och låt mig nämna, fru talman, något som jag inte har hört några argument kring: När till exempel OSSE, som Sverige är med i, utför valobservationer brukar också Natos parlamentariska församling delta när det är ett Natoland som observeras. Detta visar att OSSE, Europarådet och Nato kan samarbeta. Är detta någonting som Hanna Gunnarsson också är emot, eftersom mycket om Nato här nämns som negativt, eller är detta något som Hanna Gunnarsson ser som positivt?

Låt mig säga än en gång: Ska vi vara ett ansvarstagande land måste vi samarbeta både när det handlar om vår egen säkerhet och när det gäller andra länders säkerhet, och det är här som Nato kommer in. Jag vill höra Hanna Gunnarssons synpunkter på detta.

Anf. 105 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Väldigt spännande frågor! Återigen håller jag med om nästan allting. Arresteringsordern mot Putin är jätte viktig. Det måste fungera. Jag såg lite rubriker i dag om att det finns länder som kanske inte riktigt håller med om det här. Sanktioner är otroligt viktiga. När det gäller den ryska energin ser vi – kanske inte lika mycket i Sverige som i många andra länder – hur den hållbara energin, att ta bort den ryska gasen och oljan, också är en del i att bygga en fredligare värld. Vi vet ju att klimatförändringen faktiskt påverkar vår säkerhet rent fysiskt.

Vad Natoländerna och Natos parlamentariska församling gör får Natoländerna bestämma själva. Om de tycker att de ska åka på valobservationer får de göra det. Jag har lärt mig att Nato är en försvarsallians, och det kanske inte riktigt har att göra med den här typen av civila uppdrag, men bestämmer man sig för att göra det har man ju rätt att göra det.

Det jag tycker är så viktigt och intressant är det som ledamoten säger om att vi ska ha samordning och samarbete – vi är helt för det. Men det här är en militär allians där vi, trots att den är mellanstatlig, ändå lägger över en del av vår militära planering på andra länder. Det finns en majoritet i denna kammare för att göra det, och det finns i dag – vilket jag beklagar – ett starkt stöd hos befolkningen för detta, och därför kommer vi att göra det.

Samarbete och samordning är vi helt för, men en militär allians är vi emot.

Anf. 106 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Hanna Gunnarssons anförande. Det var en del hårda ord mot Ryssland och så vidare, men faktum är att Vänsterpartiet inte tycks se vilken problematik det faktiskt handlar om: Det är ju vår tids antifascistiska kamp som vi för nu. I stort sett alla partier i riksdagen är med på det, förutom Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Det ryska imperiet är expansionistiskt, fascistiskt, hårt militariserat och djupt odemokratiskt. Och, fru talman, man går tydligt på de länder som inte är medlemmar i Nato. Man slår skoningslöst mot de länder som vill bli medlemmar i EU, vilket Vänsterpartiet aldrig ville, och mot dem som vill välja den västliga vägen, vilket Vänsterpartiet aldrig ville. Man gick in i Georgien 2009 för att omöjliggöra Georgiens vandring västerut poli-

tiskt. Man gick in på Krimhalvön och annekterade Krim. Man skapade en frusen konflikt som nu eskalerat med den fullskaliga invasionen i det som heter Donbass – Donetsk och Luhansk – 2014. Man har därefter planerat för att genomföra en statskupp i Moldavien mot den folkvalda Maia Sandu. Man försökte genomföra en statskupp i Montenegro. Man straffade Armenien skoningslöst för att nye premiärministern Nikol Pasjinjan ville ha en annan typ av relation till Ryssland genom att helt enkelt sälja ut Armenien under konflikten med Azerbajdzjan i Nagorno-Karabach. Man stöder serbiska extremnationalister i Bosnien och i Kosovo. Vi har den fullskaliga invasionen i Ukraina. Man genomför hybridattacker och desinformation mot Sverige och Finland för att stoppa våra anslutningar.

Vänsterpartiet är precis lika hopplösa som Miljöpartiet, fru talman. Ni är så att säga drivna av någon sorts obesprutad välvilja och närmast obotlig naivitet i de här frågorna när det gäller Ryssland.

Anf. 107 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Jag håller med om allt som ledamoten Fredrik Malm sa, förutom de sista meningarna om hopplösheten.

Det är precis som ledamoten Malm sa en antifascistisk och antiimperialistisk kamp som den ukrainska befolkningen för, för sin egen och sitt lands överlevnad. Det är samma kamp som vi ser på många andra ställen i världen, men den är kanske mer akut och närmare oss. Vi är helt eniga om detta i riksdagen. Vi är eniga om vapenexporten till Ukraina, vi är eniga om fördömandena och vi är eniga om att vi vill arresteras Putin och ställa honom inför rätta för det som har gjorts.

Ett land ska aldrig på något sätt tillåtas att ta över ett annat land. Det är det som är imperialism, och detta står på banderollerna i våra förstamajtåg sedan årtionden. Alla folk har rätt till sin frihet. Alla folk och alla länder ska få fatta sina egna beslut och ha fria, rättvisa och demokratiska val för att kunna göra detta.

Om man vill gå med i Nato ska man göra det, om man har stöd i sin befolkning och sitt parlament för att göra detta. Det är därför vi kanske kommer att göra det någon gång framöver, när Turkiet eventuellt har bestämt sig, och det är därför denna kammare i eftermiddag med stor majoritet kommer att rösta för att gå med i Nato. Det är så en demokrati funkar, även om jag tycker att det är tråkigt därför att jag och mitt parti tycker annorlunda. Samtidigt tycker jag att det är bra att vi har en demokrati som är så stark att vi kan göra detta.

Jag tycker på ett sätt att det är friskt att partier kan ändra sig. Mitt parti har också ändrat sig i ganska stora frågor det senaste året. Det har inte varit lätt, men det är bra att kunna göra det.

Anf. 108 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Ja, det är mycket viktigt att kunna ändra sig. Det är det som skiljer den vise från den envise, som citatet lyder. Det finns dock en punkt där Vänsterpartiet aldrig tycks kunna ändra sig, och det är att Vänsterpartiet aldrig missar en chans att ställa sig på fel sida av historien.

När Sverige införde allmän och lika rösträtt ville dåvarande Vänsterpartiet införa proletariats diktatur, ungefär. När Hitler och Stalin styckade Polen stod SKP, Vänsterpartiets föregångare, bakom Molotov–Ribbentrop-pakten. Under hela kalla kriget stod Vänsterpartiet på Sovjetunionens

sida. När Sverige ansökte om medlemskap i EU gick Vänsterpartiet emot detta. Och när Sverige nu förr eller senare blir medlem i Nato och Atlantpakten är Vänsterpartiet emot.

Vänsterpartiet, fru talman, missar aldrig en chans att ställa sig på fel sida av historien. Det är därför jag tror att Vänsterpartiet inte riktigt förstår allvaret i den situation som nu råder. Det är mycket riktigt, som Hanna Gunnarsson säger, att vi är överens om vapendonationer till Ukraina, men det var vi ju inte vid den första voteringen här. Då var Vänsterpartiet emot och tyckte inte att Sverige ska bidra till att Ukraina kan försvara sig.

Man måste se och förstå den ideologi och expansionism som finns i de ryska imperiedrömmarna. Man vill tillbaka till de gränser som gällde före första världskriget. Detta innebär att man i praktiken heller inte erkänner Finlands självständighet. Finland var ett storfurstendöme i Ryssland på den tiden.

Vi måste förstå att detta inte bara handlar om Ukraina. Kriget i Ukraina kan mycket väl spridas till många andra länder där det ryska stöveltrampet ska in och plåga andra folk, och då behöver vi Nato för att skydda oss.

Anf. 109 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Fredrik Malm missar aldrig en möjlighet att berätta om historien. Det är många som har gjort det i talarstolen här i dag – spännande historielektioner.

Jag tror att alla partier, kanske också alla politiker, ibland fattar beslut som man senare ångrar. Historien dömer oss alltid. Vi ser alltid tillbaka på vad vi har gjort. Vi skriver våra vitböcker och gör upp med vår historia. Det är kanske beslut som ligger långt tillbaka i tiden eller beslut som ligger kortare tillbaka i tiden om vilka regeringar man sätter sig i och vilken politik man lägger fram i olika avtal och sådana grejer.

Men vi måste också se på vad vi behöver göra i dag. Jag är väldigt glad och nöjd över att vara med i ett parti som faktiskt kan ändra sig. Vi fattade ett första beslut om vapenexporten till Ukraina. Sedan ändrade vi oss och fattade ett nytt, andra beslut, och nu är vi framme vid det elfte beslutet, tror jag.

Vi har nu en riksdag som är enig om stödet till Ukraina, som är enig om de ekonomiska besluten och vapenbesluten, som är enig om stödet till den ukrainska befolkningen och som förhoppningsvis kommer att vara enig om behovet av att hjälpa Ukraina att bygga upp sitt land senare. Det finns mycket att göra framöver utifrån vad den ukrainska befolkningen vill göra.

Här hemma tror jag att vi kan lära oss mycket av det som Ukraina gör nu, på den militära sidan såklart men kanske framför allt på den civila. De har en järnväg och ett postväsen som fungerar även när det är krig. Jag tror att vi behöver se över vårt civila försvar. Vi behöver fundera på hur mycket privatiseringar vi gör och hur lätt det är att styra ett land i väldigt stora kriser. Vi såg pandemin, till exempel. Vi har lärt oss mycket av den, och jag tror att vi kommer att lära oss mycket av hur Ukraina har byggt sitt land och kommer att bygga sitt land framöver, i fred och frihet.

Anf. 110 KATARINA TOLGFORS (M):

Fru talman! Det är en lång dags färd mot ett säkrare Sverige och ett beslut i Sveriges riksdag om ett svenskt medlemskap i Nato.

Jag vill börja med att yrka bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Sveriges kommande Natomedlemskap garanterar vår säkerhet och låter Sverige bidra till en säkrare värld.

Försvarsalliansen Nato grundades 1949 för att skydda medlemsländerna mot hot från Sovjetunionen och andra potentiella fiender. Efter Rysslands brutala invasion av och illegala krig mot Ukraina är det tydligt att hotet från öst är allvarligare än någonsin.

Som ett av de mest stabila och demokratiska länderna i världen måste vi ta ansvar för att skydda vår säkerhet och bidra till att skydda andra demokratier. Ett medlemskap i Nato skulle inte bara göra oss mer säkra utan också stärka alliansen som helhet. Det skulle vara mycket märkligt, fru talman, om Sverige som enda nordiskt land skulle ställa sig utanför den försvarsgemenskap som alliansen i Nato innebär.

Genom att gå med i Nato kommer vi att ha tillgång till försvarsalliansens resurser och militära styrka, vilket gör att vi kan stärka vår försvarskapacitet och skydda oss mot både rysk aggression och andra globala hot såsom terrorism och cyberattacker.

Vår ansökan om medlemskap i Nato visar att Sverige tar hoten från Ryssland på allvar. Sveriges neutralitet och alliansfrihet har varit en del av vår nationella identitet i över 200 år, men det är inte längre trovärdigt för Sverige att framställa oss som neutrala eller alliansfria när det finns en sådan instabilitet och hotbild i vår region.

Fru talman! Ett Natomedlemskap kommer att ge Sverige tillgång till Natos artikel 5, som är kärnan i alliansens säkerhetsgarantier. Artikel 5 innebär att om en medlem utsätts för en väpnad attack är det en attack på hela alliansen och alla medlemmar förväntas stå upp för varandra. Detta ger oss ökad trygghet och visar att vi också är en del i en större gemenskap.

Att gå med i Nato kommer att göra oss till en viktig spelare i alliansens försvar runt Östersjön. Vår geografiska position gör oss till en nyckelspelare för att bygga ett trovärdigt försvar mot rysk aggression och andra eventuella hot. Vi kommer också att vara en knutpunkt för infrastruktur, logistik och förflyttning av trupp och materiel till Finland, Arktis och de baltiska staterna. Det är en roll som blir alltmer viktig i takt med att isarna i Arktis smälter och Rysslands militära aktivitet i området ökar.

Fru talman! Sverige har en stark tradition av internationellt samarbete och kommer att vara en viktig röst i de diskussioner som pågår inom Nato om framtida säkerhetsutmaningar.

Jag vill också passa på att tacka Försvarsmakten i Sverige och faktiskt också de två partier i riksdagen som har omprövat sin position och sin ståndpunkt när det gäller Nato. Det är bra för Sverige att vi kan få en stark majoritet som om ungefär en timme här i Sveriges riksdag kommer att rösta för ett medlemskap i Nato.

Fru talman! Avslutningsvis: Vi moderater har i decennier pläderat för ett svenskt medlemskap i Nato. Sverige ska bygga sitt eget försvar och bygga det starkare. Men vi ska också bidra till en tryggare och stabilare värld och ett tryggare och stabilare närområde. Nato är den mest effektiva säkerhetsgarantin för Sverige.

(Applåder)

Anf. 111 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka nuvarande och föregående regering för underminering av Sveriges demokrati och alliansfrihet. Ingen i denna sal kan nämligen intyga att denna process har varit informativ, inkluderande eller transparent. Alla vi kan konstatera att i dag bryts 200 år av alliansfrihet. Det är en alliansfrihet som har tjänat oss väl, och där vi har kunnat ha handlingsutrymme att agera utan att behöva delta i konflikter eller krig. Detta handlingsutrymme har gjort att vi har kunnat vara den part som medlar fred och som andra länder förlitar sig på.

Jag kan börja med att prata om Arktis och varför Arktis är viktigt. Arktis är hem för 4 miljoner människor, däribland ungefär 40 olika urfolk som inuiter, samer, tjuktjer, inupiatier och nentser. Arktis är också hem för många djur, valrossar, isbjörnar och så vidare.

Men Arktis hjälper också till att hålla vår världs klimat i balans. När Arktis havsis smälter accelererar den globala uppvärmningen, eftersom den fungerar som en reflektor som skyddar jorden och skickar tillbaka några av solens strålar ut i rymden. Det hjälper till att hålla en jämnare temperatur på jorden. Temperaturen i Arktis fortsätter att stiga till tre gånger det globala årsgenomsnittet, vilket driver på många förändringar för både djur och natur.

Mest framträdande är att snö och is smälter i ökande takt. Upp till hälften av jordens koldioxidlager finns i Arktis mark. I synnerhet smältningen av permafrost frigör stora mängder växthusgaser i atmosfären, det vill säga koldioxid och metan, som accelererar klimatförändringarna. Detta påverkar både lokala ekosystem och det globala klimatsystemet. Det är oroväckande och borde vara mer alarmerande för oss än vad det är i dag. Arktis är alltså ett område som bör bekymra oss alla.

Eftersom vi vet att Arktis är så viktigt har det varit ett område som vi försöker skydda, ett lågspänningsområde, där vi snarare jobbat för att samverka i andra viktiga frågor än den militära, bland annat i Arktiska rådet. Men i och med att både Ryssland och USA har större geopolitiska och ekonomiska intressen i Arktis har de eskalerat den militära närvaron. Då har det varit viktigt att Sverige har varit alliansfritt, att vi har deltagit aktivt i rådet och att vi har hållit oss borta från de imperialistiska intressena från både Ryssland och USA. Där hade vi möjligheten att vara en neutral part som tryckte på för en annan utveckling i Arktis. Den rösten kommer nu att tystas eftersom vi kommer att vara en del av den militära närvaron i Arktis.

Tyvärr verkar regeringen ta frågan om Nato som ett enkelt beslut. Men sanningen är att i och med en Natoanslutning kommer vi att behöva ställas till svars för de militära operationer som Nato genomför men också för att detta stärker USA:s roll i världens maktspel.

Vi är många som har erfarenhet av eller har levt med konsekvenserna av USA:s geopolitiska intressen. Personligen hade jag helst sett att vi gick bort från stormaktsspelen. Men dagens beslut innebär helt enkelt att vi aktivt bidrar till dem.

Egentligen borde vi vara tydligare med vad vi ser som säkerhet och utveckling. Längre lyfte vi från Vänsterpartiet fram det krympande demokratiska utrymmet i Ryssland och att det kanske inte var bra att fortsätta göra fossila affärer med dem utan att vi behövde stärka de demokratiska krafterna i Ryssland. Men i ett system som prioriterar ekonomin över andra värden fortsätter man att göra affärer utan motkrav gentemot länder som

Ryssland. Det är kanske något att tänka på när vi gör affärer med andra diktaturer eller pseudodemokratiska länder.

Jag är i alla fall stolt över att mitt parti aldrig har tvekat i fråga om att bevara Sveriges alliansfrihet, och därför säger vi i dag nej till Nato. Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Anf. 112 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Jag har med stort intresse lyssnat på Lorena Delgado Varas anförande, och jag noterade att Arktis upptog en stor del av det. Arktis är viktigt.

Men låt mig också nämna att Spetsbergen, som ligger nära Sverige, ligger i nordiskt område men också är en del av det internationella vattnet. Där finns Ryssland och Kina. Kanada som har stora delar av sitt territorium i de norra delarna, i de arktiska delarna, gör allt för att försvara sitt territorium och är oerhört oroliga för vad som händer och sker. Och Kanada ser också tyvärr att Ryssland inte medverkar och hur illa det ser ut när det handlar om det arktiska samarbetet.

Så här ser det ut i flera organisationer där Ryssland är med – samarbetet är avbrutet. Detta visar att det är viktigt att demokratiska länder samarbetar och att länder som har en liknande syn ser till att också hjälpas åt att försvara varandra och att inte utsättas för hot och attacker.

Jag kan inte se att det finns någon annan organisation än Nato som kan hjälpa till och försvara andra länder och där vi kan hjälpa till att försvara andra länder. Det är faktiskt det som detta handlar om, ett militärt samarbete.

Fru talman! Jag skulle gärna vilja se och höra hur Lorena Delgado Varas ser på ett militärt samarbete som kan bidra till att också stärka den arktiska regionen och dess säkerhet. Jag uppfattade att Arktis är viktigt, men jag hörde inte ett dugg om hur det ska gå till att försvara regionen.

Anf. 113 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Jag har också lyssnat med intresse på ledamoten Margareta Cederfelt när hon har tagit repliker gentemot kamrater. En sak som jag har reagerat på är att det gång på gång lyfts fram att Nato är en demokratisk organisation. Samtidigt vet vi att i Nato finns länder som Polen, Ungern och Turkiet. Det är länder som åtminstone jag inte anser är demokratiska länder i dag.

Vi har också haft väldigt problematiska presidenter i USA, skulle jag vilja säga – och USA har rätt stor makt inom Nato. USA har också ett flertal gånger begärt hjälp av Nato. Vi har exemplet Trump och hur han skötte USA både internt och ute i världen, och vi har även exemplet den krigshetsande Bush, som på sin tid deltog i kriget i Irak.

Jag tänker att det vi behöver jobba med är att stärka de demokratiska länderna och öka det demokratiska utrymmet i världen. Vi behöver samarbeta med olika demokratiska länder, precis som man har gjort hittills, för att inte bara minska den militära närvaron utan också stärka andra värden som behövs i det arktiska området. Det har man faktiskt lyckats med; man har stärkt bland annat samtalen mellan de olika länderna, man har stärkt det civila försvaret och man har stärkt klimat- och miljöarbetet i Arktis för att kunna skydda det här området. Och ja, tyvärr är både USA och Ryss-

Prot. 2022/23:79

22 mars

*Sveriges medlemskap
i Nato*

land intresserade av de ekonomiska värdena i Arktis. Det är det som är problemet i dag.

Anf. 114 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! USA är en demokrati. När jag talar om demokrati talar jag inte om enstaka individer, men det kanske Lorena Delgado Varas gör. Jag talar om rättsstatens principer. Jag talar om transparens. Jag talar om lag och ordning. Jag talar om att det finns ett system och en konstitution som fungerar och är implementerad. Så är det i USA – eller? Är det någonting Lorena Delgado Varas inte håller med om?

Jag vill dock återgå till att prata om Nato och vad ett medlemskap innebär för Sverige. Ett medlemskap i Nato innebär att vi samarbetar med andra länder. Vi samarbetar för att bevara vår frihet och vår demokrati. Vi samarbetar för att stödja andra länder i vår omgivning, både i närområdet och i ett större område. Detta är viktiga principer för mig: Vi samarbetar när det handlar om demokrati, och vi samarbetar när det handlar om militär förmåga. Vi hjälper till att försvara varandras länder så att inte fler länder ska hamna under rysk militär attack. Det är nämligen något jag inte vill se. Jag vill inte se att fler länder ska behöva attackeraras.

Detta är också precis vad Ukraina säger, alltså att man vill bli medlem i Nato. Det är precis vad Moldavien, som är attackerat, säger. Det är precis vad Georgien säger. Men här i Sverige ska vi inte vara med. Här ska vi inte försvara oss. Här ska vi inte hjälpas åt. Det är vad jag hör ledamoten säga, herr talman, och det gör mig bekymrad. Ska vi bevara självständighet och trygghet i vår region måste vi nämligen också vara beredda att vara med i en militär allians. Situationen har tyvärr ändrats, och då måste vår politik anpassas efter det.

Anf. 115 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Herr talman! Jag uppfattar att ledamoten Margareta Cederfelt väljer att titta bort från innehållet i Nato. Det är ändå så att USA är det land som har störst utrymme i Nato och mest att säga till om. Det innebär att vi tar del av en stormaktsallians, skulle man kunna säga. Det vi nu formar i Arktis är alltså två block av stormakter, med Nato på ena sidan och Ryssland och Kina på andra sidan.

Det utrymme vi som land har haft, fram till det beslut som nu kommer att tas, är att vara den neutrala part som kan lyfta andra värden som i dag är mycket viktigare för Arktis. Vi har inte tid att vänta, utan vi behöver jobba med andra värden än militarisering och att öka vapenindustrin. För att få effekt behöver vi jobba med andra värden och stärka det demokratiska utrymmet i världen.

Anf. 116 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är rätt tydligt att Vänsterpartiets utrikes- och säkerhetspolitik drivs av någon sorts obotlig naivitet och obesprutad välvilja.

Dessutom har Lorena Delgado Varas fel i sak, herr talman. Hon säger att man i Vänsterpartiet aldrig har tvekat att bevara Sveriges alliansfrihet, men faktum är att Vänsterpartiet under årtionden var det enda parti som *inte* ville bevara Sveriges alliansfrihet. Man ville nämligen tillhöra östblocket. Från 1921 fram till 1943 var Vänsterpartiets korrekta, formella partinamn Sveriges Kommunistiska Parti, sektion av Kommunistiska

Internationalen. Man var en distriktsfilial till Josef Stalins kommunistparti i Sovjetunionen. Därefter, under kalla kriget, var Vänsterpartiet för att Sverige skulle tillhöra östblocket.

Därtill säger Lorena Delgado Varas att Sveriges neutralitet har gjort att andra länder kan förlita sig på oss, herr talman. Är det verkligen sant? Vi kan titta på andra världskriget, då polacker slaktades och våra grannländer ockuperades. Kunde de lita på Sverige? Det enda sättet som Sverige kunde upprätthålla neutraliteten på under andra världskriget, herr talman, var att just göra avsteg från den, genom permittenttrafik och därefter med baltutlämningen. Det finns ingenting moraliskt med att upprätthålla en neutralitetspolitik på det sättet, som Vänsterpartiet tycks tro.

Sedan slår man sig för bröstet och säger att Sverige kan bidra med så mycket. Kan inte Lorena Delgado Varas nämna något internationellt, stort fredsavtal som har titeln Sweden eller Stockholm i sig? Jag tänker till exempel på Osloavtalet mellan Israel och palestinierna, framförhandlat av Natolandet Norge.

(Applåder)

Anf. 117 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Herr talman! Jag tänker att Vänsterpartiet ganska tidigt gjorde upp med sin historia. Man var också ganska tidigt kritisk mot Sovjetunionen.

Vi kan dock titta på dagens utveckling. Ledamoten Fredrik Malm representerar Liberalerna, och Liberalerna står för en fri handelspolitik. Det innebär att man inte har några problem med att Sverige bedriver handel med både diktaturer och pseudodemokratier utan att kräva särskilt mycket tillbaka. Det var ju till exempel inte så länge sedan man höll med om att vi skulle bidra med gasturbiner i norra Ryssland, vilket påverkade urfolket där. Man har liksom inte de gränserna.

Det finns ändå ett sätt att arbeta för att öka det demokratiska utrymmet i världen. Många partier här i riksdagen säger att vi ska använda handelspolitiken till det, men ändå är vi inte villiga att kräva sådana saker från de här länderna. Vi hade kunnat kräva så mycket mer av Ryssland – mycket mer ansvar. Det är ju inte först i dag de attackerar oppositionella. Det är inte först i dag de sätter hbtq-aktivister i fängelse – eller fackliga aktivister, för den delen. Det är inte först i dag journalister hamnar i fängelse i Ryssland. Det arbetet borde vi kunna göra mycket tidigare.

Nej, det finns kanske inte ett avtal som det står Sverige på, men Sverige är känt internationellt för att bedriva ett solidaritetsarbete och ett fredsarbete. Det måste du ju ändå erkänna, Fredrik Malm.

Anf. 118 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Frihandel är i grunden väldigt bra. När det handlar om totalitära diktaturer bör handeln kunna begränsas på olika sätt. Bland annat ska vi inte exportera vapen dit, och handeln kan begränsas även på andra sätt.

Här är dock Vänsterpartiet anhängare av någon sorts frihandel. Medan resten av världen till exempel begränsar det ekonomiska handelsutbytet med den totalitära diktaturen Kuba vill Vänsterpartiet i stället ta bort det embargot. Vi ska alltså ha frihandel med slaktarna i Havanna.

När andra länder vill införa sanktioner mot diktaturen i Venezuela vill Vänsterpartiet tona ned detta och säger: Nej, nej, vänta här nu – vi kan väl ha normala relationer med Nicolás Maduro. Maduro är efterträdare till Hugo Chávez, som införde diktaturen i Venezuela och har drivit landet till en inflation på flera miljoner procent så att 5 miljoner venezuelaner har tvingats fly till Colombia, till exempel.

Samma sak gäller en rad andra länder där man vill begränsa regimernas framfart. Då är det Vänsterpartiet som är emot sanktioner.

Så vem är det egentligen som vill ha handel med diktaturer? Är det jag? Nej. Vi kan importera pistaschnötter från Iran, men vi ska definitivt inte ha ett utbyte med Iran på ett sätt som gör att regimen kan förtrycka sin befolkning. Det är något helt annat.

Sedan återigen, herr talman, till det som är avgörande i själva Natodiskussionen, nämligen den bild som Vänsterpartiet och andra partier försöker förmedla av att den som är neutral är på de utsattas sida. Det är ju precis tvärtom. Utsatta demokratier i världen i dag litat till och får ofta sin livlina från Washington D.C. eller från andra Natoländer. Japan, Sydkorea och Taiwan, till exempel, som är utsatta för stora hot från Kina, vänder sig inte till Sverige. De vänder sig till USA för att få sitt skydd. Samma sak gäller andra utsatta demokratier på olika håll i världen. Därför är vårt medlemskap i Nato viktigt så att vi i allians med andra västliga demokratier kan bidra till mer frihet i världen.

Anf. 119 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Herr talman! Fredrik Malm talar om västliga demokratier – man kan ibland vara lite eurocentrerad eller västerländskt centrerad. Vi behöver utöka det demokratiska utrymmet, inte bara här i Europa och i USA utan i hela världen.

För detta behöver vi använda olika verktyg. Jag nämnde bland annat frihandelspolitiken. Men här i Sverige har vi till exempel också öppnat för att ge stora, transnationella företag väldigt mycket makt över vissa områden. Det gäller även till exempel Kina, som i dag köper upp en del av vår energi. De driver vårt transportsystem här i Stockholm, och vi vet ju vad som händer med det i dag.

Vi behöver utveckla och diskutera innehållet i och vad som menas med säkerhet och utveckling mycket mer. Den diskussionen har vi inte haft. Vi kommer inte att gynnas av att gå med i en militärallians innan vi har den.

Själva processen för att gå med i Nato har också varit väldigt odemokratisk. Det förvånar mig att Liberalerna inte på något sätt har kritiserat hur processen har gått till. Vi kunde ha haft en mycket mer transparent process. Vi kunde ha låtit svenska folket bestämma om Nato. I stället har vi haft en väldigt snabb, sluten process. I dag ska vi rösta här i riksdagen, men sanningen är att vi inte har haft möjlighet att ens diskutera innehållet i Sveriges engagemang inom Nato.

Anf. 120 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! Det betänkande vi har diskuterat och debatterat här sedan klockan nio i morse handlar om regeringens proposition om Sveriges medlemskap i Nato, den nordatlantiska fördragsorganisationen. Jag ser debatten som oerhört viktig, liksom intresset för den. Den visar på betydelsen av att vi här i Sveriges riksdag aktivt arbetar för att Sverige ska klara av

att försvara sig och bidra till försvaret i Sverige, Norden, övriga Europa och världen. Detta är naturligtvis en skyldighet vi har. Skulle vi bli utsatta måste vi kunna få hjälp från andra, likaväl som vi ska kunna hjälpa andra som skulle kunna bli utsatta för en militär attack.

Vikten av medlemskap i Nato visas av att Ukraina vill gå med, liksom Georgien och Moldavien. Men låt mig också nämna Montenegro, som gick med i Nato den 5 juni 2017. Det går förstås att vifta bort, men det ska man inte göra. Montenegro gick med för att man upplevde sig utsatt och hade behov av att stärka sin militära förmåga. Och Montenegro har fortsatt på den banan och vill också bli medlem i EU. Jag skulle välkomna detta, när Montenegro har anpassat sin lagstiftning efter EU:s kriterier.

Men för att gå tillbaka till säkerheten ville jag i samband med dessa länder och Montenegro nämna att det finns ett hot mot fria, demokratiska länder. Detta är något som vi som politiker i Sveriges riksdag naturligtvis måste förhålla oss till. Därför biträder jag utskottets förslag i betänkandet.

Jag anser att det är viktigt att vi är med i internationella organisationer – att vi är medlemmar i EU, FN, OSSE, PACE, Arktiska rådet och Nordiska rådet. En ingrediens saknas dock i denna palett, nämligen Nato, herr talman. Det är just för att vi också ska kunna bistå i en försvarsallians som det är så viktigt att vi går med i Nato och att vi gör det i dag. Personligen tycker jag att vi skulle ha gått med avsevärt tidigare än det nu är frågan om.

I detta läge är det viktigt – jag säger inte akut, för det blir som att utmåla ett hot runt hörnet. Det kanske finns, och det kanske är just det som har väckt både Finland och Sverige och fått oss att inse att vi behöver gå med. Kanske var det detta som väckte oss ur Törnrosasömnen våren 2022. Processen med vår ansökan har nu pågått nästan lika länge som Rysslands illegala krig mot Ukraina.

Självklart ska vi gå med i Natoorganisationen. Tidigare i debatten, herr talman, har mycket nämnts om demokrati och möjlighet att försvara sig. För mig är medlemskap i en organisation där andra demokratiska länder ingår den viktiga och enda vägen framåt för att bevara vår trygghet, vår säkerhet och vårt statskick.

Anf. 121 STEFAN OLSSON (M):

Herr talman! Äntligen är vi kvitt myten om den svenska neutraliteten och alliansfriheten! Vi kan äntligen lägga denna villfarelse bakom oss. Alliansfriheten tjänade aldrig Sverige väl. Sverige har undgått krig genom att vi har haft ett gynnsamt geografiskt läge och varit påpassligt undfallande när det behövts.

Det fanns skäl för Sverige att välja en neutral position efter andra världskriget när Sovjetunionen tvingade på Finland den förnedrande vänskaps- och biståndspakten. Men det är känt att Sverige under Tage Erlanders ledning var villigt att lämna alliansfriheten till förmån för en nordisk försvarsunion. Danmark och Norge hade ju också varit alliansfria vid inledningen av andra världskriget, men Tyskland hade inte respekterat det.

Men Erlanders alliansfrihet var aldrig en äkta sådan, för samtidigt som han sa till svenska folket att vi var neutrala inledde Sverige ett hemligt försvarssamarbete med Natoländerna. Det hemliga samarbetet var emellertid aldrig mer hemligt än att Sovjetunionen mycket väl visste vad som pågick. Det var bara svenska folket som inte fick veta något.

När kalla kriget tog slut borde Sverige därför ha gått med i Nato, men myten om det underbara neutrala landet var då så fast rotad hos svenska folket att ingen förändring kunde genomföras. Myten om alliansfrihetens välsignelse gjorde därför att Sverige och Finland drog fel slutsatser om den ryska imperialismen, som fanns där hela tiden. Den började inte förra året. Den började redan 1994 med första Tjetjenienkriget. President i Ryssland var då Boris Jeltsin. Revanschismen fanns där redan från början.

Sverige och Finland har under denna tid lämnat ett stort gap i det som kallas Natos nordöstra flank. Vår ovilja att göra gemensam sak med våra demokratiska grannar har invagat Putinregimen i en känsla av trygghet. Det har gjort att den tyckt att den kan göra som den vill på det som den anser vara sin bakgård. Det har ökat dess aptit på makt. Det har gjort att den gör anspråk på att ha en intressesfär.

År 2008 attackerades Georgien. År 2014 attackerades Ukraina första gången. Det är då inte konstigt att Putinregimen vågade sig på ännu ett anfall mot Ukraina.

Herr talman! Det gläder mig ändå att fjällen för ögonen föll med förra årets invasion. I dag har en majoritet av Sveriges riksdag en klar blick över hur farligt Ryssland är och vad som behöver göras för att försvara Sverige och Europa. Jag är hjärtinnerligt glad över att den falska historieskrivningen om neutralitetspolitikens välsignelse nu äntligen kan kastas i papperskorgen.

(Applåder)

Anf. 122 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Det är ett historiskt och nödvändigt beslut som riksdagen i dag har att fatta. Vi bryter nu med en 200 år lång försvars- och säkerhetspolitisk doktrin.

Det kan vara värt att i lite breda penseldrag gå igenom vad den har inneburit. Vi använder ju slentrianmässigt uttrycket 200 år av fred.

Intrigerna under Napoleonkrigen ledde bland annat fram till att Sverige förlorade Finland 1809. Vi fick också en ny kungaätt till Sverige med Jean Baptiste Bernadotte, Karl XIV Johan. Den slutsats Sverige drog av detta var: Vi är inte längre en stormakt i Östersjöregionen, vilket innebär att vi inte klarar av att själva balansera Ryssland. Detta var egentligen klart redan efter det stora nordiska kriget 80–90 år tidigare. Någon annan måste helt enkelt balansera Ryssland i vår del av världen.

Denne ”någon annan”, herr talman, var till en början Storbritannien. Under Krimkriget på 1850-talet var Storbritannien ända uppe vid Gotland. Senare under 1800-talet blev denne ”någon annan” som skulle skydda Sverige mot Ryssland Kejsartyskland. Det är ingen slump att en stor majoritet av den svenska befolkningen under första världskriget stod bakom Tyskland. Det var Tyskland som var grindvakten mot Tsarryssland på den tiden, 1914–1918.

Efter andra världskriget blev denne ”någon annan” som skulle klara av att balansera Ryssland Nato.

Det är nu nödvändigt att också vi i Sverige fullt ut och i samarbetet i Nato bidrar till att garantera frihet och säkerhet i vår del av världen. Vi kan inte hela tiden förlita oss på att någon annan ska balansera ett alltmer expansionistiskt, fascistiskt och diktatoriskt Ryssland.

Detta visar sig nu vara absolut nödvändigt, herr talman, med tanke på det som sker i Ukraina med den fullskaliga ryska invasionen och de anspråk Ryssland gör på att kuva andra grannfolk – i Moldavien, i Georgien eller i vilket land det nu må vara. Detta uppvaknande borde ha kommit långt tidigare, herr talman, men Socialdemokraterna har tyvärr alltid varit utrikes- och säkerhetspolitikens yrvakna eftersläntare. De har inte gått i bräschen för att bryta ny mark i dessa frågor.

Neutralitetspolitiken må fungera i fredstid, men då är det mesta lugnt. När den verkligen prövats, när det blivit riktigt skarpt, som under andra världskriget och åren därefter, upprätthölls den genom att vi gjorde avsteg från den, exempelvis med permittenttrafiken genom Sverige, vilket hårt drabbade våra grannar i Norge. Baltutlämningen, utlämningen av baltiska flyktingar efter kriget, är ett annat exempel. Det är djupt omoraliskt att som land behöva göra detta.

Avslutningsvis, herr talman: Liberalerna, som hette Folkpartiet på den tiden, tog ställning för ett svenskt Natomedlemskap redan i slutet av 90-talet. Det var för att det då visade sig att Förenta nationerna och EU var oförmögna att klara av att skapa fred på Balkan. Det var Trnopolje, Prijedor, Sarajevo, Srebrenica och lärdomarna därifrån som gjorde att vårt parti tog ställning för ett Natomedlemskap. Jag är väldigt glad över att riksdagen i dag, förhoppningsvis alldeles strax, fattar beslut om det svenska medlemskapet framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 6.)

§ 4 Riksrevisionens rapport Skolpengen – effektivitet och konsekvenser

Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU12
Riksrevisionens rapport Skolpengen – effektivitet och konsekvenser (skr. 2022/23:44)
föredrogs.

Anf. 123 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Vi har nu att diskutera *Riksrevisionens rapport Skolpengen – effektivitet och konsekvenser*. Det låter inte så sexigt, men det är faktiskt ganska viktigt om man tycker att skola, utbildning och kunskap är någonting väldigt centralt för Sveriges utveckling. Det är jag också helt övertygad om att vi alla anser.

Riksrevisionen har granskat detta, herr talman. Det rör friskolor, närmare bestämt fristående grundskolor. Man har ett antal synpunkter, som också regeringen kommenterar i sin skrivelse till riksdagen om Riksrevisionens granskning.

Låt mig gå igenom några av resultaten och lite av den kritik Riksrevisionen framför, herr talman.

*Riksrevisionens
rapport Skolpengen –
effektivitet och
konsekvenser*

Man menar bland annat att regelverket för att betala ut skolpeng till skolor i Sverige inte beaktar de trögrörliga kostnaderna. Skolan har ju stora fasta kostnader, och dessa minskar inte för att några elever byter skola. De ökar inte heller nödvändigtvis för att några andra elever kommer till skolan. I många kommuner bestäms dock skolpengen utan hänsyn till de fasta kostnaderna, vilket kan få rätt stora konsekvenser för skolor. Man pekar till exempel på att skolor med osäkert elevunderlag kan bli mer benägna att anställa personal på tidsbegränsade anställningar.

En annan punkt, herr talman, som Riksrevisionen för fram är att lika ersättning till fristående skolor och kommunala skolor inte nödvändigtvis ger lika förutsättningar. Bidraget till fristående skolor ska ju bestämmas efter samma grund som hemkommunen tillämpar för att fördela resurser till den egna skolan. Det är detta vi kallar principen om lika villkor. Riksrevisionen menar dock att detta inte medför lika förutsättningar eftersom de kommunala huvudmännen har ett ansvar som de fristående skolorna inte har, nämligen att tillse att skolplikten upprätthålls, att alla har rätt att få en studieplats och att alla som omfattas av skolplikten också går i skolan.

Därtill, herr talman, tar Riksrevisionen också upp negativa effekter av regelverket för skolpengen. Det handlar om att det kan få ganska stora negativa konsekvenser om fristående skolor etableras i kommuner eller i områden där det inte finns något direkt kapacitetsbehov. Det innebär att man etableras någonstans där det redan finns väldigt mycket skolplatser, och så tar man bara elever från andra skolor. Då har vi skolor kvar, ofta kommunala, som sitter på en stor överkapacitet i form av lokaler och annat.

Riksrevisionen pekar också på en del positiva saker, till exempel att en relativt stor andel av eleverna i Sverige har möjlighet att göra skolval. Det är väldigt positivt. För oss i Liberalerna är det viktigt att elever och föräldrar gör aktiva val. För två år sedan kunde ungefär två tredjedelar av alla elever välja en fristående skola inom fem kilometer från bostaden.

Vi ser också att man gör ett aktivt val i större utsträckning. Det är i och för sig inte en jättestor minskning, men det är en minskning med 3–4 procentenheter av elever som nu går i den kommunala skolan jämfört med för 15 år sedan. Det innebär att fler elever och föräldrar har valt andra skolor.

Herr talman! Riksrevisionen tar också upp en annan sak i sin granskning. Det handlar om nyetablering av fristående skolor. Skolinspektionen tolkar regelverket snävt. Det är snarare så att lagen tolkas som den är tänkt att tolkas, men lagstiftningen, dess förarbeten och den praxis som har utvecklats är lite för snäva. Om en nyetablering av en fristående skola kommer att skapa påtagliga problem på lite längre sikt, fem sex år, för kommunen och eleverna där den ska etableras ska man kunna neka skolan att starta.

Riksrevisionen pekar på ett bekymmer med förarbetena till lagstiftningen. Det tas upp ett antal exempel för när man kan komma att använda detta och avböja en etablering av en ny fristående grundskola. Men de exemplen handlar i huvudsak om glesbygdskommuner. Skolinspektionen har alltså i en del större kommuner med en kraftig friskoleetablering och där kommunen har velat avslå ansökan inte funnit att det finns lagrum och praxis för att göra det. Riksrevisionen bedömer att det inte räcker med mindre justeringar för att komma åt de problemen.

Herr talman! Därtill föreslår Riksrevisionen en nationellt beslutad schablon för skolpengen. Det ligger ganska nära det som vi i Liberalerna har drivit och som nu finns med i Tidöavtalet om att regeringen ska utreda en nationell skolpengsnorm. Det är väldigt positivt.

Det är nödvändigt att följa upp friskolereformen. Den kom på 90-talet, för 30 år sedan nu. Om man behöver göra förändringar måste riksdagen och regeringen ha kraft att göra det. Tyvärr hände väldigt lite de senaste åtta åren. Men nu kommer det att hända desto mer. Vi går nu fram med den största omregleringen av systemet med friskolor på 30 år.

Till exempel behöver kommunala skolor ersättas för sina merkostnader. Kommunens skolverksamhet är skyldig att hålla ett visst antal platser i reserv. Det gör att man helt enkelt inte kan anpassa verksamheten så mycket som man kanske skulle vilja. Det ansvaret kostar pengar och borde fördelas mer jämnt.

Det är ett problem att Skolinspektionens regelverk för att stoppa skol-etableringar, som jag nyss gick igenom, får en del negativa konsekvenser. Man behöver se över den lagstiftningen, vilket regeringen också har öppnat upp för. När en skola etableras kan det till exempel leda till kraftigt höjda lokalkostnader per elev i den kommunala skolan. Det är inte rättvist att en del av vissa barns skolpeng ska gå till att betala för lokaler som står delvis tomma.

Herr talman! Avslutningsvis: Regeringen kommer också att låta utreda införandet av en ny statlig skolpengsnorm. Det är viktigt. Jag bedömer att de här åtgärderna svarar mer än väl mot de rekommendationer som Riksrevisionen för fram.

(Applåder)

Anf. 124 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Fredrik Malm säger i talarstolen att det inte hände särskilt mycket på skolområdet de senaste åtta åren. Det är inte sant. Men det som hände var att Liberalerna bromsade nödvändiga reformer på skolområdet.

Den socialdemokratiska regeringen lade fram en rad förslag i den riktning som Riksrevisionen lyfter fram i sin rapport. Men förslagen röstades ned av Liberalerna och de partier som nu utgör regeringsunderlag.

Det har snart gått ett år. Liberalerna har plötsligt svängt. Nu välkomnar man förslag i den riktning som för mindre än ett år sedan låg på riksdagens bord och som man röstade nej till. Men man ska begrava frågan i ytterligare utredningar, trots att den redan är väl utredd.

Min fråga till Fredrik Malm är: Hur många fler miljoner ska friskolekoncernerna få ta ut innan ni anser att ni har utrett frågan färdigt?

Anf. 125 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna och de andra rödgröna partierna kom i regeringsställning hösten 2014. Då hände ingenting, förutom dåvarande skolminister Gustav Fridolins handhjärta. År 2015 kom, och det hände ingenting. År 2016 kom, och det hände ingenting. År 2017 kom, och det hände ingenting. År 2018 kom, och det hände ingenting. Det gjorde det inte 2019, 2020 eller 2021 heller.

I mars 2022, några månader före valet, kom två propositioner till riksdagen. De var så dåligt skrivna och så undermåliga att riksdagen inte kunde bifalla dem. Det var till exempel fråga om intresseanmälan till skolor eller kö.

Det hade räckt att Socialdemokraterna hade ringt till Fredrik Christensen från Centerpartiet som då satt i utskottet eller till mig. De hade inte ens behövt blanda in Sverigedemokraterna om de inte kände för att prata med dem. Det hade gått att få majoritet i alla fall. Men det gjorde inte Socialdemokraterna, utan de lade fram förslag som de visste skulle falla i riksdagen, enbart för att kunna använda dem i valrörelsen. Jag är kritisk till detta. Jag tycker att man ska ta regeringsmakten på större allvar.

Vi gör nu den största omregleringen av friskolesektorn på 30 år. Jag önskar att det kunnat ske tidigare. Men jag konstaterar att Socialdemokraterna var oförmögna att driva igenom det. De var mer intresserade av att skriva artiklar och att göra tjustiga bilder som folk delar på Facebook. De var mindre intresserade av att göra det tunga jobbet, kavla upp ärmarna, utreda, gå igenom noga och sätta sig ned och se över lagstiftningen för att kunna komma med genomarbetade förslag till riksdagen som man sedan kan få majoritet för. Det beklagar jag verkligen.

Jag hoppas att vi kan göra mer framöver. Socialdemokraterna får gärna stödja den utvecklingen.
(Applåder)

Anf. 126 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Med all respekt, men jag vet inte vilken bubbla Fredrik Malm lever i. Han säger att den socialdemokratiska regeringen inte gjorde någonting och rabblar upp årtal. Jag kan rätta Fredrik Malm genom att säga att bland det första regeringen Löfven gjorde 2015 var att tillsätta en skolkommission. En grupp forskare fick ett gediget uppdrag om att utreda förslag om likvärdighet i svensk skola. Det som kom ut av det, vilket Fredrik Malm egentligen vet, var Björn Åstrands gedigna utredning, som ledde till två propositioner. Dem valde Fredrik Malm och Liberalerna att rösta nej till.

För att rätta den historiebeteckning som Fredrik Malm ger kan jag berätta att det alltså inte var så att ingenting hände. Det var Fredrik Malm och hans parti som bromsade det som behövde hända.

Min fråga återstår. Jag fick aldrig svar på den. Hur länge till ska Fredrik Malm och Liberalerna begrava viktiga reformer på skolområdet i utredningar? Det finns redan utredningar som man kan titta på och gå vidare med här och nu.

Anf. 127 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Om Socialdemokraterna vill se vad de gjorde de åtta åren räcker det väl att titta i friskolekoncernernas bokslut för att se hur väl de lyckades med alla reformer de skulle genomföra. Om man vill förändra skolpolitiken måste man se till att ha riksdagen med sig. Man kan få riksdagen med sig på en hel del, men kanske inte på allt som Socialdemokraterna vill.

Faktum är att med de reformer regeringen nu går fram med är avsikten att skapa regelverk som är robusta och stabila och ger goda förutsättningar. I sådana fall tycker jag att det är bättre om det tar ett halvår längre tid för

att regelverket verkligen utreds, går igenom Lagrådets prövning och förankras på ett bra sätt i riksdagen. Regeringen har inte ambitionen att lägga fram dåligt underbyggda lagstiftningsprodukter i riksdagen några månader före valet bara för att man vill att de ska bli nedröstade så att man sedan kan använda dem i valrörelsen. Det är inte riktigt så vi ser på politiken.

När det gäller till exempel skolpengen, som Riksrevisionen tar upp, hänger den ihop med den bristande likvärdigheten i svensk skola. Den är i huvudsak en följd av kommunaliseringen som Socialdemokraterna drev igenom för 30 år sedan och som de fortfarande inte har orkat ompröva.

Socialdemokraterna är som en bläckfisk som har blivit rund och däst. Den har åtta armar för att kunna dela ut bidrag åt åtta håll samtidigt, men den är inte kraftfull. Socialdemokraterna har inte kavlat upp ärmarna. De har inte orkat reformera svensk skola. Det krävs liberaler på Utbildningsdepartementet och en borgerlig regering för att göra de här förändringarna.

Anf. 128 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag kan inleda med att jag också gärna hade sett en borgerlig regering, men tyvärr fick vi ju inte det.

Jag är jätteglad för att Liberalerna nu vill göra den största reformen av friskolepolitiken som skett på väldigt många år. Det är jättebra. Men jag och Fredrik Malm måste också vara ärliga med att våra partier kanske inte alltid har gjort det lättare att reformera friskolorna. Det kanske gäller andra partier här i kammaren också. Den ärligheten måste vi nog ha.

Jag håller helt med om att Socialdemokraterna gjorde ett kasst jobb inför valet. Utifrån ett socialdemokratiskt perspektiv gjorde man säkert ett bra jobb med att ta fram valfrågor, men när det gäller att reformera svensk skola gjorde man inte ett särskilt bra jobb. Man lade nämligen fram propositioner som man visste inte skulle gå igenom och pratade inte med de andra partierna om vad som hade krävts för att få igenom dem. Vi skulle ha kunnat göra det bättre. Vem vet, vi kanske inte hade kommit överens – men vi hade kunnat göra det bättre än det är nu.

Man kan konstatera att Socialdemokraterna hade behövt samtala, och att de hade behövt kavla upp ärmarna i stället för att göra tjusiga utspel och skriva debattartiklar med hårda ord. Men varför är ni i regeringen inte redo att ta samtalet? Varför har ni inte bjudit in än? Det är den stora frågan. Varför har inte ni kavlat upp ärmarna och agerat kring skolpengen nu i stället för att tillsätta ännu en utredning? Det är den intressanta frågan. Socialdemokraterna gjorde inte sitt jobb ordentligt, men nu är det ju ni som har makten. Varför gör inte ni jobbet ordentligt? Det är det som är frågan här och nu.

Vi i Centerpartiet är redo att sätta oss tillsammans med regeringen och övriga partier som är redo att ta ansvar. Jag tror inte att ännu en utredning behövs. Om det här ska bli robust måste det vara brett. Det behövs en bredare överenskommelse så att friskolor och kommunala skolor inte heller efter nästa val behöver sväva i ovisshet om hur deras ekonomi kommer att se ut. Konsekvenserna är här och nu. Ska vi vänta till 2024 med att ens börja ta tag i problemet? Jag tycker inte det. Vad anser Liberalerna?

Anf. 129 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jo, regeringen är borgerlig. Jag tror att Niels Paarup-Petersen syftade på regeringsunderlaget, som inkluderar ytterligare ett parti, men regeringen är borgerlig.

Det är självklart så, herr talman, att regeringen ska göra ett ordentligt jobb. Det är just därför detta behöver utredas. Jag ser framför mig att man ska söka största möjliga breda samsyn i riksdagen för att till exempel kunna öka det statliga åtagandet för skolan.

Jag ser gärna att även Centerpartiet förskjuter sina positioner och öppnar för ett större statligt ansvarstagande för skolan. Centerpartiet behöver kanske inte gå lika långt som mitt och några andra partier vill. Frågan gäller till exempel det Riksrevisionen tar upp i sin rapport om en nationellt bestämd schablon för skolpengen – eller skolpengsnormen, som är det ord vi använder och som väl är något snarlikt. Exakt hur den kommer att se ut måste ju utredas, men jag ser gärna en bred samsyn kring detta och även kring en rad andra frågor. Jag uppfattar att både skolminister Lotta Edholms och högskoleminister Mats Perssons förhållningssätt till riksdagen är lyhört och att man vill ha en dialog för att få bredare stöd för de reformer vi genomför.

Det finns frågor i politiken som har väldigt långa ledtider, till exempel försvarspolitiken som diskuterades nyss, eller skolpolitiken för den delen. Om man går in och ändrar i läroplanen eller i lärarutbildningarna och så vidare får det konsekvenser i generationer framåt, men om man ökar eller minskar något skatteavdrag får det effekt direkt. Sådant kan man ändra på momangen om man tycker att det slår fel. Det är just därför det är väldigt viktigt att ha brett stöd för stora, skolpolitiska reformer i Sverige.

Anf. 130 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag förstår att ledamoten Fredrik Malm anser att partierna i regeringen är borgerliga. Jag dömer på politiken och inte på partinamnen, och då krävs det mycket för att se de liberala perspektiven – och det gäller även i rätt stor utsträckning de borgerliga – eftersom det enda ni har gjort med skatterna är att höja dem. Det känns inte typiskt borgerligt, men det kan vi ju ha olika synpunkter på.

Nu pratar vi om skolan. Liberalerna var i helgen i Linköping, om inte jag har helt fel. Det är en fin stad. Vi centerpartister har fått en partiledare därifrån. Men det är en stad som nu lägger ned en massa skolor. Norrköping gör också det. M, KD och L styr där, och det kanske man känner igen på vissa ställen. I Linköping är det M och S som tillsammans lägger ned inte minst små skolor för att de är dyra. Och varför är de dyra? Jo, för att man betalar för dem två gånger. Först en gång och sedan ännu en gång när man betalar för fristående skolor, som inte är små. Den ordningen finns.

Alla kvalitetshöjande insatser i kommunal skola ska som utgångspunkt betalas två gånger eftersom pengar även ska gå till de fristående skolorna. Detta vet man, och man vet också att det skapar stora problem och innebär en massa skolnedläggningar.

Om kommunerna ska satsa mer på elevhälsa måste de betala för det även till de fristående skolorna. Det är utgångspunkten. Därmed blir alla kvalitetshöjande insatser i skolan väldigt dyra. Ju fler behöriga lärare man har – och det vill man ha – desto dyrare är det. Kommunerna måste betala till fristående skolor som inte har lika många behöriga lärare som om de

hade det. Det är en vansinnig ordning. Det är en helt absurd ordning som inte har något med marknaden att göra och som inte är liberal. Man skulle kunna säga att det är ”sossigt” att kasta en massa skattepengar efter saker som inte funkar.

Ledamoten nämnde försvaret. Det finns en försvarsberedning. Det är ett jättebra exempel, Fredrik Malm! Låt oss skapa en skolberedning som sätter sig ned, tar seriöst i de här frågorna, samlar riksdagen och talar om vad som behöver göras, kommer överens och tar det långa språnget framåt. Det kanske var ett dåligt ordval – det låter lite kommunistiskt. Men för att tillsammans faktiskt ta tag i dessa frågor behöver vi inte vänta till 2024 med att sätta i gång.

Anf. 131 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är väldigt upplyftande att lyssna på Niels Paarup-Petersen. Det är egentligen första gången jag hör en centerpartist argumentera på det sättet. I 30 år har Centerpartiet argumenterat tvärtom när det gäller friskolor, resurser och annat.

Jag kan erkänna att också mitt parti stegvis har gjort förändringar och går mer handfast fram för att genomföra dem så att vi kommer bort från de skevheter i incitamentsstrukturen som finns, om jag uttrycker mig lite kameralt, rörande resursfördelningen i skolan.

Herr talman! Vi kan såklart ha en skolberedning. Hela riksdagen är väl egentligen en beredning. Vi bereder förslag hela tiden, och det baseras utifrån valresultatet. Vi hanterar saker i utskott och debatter. Ibland har vi breda utredningar som är parlamentariskt sammansatta, och ibland är det enmansutredningar. Saker processas hela tiden.

Vi måste nog ändå vara ödmjuka, herr talman, och inse att det finns en del ideologiska skillnader, till exempel i synen på hur stort det statliga ansvaret över skolan ska vara och hur hård statlig styrning vi ska ha. Det kan handla om hur hårt man vill detaljreglera. Det finns säkerligen också en del olika synpunkter om pedagogiska frågor. Centerpartiet röstade exempelvis nej till att lärare ska kunna beslagta elevers mobiltelefoner om de stör lektionerna och hänvisade till den privata äganderätten. Det är ett förhållningssätt som jag inte riktigt delar.

Vi har som sagt olika synpunkter i en rad frågor. Riksdagen är därför ett bra format för att hantera det. Förhoppningsvis kan vi i utskottskontext eller andra sammanhang få en bredare enighet.

Linköping var för övrigt en mycket fin stad i helgen.
(forts. § 7)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

SoU22 Äldreomsorg

Punkt 1 (Äldres rättigheter)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

Votering:

133 för utskottet

109 för res. 1

64 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 1: 93 S, 16 MP

Avstod: 64 SD

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 8 (Förlängning av Äldreomsorgslyftet)

1. utskottet

2. res. 16 (S, V, MP)

Votering:

176 för utskottet

130 för res. 16

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 16: 93 S, 21 V, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 12 (Hälsa- och sjukvård inom äldreomsorgen)

1. utskottet

2. res. 23 (C)

Votering:

155 för utskottet

21 för res. 23

130 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 60 M, 17 KD, 14 L

För res. 23: 21 C

Avstod: 93 S, 21 V, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 14 (Boendefrågor)

1. utskottet

2. res. 28 (V)

Votering:

199 för utskottet

21 för res. 28

86 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 60 M, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 28: 21 V

Avstod: 1 S, 64 SD, 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 20 (Hälsoförebyggande arbete)

1. utskottet

2. res. 39 (SD)

Votering:

183 för utskottet

64 för res. 39

59 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 60 M, 17 KD, 14 L

För res. 39: 64 SD

Avstod: 1 S, 21 V, 21 C, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 6 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde**UU16 Sveriges medlemskap i Nato***Punkt 1 (Sveriges medlemskap i Nato)*

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

269 för utskottet

37 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 1: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 2 (Operativt militärt stöd)

1. utskottet
2. res. 2 (V, MP)

Beslutet under denna punkt avsåg överlåtelse av myndighetsutövning till en annan stat. Enligt 10 kap. 6 § andra stycket och 10 kap. 8 § regeringsformen krävde ett sådant beslut att *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för det. Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Bifall hade yrkats dels till utskottets förslag, dels till reservation 2 av Håkan Svenneling (V) och Jacob Risberg (MP).

Votering:

269 för utskottet

37 för res. 2

43 frånvarande

Talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja. Kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 2: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L

Punkt 3 (Kärnvapen och utländsk trupp på svensk mark)

1. utskottet
2. res. 3 (V, MP)

Votering:

268 för utskottet

37 för res. 3

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 13 L

För res. 3: 21 V, 16 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 3 L

Camilla Mårtensen (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Riksrevisionens
rapport Skolpengen –
effektivitet och
konsekvenser*

§ 7 (forts. från § 4) **Riksrevisionens rapport Skolpengen – effektivitet och konsekvenser** (forts. UbU12)

Anf. 132 AYLIN FAZELIAN (S):

Herr talman! Sedan 1990-talet har samhället steg för steg förlorat kontrollen över skolan till marknaden med ökande vinstjakt, segregation och ökande ojämlikhet som följd.

Den marknadsskola som vuxit fram kännetecknas av svag offentlig insyn och kontroll, en världsunik möjlighet att plocka ut vinst, ett orättvist

kösystem och inte minst ett system för skolpeng som spär på vinstjakten i stället för att öka likvärdigheten.

Konsekvenserna blir det vi ser nu: en sorteringskola i Sverige. Vinstdrivande skolor väljer ut elever som anses lönsamma. Det är inte barn som väljer skola. Det är skolor som väljer barn.

Herr talman! Låt oss tala klarspråk. Det svenska skolsystemet är sjukt. Sverige, landet lagom, utmärker sig i dag som landet extremt. Ingenstans i världen har skolans anpassningar till marknaden gått så långt.

År efter år har vi socialdemokrater pekat på en rad systemfel med den svenska marknadsskolan, inte minst det absurda i att friskolor överkompenseras med skattemedel som skapar stora vinstmarginaler. Nu får vi också backning av Riksrevisionen.

I det betänkande vi debatterar i dag behandlas Riksrevisionens granskning av skolpengen, och deras kritik är tydlig. Regelverket för skolpeng till friskolorna motverkar likvärdigheten i svensk skola.

Riksrevisionen konstaterar att skolpengssystemet överkompenserar friskolor, vilket missgynnar elever i kommunala skolor och leder till ineffektivitet och slöseri med skattemedel.

Till skillnad från friskolor har kommuner en lagstadgad skyldighet att erbjuda alla barn en skolplats. Det betyder att kommunala skolor ständigt måste ha beredskap att kunna ta emot nya elever. Ändå får friskolor samma ersättning per elev som kommunala skolor, trots att kommunala skolor har både ett större samhällsansvar och större omkostnader.

Riksrevisionen pekar också ut ett huvudproblem i principen om att friskolor ska ersättas med lika villkor. Ersättningen till friskolor höjs till exempel om kostnaden för de kommunala verksamheterna ökar, även om friskolorna inte har fått höjda kostnader.

I praktiken innebär det att om en kommun till exempel behöver renovera sina skolor måste också friskolorna få höjd ersättning. Kommunen måste alltså betala sina renoveringar två gånger, först själva renoveringen och sedan ersättning till friskolan som inte haft någon renovering. Det är att slösa bort skattemedel, herr talman.

Därtill konstaterar Riksrevisionen att kommuner har det lagstadgade samhällsansvaret för alla elevers rätt till en bra skola. Men trots det saknar de inflytande över skolans långsiktiga planering. Friskolekoncerner väljer ofta att etablera sig på platser med ett elevunderlag som skapar goda förutsättningar för vinstuttag, samtidigt som kommunala skolor drabbas av överkapacitet och stigande genomsnittskostnader.

Skolpengens utformning, kombinerad med ny- och överetableringar av friskolor, leder till en ineffektiv användning av skolans resurser. Vi socialdemokrater anser därför att reformer av skolpengen måste kombineras med att kommuner får vetorätt mot etablering av friskolor. Samhället måste ha kontroll över när och var skolor etablerar sig.

På en rad punkter lade den förra socialdemokratiska regeringen fram förslag för att ta itu med dessa problem. Men de röstades ned av Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna i spetsen. Det är de partier som nu utgör regering och regeringsunderlag.

Men till min förvåning, trots att det gått mindre än ett år sedan regeringspartierna röstade ned våra förslag, har de nu svängt. När Riksrevisionen kommer med samma kritik som vi socialdemokrater har haft i årtal erkänner plötsligt regeringspartierna de problem som de tidigare förnekade.

Att de ser en del av de problem som finns är välkommet. Samtidigt är det beklagligt att regeringens svar på Riksrevisionens rapport är att det ska tillsättas ytterligare utredningar, detta trots att det finns goda beredningsunderlag och att frågan redan är väl utredd.

Herr talman! Hur många fler miljoner ska friskolekoncernerna få plocka ut från svensk skola innan regeringen anser sig ha utrett färdigt frågan? Resursineffektiviteten och snedfördelningen av skolans resurser fortsätter så länge regeringen begraver frågan i ytterligare utredningar. De som förlorar är våra barn och unga.

Riksrevisionens granskning omfattar enbart skolpengen. Men för att nå ökad likvärdighet och bättre kvalitet i undervisningen krävs också andra reformer. Skolans fokus ska vara på bildning och kunskap, inte på vinstjakt. Därför vill vi socialdemokrater förbjuda vinstuttag.

Resurser spelar roll. Staten måste ta ett större ansvar för skolans finansiering. I vårt budgetförslag föreslår vi därför mycket högre generella statsbidrag till landets kommuner än vad regeringen och Sverigedemokraterna gör.

Resursfördelningen behöver också i ökad utsträckning ske efter elevernas behov. Därför måste det likvärdighetsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling som den socialdemokratiska regeringen införde byggas ut och också breddas till gymnasiet. Det är ett statsbidrag som enligt utvärderingar har haft avsedd effekt men som regeringen tyvärr stoppat utbyggnaden av.

Staten behöver också genom Skolverket öka sin närvaro runt om i landet och fortsätta arbetet med nationella kvalitetssystem för att stärka kunskapsutvecklingen i skolorna. De kvalitetsdialoger som initierades av den socialdemokratiskt ledda regeringen har skurits ned i den nuvarande regeringens budget, men de behöver fortsätta.

Herr talman! Svensk skola dras isär. Vi kan inte fortsätta överkompensera friskolor med skattemedel som skapar stora vinstmarginaler och ökar skolsegregationen. Det är dags att fler partier agerar för att bryta segregationen och ge skolan de resurser som behövs.

Nu är det upp till bevis för högerpartierna och SD. Det är dags att vakna upp och börja jobba för barns och ungas bästa i stället för att hålla friskolekoncernerna om ryggen.

Jag yrkar bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 133 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Historierevisionism brukar vänstern vara väldigt bra på. Vi har precis hört här hur historierevisionism låter. Man försöker prata om att ”ni var emot, och nu är ni för”, eller vad det nu var.

Jag kan försäkra alla i den här kammaren och även er som lyssnar att det inte kommer att bli förändringar à la Socialdemokraterna. Sverigedemokraterna är garanten för att vi inte får någon dålig kopia av dålig S-politik. Det kommer inte att bli några förslag liknande dem som Socialdemokraterna förde fram.

Aylin Fazelian har helt missförstått oss. Vi sa hela förra mandatperioden att det finns områden där vi kan diskutera. Vi var villiga att diskutera med regeringen och se om det fanns något område där man kunde se till

att lösa problem. Men Socialdemokraterna var inte intresserade. Det var kalla handen.

Det viktigaste för Socialdemokraterna var att vinna valet 2022, och då man var tvungen att lägga fram en proposition i sista sekunden som inte var genomarbetad och som inte hade stöd i kammaren. Man visste när man lade fram förslaget här i kammaren att det inte hade stöd.

Att då stå här nu och säga att vi bara för att vi för fram precis samma synpunkter som vi haft hela tiden – man kan titta i vår kommittémotion och liknande – ger vika för Socialdemokraterna. Det gör vi inte.

Den här regeringskonstellationen kommer att lägga fram förslag som är hållbara och som har stöd i kammaren, och jag kan garantera Aylin Fazelian att det är långt från socialdemokratisk politik – tack och lov!

Anf. 134 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Vad Sverigedemokraterna är garanten för är att Sverige ska fortsätta ha marknadsskola.

Vad Sverigedemokraterna gör varje gång de har möjlighet att rösta i kammaren är att rösta emot förslag som ökar likvärdigheten i svensk skola.

Patrick Reslow har själv skrivit debattartiklar där han kritiserar våra förslag och säger att SD inte vill ha ett socialistiskt skolsystem. Men, herr talman, frågan som Patrick Reslow behöver svara på är denna. Har vartenda övrigt land i världen ett socialistiskt skolsystem?

Sverige är helt ensamt om att tillåta obegränsade vinstuttag ur skolan och helt ensamt om att ha låtit skolans anpassning till marknaden gå så långt. Och Sverigedemokraterna är garanten för den marknadsskolan.

Svara gärna på frågan, Patrick Reslow! På vilket sätt har Sverige ett socialistiskt skolsystem om vi skulle göra som alla andra länder i världen och till exempel förbjuda vinstuttag?

(Applåder)

Anf. 135 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag tror att det ibland kan vara bra att ta på sig glasögon när man läser. Det jag sa väldigt tydligt i den debattartikeln var att ett skolsystem som inte bygger på valfrihet är ett socialistiskt skolsystem.

Det Socialdemokraterna gör är en ständig attack mot rätten att välja skola. Det blir nämligen ingen rätt att välja skola om man ser till att friskolorna dör ut, om man inför ett finansieringssystem där de inte kan finnas kvar utan tvingas lägga ned. Det blir ingen valfrihet av det.

Socialdemokraterna vill ha ett skolsystem som bygger på att socialdemokratiska maktpampar ska sitta och bestämma. ”Här ska du gå i skolan! Det tycker vi är bra. Det är ditt bostadsområde; där hör du hemma. Gör inte något annat val!” Det passar jättebra för dem som vill det, men det passar mindre bra för dem som kanske inte tycker att det är det lämpliga eller föräldrar som vill att deras barn ska gå någon annanstans.

Vi står upp för rätten att välja skola. Om Socialdemokraterna vill kalla det för marknadsskola, gör då det! Vi har inga problem med det. Marknadsskola för oss är rätten att välja skola och rätten att välja mellan utförare. Den rätten ska vi bevara och utveckla och försvara till det yttersta. Socialdemokraterna ska inte komma och fördärva elevers möjligheter att välja sin egen utbildning. Det är en grundläggande rättighet för dem.

Jag hoppas att Aylin Fazelian och Socialdemokraterna har förstått innebörden i debattartikeln eftersom det inte är första gången jag hör en felaktig tolkning av den.

Jag hoppas också att det har framgått för Aylin Fazelian och Socialdemokraterna att Sverigedemokraterna är garanten för rätten att välja skola och kommer att se till att den rätten försvaras.

Anf. 136 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna vet mycket väl att Socialdemokraterna aldrig har lagt fram något förslag om att stoppa rätten att välja skola.

Sverigedemokraterna är alltid mycket snabba att kritisera Socialdemokraterna. Men nu framför ju Riksrevisionen precis samma kritik som vi gör. Det verkar som om Patrick Reslow inte har läst den granskning som vi i dag debatterar. Riksrevisionen konstaterar faktiskt att systemet är ineffektivt och inte leder till likvärdighet och rekommenderar regeringen att göra något åt saken.

Vad ni sverigedemokrater behöver göra är att vakna upp och inse att det är ni som styr. Det är faktiskt Sverigedemokraternas regering, och det ligger på Sverigedemokraternas axlar att göra det bästa för våra barn och unga. Men det finns inte ett enda förslag i Tidöavtalet. Patrick Reslow har inte kommit med ett enda förslag här som skulle rätta till ojämlikheten i svensk skola. Det ligger på era axlar nu. Det är dags att vakna upp.

(Applåder)

Anf. 137 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att det alltid är intressant att höra andras replikskiften. Man kanske inte ska kommentera dem.

Ledamotens anförande var också intressant. Aylin Fazelian sa att den socialdemokratiska regeringen lade fram ett flertal förslag för att ta itu med problemen. Som vi var inne på tidigare är min och Centerpartiets och rätt många andras uppfattning att det gjorde ni inte riktigt.

Ni lade fram förslag för att få en bra valfråga. Om ni velat ta tag i problemen hade ni frågat oss vad som krävdes för att få igenom det i kammaren. Det gjorde ni inte. Ni kunde ha frågat Liberalerna. Ni kunde ha frågat Moderaterna. Ni kunde ha frågat KD. ”Om vi lägger fram en proposition om att ändra de här frågorna så att det blir åtminstone lite bättre än det är i dag, vad behövs för att ni ska kunna vara med?”

Vi sa till exempel det vi sagt flera gånger – att för att kunna gå in och ändra i resursfördelningssystemet behöver vi säkra att de små skolorna på landsbygden kan överleva. Socialdemokraterna valde att lägga fram en proposition helt utan det perspektivet. Då kan man inte förvänta sig att vi ska rösta för. Där missade den socialdemokratiska regeringen den möjlighet som fanns före valet.

Nu har vi en annan regering. Vi får se om den någonsin kommer till skott. Jag är tveksam. Men en fråga som var uppe här tidigare och som är kopplad till frågan om landsbygdsskolor är att Socialdemokraterna vill ha ett veto, ett kommunalt veto.

Det nuvarande styret i Linköping, socialdemokrater och moderater, lägger ned en landsbygdsskola. Tror ledamoten att kommunen med kommunalt veto hade låtit någon annan ta över den skolan och säkra att männi-

skorna på landsbygden hade kunnat ha kvar sina barn i den lokala skolan i stället att frakta dem till centralorten?

Prot. 2022/23:79
22 mars

*Riksrevisionens
rapport Skolpengen –
effektivitet och
konsekvenser*

Anf. 138 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Tack, Niels Paarup-Petersen, för frågan! Jag gläds åt att Centerpartiet omprövar sin skolpolitik och har börjat erkänna en del av de problem som vi socialdemokrater länge har lyft. Jag hoppas att vi kan kroka arm i detta mycket viktiga arbete framöver, för som Niels Paarup-Petersen sa från talarstolen är inte detta system liberalt. Marknadsanpassningarna har gått otroligt långt.

Jag kan inte svara här i efterhand på vem statsrådet ringde och vem hon inte ringde. Men det jag kan konstatera är att detta var en punkt i januariavtalet under lång tid och att många möten hölls. Man hade många samtal. Jag var inte med i dessa samtal, men jag vet att det fanns många möjligheter till samtal.

Det jag också kan konstatera är att den här regeringen aldrig någonsin har bjudit in oss till något samtal, så den inbjudan väntar vi på och skulle gladeligen ta emot.

Det är viktigt att kommuner, som faktiskt har det lagstadgade ansvaret för varje barns rätt till skola, också har inflytande över friskoleetableringar. Det är också en del av kritiken som granskningen framför: att ny- och överetableringarna dränerar de kommunala skolorna på resurser.

Jag och Socialdemokraterna tycker därför att detta är ett viktigt steg framåt.

Anf. 139 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Det är korrekt att vi omprövar vår politik. Det har behövts, och jag är glad för att också vår ordförande ser detta. Svensk skola behöver få nya ramar för resursfördelning och mycket annat. Så är det, och det är bra att Riksrevisionen lyfter det.

Det är klart att kommunerna ska ha inflytande, som Aylin Fazelian säger, och där är Riksrevisionen tydlig. Notera också att Riksrevisionen inte talar om veto. De säger inflytande, och att det ska räknas med. Det är en väsentlig skillnad.

Ledamoten pratade om januariavtalet. Jag var med i dessa samtal. Jag vet inte om jag bidrog med så mycket, men jag var där i alla fall. Man kan säga att skillnaden mellan veto och inflytande i januariavtalet var att Centerpartiet hade veto och Liberalerna hade inflytande. Och det gör skillnad om man har den avgörande rösten eller inte – i kammaren och ute i verkligheten.

Låt oss säga att kommunen har den avgörande rösten när det gäller om någon får etablera sig eller inte och att kommunen då drar sig tillbaka och inte längre vill ta sitt ansvar för att varje bygd har en skola. Föräldrarna kanske då samlas och säger: Vi vill ta över detta, för vi vill säkra att våra barn har en lokal skola. Anser Socialdemokraterna att kommunen då ska kunna vägra? I så fall kan kommunerna säga: Nej, det får ni inte. Vi vill gärna spara pengarna, så vi vill inte att ni ska vara här.

Vi i Centerpartiet anser att det är en oerhört farlig väg att gå. Jag kommer själv från Malmö liksom flera andra här i kammaren. Vi kan konstatera att vi där har haft ett socialdemokratiskt styre som ibland har haft en tveksam syn på alternativa former. Jag ser att det nickas här i kammaren.

Många av oss som kommer från socialdemokratiska kommuner är lite rädda för en kommun som har veto mot alternativa driftsformer.

Jag skulle därför vilja höra från Socialdemokraterna om man är redo att ompröva ordet veto och ändra det till ökat inflytande. Jag tror att det hade varit bättre för svensk skola.

Anf. 140 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Det korta svaret är nej. Vi står fast vid att kommunerna behöver ett veto kring etableringsfriheten, som går så otroligt långt i Sveriges kommuner.

Jag kan konstatera att mycket har hänt sedan valet. Mycket har också hänt sedan vi lade fram propositionerna om detta, som i mångt och mycket tar höjd för precis den kritik som Riksrevisionen för fram. Jag hoppas därför att vi kan komma till skott under den här mandatperioden. Men det ligger dessvärre varken på mina eller på Centerpartiets axlar, även om vi hoppas på att få en inbjudan och möjlighet till samtal. Jag hoppas ändå att vi kan bli en kraft i att pressa på den nya regeringen.

Vad jag försökte lyfta i mitt anförande var att det nu aviseras nya utredningar men att detta redan är väl utrett. Man kan ha problem med propositionerna, även om jag tror att en del positionsförflyttningar har skett sedan dess, men utredningar finns det gott om. Dessa utredningar har hela Skolsverige välkomnat, så det är bara att plocka och komma till kammaren med förslag om det faktiskt ligger i regeringens intresse att sätta Sveriges barn och elever före marknadsbolagens vinstuttag.

Anf. 141 PATRICK RESLOW (SD):

Herr talman! Jag hade skrivit ett anförande, men jag tror att vi har passerat punkten för det anförandet. Jag tror att det här kommer att bli någonting helt annat, och därför kan det också bli lite rörigt. Jag ber om ursäkt för detta.

Låt mig i alla fall först och främst yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Sverigedemokraterna säger alltså inte vad vi vill – det är det vi hör i debatten här från Socialdemokraterna. Det är ganska anmärkningsvärt. Vi har kommittémotioner som lämnas in varje år, där vi på område efter område redogör för vad vi tycker och vad vi tänker. Skolpengen är ingen ny fråga; den har vi debatterat flera gånger i den här kammaren. Den har varit uppe i interpellationsdebatter, i skriftliga frågor, som man kan ta del av och läsa svaren på, och så vidare. Vi har haft debatter i tv och i radio.

Det borde inte vara särskilt svårt att leta fram vad Sverigedemokraterna har sagt när det gäller finansieringssystemet. Vi har ända sedan lång tid tillbaka – i alla fall sedan 2012–2013, vad jag har kunnat hitta – sagt att vi ska tillåta en ekonomisk buffert för friskolorna. Det ska man ta hänsyn till.

Det handlar om tillståndsprövningen och att den måste skärpas. Nu har vi fått vissa skärpningar, men det är inte tillräckliga och inte i linje med vad vi vill ha.

Vi har sagt att vi vill ha stopp för muslimska friskolor. Det tycker inte Socialdemokraterna är någon särskilt bra idé. De vill tydligen ha muslimska friskolor eftersom de inte lade fram ett enda lagförslag under åtta år om att stoppa dem.

Vi har sagt att vi vill ha ett statligt huvudmannaskap och därmed också en nationell skolpeng. Vi har varit väldigt tydliga med detta. Om man inte riktigt förstår vad vi tycker i skolpengsfrågan när vi säger att vi vill ha en nationell skolpeng är kanske problemet större än vad jag trodde.

Det statliga huvudmannaskapet är viktigt. Det är ju Socialdemokraterna som har satt oss i den situation vi är nu. Det var ingen borgerlig regering som införde 100 procent skolpeng. Det var en socialdemokratisk regering som gjorde det. Låtsas inte som något annat! Det är ni som har infört detta.

Det var inte en borgerlig regering som kommunaliserade skolan. Det var en socialdemokratisk regering som gjorde det. Detta innebar stora problem för kommunerna, inte minst finansieringsmässigt.

Det var inte så att den socialdemokratiska regeringen när den tillträdde 1994 automatiskt slog till mot friskolorna för att detta skulle ha varit något felaktigt. Det var inte så att man pratade om marknadsskola. Nej, man lät det fortsätta. Varför det? Jo, därför att man då tyckte att det var bra att det fanns valfrihet. Men nu är det annat ljud i skällan, och man försöker låta ungefär som att man alltid har tyckt så här. Men det har ni inte. Vi ser igenom er. Det är historierevisionism och inget annat.

Det finns problem med skolpengen. Det har vi sagt. Det är helt klart så att om en skola läggs ned eller tvingas stänga måste eleverna ta vägen någonstans. Om en skola skulle gå i konkurs måste eleverna ta vägen någonstans. Då har kommunen ett ansvar för att se till att det finns platser. Det är helt klart så att man har olika ansvar.

Problemet var att Socialdemokraterna lade fram ett lagförslag. Ja, med nöd och näppe och i sista sekund lade man fram ett lagförslag som byggde på att man skulle straffa friskolor. Man sa: Här ska vi ha en nedtrappning av skolpengen bara för att ni är friskolor, ingenting annat. Det var ingen hänsyn till vad kostnaderna i kommunen var eller till att det kunde vara skillnad i kostnaderna. Det var inte ens så att man presenterade hur stor den differentierade skolpengen skulle vara, utan det skulle kommunerna själva besluta om, lite godtyckligt.

Man ställde inte heller krav på att kommunerna skulle komma och visa en redovisning: Titta här! Nu är det detta som gäller i vår kommun. De här merkostnaderna har vi fått, och då gör vi dessa justeringar i skolpengen. Nej, så var det inte, utan det var generellt. Det var en generell sänkning av skolpengen till de fristående skolorna. Så var förslaget, och så undrar Socialdemokraterna varför det röstades ned i kammaren.

Ett system måste vara förutsägbart. Det måste var hållbart. Det måste vara långsiktigt. Man måste veta spelreglerna. Det går inte att komma med ett lagförslag där man säger: Nu ska vi införa en modell. Vi vet inte hur den ska se ut. Det får Skolverket redogöra för när vi har infört den.

Det håller inte. Det är dåligt. Det är inget väl genomfört lagförslag. Det var det inte. Nu står man här och säger att det är utrett och att det finns på bordet. Nej, det gör det inte. Det finns dålig empiri kring detta, och vi måste se till att det blir bättre.

Det finns ett ansvar för en ansvarstagande regering att se till att beslutsunderlaget är så bra som möjligt. Den här regeringen kommer tillsammans med oss sverigedemokrater att se till att det finns ett sådant.

Det vi nu ser framför oss är ett efterlängtat paradigmskifte i svensk skolpolitik, och i det paradigmskiftet ligger också att vi ska få till stånd en resursfördelningsmodell som är rättvis, som är framåtsyftande, som är transparent och som alla förstår.

Som jag sa i ett tidigare inlägg: Ni som nu lyssnar på denna debatt ska inte känna oro om ni driver små friskolor ute i landet. Vi kommer att se till att vi skapar en bra finansieringsmodell som inte innebär, till skillnad från Socialdemokraternas, att ni kommer att tvingas att lägga ned er verksamhet och ge upp kampen för att tillgodose elevernas möjligheter att välja rätt skola.

I Tidöavtalet säger vi att frågan om skolans finansiering ska utredas. Vårt sikte är inställt på att vi ska införa en nationellt bindande skolpengsnorm. Vi kan ju se i dag att det finns stora skillnader mellan kommuner i fråga om hur mycket man lägger och hur man beräknar och att det inte är bra. Då krävs det att staten tar ett ansvar.

Vi vill gärna gå fullt ut och ha ett statligt huvudmannaskap. Ju mer statligt ansvar vi får när det gäller finansieringssystemet, desto bättre är det och desto mer reda i nuvarande system får vi.

Dessutom garanterar vi rätten att välja skola och att friskolorna inte drabbas av utfall från en regering som egentligen vill avskaffa dem, så som den socialdemokratiska regeringen ville.

Det gäller också att vi får ett finansieringssystem som kanske är mer kopplat till staten än till kommunerna. Det är bra, tycker vi, för kommunaliseringen var negativ. Den har haft negativa konsekvenser. Då måste staten rycka in och säga: Nu är det dags att vi har kontroll och ser till att få det bästa av allt.

Herr talman! Ibland utvecklas debatten i en riktning som man inte riktigt tänkt sig, och då kanske man inte kan hålla sig till det manus som man har förberett och som man har tänkt hålla sig till. I det fall detta anförande blev lite rörigt ber jag om ursäkt. Men detta liksom annat skyller jag på Socialdemokraterna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anders Alftberg, Jörgen Grubb och Robert Stenkvist (alla SD).

Anf. 142 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Jag noterade att merparten av Patrick Reslows anförande handlade om Socialdemokraterna. Jag är smickrad, herr talman, över att det är en så stor besatthet och ett så stort fokus på oss socialdemokrater. Men kanske borde Patrick Reslow trots allt ha hållit sig till sitt manus så att vi hade kunnat få lite kontenta kring vad Sverigedemokraterna faktiskt vill och vad de tänker kring Riksrevisionens granskningsrapport.

Jag har en fråga som jag vill fokusera på. Riksrevisionen pekar på att det svenska skolpengssystemet är ett ineffektivt sätt att använda våra resurser på och att det leder till ett slöseri med skattemedel. Friskolor överkompenseras med våra skattemedel för ansvar de inte har och inte tar. Detta konstateras alltså av Riksrevisionen. Jag ska också tillägga att Sverigedemokraterna röstade emot förslag i precis den här riktningen som vi lade fram förra våren.

Hur ser Sverigedemokraterna på Riksrevisionens ganska svidande kritik, får man ändå säga, mot Sverigedemokraternas politik, som det i praktiken innebär? Sverigedemokraterna fortsätter att stå upp för de systemfel som finns i svensk skola. Vad tänker Sverigedemokraterna kring det Riksrevisionen konstaterar om slöseriet med skattemedel?

Anf. 143 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! För det första säger inte Riksrevisionen att det finns slöseri med skattemedel. Man säger att det finns problem, och det finns det.

För det andra är det inte så att det förslag som Riksrevisionen nu nämner var det förslag som Socialdemokraterna kom med. Ni skulle ju straffa friskolorna. Ni skulle ha en differentierad skolpeng, där ni skulle straffa friskolorna för att de var friskolor. Varför det? Jo, för att i grunden vill ni inte ha friskolor. Det var vinstintresset ni ville åt. Socialdemokraterna har inte ens förstått skillnaden mellan vinstmarginal och vinstuttag. Att i det sammanhanget föra ett rimligt resonemang kring dessa frågor blir helt absurt.

Tala om för mig hur en fristående skola med en rörelsemarginal på 3,5 procent ska klara sig om den samtidigt ska få en skolpeng som kanske är 10–15 procent lägre än den kommunala skolans? Det finns inte en fristående skola som skulle klara sig.

Jag tycker också att Aylin Fazelian ska tala om för mig hur fristående skolor ska agera om de inte får lov att gå med vinst när aktiebolagslagen säger att man måste gå med vinst. Här är Socialdemokraterna ute på hal is.

Det är inget systemfel vi pratar om. Vi har enskilda saker som måste rättas till, men det handlar inte om att vi ska skapa differentierade system där den ena skolformen och driftsformen framhävs som viktigare än den andra. Det var det som var Socialdemokraternas stora misstag i våras. Det var därför kammaren röstade ned förslaget.

Anf. 144 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är sorgligt. Jag tycker att det är tragiskt på riktigt att Sverigedemokraterna står här och försvarar och enbart pratar om skolbolagens rätt att ta ut vinst. Det är inte ett ord om barnen och våra unga. Det är inte ett ord om rätten till undervisning och rätten till lärare. Det är bara fokus på rätten att ta ut vinst. Jag undrar vad Sverigedemokraternas väljare tänker kring det.

Men jag vill komma tillbaka till den fråga som jag trots allt inte fick svar på. Sverigedemokraterna menar att vi socialdemokrater är emot friskolor när vi konstaterar att kommunala skolor har ett större ansvar och därmed större merkostnader och därför borde kompenseras för det. Det är precis samma slutsats som Riksrevisionen landar i. Menar Patrick Reslow att också Riksrevisionen är emot friskolor?

Anf. 145 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Enligt Aylin Fazelian pratar inte Sverigedemokraterna om vad vi vill göra med skolan. Låt mig då tala om vad problemet är i svensk skola och vad vi vill åstadkomma.

Det är inte så att kunskapsresultaten är helt fantastiska och att vi ser en fantastisk utveckling över tid när det gäller kunskapsresultaten. Det är inte så att universiteten jublar över svenska elevers förkunskaper när de kom-

mer till universitetet. Det är inte så att svenska gymnasieskolor jublar över de kunskapsluckor våra niondeklassare visar när de kommer till gymnasieskolan. Det finns en anledning till att man på universiteten inför nybörjarkurser i moderna språk; studenterna har nämligen inte lärt sig det de ska kunna när de kommer till universitetet.

Det här är konsekvensen av socialdemokratisk politik. Vill Sverigedemokraterna göra någonting åt detta? Ja, det vill vi, och vi har massiva förslag på hur vi sätter kunskapen i fokus och hur vi ska se till att stärka lärarkåren och lärarrollen. Vi har förslag på hur vi ska se till att det är tyst i klassrummen och hur man upprätthåller ordningen. Vi har förslag på hur vi ser till att universitetet håller sig till den akademiska friheten och hur vi får universitet som är i världsklass och världsledande, som producerar vetenskapliga artiklar och så vidare.

Om Aylin Fazelian är intresserad av Sverigedemokraternas skolpolitik är det bara att ta fram någon av våra kommittémotioner och läsa på. Där förklarar vi detta till punkt och pricka. Men det vi aldrig kommer att göra är att lägga fram förslag där man pekar ut den ena driftsformen som viktigare än den andra. Det viktiga för oss är rätten för elever att välja skolor. Det är den rätten som är central, ingenting annat.

Anf. 146 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Det är alltid trevligt när vi har debatter om utbildning att det är så mycket från Malmö! Inte illa – skolan blir väl bättre av det, får vi utgå ifrån.

Jag vill börja med att påminna ledamoten Reslow om att han faktiskt var moderat när skolpengen var lägre, i det moderata systemet.

Reslow pratar mycket om statligt huvudmannaskap. Det är en fäbless han delar med Liberalerna av någon konstig anledning. I dag är det omkring 900 huvudmän. Med ett förstatligande skulle det vara omkring 600 huvudmän. Är det det som gör skillnad?

För att gå från 900 till 600 huvudmän vill Sverigedemokraterna riva upp vardagen i svensk skola fullständigt. Alla lärare ska byta anställningsavtal. Byggnader ska byta händer. Varenda del av svensk skola ska göras om. Det skulle ta omkring 20 år, enligt en utredning som just tittar på frågan. Det skulle ta bort resurser och energi från svensk skola, det som behövs för att undervisa elever och inte för att göra organisatoriska förändringar. Det säger utredningen också.

Reslow sa också att han vill ha ett förutsägbart och långsiktigt regelverk. Om det är vi helt överens, och det är därför vi anser att det skulle vara trevligt att någon gång få en liten inbjudan till regeringen för att ha ett samtal kring hur vi skapar detta, för det skapas nog inte av en smal majoritet.

Om man då tittar på det här med förstatligande, som vi inte tror kommer att hända, är det statens hantering av Arbetsförmedlingen, där man plötsligen stänger ned 100 kontor runt om i landet utan att politiken vill det, som man tänker är staten i sitt esse? Är det när styre efter styre har kapat alla möjliga pengar till polisen så att man får stänga ned utbildningar? Är det det som är målet för det statliga? Är det som med försvaret, som inneburit att vi inte ens har kunnat försvara landet?

Är det det Sverigedemokraterna menar när de säger att om staten styr, då blir det bra?

Anf. 147 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Jag tror att det absolut främsta argumentet för ett statligt huvudmannaskap är att vi ska komma undan det här att våra många kommuner tolkar olika och gör olika prioriteringar i sina budgetar. Dessutom finns det en massa pålagor på skolan som också kommer att försvinna. Jag tror att det är viktigt att man har en enhetlig styrning av skolan i hela landet, och det är därför som vi vill ha ett statligt huvudmannaskap.

Jag ser inga problem med att lärare byter anställningsavtal och liknande. Tvärtom tror jag att det finns ett starkt stöd i lärarkåren för att återgå till ett statligt huvudmannaskap. Den frågan är något som lärarna har drivit länge.

Jag tror att det skulle vara jättebra om man gjorde den förändringen, för då skulle staten också ha möjlighet att se till att det blev mer likvärdigt i svensk skola. Även om kommunerna i viss mån kommer att vara kvar i Skolsverige är det ändå så att det är de nationella styrdokumenterna och de nationella finansieringssystemen som kommer att vara centrala.

Detta tror jag är den viktigaste åtgärden för att komma till rätta med likvärdighetsproblemet i skolan.

Anf. 148 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Det är inget nytt att Sverigedemokraterna inte gillar olika. Men jag är ändå lite förvånad. Att skolan ska vara likadan i Malmö, Filipstad och Haparanda, att skolan kan styras precis likadant och att regelverken kan vara precis likadana och i detalj se likadana ut fungerar inte i praktiken. Hälften av Sveriges skolor har under 200 elever. De måste styras på ett annat sätt än Malmös storstadsskolor med 500 elever. Det är två helt olika världar. Det kommer aldrig att vara så att allting styrs likadant.

Idén att allting ska styras från den här kammaren, att vi ska stå här och hitta alla de rätta svaren för hur det ska se ut över hela det stora, breda landet, är en chimär. Det finns inte! Det är nödvändigt att man utifrån lokala förutsättningar faktiskt kan ta lokala hänsyn, och det speglas i välfärden, i skolan, i vården etcetera.

När de styrande i Malmö lade ned skolan där vår goda kollega Noria Manouchi gick kunde hon skapa en stark lokal debatt. Hon gjorde ett fantastiskt jobb med detta, och det är bland annat därför hon sitter här i riksdagen. Hon är duktig! Om hon hade varit tvungen att gå till Lotta Edholm för att säga att den här skolan i Malmö är ett problem hade hon aldrig någonsin lyckats. I dag kanske det hade lyckats, för nu sitter hon i riksdagen, men då gjorde hon inte det.

Den demokratiska närheten är extremt viktig för människor. Det förstår man inte, och man förstår inte att då kommer staten att lägga ned små skolor för att få ihop pengar. Man bryr sig inte om landsbygden. Man bryr sig inte om de yttersta delarna av landet när man sitter här i Stockholm. Det har vi sett gång på gång, och det är därför Centerpartiet gång på gång kämpar för landsbygden.

Om man står här kan man stänga ned utan problem. Då blir det inte som i Linköping eller Norrköping nu, nämligen att folk blir sura och pratar med sin lokala politiker. Det blir så långt, för de måste gå till Lotta Edholm, som inte kommer att bry sig. Hon var i Linköping, men hon pratade inte ens med dem. Hon hade chansen, men hon gjorde inte det.

Varför ska vi vara så långt från människors vardag, så långt från glesbygd, landsbygd etcetera? Varför måste allting beslutas i Stockholm? Jag förstår det inte.

Anf. 149 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Det blir lite konstigt om man tror att statligt huvudmannaskap innebär att allting ska finnas i Stockholm. Det handlar ju om regelverken. Vi har ju lagstiftning på andra områden som beslutas i riksdagen och där själva verksamheten sedan utövas på annat håll. Det är väl inget konstigt. Det handlar om vilket regelverk man har och vilken styrning och uppföljning man ska ha när det gäller regelverken. Det är väldigt märkvärdigt om Centerpartiet inte har förstått det, men då förstår jag lite grann att man hamnat efter.

Jag tror faktiskt att det är det lokala som är problemet i svensk skola i dag. Kommunaliseringen innebar att en massa kommuner gör olika prioriteringar. Man fick inte någon enhetlig styrning över saker och ting. Så kan vi inte fortsätta längre.

Jag delar heller inte Niels Paarup-Petersens synpunkter när det gäller skolor på landsbygden, alltså att det skulle bli särskilt svårt om man har ett statligt huvudmannaskap. Problemet har ju varit att kommunaliseringen gjort att man lagt ned mindre skolor på landsbygden, glesbygdsskolor och liknande. Det gör man eftersom kommunerna inte har pengar och resurser att upprätthålla de små skolorna, vilket jag menar att man kommer att ha om man får ett statligt huvudmannaskap och ett statligt finansieringsansvar.

Det är i det kommunala Sverige som man lägger ned glesbygdsskolor. Det gjorde man inte i samma utsträckning när vi hade ett statligt huvudmannaskap.

Anf. 150 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Frågan om privata skolors rätt att ta ut vinst lever fortfarande i allra högsta grad. Men efter över ett decenniums kamp från Vänsterpartiets sida, då vi länge ensamma drivit frågan om ett vinstförbud, har skolbolagens förkämpar till slut, en efter en, långsamt retirerat. Det är sällan vi i dag hör höga politiska företrädare argumentera om vinstutdelningarnas förträfflighet som bevis för hur bra skolbolagen och friskolorna är. Det är väl möjligen en och annan sverigedemokrat som yrvaket tittar upp och uttrycker sitt helhjärtade stöd till skolbolagsjättarnas utsugning av våra skattemedel – till åhörarnas stora förvirring, ska tilläggas.

Vi ska dock inte tro att retoriken kring skolfrågan har fått den samlade högern att radikalt ändra inställning. Tvärtom är det snarare en fråga om att folkets vilja äntligen får genomslag, det vill säga folket som länge har varit massivt emot vinster i välfärden. Man anser helt enkelt att skattemedel ska gå till det de är avsedda för. Vänsterpartiet har länge menat att varje krona ska gå till barnen och till lärarna. Där gör våra skattepengar nytta, inte i ägarnas fickor.

Herr talman! Lojaliteten till kapitalet hos högerns företrädare finns dock kvar, även om det är retoriskt svårt för dem att motivera den. När det gäller vår skolminister har vi all anledning att fråga oss om det är svenska folket och eleverna hon i första hand företräder, eller om det är hennes gamla kompisar i skolbolagen. Det är kanske också därför regeringen väl-

jer att förhålla frågan om skolpengen in i det sista. Varför väljer annars regeringen att återigen utreda hela frågan om skolpengen, när det finns färdigutredda förslag att tillgå?

Från regeringen hör vi återigen samma gamla prat och ser lika lite verkstad som alltid. Är det för att skolbolagen in i det sista ska kunna mjölka folket på inbetalda skatter i så hög utsträckning som möjligt? Jag förväntar mig egentligen inte ett ärligt svar på den frågan, men jag vill vara tydlig med att vi alla ser vad det är som försiggår.

När det gäller skolpengens utformning anser Vänsterpartiet för övrigt att det bör införas ett system med klasspeng i stället för dagens ersättning per elev. Dagens modell premierar stora klasser, eller som skolbolagsmogulen Barbara Bergström själv uttrycker det: I ett system med skolpeng skapas överskott framför allt genom att vi kan fylla klasserna. Skolpengen för de sista två eleverna i en full klass är hög jämförd med marginalkostnaden för samma elever.

Det här betyder i klarspråk att i en skola där klasserna är små, med många lärare, blir kostnaden per elev mycket högre än om det är stora klasser. Vi vet att det är ett sätt för privata skolbolag att tjäna pengar, då de kan ha färre anställd personal och större klasser – precis som Barbara Bergström själv erkänner.

Skolor med hög lärartäthet och mindre klasser missgynnas, likaså landsbygdsskolor och skolor med behov av mindre undervisningsgrupper. Om vi i stället inför ett system med klasspeng i kombination med en särskild ersättning som fördelas utifrån elevernas individuella behov, skulle alla skolor gynnas i slutändan.

Herr talman! Vänsterpartiet fortsätter att företräda den åsikt som en majoritet av svenska folket har – pengarna ska gå till barnen, till undervisningen, inte till privat vinst.

Slutligen, herr talman, vill jag bara återigen uttrycka att det är på tiden att vi en gång för alla kommer till rätta med de problem vi i dag ser i skolan. Tyvärr har högern i årtal blockerat alla möjligheter att stoppa läckaget och därmed dräneringen av svensk skola. Tyvärr verkar de heller inte i regeringsställning vilja göra något åt problemen, åtminstone inte på riktigt. Svensk skola och svenska folket förtjänar bättre.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 151 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Vi har att hantera *Riksrevisionens rapport om skolpengen – effektivitet och konsekvenser*.

Riksrevisionen har granskat regelverket för skolpengen till fristående skolor och konstaterar att de bestämmelser som avser ersättning till enskilda huvudmän för elever i grundskola i vissa avseenden motverkar en likvärdig skola.

Regelverket är krångligt och otydligt, vilket medför svårigheter vid bedömning av ansökningar om nyetablering. Enligt dagens 30-åriga system finns möjlighet för Skolinspektionen att neka en ansökan om etablering av en ny skola, exempelvis om analysen visar att en nyetablering skulle medföra påtagligt negativa följder på lång sikt.

Riksrevisionen menar dock att reglernas otydlighet leder till en alldeles för snäv tillämpning av dessa möjligheter. Dessutom menar Riksrevisionen att nuvarande skolpengssystem medför svårigheter för såväl huvudmännens möjligheter att planera sin verksamhet som för stat och kommun att få till en effektiv resursfördelning.

Herr talman! När friskolereformen genomfördes 1992 av Bildtregeringen var målet att åstadkomma största möjliga frihet för barn och föräldrar att välja skola. Denna frihet skulle komma att innebära möjligheten att välja mellan det offentliga skolväsendet och fristående skolor men också att välja mellan en skola i den egna kommunen eller en skola i en annan kommun.

I de principiella utgångspunkterna som redogjordes för i propositionen från 1992 står det bland annat att för att skapa realistiska möjligheter för föräldrar och elever att välja mellan kommunernas skolor och fristående skolor krävs att de som väljer en fristående skola tillförsäkras rätt till i allt väsentligt samma villkor och ekonomiska förutsättningar som de som väljer en kommunal skola.

Likvärdiga villkor, konstateras dock, innebär inte nödvändigtvis att varje skola ges samma ekonomiska stöd. Det offentliga stödet som tillfaller en skola måste utgå från vilket ansvar och åtagande skolan tar och fullgör. Detta står alltså i de principiella grunderna för den proposition som Carl Bildt lämnade till riksdagen att ta ställning till 1992.

Det är också utifrån dessa principer, herr talman, som Moderaterna tillsammans med övriga partier i regeringsunderlaget nu vill renovera det 30 år gamla friskolesystemet. Systemet ska självklart genomsyras av mångfald, kvalitet och likvärdighet. Det är också så vi säkrar valfriheten.

Under förra mandatperioden presenterade Moderaterna flera förslag för att skärpa systemet. Det kan väl behövas efter 30 år. Skärpt ägarprövning, kvalitetskrav vid vinst, möjlighet att kräva tillbaka skolpeng vid brott och fiffel och ökad tillsyn. Allt detta sa Socialdemokraterna nej till.

I Tidöavtalet presenterar vi ytterligare förslag om ekonomiska garantier, vinstförbud under första året och en sanktionstrappa vid kvalitetsbrister. Systemet är inte perfekt utan måste vårdas, och det handlar inte om positionsförflyttningar utan om långsiktigt ansvarstagande. Riksrevisionens rapport och åtgärder, som ska utredas, blir ytterligare ett steg i en klassisk moderat riktning om ordning på finanserna, som tidigare finansminister Anders Borg brukade säga.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 152 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Riksrevisionen konstaterar att kommuner har det lagstadgade samhällsansvaret för alla elevers rätt till en bra skola men saknar avgörande inflytande över skolans långsiktiga planering. Friskolekoncerner väljer ofta att etablera sig på platser med ett elevunderlag som skapar goda förutsättningar för vinstuttag, samtidigt som kommunala skolor då drabbas av överkapacitet och stigande genomsnittskostnader.

Min fråga till dig, Noria Manouchi, är: Hur tänker ni ta er an de problem som Riksrevisionen beskriver i sin rapport om de svåra konsekvenserna för de kommunala skolornas ekonomi när ni nu har röstat nej till att kommuner ska få ökat inflytande över friskoleetableringar?

Anf. 153 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Vi är definitivt emot att kommunerna ska ha veto rätt när det gäller etablering av friskolor. Vi är fullt medvetna om den friskoleslakt som skulle uppstå i de socialdemokratiska kommunerna om en sådan veto rätt fanns. Vi är väl medvetna om de 400 000 elever och 80 000 lärare som väljer att gå eller jobba i en friskola och om att deras platser skulle vara hotade med ett sådant veto – socialdemokratiska kommuner från norr till söder skulle genomföra den friskoleslakt som den tidigare socialdemokratiska regeringen suktade efter. Det stämmer att vi är emot ett sådant veto.

Det vi vill ha är en utökad tillsyn. Det vi vill är att man utreder de förslag som Riksrevisionen nu presenterar.

Det som hände under förra mandatperioden, herr talman, var ju att den socialdemokratiska regeringen presenterade en proposition som var baserad på en utredning som var fruktansvärt undermålig. Detta gjorde det omöjligt för oss som opposition att stödja regeringen i någon av de frågor som man presenterade. Det var omöjligt, och det var faktiskt pinsamt hur dåligt den propositionen – som var baserad på en lika dålig utredning – var skriven.

Redan då flaggade vi för det som vi nu tänker verkställa. Det behövs en utredning som tar hänsyn till långsiktighet och till att det behövs genomarbetade förslag för nationell likvärdighet. Detta föreslog vi då, och det föreslår vi nu. Det är att ta ansvar på riktigt.

Anf. 154 AYLIN FAZELIAN (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att de förslag som den socialdemokratiska regeringen lade fram hyllades av Skolsverige, av Konkurrensverket och av instans efter instans som pekade på att detta var nödvändiga reformer. Kritiken mot systemet som det ser ut är utbredd – alla från lärare och elever till internationella organisationer som OECD pekar på problemen med marknadsskolan. Ändå verkar högerpartierna sätta händerna för öronen och vägra lyssna. Man kallar det pinsamt och dåligt, men tunga instanser, tunga myndigheter och internationella organisationer pekade på hur viktiga dessa förslag var.

Moderaterna vill inte göra någonting åt marknadsskolan. För Moderaterna är det mycket viktigare att skydda skolbolagens rätt till vinst och expansion än att sätta våra barn och elever i första rummet, oavsett vilken skola de går på och oavsett vilken driftsform det handlar om.

Låt mig ge ett exempel från min egen valkrets. I Göteborgs kranskommuner driver Internationella Engelska Skolan på hårt för att etablera sig där elevunderlaget är gynnsamt. I Härryda kommun vill man till exempel slå upp portarna för 600 elever. Kommunen bedömer att detta skulle leda till 1 000 tomma skolbänkar, vilket skulle innebära att eleverna i de kommunala skolorna tvingas leva med stora nedskärningar samtidigt som aktiebolaget får ta ut vinst.

Jag upprepar min fråga till Noria Manouchi: Vad ska Moderaterna göra när det gäller de kommunala skolornas svåra ekonomiska situation när friskolor fortsatt har fri etableringsrätt?

Anf. 155 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Friskolorna har inte fri etableringsrätt, vilket också konstateras i Riksrevisionens rapport. Skolinspektionen har rätt att neka dem att etablera sig. Socialdemokraterna kan inte stå i denna talarstol och ljuga om att Skolinspektionen inte har rätt att göra det, för det har man.

Riksrevisionen konstaterar att regelverket är svårtolkat, och detta är vi nu villiga att åtgärda. Det är nämligen så man tar ansvar för politik. Det är så man tar ansvar för att systemen fungerar. Man ser till att det finns en majoritet i denna kammare som är villig att se till att systemen fungerar. Man vevar inte i debatten och struntar i majoritetsförhållandena för att sedan inte få igenom någon av de förändringar som man tror ska rädda skolan. Det är inte så man gör saker på ett seriöst sätt.

Jag kan också ta ett exempel från min egen kommun när vi nu pratar om kommunernas svåra ekonomiska situation och hur friskolorna utnyttjar systemet.

I min kommun Malmö är utanförskapsområdena många och skolorna med svåra problem ännu fler. När vi har skolkoncerner – som Socialdemokraterna ju menar är det största problemet inom svensk skola – som vill etablera sig i de tuffa områdena eftersom de menar att de faktiskt kan bedriva en god verksamhet säger Socialdemokraterna nej. Jag säger detta för att ledamoten ska vara medveten om sitt eget partis ansvarstagande i dessa frågor. Sedan skär Socialdemokraterna ned den kommunala skolbudgeten med 200 miljoner.

Det stämmer att jag inte, som i Malmö, vill ge socialdemokrater veto-rätt över hur svensk skola ska se ut.

(Applåder)

Anf. 156 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Ledamoten Manouchi använde ett klassiskt borgerligt uttryck i talarstolen. Det var underbart; vi är många som saknar de goda gamla alliansdagarna med borgerligt styre!

Ordning på finanserna är jättebra. Vi ska ha ordning på finanserna i svensk skola. Som ledamoten var inne på har vi inte alltid sett det i den socialdemokratiskt styrda kommunen Malmö – jag och ledamoten har ju vissa gemensamma erfarenheter därifrån – och ser fortfarande inte alltid det.

Jag kan också konstatera att det inte riktigt är ordning på finanserna i svensk skola. Om jag ska vara lite liberal, eller borgerlig, kan jag säga att det måste finnas vissa förutsättningar om man ska ha en marknad. Konkurrens på lika villkor är en sådan förutsättning, och regelverken är det som skapar en marknad. En marknad utan regelverk är inte fri – Nobelpristagare säger detta; det är inte bara jag.

Om en kommun tycker att det skulle vara fantastiskt med bemannade skolbibliotek på alla skolor i kommunen och vill göra verklighet av det kostar det i dagsläget mycket pengar. Låt oss säga att det kostar 1 miljon och att hälften av skolorna i kommunen är fristående skolor. Då skulle kommunen inte få betala 1 miljon utan 2 miljoner för att göra detta. Den ena miljonen går till de fristående skolorna, som inte behöver införa skolbibliotek. Man betalar alltså dubbelt så mycket som det kostar utan att få dubbla effekten. Det är inte att ha ordning på finanserna, utan det är att kasta skattepengar i sjön. Detta är vi vana vid att se som en socialdemo-

kratisk paradgren. Jag är väldigt ledsen att numera se detta som en moderat paradgren.

Jag vill gärna höra från ledamoten: Är vi redo att ta tag i skolpengen ordentligt?

Anf. 157 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Jag tackar min kära kollega från Malmö för dessa frågor.

Det är absolut så att Moderaterna under denna mandatperiod, precis som under den förra mandatperioden, är redo att ta tag i det svenska skolpengssystemet. Detta är inget nytt ställningstagande. Detta är inte en positionsförflyttning, utan det är att vidhålla den moderata linjen. Vi är villiga att utreda denna fråga. Vi är villiga att vidta åtgärder för att få ett bättre fungerande finansieringssystem för svensk skola.

Detta kan man läsa om i våra ställningstaganden i olika typer av kommittémotioner och följdmotioner under förra mandatperioden. Man kommer också att få bevittna detta under denna mandatperiod. Det vill jag vara mycket tydlig med.

Vi ska etablera ett system som ser till att pengar går till rätt saker, och vi kommer att utgå från principerna som propositionen från 1992 grundade sig på. Vilket ansvar och vilket åtagande skolan tar och fullföljer ska vara ledande för ett nytt system för skolpengen. Det är mitt löfte. Vilket är ert? Centerpartiet lägger nu om sin skolpolitik, men partiledaren pekar inte ut någon riktning utan konstaterar bara att man inte riktigt vet men att det kanske kommer något. Jag undrar var ert besked är. Det borgerliga, liberala Centerpartiet som stöder Socialdemokraterna, vad blir ert besked till väljarna?

Anf. 158 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Herr talman! Vilken underbar fråga att få. Nu får jag lov att lägga ut texten om Centerpartiet. Jag utgår från att vi kommer att fortsätta att vara ett liberalt parti – tyvärr det enda kvarvarande i riksdagen.

Vi har demokrati inom partierna, och jag uppskattar att vi nyttjar den strukturen innan vi säger hur vi ska lägga om vår politik; det är värdefullt.

Jag undrade om Moderaterna är redo att ta tag i frågan, och svaret blev att de är redo att utreda den. Det låter som ett sossesvar. Att lägga fram fler utredningar i stället för att göra något nu var ju en kritik mot januariavtalet. Jag undrar hur Moderaterna ser på det?

Givetvis måste vi utreda för att få veta hur saker och ting ser ut, men här finns mycket som inte är juridiskt komplicerat. Det handlar om vad som ska prissättas.

Vi är valfrihetens absolut största vänner. Vi vill ha en skola med valfrihet och rimlighet. Många lärare blir säkert förvånade när jag säger: Låt oss få in lite mer marknad i skolan. Låt oss se till att det vi betalar för också levereras. En marknad är ju när man får betalt för det man levererar och konkurrerar på lika villkor. Men det gör man inte i dag.

Problemet är att vi har den konstiga ordningen att man kan säga att man vill vara med och sedan få betalt oavsett vad man gör. Många får betalt för mer än de levererar. Det kan också vara svårt att få betalt för det man faktiskt levererar. Ska vi inte göra något åt detta och få ordning på finanserna?

Anf. 159 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Det våra skolor ska konkurrera med är kvalitet. Elever och föräldrar ska ha rätt att välja skola, och de ska ha rätt att själva ta beslut som rör deras familjesituation och deras framtid. Den rätten ska inte tas ifrån dem av exempelvis Socialdemokraterna.

Mitt besked om det svenska skolfinansieringssystemet är att vi är villiga att ta tag i det. Det står i Tidöavtalet, och regeringen har återkommande varit tydlig med att man vill ta tag i detta. Om detta inte räcker som garanti för ledamoten kan han gå tillbaka och titta på vad Moderaterna föreslog under föregående mandatperiod.

Vi är väldigt angelägna om att ta tag i svensk skolfinansiering, men vi är inte villiga att presentera förslag för kammaren som är underarbetade och som baseras på en undermålig utredning. Till den som hävdar att detta inte behöver utredas och att det räcker med de utredningar som redan är gjorda är mitt besked: Vi kommer inte att presentera förslag baserade på dåliga utredningar.

Den tidigare utredningen var inte bra. Den kartlade inte ens de direkta kostnaderna. Ledamoten efterfrågar vad som ska få kosta. Låt oss börja med att titta på det, för vi behöver svara på den frågan för att kunna ta fram ett långsiktigt hållbart system. Det är Moderaternas och regeringens ambition.

(Applåder)

Anf. 160 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

I dag diskuterar vi Riksrevisionens rapport om skolpengen. Vad säger då Riksrevisionen? Är regelverket för skolpengen likvärdigt i dag? Nej. Är det effektivt? Nej. Det var inte bra. Då kan man fråga sig: Vill regeringen då göra något åt det rätt så snabbt? Nej. Det är ett problem.

Här står vi i dagsläget. Vi har ett system som varken är likvärdigt eller effektivt och som regeringen inte vill ta tag i. Det är en utmaning.

Utredningar är bra. Vi kan vara överens om att skolpolitiken de senaste åren inte gett så mycket effekt som många av oss skulle ha velat se. Det gäller för båda sidor och den oerhört smala mitten. Men vi vet att det finns en massa skolor som får betalt för saker de inte gör.

Tänk er att vi har en butik med två olika leverantörer av mjölk, till exempel Skånemejerier och Arla. Vi vill gärna stötta de lokala bönderna och är beredda att betala lite extra för att få mjölk från dem genom Skånemejerier eftersom man ger skånsk landsbygd bättre förutsättningar och bra villkor. Konkurrenten erbjuder tysk mjölk med sämre villkor för djuren. Vi går med på att ha ett lågprisalternativ, men leverantören vill ha samma pengar som Skånemejerier. Varför det, säger vi, ni har ju sämre villkor för djuren och hjälper inte skånsk landsbygd. Då säger de att de är på samma marknad och ska ha lika mycket betalt och att Skånemejeriers högre kostnader för samma vara inte betyder att de ska få mindre betalt.

Ingen skulle ta den tyska mjölken till samma pris, för det hade varit jättemärkligt. Marknaden fungerar så att sämre kvalitet ger sämre betalt. Så fungerar det på alla marknader utom den svenska skolmarknaden.

Problemet med svenska skolan är inte att det är en marknad utan att marknaden inte fungerar. Utifrån ett liberalt perspektiv är det en jätteutmaning att det med dagens system inte går att konkurrera. Om kommunerna

har en hög kostnad får fristående skolor högt betalt. Om den kommunala skolan har låga kostnader får fristående skolor lågt betalt. Den fristående skolan har med andra ord inte heller möjlighet att förbättra kvaliteten, för de får inte betalt för det. Varenda gång en kommun ska göra en kvalitetshöjning ska de betala dubbelt, och varenda gång en fristående skola vill göra en kvalitetshöjning kan de inte få betalt för det.

Det här är en dålig resursmodell för svensk skola som innebär att det försvinner jättemycket pengar som inte går till bättre skolgång. Detta är vardag i svensk skola. Utifrån det perspektivet behöver vi mer marknadstänk, mer valfrihet och mer rimlighet. Man ska konkurrera med hög kvalitet i stället för att konkurrera med lägre kvalitet och ta ut pengar. Det är detta vi måste göra.

Då måste jag fråga mina gamla goda borgerliga vänner i Moderaterna: Varför vill ni ha ett sådant här skatteslöseri? Jag måste fråga Liberalerna: Varför vill ni ha ett sådant här skatteslöseri? Varför vill KD ha ett sådant här skatteslöseri? Det är inte rimligt! Jag kan också fråga SD – jag började med de borgerliga vännerna: Varför vill ni ha ett sådant här skatteslöseri? Det är inte rimligt! Det måste ändras.

Socialdemokraterna gjorde ett oerhört dåligt jobb förra mandatperioden. De lyckades inte göra det de skulle. Jag pratade med dem, och vi hade kunnat ta steg framåt, men det gjorde de inte. Men nu är det ni som sitter vid makten. Det går inte att skylla på det som har varit. Det är framåt vi ska tänka. Det måste vi göra. Och det går att förändra.

Vi måste vara ärliga med att resursmodellen är avgörande, till exempel för små skolor på landsbygden. De är dyra. Det enda sättet att fixa det här, att ha små skolor kvar på många ställen, det lyckas man inte med. Man lägger ned dem i stället. Man gör det i Linköping där Moderaterna och Socialdemokraterna styr tillsammans. Man lägger ned dem i Norrköping där det är L, KD och M som styr tillsammans. Man gör det för att man inte ser möjligheten att ha jättehöga kostnader för vissa elever när man samtidigt måste betala extra för en massa extra elever som inte går i de specifika skolorna.

Varför måste Linköping och Norrköping för att ha kvar valfriheten och möjligheten för barn på landsbygden att gå i en lokal skola betala till centrala stora skolor mitt i stan som styrs av koncerner i Stockholm? Varför är det rimligt?

Det här är sådant som slår ut landsbygdsskolor över hela Sverige. Det funkar inte att ha dem, för det är för dyrt. Det handlar också om behöriga lärare: ju fler behöriga lärare, desto dyrare är det. Därför måste du betala som om alla fristående skolor hade behöriga lärare. Men det har de inte, för det är billigare, men du måste betala för dem som om de hade det. Det är inte rimligt! Det är samma sak med skolbibliotek som är bemannade. Om alla de kommunala skolorna har det – vilket inte är fallet, det ska vi vara tydliga med – ska du betala för det hos skolor som inte har det. Varför är det rimligt? Det är inte rimligt. Och hur är det med elevhälsa? Ju bättre elevhälsa du vill skapa för dina elever, desto mer ska du betala till någon annan som inte levererar det.

Det finns ingen annan marknad som fungerar så. Det är inte rimligt. Om Skanska får i uppdrag att bygga en motorväg och får 1 miljard per kilometer betalar vi väl inte NCC 1 miljard för att bygga en landsväg bredvid? Nej, vi betalar dem kanske 800 miljoner, för den är billigare att bygga.

Varför ska vi just på skolmarknaden betala den där miljarden i stället? Det är inte rimligt!

Vi måste komma tillbaka till att man inte ska ha betalt för saker som man inte gör. Det gäller såväl skolan som alla andra områden. I dagsläget är det så att den som har ambitioner inte kan konkurrera med den som inte har det eftersom det blir för dyrt.

Med dagens resursmodell säkrar vi att vi har en resursfördelning som belönar låga ambitioner framför höga. Det kan inte vara en borgerlig skolpolitik! Vi har en vänster som är emot valfrihet ideologiskt. Vi är för valfrihet ideologiskt, och vi vill ha det. Men valfriheten måste göra att vi får en bra skolgång, inte en dålig.

Så snälla, låt oss få saker att hända! Låt oss inte vänta en massa år. Om vi ska vänta på att en utredning som ännu inte är tillsatt först ska börja utreda tar det två år – jag tror att den senaste tog det – och sedan ska vi börja diskutera och därefter ska det läggas fram en proposition, och då blir det som förra gången: Den läggs precis före valet, och det blir en valfråga i stället för att lösa skolans problem.

Vi kan bättre, men då måste också regeringen börja kalla in oss andra partier och se till att saker händer. Och det, mina vänner, hoppas jag sker jättesnart.

Anf. 161 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! Den svenska skolan står inför stora utmaningar. Vi behöver återupprätta en utbildningstradition som bygger på tillit och förtroende mellan elever, lärare och föräldrar. Vi behöver en skola med ordning och reda där elever får uppleva trygghet och arbetsro, en skola som har höga förväntningar på både elever och personal, en skola som möter varje elevs utmaningar med tro på elevens potential att lyckas och en skola där varje barn får möjlighet att förverkliga sina egna drömmar.

Det finns många olika saker som behöver göras för att styra mot den här målbilden och vända utvecklingen i svenskt skolväsen. Många åtgärder behöver till, men att försvåra för friskolor att hjälpa elever är inte en av de sakerna. Tvärtom är en viktig del i att återupprätta det svenska skolväsendet att friskolorna får bästa möjliga förutsättningar att vara med och bidra för att hjälpa elever att klara skolan.

Fru talman! Friskolor skapar en mångfald och en större möjlighet för föräldrar och elever att använda sin rätt att välja en skola som passar, men också, kanske ännu viktigare, att välja bort en som inte fungerar.

Alla elever har rätt att gå på en skola där man mår bra, trivs, får arbetsro och blir behandlad med respekt. Men tyvärr är det inte så i dag. Det är ett stort problem som naturligtvis behöver angripas från flera håll, men det minsta man som elev här och nu kan förvänta sig är i alla fall att man då kan få byta till en annan skola.

Ett skolsystem som medger valfrihet och mångfald kan även vara kvalitetsdrivande och medverka till att utveckla hela skolväsendet. Ett aktivt skolval kan, om det är rätt använt och rätt konstruerat, vara en faktor som faktiskt också minskar segregation, eftersom det är betydligt lättare för ekonomiskt svagare familjer att välja en bra skola än att köpa en bostad i det område där skolan ligger.

Fru talman! Att få frihet att välja skola har ett värde i sig. Friskolor ska inte betraktas som komplement till den kommunala skolan, utan som skolor som verkar på precis lika villkor. Ska friskolor ha möjlighet att verka på lika villkor som de kommunala skolorna behöver de också få en rättvis ersättning. Det är här denna debatt med anledning av Riksrevisionens rapport kommer in i bilden.

Att hitta en modell för hur friskolor ska finansieras på ett rättvist sätt är inte helt enkelt, inte bara för att kommunens kostnader går att mäta på många olika sätt utan också för att friskolorna är så olika. De har olika profiler som kostar olika mycket, de har olika kostsamma elevunderlag och de har olika stora huvudmän som har olika förutsättningar när det kommer till stordriftsfördelar och investeringskapital och så vidare. Därför har vi anledning att närma oss den här frågan om ersättning till fristående skolor med viss ödmjukhet.

För visst innebär hemkommunansvaret en extra kostnad för kommunen, visserligen inte nödvändigtvis för den enskilda skolan, men väl för kommunen som huvudman, och visst kan kommunala grundskolor ibland behöva bedriva sin verksamhet med mindre antal elever i klasserna än vad som vore mest ekonomiskt fördelaktigt. Men samtidigt är inte heller bilden riktigt så enkel. Samtidigt har inte heller alla friskolor det antal elever som de vill ha och behöver för en rimlig ekonomi. Och samtidigt blir ofta friskolor inte heller kompenserade för lokalkostnader på ett rättvist sätt, beroende på hur olika kommuner räknar. Vi vet också att tilläggsbeloppet för elever i behov av särskilt stöd mycket sällan betalas ut till friskolorna.

Därför behöver man titta närmare på den här frågan. Det finns inga givna enkla svar för hur man på rättvisast möjliga sätt ska ersätta friskolorna. Det är därför som Kristdemokraterna alltid har vänt sig emot vänsteridéer om att generellt sätta ned ersättningen för just de fristående skolorna. Men klart står dock att den nuvarande skolpengsmodellen har en del skeva effekter. Det är från Kristdemokraternas perspektiv rimligt att skolorna får ersättning per elev, men det blir såklart svårplanerat för huvudmännen när nivån på alla elevers skolpeng kan variera beroende på om en elev byter från den ena skolan till den andra.

Som vi har varit inne på tidigare i debatten är en stor del av skolans kostnader fasta och kan inte minska för att skolan tappar några elever. Om en elev byter från den kommunala skolan till en fristående skola i närheten ökar kommunens genomsnittliga kostnad per elev på dess egna kommunala skolor. Därmed ökar skolpengen och den totala kostnaden för eleverna i kommunen, trots att det egentligen är samma elevantal. Det är rimligheten hos sådana saker man kan fundera över.

Fru talman! Om man är anhängare av valfrihet och friskolor behöver man vara beredd på att fundera på dessa frågor, förfina systemet och rätta till skevheter. Därför har Kristdemokraterna länge varit förespråkare av ökad statlig styrning av skolpengsmodellen. Vi välkomnar därför Riksrevisionens slutsatser, regeringens svar och regeringens aviserade utredningar och förslag i Tidöavtalet. Vi ser fram emot vad som kan läggas på bordet så snabbt som möjligt.

Skolan finns till för eleverna, inte tvärtom. Sverige ska även fortsättningsvis ha ett skolsystem där föräldrar och elever har rätt att välja vilken skola man ska gå i, ett system där bra skolor uppmuntras och dåliga skolor granskas, åtgärdas och stängs ned, ett system där inget barn hålls tillbaka

eller lämnas efter och ett system där varje barn får så goda förutsättningar som möjligt att förverkliga sina drömmar.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 162 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Riksrevisionen har granskat skolpengen i dess nuvarande utformning och konstaterar på ett övergripande plan att den motverkar en likvärdig skola och att den behöver förändras.

Systemet gör det svårt att planera och fördela resurserna på ett effektivt sätt. Det konstateras att det ansvar för alla elevers utbildning som enbart kommunen har kostar pengar. Därför blir inte lika villkor ett rättvist och effektivt sätt att fördela pengar. Det kan leda till absurditeter som vi har hört om i dag, där elevers byte av skola leder till ökade kostnader för kommunens elever vilket gör att kommunen behöver ge pengar till någon annan som inte har ökade kostnader, och det kan leda till att ökade kostnader som bara drabbar en kommun, såsom en fastighetsrenovering, gör att pengar ges till någon som inte har renoverat en fastighet.

Jag vill passa på att vara lite ödmjuk här i kammaren. Jag är sist på talarlistan, så det är ingen idé att jag uppmanar andra att också vara det. Jag har dock noterat att olika ledamöter har lite olika förhållningssätt till ödmjukhet.

Riksrevisionen anser att regeringar sedan 1998 har varit saktfärdiga i att hantera de iakttagelser som gjorts om kommunernas merkostnader, så det vore klädsamt om vi alla tog granskningen på allvar. Nu har vi en ny regering vid rodret, och den lägger stor vikt vid vad tidigare regeringar har gjort under åtta år eller noterar rättare sagt att ingenting har hänt. Det kan dock bero på att man har fokuserat på något annat än skoldebatten.

Jag ska vara lite tillbakablickande och ber om ursäkt för detta i förväg. Det ska inte bli någon vana, utan vi kan snart lämna det stadiet.

Efter valet 2014 fanns det en unison röst från skolvärlden: Rör du så dör du. Gör ingenting mer med skolan! Vi är slutkörda. Det har varit reformer av läroplaner och betygssystem. Vi vill bara ha arbetsro.

Det var en tillbakablick på var vi befann oss då.

Miljöpartiet gav under sin tid fler anställda i skolan. Vi såg till att lärarlönerna blev högre. Skolor fick resurser för renoveringar, vilket var efterställt. Vi reglerade grupperna i förskolan. Vi införde en läsa-skriva-räkna-garanti. Vi tog tag i grundjobbet. Eftersom det är en skoldebatt, fru talman, kanske jag ska säga att vi gjorde läxan. Vi tillkallade en skolkommision därför att vi måste ha en bred grund att stå på där forskning och profession kommer med underlagen. Vi ville utreda ett starkare och jämlikare skol-system. Vi tydliggjorde på ett tidigt stadium att vinstjakten måste bort ur skolekvationen.

Nu är det dags att göra verkstad av denna kunskap. Mitt budskap till regeringen, som på alla sätt har varit tydlig med att den tidigare regeringen var värdelös på att samarbeta med andra, är därför: Vi väntar. Visa nu hur vi borde ha agerat! Ta det ledarskap som ni kommer att ha i fyra år och förvalta det! Jag tycker att svensk skola har gjort sig förtjänt av politisk långsiktighet och ansvarstagande.

Från och med tänkte jag huvudsakligen blicka framåt, för vi vill att det ska hända saker nu. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har en gemensam reservation i betänkandet. Vi vill se ett snabbt arbete från regeringen i denna fråga. Vi uppmanar regeringen att använda de underlag som finns.

Jag är djupt oroad över varje år som går med försämrade förutsättningar för barns och ungas utbildning. Det är de som är huvudpersonerna här liksom lärare och alla andra som jobbar i skolan och som vi ska ge förutsättningar att göra ett bra jobb. Varje år börjar en ny årskull i förskolan, och varje år är det några som börjar mellanstadiet eller tar det läskiga steget upp till högstadiet. Man börjar gymnasiet, tar studenten och tar sig vidare ut i arbetslivet och till vidare studier. Det sker varje år.

Om nu vi har varit så långsamma tidigare får vi se hur det ska gå till nu när det blir fort och rätt.

Just i dag är föremålet för debatten Riksrevisionens granskning av skolpengen. Jag vill dock lyfta blicken lite från skolpengen till hela systemet. Vi har i vårt land låtit skolan bli en marknad där lärare blir till servicepersonal, föräldrar blir till kunder och barn blir till pengapåsar som flyttas runt. Så länge vi har elever som lämnar skolan utan tillräckliga kunskaper för att fortsätta på gymnasiet är det direkt stötande att våra gemensamma pengar som vi lägger på skolan inte används effektivt. Det är vad Riksrevisionen säger i sin rapport.

När det inte är barns och ungas rätt till utbildning som är syftet med en verksamhet utan vinstutdelning är det klart att det blir ett orättvist system där våra gemensamma pengar plötsligt går till att köpa en våffelstuga eller en skärgårdstomt. Det är inte utbildning. Det är inte att ha elever, lärare eller andra skolprofessioner i centrum.

Men detta handlar inte om vad vinstutdelning gör med vissa skolor utan om vad det gör med hela systemet. Nästan oavsett vilket problem som lyfts fram återkommer man till att marknadslogiken är ett problem – fler glädjebetyg, färre utbildade pedagoger och mer och större behov av kontroll. Detta tycker jag är en varningssignal. Det blir mer byråkrati och kontroll, och lärares mandat kringskärs.

Vi behöver ta oss an fundamentet för hur vi ser på utbildningens villkor, vi behöver ta oss an hela marknadsskolan och vi behöver se till att utbildning handlar om jakt på kunskap. Det är dags. Det börjar nya elever i skolan varje år, och de har inte tid att vänta.

Skolan förtjänar att vi kan samarbeta politiskt och att vi inte ständigt är inne och petar i detaljer och symbolfrågor som har liten eller ingen effekt på kunskapsresultaten. Vi ska ge lärare och rektorer bästa förutsättningar att göra sitt jobb för varje elev. Vi ska bygga en jämlik skola. Det ser jag fram emot att vi ska göra under denna mandatperiod.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 1, som innebär att regeringen snabbt och utifrån befintlig kunskap ska åtgärda det som Riksrevisionen har synpunkter på i sin rapport.

(Applåder)

Anf. 163 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag begärde replik för att ledamoten sa att det är viktigt att man skyndar på. Det är bråttom att få till stånd en regeländring. Jag upp-

fattade det så. Och i reservationen står det att man snarast ska lägga fram förslag för en mer likvärdig skolpeng.

Då finns det ett problem. Om man inte har ett bra underlag, ska man då ändå som regering och regeringsunderlag lägga fram ett förslag? Det är i alla fall inte min bild. Det är viktigt att man har ett bra underlag för det beslut som man vill fatta. Det handlar inte om att det viktiga är att det går snabbt. Det viktiga är att det blir rätt och bra.

Jag undrar därför om Camilla Hansén delar åsikten att en lag som ska stiftas ska vara rätt och bra och ha ett bra underlag och att det inte i första hand handlar om att det ska gå snabbt?

Anf. 164 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Patrick Reslow för frågan. Olika regeringar kan ju bedöma underlag på olika sätt. Och vi ser att det rycks lite i direktiv och kommer olika budskap om hur utredningar ska gå vidare.

Jag tycker att det är viktigt att vi kommer vidare i denna fråga snabbt. Det har riktats kritik upprepade gånger mot tidigare regeringar om att det går för långsamt. Då vill jag gärna se att det kan bli lite tempo när det gäller de förändringar som behövs.

Detta är inte nya frågor. Om hela denna församling ska ta ett självkritiskt ansvar så riktar faktiskt Riksrevisionen kritik mot alla regeringar sedan 1998.

Gör er bedömning av underlaget! Vi reseranter menar att det finns underlag att gå vidare med.

Anf. 165 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Problemet nu är att det är ett nytt styre, och detta styre har inte alls samma ambition som det gamla hade när det gäller att genomföra en lagstiftning som innebär att man diskriminerar en viss driftsform. Vår tanke är att man ska införa en nationell skolpengsnorm. Då finns det inget underlag kring detta. Och vi har ändå ett beredningstväng som gäller i Sverige. Om en regering vill ha en lagstiftning som innebär att man ska ha en nationell skolpengsnorm måste man utreda frågan.

Det som jag har hört här i kammaren från Camilla Hansén och andra är att det finns kritik mot att man vill tillsätta en utredning. Men det finns faktiskt ett lagkrav på att det måste tillsättas en utredning för att man ska ha ett underlag för att genomdriva den politik som man vill.

Då är frågan till Camilla Hansén: Tycker hon att det är bra att man följer ett sådant regelverk och tillsätter en utredning så att man får ett bra beslutsunderlag? Eller är det viktigast att det hela tiden går snabbt och att vi ska ha ett snabbt beslut med ett dåligt och bristande underlag som inte ligger i linje med regeringens vilja?

Anf. 166 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Patrick Reslow säger att det är ett problem att det är ett nytt styre, och det kan jag i och för sig hålla med om.

Det är ni som styr nu. Är ni inte nöjda med de underlag som finns för att ni vill göra någonting helt annat, ta då fram era underlag! Det är ni som är ansvariga för beredningsprocessen.

Det finns ingenting här som säger att man inte ska följa de beredningsvillkor som finns. Men vi menar att det finns underlag för det som nu behöver göras. Vi vill se att det händer.

Som tidigare nämnts ligger det lite i farans riktning att vi står inför valet 2026 och är i samma läge som inför valet 2022, medan vi under lång tid från många partier har påpekat att detta är ett problem.

Jag märker också att det görs lite sammanblandningar här kring regleringen av skolpengen och hur den ska fungera, hur det ska fungera med skolans valfrihet och när det gäller vinstutdelning. Det är väl ett bra tillfälle att vara tydlig med att detta handlar om att det ska vara rättvist och långsiktigt hållbart. Det handlar inte om att vi inte ska ha valfrihet. Däremot handlar det om att vi inte kan ha en marknadsskola som sätter en helt annan logik för utbildning än den som vi vill se, där det är kunskapen som är i centrum – där det är elevernas kunskap och lärarnas förutsättningar som ska vara grunden för en långsiktig och hållbar politik.

Vi har inte riktigt levererat här. Det svajar lite grann mellan olika regeringar. Det behövs faktiskt nya tag nu där vi tar ett gemensamt ansvar som bygger på mer än tre mandats skillnad i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 mars.)

§ 8 Djurskydd

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23: MJU9
Djurskydd
föredrogs.

Anf. 167 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! I dag debatterar vi miljö- och jordbruksutskottets betänkande om djurskydd. Det är en fråga som påverkar många och som är mycket viktig.

Fru talman! Vi i Sverige har högt ställda krav på våra djurhållare, och djuren mår i stort bra. Vi har en god djurvälstånd i Sverige som vi kan vara stolta över.

Svenska lantbrukare använder minst antibiotika av alla lantbrukare i hela EU, till skillnad från andra länder där antibiotika används bekvämt och rutinmässigt. I och med det är vi också ett av de länder i världen som har lägst användning av antibiotika i animalieproduktionen, och det är såklart någonting som vi ska vara stolta över.

Just för att det ser ut som det gör här i Sverige behöver vi lära ut och visa vägen för andra och hoppas att de tar till sig vårt arbetssätt. Här, fru talman, måste vi ligga på och visa vägen, för den stora användningen av antibiotika har lett till en situation där antibiotikan håller på att tappa sin effekt genom att bakterierna blir mer resistenta. Det handlar om att det faktiskt går att visa att vi kan hålla på med lantbruk och djurhållning på ett hållbart och ansvarsfullt sätt gentemot djuren och människorna. Vi måste visa att våra lantbruksdjur inte bara bidrar till detta utan också är en viktig del i vår naturvård och livsmedelsförsörjning.

Prot. 2022/23:79
22 mars

*Riksrevisionens
rapport Skolpengen –
effektivitet och
konsekvenser*

Djurskydd

En viktig fråga att ställa är: Vad gör vi när djuren blir sjuka och antibiotika inte längre fungerar?

Sverige arbetar nu med dessa frågor, både nationellt och internationellt, för att motarbeta utvecklingen av antibiotikaresistens. Det känns tryggt och otroligt viktigt att vi ligger i framkant med detta.

Fru talman! Att de flesta lantbrukare i Sverige prioriterar god djurväl-färd vet vi. Men vi kan därmed inte luta oss tillbaka och känna oss nöjda. För självklart vet vi också att det finns brister. Och här, fru talman, är det viktigt att vi ser till att det finns en god kontrollfunktion och att brister upptäcks.

Fru talman! Vi i riksdagen stiftar lagar och ser till att det finns en djurskyddslag som ser till att djur slipper onödigt lidande och att människor tar sitt ansvar och skyddar djuren från risker att fara illa.

Dessa ord leder mig vidare till de viktiga funktionerna i samhället som bidrar till just detta. Jag talar om de personer som faktiskt är en kontrollfunktion, som ser till att den lag vi stiftar följs, som faktiskt är ute i verkligheten och möter djur och människor och som faktiskt drar i nödbromsen när de ser att saker och ting inte står rätt till. Jag talar, fru talman, om våra viktiga veterinärer, djurskötare och djursjukvårdare. Men jag skulle också vilja stanna upp vid tulltjänstepersoner.

Fru talman! Alla djur som hålls av människor omfattas av djurskyddslagstiftningen. Att djuren ska ha det bra förutsätter tydlig och ansvarsfull lagstiftning och regelverk där skydd och förebyggande insatser regleras. Att Sverige lider av veterinärbrist har varit känt sedan länge. Och det ser vår regering, och det såg vår förra regering också.

Skillnaden är att den förra regeringen hade åtta år på sig att tillgodose det här behovet. Jag kan tycka att man lite grann såg mellan fingrarna med detta.

Precis som kossan på Sörgården ute i Kristinehamn ska få snabb hjälp om den blir sjuk ska den dräktiga hunden Lakkry i Haparanda få rätt vård i tid. Lakkrys ägare ska inte behöva stå med sin hund i famnen och ringa på dörren till djursjukhuset mitt i natten – och inte få något svar därför att det inte finns personal. Lakkrys ägare ska inte behöva se sin hund och dess valpar i magen avlivas för att vägen till en veterinär blev för lång. Rege- ringen ser denna problematik och jobbar aktivt på den fronten. Vi måste råda bot på den veterinärbrist som råder här i Sverige.

Fru talman! Jag har i tidigare anföranden pratat om hundsmuggling, och det är ett ämne jag väljer att lyfta även här och nu. Det är fortfarande ett problem i Sverige. Vi får fortfarande rapporter om att hundsmugglare tas fast vid den svenska gränsen, och man kan ställa sig frågan varför. Hur kan detta fortsätta trots att vi vet hur dåligt dessa hundvalpar har det i de länder där hundfabrikerna finns? Jo, det kan jag berätta: Det kan fortsätta därför att det fortfarande finns en marknad i Sverige.

Gång på gång har vi fått rapporter om detta, inte minst under pandemin då alla ville skaffa hund. När uppfödarna inte hann med uppstod den här marknaden. Det har inneburit att en organiserad brottslighet kring hund- uppfödning har vuxit fram i Sverige och runt om i Europa. Hundvalpar föds upp i fabriker där tikarna tvingas para sig för konstant valpning. Man tar valparna från tiken så att de går miste om anknytningen, och man har inte koll på att valparna mår bra. Sjukdomar och parasiter förekommer.

Rabies, som vi har varit förskonade från i Sverige, förekommer. Valparna säljs sedan avsevärt billigare, med falska papper och falska identiteter.

Denna rätts- och omsorgssäkerhet är oerhört allvarlig. Det är självklart att vi måste hantera det här nu. Polisen gör sitt, och tulltjänstemän gör sitt. Men jag vill vädja till svenska folket: Var uppmärksam på de hundvalpar ni köper! Så länge det finns en marknad i Sverige för de här hundvalparna kommer nämligen hundfabrikerna att finnas utomlands. Man ska vara uppmärksam på om det är ett lägre pris på hunden. Är det en etablerad kennel? Kan säljarna visa upp äkta papper på vaccination? Har personerna som säljer hunden varit skrivna länge på den adress där man hämtar hunden? Alla dessa saker kan vara varningsklockor som borde göra att man drar öronen åt sig när man ska köpa en hund.

Fru talman! Det är viktigt att Sverige stärker de lagar som är till för att skydda djur och att vi värderar djuren högt. Djur kan inte yttra sig mer än genom att exempelvis gnälla, eller möjligtvis skrika, när någon är elak mot dem. Valpar som är i dåligt skick kan inte ens göra det.

Slutligen: Vi behöver se till att våra lagar skyddar de djur som finns i Sverige. Vi behöver också ha lagar som skyddar djur utanför Sverige. Vi behöver på olika sätt se till att lagarna efterlevs genom att det finns god tillgång till exempelvis veterinärer, djurvårdare och djursjukvårdare, liksom tulltjänstemän. Vi behöver därtill se till att det finns resurser som kan ta fast brottslingar som inte sköter sig och inte följer lagen.

Vi gör mycket bra i Sverige, och vi ska känna oss stolta över den djurvården vi har. Den sticker nämligen ut. Men som alltid finns det brister och hål i skyddsnetet. Just de hålen ska vi jobba tillsammans för att täta, och det tror jag att alla partier här i kammaren är överens om. Jag vet att vår regering prioriterar och jobbar aktivt med detta.

Sverige har det väldigt bra i och med att de flesta tar hand om sina djur på ett bra sätt, vare sig det gäller smådjur eller lantbruksdjur. Vi har superduktiga veterinärer och annan djurhälsovård som kämpar dygnet runt för att tillgodose djurens behov. Till dem vill jag säga: En eloge till er alla! Det arbete ni gör uppskattas. Vi ser också att det behövs mer, och vi gör allt för att klara av den utmaningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 168 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Marléne Lund Kopparklint för ett intressant anförande.

I morse kunde vi höra på nyheterna att närmare 22 000 djur ska avlivas efter ett fågelinfluensautbrott i Kävlinge. Utbrottet upptäcktes efter provtagning på en avelsanläggning med föräldradjur till slaktkycklingar. Viruset i det aktuella fallet är en variant som har cirkulerat i Europa och Sverige sedan 2020, och smittan misstänks ha kommit in i anläggningen via spridning från vilda djur. Vilda och tama djur utsätts ju för samma virus som människor.

Detta virus har börjat spridas även till däggdjur – inte minst till minkar. I oktober 2020 drabbades en minkfarm i Spanien av ett stort virusutbrott. Forskarna trodde först att det rörde sig om covid-19, men det visade sig vara fågelinfluensa som muterat så att det kan spridas snabbare mellan däggdjur.

Att viruset smittat just minkar är det som oroar forskarna mest. Det är ingen slump att Danmark avlivade alla minkar i panik under coronapandemin; minkfarmer där minkar föds upp och slaktas för att sedan bli päls som till största delen säljs till Kina har länge beskrivits som potentiella virusfabriker. Min fråga till Marlène Lund Kopparklint är därför: När tänker ni i regeringen avveckla pälsdjursfarmerna i Sverige?

Anf. 169 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Det var lite rörigt i ledamoten Kajsa Fredholms inlägg. Jag tror och tolkar det som att ledamoten ville ställa en fråga om fågelinfluensan. Det är ju ett utbrett problem och har varit det tidvis, och det är en fråga man är medveten om från myndigheternas sida. Man gör där ett gediget arbete genom forskning och förebyggande insatser.

När det gäller fågelinfluensan ser vi hur den sprids. Vi är väl medvetna om hur det går till. Det görs också riktade insatser för att förebygga där man går ut med information till djurägare om hur detta ska hanteras. Med jämna mellanrum, när detta uppkommer, går det ut varningar. Jag tycker att man har ett gott arbete med förebyggande insatser kring detta. Man ser också till att människor får den information de behöver. Jag vet att regeringen tar detta på största allvar och tittar på hur arbetet ska utvecklas vidare.

Jag känner mig alltså trygg i hur det fungerar i dag, och jag vet också att man tittar vidare på det. Jag hoppas att det är ett tillräckligt bra svar för ledamoten.

Anf. 170 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Marlène Lund Kopparklint för svaret, men jag är inte riktigt nöjd med det.

Minkfarmer är en grogrund för nästa pandemi. Som jag sa förut utsätts vilda och tama djur för samma virus som människor. Den här frågan har diskuterats förut, och vi har sett det i medierna. Minkfarmer borde stängas ned lika mycket av folkhälsoskäl som av djurrättsskäl. Vi i Vänsterpartiet vill att Sverige ska införa ett stopp för pälsdjursfarming senast år 2025, och vi vill att regeringen presenterar en plan för utfasningens genomförande.

Hela åtta av tio svenskar anser att det inte bör vara tillåtet att föda upp djur i bur för pälsens skull, men nu har vi också en brinnande folkhälsofråga. Det är ju inte så att covidpandemin är den enda pandemi vi kommer att råka ut för, utan vi vet att vi kommer att drabbas av fler pandemier. Där är fågelinfluensan ett allvarligt virus. Det känns lite passivt att man inte kan agera proaktivt i frågan.

Anf. 171 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande stiftar vi i riksdagen lagar, och vi ska se till att det finns en djurskyddslag som ser till att djur slipper onödigt lidande. Vi har också kontrollfunktioner som följer upp hur man hanterar lantbruksdjur och olika ställen där man har dessa djur.

Jag känner mig trygg med det arbete som regeringen har när det gäller fågelinfluensan, som ledamoten var inne på. Jag känner mig också trygg med de kontrollfunktioner som myndigheterna har när det gäller att se till att djurskyddslagstiftningen följs.

Anf. 172 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, Marlène, för din föredragning här! Det var glädjande att höra att hundsmugglingen är en prioriterad fråga för regeringen, för det är det även för oss socialdemokrater. Jag har själv skickat in en skriftlig fråga på det temat för ett par veckor sedan. Jätteglädjande att höra att så är fallet!

Nu när jag har en regeringsföreträdare på plats skulle jag vilja passa på att ställa några frågor om den nyligen tillsatta utredningen om att stärka konkurrenskraften för svenska lantbrukare och då särskilt frågan som gäller förprovning av djurstallar. Den frågan var uppe här i riksdagen för ett antal år sedan och var då föremål för omröstning gällande att den skulle avskaffas.

Fru talman! Jag tror inte att det här är rätt väg att gå eftersom förprovningen är en garant för att de djurstallar som byggs lever upp till de krav som ställs, även vad gäller ombyggnationer. Det säkrar djurvälferden samtidigt som djurhållaren kan känna sig trygg med att ha godkänts av kontrollmyndigheten, i det här fallet länsstyrelsen.

Utan den här förprovningen tror vi att det finns stor risk att djurägarna drabbas negativt. Det kommer att bidra till ökade kostnader om man bygger felaktiga stallar som måste ändras i efterhand. Det kan också innebära risk för försämrad arbetsmiljö på grund av bristande ventilation och annat. Även brandskyddssynpunkten är viktig i det avseendet.

Därför skulle jag vilja höra på vilket sätt ledamoten anser att ett borttagande av förprovningen skulle hjälpa lantbrukare att stärka konkurrenskraften. Jag såg i utredningsdirektivet att man ska analysera konsekvenserna av ett upphävande, så det skulle vara jättebra om jag kunde få svar på den frågan.

Anf. 173 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Sofia Skönnbrink! Det känns tryggt att ledamoten delar uppfattningen att hundsmuggling är en prioriterad fråga.

När det gäller det som ledamoten pratar om beslutade regeringen den 9 februari att tillsätta en utredning med syfte att stärka konkurrenskraften för livsmedelsproducenter och upprätthålla ett starkt djurskydd.

Vi har en hög standard i Sverige som gör att vi behöver titta på den här frågan. Vi kan se att det finns en vinn-vinnsituation i att stärka konkurrenskraften men samtidigt kunna bibehålla det goda djurskydd som vi har.

Som jag sa i tidigare inlägg känner jag mig trygg med att regeringen prioriterar djurvälferden i Sverige och vill bibehålla den. Vi har också en stark kontrollfunktion, där vi kommer att se till att man gör prover och titta på hur det fungerar framåt. Oavsett vad det landar i finns de här kontrollfunktionerna, och vi ska bibehålla djurvälferden och den väldigt höga standard som vi har i dag.

Anf. 174 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, Marlène Lund Kopparklint, för svaret! Jag tycker dock inte att ledamoten riktigt svarar på min fråga vad gäller just förprovning.

I utredningsdirektivet finns ett avsnitt om att utreda konsekvensen av ett eventuellt upphävande av förprovningen. Anledningen till att jag väljer

att ta upp just den här frågan är att djurskyddet i Sverige bygger mycket på förebyggande arbete. Det är det som gör att vi har en sådan himla bra djurvälstånd i Sverige.

Det är sällan de här förprovningarna godkänns utan villkor eller kompletteringar vad gäller till exempel byggnadsmått, ventilation eller brandskydd, som jag sa tidigare. Som ledamoten säger har vi en hög standard i Sverige, och vi ska självklart göra allt vi kan för att behålla den.

Det är inte så att vi tror att lantbrukare med avsikt gör fel i en byggnadsprocess när det gäller att ta fram djurstallar. Däremot är det ganska tufft att kräva att våra lantbrukare ska ha expertkompetens på alla områden, och det här med tolkning och tillämpning av lagar är väldigt komplext.

I stället för att diskutera eller utreda ett borttagande av förprovningen tänker vi att det vore lämpligare att undersöka på vilket sätt den kan utvecklas och effektiviseras så att man kan driva igenom fler förprovningar. Då blir inte väntetiden så lång, vilket har framförts som ett problem i dag.

Min fråga till ledamoten Marlène Lund Kopparklint är om inte hon också anser att det vore lämpligare att tillskjuta mer medel till länsstyrelserna så att förprovningar kan effektiviseras och förenklas.

Anf. 175 MARLÈNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Ledamoten är själv inne på det. Det här är en utredning som vi kommer att titta på, och vi kommer att undersöka möjliga åtgärder inklusive regelförenklingar för att bibehålla högt ställda djurhållningskrav och stärka konkurrenskraften för till exempel den svenska livsmedelsproduktionen.

Vi kommer att analysera hur de svenska djurskyddsbestämmelserna påverkar svenska livsmedelsproducenters konkurrenskraft i förhållande till livsmedelsproducenter i andra medlemsstater inom EU.

Vi kommer att undersöka möjliga åtgärder för att stärka djurskyddet, inte bara här i Sverige, men också bibehålla det vi har i dag. Då kommer vi att titta på alla de områden som ledamoten är inne på, så jag får be om att man väntar tills det resultatet är framme.

Vi känner oss trygga med att vi redan i dag jobbar med de här frågorna. Vi tittar som sagt på djurvälståndet och hur man jobbar med konkurrenskraften och tillsynen som jag pratade om för att se till att djurskyddslagen följs.

Anf. 176 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Stort tack till ledamoten Marlène Lund Kopparklint för anförandet! Det belyser flera viktiga frågor.

Också i förra mandatperiodens sista debatt om djurskyddsfrågor var hundfrågan uppe. Riksdagen behandlade detta med ett tydligt tillkännagivande till regeringen som följd, och vi var flera partier som verkligen jobbade för att det här ska lyftas på olika sätt.

Vi är båda hundägare och berörs djupt av frågorna om att välfärd för djuren ska finnas i alla bemärkelser. Jag tycker att det är positivt att Marlène Lund Kopparklint lyfter fram både polisens och Tullverkets betydelse men också belyser att svenska folket har ett viktigt ansvar att inte köpa smugglade hundar.

Jag har tagit del av Svenska Kennelklubbens artikel som kom nyligen som handlar om förväntningar från svenska hundföreträdare att också den här regeringen tar stort ansvar för att följa upp tillkännagivandet.

Min fråga till Marlène Lund Kopparklint, med tanke på att ledamoten företräder det största regeringspartiet i trepartikonstellationen och att det snart har gått ett halvår, är vilka åtgärder regeringen planerar för att ta tag i och leverera på det tillkännagivande som riksdagen och partier som nu företräder regeringen var med och drev igenom.

Anf. 177 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Det här är en prioriterad fråga, och vi tittar på den. Det finns som sagt ett tillkännagivande, som ledamoten var inne på. Det som behöver tittas på, och som vi också kommer att titta på, är att stärka upp rättssystemet när det gäller de här frågorna.

Som jag var inne på i mitt inlägg handlar det även om att det finns en god tillgång på veterinärer. När tulltjänstemän tar fast hundsmugglarna måste veterinärer tillkallas på plats för att se hur skicket är på hundvalparna. Om det inte kommer någon veterinär måste, i allra värsta fall, tulltjänstemännen släppa hundsmugglarna, som sedan tar en annan väg in i Sverige.

Därför är det en lång kedja av insatser som regeringen kommer att se över. En mandatperiod är fyra år, men det här är en prioriterad fråga i och med att djuren som hamnar i detta lider. Jag kommer personligen att bevaka frågan; det kan jag lova ledamoten.

Som svar på frågan handlar det om de delar som ledamoten själv är inne på: polis och tulltjänstemän men också rättssystemet. När frågorna hamnar i rätten och ska bedömas är det viktigt att det finns en hel rättskedja som håller och att det framför allt finns resurser.

De här personerna tar sig in i Sverige, vilket vi ser på antalet hundar som tullen har fått fatt i. Det har varken minskat eller ökat markant, utan det ligger kvar på den nivå som det har legat på. Det visar att vi verkligen måste jobba mot det här.

Anf. 178 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! I det här läget är frågan oerhört akut. Det är ett väldigt allvarligt läge. Jag kan förstå att det delvis handlar om tillgång till veterinärer, men i det här fallet finns det ett tydligt tillkännagivande där det handlar om att befogenheterna för veterinärerna behöver ändras så att de lättare ska kunna anmäla just förekomsten av misstänkt smuggling.

I det perspektivet är inte svaret om en mandatperiod tillräckligt, utan det är här och nu regeringen behöver återkomma med ett svar på hur tillkännagivandet ska få praktisk effekt. Hur ska regeringen få stopp på denna gigantiska kriminella verksamhet som försätter väldigt många hundar i svåra situationer?

Frågan går ytterligare ett varv. Vad är regeringens inte bara prioriteringar utan faktiska åtgärdsplan för att ta tag i detta i år? Det är här och nu problematiken finns i svensk kontext.

När kommer vi att kunna se resultat? Och vilka målsättningar finns konkret från regeringens sida för att verkligen ta tag i problematiken?

Anf. 179 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Om jag bara kunde knäppa med fingrarna och få slut på det här skulle jag göra det. Men ledamoten vet också att man under en mandatperiod kan vidta flera åtgärder. Och det går inte att förändra situationen över en natt, även om man skulle önska det.

Jag känner mig trygg med att regeringen prioriterar frågan med hundsmugglingen. Det är flera insatser som behövs för att stärka skyddet och för att förebygga att det här blir en fortsatt marknad i Sverige. Då måste det finnas tulltjänstemän, poliser och åklagare som driver frågan framåt. Som ledamoten sa måste det också finnas veterinärer på plats som har befogenheter.

Men framför allt måste vi vara noga med att uppmana svenska folket att inte köpa dessa valpar. Vi måste jobba proaktivt för att se till att upplysa om vilka varningstecken som finns. Ledamoten har alldeles rätt i att det måste till insatser och åtgärder. Jag har räknat upp flera åtgärder för ledamoten som handlar om hur vi ska hantera och kommer att hantera frågan. Det här kommer säkerligen att vara en fråga som följer oss under mandatperioden eftersom det har blivit en organiserad brottslighet kring hundsmugglingen.

Anf. 180 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 7.

För oss socialdemokrater är det viktigt att Sverige fortsätter att vara ett föregångsland när det kommer till ett starkt djurskydd och en god djurväl-färd. Djur är kännande och levande varelser, och att våra djur behandlas väl är ett etiskt ansvar som vi alla bär på.

I tidigare regeringsställning arbetade Socialdemokraterna aktivt med djurskyddspolitik i Sverige, bland annat genom att införa en ny, modern djurskyddslag som slår fast att djur ska kunna bete sig naturligt. Vi fortsatte arbetet med att minska antibiotikaanvändningen. Vi tillsatte en utredning gällande kameraövervakning på slakterier. Vi utredde också hur vi skulle få till en hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för djur, och vi drev igenom en obligatorisk märkning och registrering av katter för att höja deras status och för att minska risken för övergivna individer.

Fru talman! Sverige har en av världens starkaste djurskyddslagar, vilket har gett oss friska, välmående djur, låg antibiotikaanvändning och ett djurskydd som går att lita på. Att djurskyddsregler efterlevs är framför allt viktigt för djurväl-färden men också för att upprätthålla allmänhetens förtroende för svensk djurhållning, särskilt vad gäller livsmedelsproducerande djur.

Vi vet att de flesta lantbrukare runt om i Sverige följer djurskyddslagstiftningen och gör sitt yttersta för att producera mjölk och kött som lever upp till svenska folkets förväntningar. Samtidigt är det oerhört viktigt att se till att de som inte sköter sig upptäcks i tid så att deras djur inte behöver utstå misskötsel och i värsta fall direkt lidande.

Det här är inte bara viktigt för djurens bästa utan även för seriösa lantbrukares bästa. Om detta inte sköts finns det en risk för att förtroendet för svensk livsmedelsproduktion urholkas, vilket i förlängningen även kan minska det mervärde som vi är så stolta över här i Sverige.

Fru talman! Ett av de viktigaste verktygen för att upptäcka och åtgärda bristande djurhållning är länsstyrelsens djurskyddskontroll. Utan en fungerande kontrollverksamhet kan vi inte garantera att den svenska djurskyddslagen följs.

Kontrollen ska vara regelbunden, effektiv, rättvis och rättssäker, och resurserna ska riktas dit de gör mest nytta. Målet är därför att minst 10 procent av våra livsmedelsproducerande djur ska kontrolleras varje år. Det är ett mål som tyvärr inte har nåtts på väldigt länge.

Fru talman! De senaste åren har antalet djurskyddskontroller stadigt minskat. Det gäller framför allt de förebyggande, planerade kontrollerna, då alltmer tid behöver läggas på akuta klagomålsärenden. Det här är en utveckling som behöver vändas, inte minst för att förbättra relationen mellan lantbrukare och inspektörer.

Samtidigt som vi ställer höga krav på våra svenska lantbrukare behöver vi också ställa höga krav på maten som vi serverar bland andra våra barn i skolan och våra äldre i äldreomsorgen. Därför vill vi socialdemokrater göra det obligatoriskt att vid alla upphandlingar av animaliska livsmedel ställa krav på att produktionen har skett med höga krav på djurskydd och låg grad av användning av antibiotika – precis som här i Sverige. Den offentliga sektorn ska här vara bäst i klassen, och svenska lantbrukare ska självklart prioriteras.

Fru talman! En annan viktig del i att säkra en god djurvälstånd är att se till att det finns tillgång till en välfungerande djursjukvård i hela Sverige. I dag är det stora bemanningssvårigheter inom djurens hälso- och sjukvård, särskilt när det kommer till distriktsveterinärernas verksamhet.

I regeringsställning tillsatte Socialdemokraterna en utredning för att undersöka på vilket sätt vi kan uppnå en hållbar och långsiktigt välfungerande hälso- och sjukvård för svenska djur. Resultatet av utredningen presenterades i höstas.

Fru talman! När jag var på praktik hos distriktsveterinärerna i Arvika i januari diskuterade vi resultatet av utredningen. Den personal som arbetade i Arvika var inte övertygade om att det är just fler utbildningsplatser som i första hand ska prioriteras, utan de menade att arbetsvillkoren behöver förbättras.

Några av de saker som de lyfte fram som problematiska var den oönskade arbetstiden, jourverksamheten och det tunga arbetet med lantbruksdjuren, vilket gör att många veterinärer väljer att söka sig till smådjursklinikerna i stället.

Fru talman! Det är inte rimligt att distriktsveterinärerna ensamma ska bära ansvaret för jourverksamheten. I utredningen föreslås att nattjouren ska avskaffas för att förbättra veterinärernas arbetsmiljö.

Jag tror snarare att regeringen behöver ställa krav på att även privata aktörer ska ta sitt ansvar så att det inte endast är distriktsveterinärernas uppgift att se till att det finns veterinärer att tillgå nattetid.

Fru talman! Jag själv är hundägare. Min pappa har travhästar, och min bästa väns familj bedriver lantbruk med mjölkkor. För att vi och andra djurägare på landsbygden ska kunna känna oss trygga med att våra djur får hjälp i tid vid akuta situationer behövs distriktsveterinärerna. Deras verksamhet kan i många fall vara skillnaden mellan liv och död.

När stona börjar föla och fölningarna fastnar på vägen ut eller när familjens ponny äter för mycket gräs och får fång behövs erfarna och kompe-

tenta distriktsveterinärer som kan åka ut och avhjälpa situationen. Lantbrukare ska heller aldrig behöva nödslakta djur på grund av att en veterinär inte finns tillgänglig för bedömning och akut vård.

Fru talman! Just nu pågår en översyn av den EU-gemensamma djurskyddslagstiftningen. Det ger Sverige ett gyllene tillfälle att vara med och påverka när det gäller att stärka djurskyddet och djurväl-färden inom hela unionen i enlighet med den reservation från Socialdemokraterna som jag i dag har valt att lyfta fram.

Vi socialdemokrater anser att det behövs ett helhetsgrepp där djurväl-färd och förebyggande insatser som stärker djurskyddet står i fokus.

För att förbättra svenska livsmedelsproducenters konkurrenskraft är det av största vikt att den EU-gemensamma lagstiftningen kommer i kapp vår svenska djurskyddslagstiftning. Vi är som sagt i många avseenden ett föregångsland, och vi ska fortsätta att vara det.

(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Malin Larsson och Anna-Caren Sätherberg (alla S).

Anf. 181 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Skönnbrink, för anförandet! Det märks att ledamoten är berörd när det gäller djurhälsovården i Sverige och att hon är engagerad i frågan. Detta är en viktig fråga som vi har fört fram under hela förra mandatperioden. Det är också en fråga som vi har ställt till den förra regeringen: Hur ska man ska råda bot på den veterinärbrist som faktiskt har funnits i Sverige under flera år? Jag vet också att flera intresseorganisationer har fört fram detta.

Med tanke på det anförande som ledamoten höll kring just veterinärbristen vill jag fråga: Vilka åtgärder ämnar Socialdemokraterna införa när det gäller denna brist? Och vilka åtgärder vidtog man under förra mandatperioden för att man skulle få fler veterinärer och djursjukskötare? Det är väldigt intressant att höra vad oppositionen har för planer för att råda bot på denna problematik och vad man har gjort under tidigare mandatperiod för att råda bot på den. Detta är ju fortfarande ett stort problem, och vi har tagit över det problemet från den tidigare regeringen.

Anf. 182 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Lund Kopparklint, för frågan! Jag önskar innerligt att det var vi som nu skulle kunna råda bot på den veterinärbrist som vi har i Sverige, men tyvärr sitter vi inte längre i regeringsställning. Det är ledamotens eget parti som har ledarrollen i detta viktiga arbete. Men jag önskar som sagt att det hade varit vi, för då hade vi absolut tagit tag i frågan på största allvar.

När vi satt i regeringsställning – om vi ändå ska gå in på det och köra med lite humble brag – gjorde vi väldigt mycket för att just säkra den långsiktiga och välfungerande hälso- och sjukvården för svenska djur. Bland annat utökade vi antalet utbildningsplatser för både djursjukskötare och veterinärer. Det är ett jätteviktigt steg. Vi satsade också pengar så att de djurägare som bodde långt ute på landsbygden skulle kunna få ta del av ett bidrag, alltså en ersättning för den dyra avgift som det medförde när de

fick veterinärvård från just distriktsveterinärerna. Den satsningen ser vi att ni nu i regeringsställning drar ned på.

Jag tänker att det är upp till ledamoten själv att berätta för oss hur ni ska råda bot på veterinärbristen, eftersom det är ni som nu sitter i regeringsställning. Sedan får vi se om vi kan vara behjälpliga på något sätt. Läger ni fram bra förslag är det klart att vi inte kommer att rösta mot dem. Men det skulle vara intressant att höra vad ni som faktiskt har makten just nu tänker göra, för jag i opposition och mitt parti kan inte riktigt påverka när läget ser ut som det gör just nu.

(Applåder)

Anf. 183 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Nu duckade faktiskt ledamoten för den fråga som jag ställde. Vi har ju tagit över efter den förra regeringen. Jag delar absolut inte den önskan som ledamoten Skönnbrink förde fram. Ni skulle fortfarande vilja ha makten, för då skulle ni kunna råda bot på bristen.

Vi har ju iakttagit och sett hur den förra regeringen har fört fram politik som inte har rätt bot på den veterinärbrist som vi i dag ser. Tvärtom tycker jag att man såg mellan fingrarna när det gällde den frågan, och man gjorde inte tillräckligt mycket. Trots att intresseorganisationer förde fram detta och veterinärer gick ut i medier och talade om hur stor brist det var gjorde inte regeringen tillräckligt mycket. I dag har vi fått ta över paketet med veterinärbrist. Vi har åtgärder för detta som vi prioriterar. Vi måste ta tag i detta för att djurhälsovården ska säkerställas och för att våra djur ska må tillräckligt bra – både smådjur och lantbruksdjur.

Jag är mycket förvånad över att ledamoten kan stå här i talarstolen och faktiskt känna sig stolt över det arbete som regeringen gjorde under förra mandatperioden och under mandatperioden dessförinnan när vi ser resultatet, som är katastrofalt, på området i dag.

Anf. 184 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt var jag ska börja. Men ledamoten förde fram att vi inte gjorde någonting. Det bemötte jag tidigt i mitt svar på ledamotens fråga. Jag sa att vi utökade antalet utbildningsplatser, vilket är ett bra första steg.

Som jag nämnde i mitt anförande pratar vi mycket med veterinärerna om hur arbetsmiljön ser ut. Det är framför allt den obekväma arbetstiden och jourverksamheten som gör att många väljer att lämna distriktsveterinärverksamheten. Det är klart att detta är ett bra medskick till ledamoten och Moderaterna, som sitter i regeringsställning. Det kan vara värt att undersöka, som jag också nämnde i mitt anförande, hur man kan se till att de privata aktörerna, som oftast äger våra smådjurskliniker, tar ett större ansvar för nattjour och liknande. Då kanske vi på ett lättare sätt kan se till att vi kan bemanna distriktsveterinärverksamheten.

Jag tycker inte att jag fick svar från ledamoten vad gäller ersättningen för fältverksamhet. Det gäller just den verksamhet som distriktsveterinärer utför hos lantbrukare och andra djurägare som bor långt ute på landsbygden. Där har man gjort en neddragning. Om ledamoten kan utveckla det lite skulle jag bli väldigt nöjd.

Anf. 185 TREDJE VICE TALMANNEN:

Eftersom detta var slutrepliken finns det inte förutsättningar för att ge svar på den frågan. Den frågan får hänga i luften eller lösas på annat sätt.

Anf. 186 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! De senaste åren har vi alla hört om olyckliga incidenter i svenska djurparker. Vi har hört att även Socialdemokraterna har reagerat starkt på de incidenter som har förekommit. Socialdemokraterna har haft hög svansföring kring frågan och visat stort engagemang när det gäller bristerna i de svenska djurparkerna. Men jag ser tyvärr inte många konkreta förslag från Socialdemokraterna. Mina frågor är: Vilka åtgärder vill ni vidta? Och är detta en prioriterad fråga för Socialdemokraterna?

Anf. 187 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag får börja med att be om ursäkt för att det blev rörigt i mitt senaste inlägg. Som ny ledamot tappade jag bort att det var jag som hade hållit anförandet som hade slutreplik.

Nog om det och tack till Beatrice Timgren för frågan! Som ledamoten säger har det varit en väldigt uppmärksam fråga, framför allt efter det som hände i Furuviksparken i Gävle. Vi hade också en särskild hearing i utskottet, där vi bjöd in intressenter och aktörer som är delaktiga i frågan, om hur vi ska förbättra för djuren i djurparkerna och också för att den här typen av incidenter inte ska hända igen.

Jag nämnde i mitt anförande att djurskyddskontrollen är en viktig del i att upptäcka och åtgärda brister innan de blir för allvarliga och innan det påverkar djurvälståndet eller dem som arbetar med djuren, för den delen. Det vill jag stå fast vid. När vi hade hearingen nämnde ju Länsstyrelsen i Västra Götaland att man uppskattningsvis var ute på de här djurparkskontrollerna vart femte till vart tionde år. Det är alldeles för sällan för att man ska kunna upprätthålla ett förebyggande arbete så att djuren mår bra och personalen har en god arbetsmiljö.

Som jag lyfte fram ser vi vikten av en välfungerande djurskyddskontroll och vill att man ska ta upp ambitionsnivån så att man åtminstone är ute på de regelbundna planerade kontrollerna.

Anf. 188 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Fru talman! Djurskyddskontroller är bra, och även vi vill ha fler kontroller. Men nu har vi också lagt fram ett förslag på riksdagens bord om en översyn av svenska djurparker, och då undrar jag varför Socialdemokraterna väljer att inte stödja det. Vad är anledningen?

Jag uppskattar att Socialdemokraterna säger sig prioritera frågan, men jag kan notera att Socialdemokraterna under åtta år i regering inte gjort tillräckligt för att få bukt med de här bristerna.

Det här är några av de allvarligaste incidenterna under de senaste åren: År 2017 avled en 18-åring efter att ha blivit attackerad av en björn, 2019 fick en person sin arm amputerad efter en krokodilattack, 2021 rymde en järv från sitt hägn och 2022 rymde ett vildsvin tillsammans med alla sina ungar. År 2022 stångades en djurskötare till döds av en antilop, och samma år rymde giftormen Sir Väs, som vi alla har hört talas om. Det året rymde

även lappugglor från Skansen, och vi hade även den uppmärksammade incidenten i Furuviksparken.

Jag tycker att det här är alldeles för många incidenter. Fler åtgärder behöver alltså prioriteras, och min fråga är därför: Vad är anledningen till att Socialdemokraterna inte vill stödja vår reservation om en översyn av de svenska djurparkerna?

Anf. 189 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! De incidenter som ledamoten beskriver är jätteallvarliga, och det är oerhört hemskt för alla inblandade oavsett om det är den som har blivit anfallen, en nära kollega eller djur som man har tvingats avliva. Det är katastrofer som har hänt, och det är jätteallvarligt. Det tycker även vi socialdemokrater.

Däremot tror jag att jag och ledamoten har olika syn på hur man ska styra. Om man nu pratar om djurskyddskontroll i Sverige är det ju inte meningen att man ska detaljstyra hur länsstyrelsen fördelar sina resurser. Som jag sa är ett prioriterat område våra lantbruksdjur eftersom de livsmedelsproducerande djuren finns där, och det är det som ska vara huvudfokus för den planerade riskbaserade kontrollen.

Det vi har pratat om inom Socialdemokraterna och som jag också har framfört i olika forum, bland annat där ledamoten har varit med, är att vi snarare behöver utreda hur riskklassificeringsmodellen är uppbyggd och hur resurserna ska fördelas för att nå störst effektivitet och minska de största riskerna.

Det får bli mitt svar på frågan: I stället för att rikta in sig på en särskild instans behöver vi ta ett helhetsgrepp för att se hur vi ska kunna öka antalet riskbaserade planerade normalkontroller, något som är otroligt viktigt för att jobba förebyggande för djurvälståndet oavsett om det gäller hästar, djurparksdjur eller lantbruksdjur.

(Applåder)

Anf. 190 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! I kväll debatterar vi här i kammaren betänkandet om djurskydd. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Sverige har ett väldigt starkt och solitt djurskydd som måste värnas. Men tyvärr bryr sig inte de kriminella hundsmugglarna om detta över huvud taget. Vi ser hur hundsmugglingen ökar i vårt land. I samtal som jag har haft med tulltjänstemän påpekar de att de hundsmugglare som de tar fast bara är toppen på isberget. Vi har läst om och sett de hemska bilderna på hundar som tagits in i landet illegalt. Det är ett förfärligt djurplågeri. Vi vet också att handeln ökade stort under coronapandemin. Jag är glad över att vi i detta utskott är överens om att mer måste göras för att få bukt med detta gissel.

Det är positivt att vi under 2022 fick flera tillkännagivanden i riksdagen om åtgärder mot hundsmuggling. Den nya regeringen arbetar aktivt i frågan och väntas komma tillbaka till riksdagen med förslag på åtgärder.

Fru talman! Vi kan vara stolta över våra svenska bönder, som i årtionden har arbetat aktivt för att minska antibiotikaanvändningen i lantbruket. Genom sund djurhållning, förebyggande djurhälsovård och aktiv sjukdomsbekämpning har vi i Sverige ett bra läge med friska djur.

Ända sedan den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA började ta fram statistik över förbrukningen av antibiotika har Sverige varit det land i EU vars animalieproduktionen använder minst antibiotika. Per kilo skattad vikt använder Sverige 10,9 milligram, Danmark 33,4 milligram, Italien 173,5 milligram och Cypern 296,5 milligram. Spannet mellan olika länder i EU är alltså väldigt stort.

Tyvärr har överanvändningen av antibiotika såväl inom djurhållningen som inom sjukvården lett till eller kommer att leda till fruktansvärda konsekvenser. Antibiotikaresistens är ett av de absolut största hot som vi har globalt. Antibiotika som vanligtvis kan användas för att bota sjukdomar och skador biter inte längre. Omkring 700 000 människor varje år dör världen över på grund av resistenta bakterier.

För att motarbeta utvecklingen av antibiotikaresistens och spridning av resistenta bakterier krävs ett engagerat och samordnat arbete på flera nivåer lokalt och nationellt, men framför allt måste det till en kraftfull skärpning inom EU och globalt.

Jag är tacksam över att vi har en regering som ser mycket allvarligt på denna fråga. Regeringen beslutade helt nyligen om ändringar av flera lagar för att förbättra övervakningen av antibiotikaanvändning för behandling av djur.

Fru talman! En fråga som har varit aktuell i kväll och som är väldigt stor i vårt land är den stora bristen på veterinärer, något som många djurhållare oroar sig över. Att lantbrukare och sjuka djur behöver vänta orimligt länge är inte acceptabelt på något sätt. Det orsakar onödigt lidande både för djuren och för lantbrukaren. För lantbrukaren handlar det både om ängslan över sjuka djur och om den stora kostnad som ofta blir följden av att djur inte får hjälp i tid.

Det känns hoppfullt att regeringen bereder åtgärder för att komma till rätta med denna stora och viktiga fråga.

(Applåder)

Anf. 191 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Regeringen har nyligen tillsatt utredningen med syftet att stärka svenska lantbrukares konkurrenskraft gentemot övriga EU-bönder. Vi socialdemokrater tycker självklart att det är jätteviktigt att konkurrensförutsättningarna för de svenska lantbrukarna stärks. Frågan är vad regeringen menar med att regelförenklingar ska utredas. Vi socialdemokrater är rädda för att det kommer att innebära att Sverige snarare kommer att backa än att vi kommer att vidareutveckla vårt djurskydd.

Fru talman! Ledamoten själv har tidigare lyft upp att beteskrav för mjölkkor bör avskaffas. I en debattartikel i Aftonbladet för några veckor sedan kunde vi läsa att landsbygdsminister Peter Kullgren och sverigedemokraten Martin Kinnunen pekade ut strömedel till gris som en av de åtgärder som det ställs krav på i Sverige men inte i övriga EU-länder.

Baserat på det här vill jag därför fråga ledamoten om syftet med utredningen är att sänka djurskyddskraven i Sverige för att stärka svenska lantbrukares konkurrenskraft.

Anf. 192 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Sofia Skönnbrink för en jätteviktig fråga. Det korta svaret är att vi inte vill sänka, dämpa eller på något sätt göra att vårt

djurskydd blir sämre. Vi vill tvärtom se till att det går att parera detta, dels ha en livsmedelsproduktion värd namnet, öka produktionen, dels se över på vilket sätt vi, jämfört med EU, kan konkurrera på lika villkor.

Det här är intressant, och ledamoten tar upp en viktig fråga. Vi som har varit med ett tag vet också att det var en bärande punkt i livsmedelsstrategin som antogs i kammaren 2017. Vi vet också att dåvarande landsbygdsministern Sven-Erik Bucht tryckte mycket på detta, det vill säga att vi måste få till ett konkurrenskraftigt jordbruk. Den tidigare utredaren har visat att detta måste ses över.

Det här var en bärande punkt när vi antog livsmedelsstrategin, och för oss är det här en del av strategin. Man kan i och för sig fråga den tidigare landsbygdsministern, men jag tror att även Socialdemokraterna har funderat över hur man kan göra mer av strategin. Många jordbrukare anser i dag att det blev en massa snack och lite verkstad. Det är därför viktigt att gå vidare för att få fram en livsmedelsstrategi 2.0.

Anf. 193 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag hör vad ledamoten säger. Men eftersom det har varit många sådana uttalanden under många år blir man oroad över vad utvecklingen kommer att bli. Vi är rädda för att djuren kommer att betala priset för den konkurrenskraft som återkommande nämns i utredningsuppdraget vad gäller starkt konkurrenskraft för svenska lantbrukare.

Ledamoten nämner att syftet är att vi ska titta på övriga EU-länder och se till att det blir likvärdig lagstiftning. Men där tycker vi socialdemokrater att vi snarare ska se till att det blir striktare regler i EU som höjer djurväl-färden och att de följer efter oss i Sverige. Vi vet att det svenska djurskyd-det och den låga användningen av antibiotika är något som konsumenterna värderar högt och sätter ett högt pris på. Därför är det av stor vikt att vi värnar detta, att vi utvecklar snarare än avvecklar.

Fru talman! Åtgärder som i dagsläget ändå har lyfts upp som fördyran-de är till exempel halm till grisar, vilket är en absolut nödvändighet om vi ska kunna arbeta förebyggande för att stärka djurhälsan. Halmtillgången infördes för att grisarna skulle kunna utöva sitt naturliga beteende, böka runt, och för att de inte skulle svansbita varandra. Därför behöver vi inte heller använda svanskupering i Sverige.

Även beteskravet är jätte viktigt, inte bara för att korna ska få utöva sitt naturliga beteende utan för att också kunna upprätthålla en god klövhälsa i besättningen.

Jag är lite oroad över att vi socialdemokrater och ledamotens eget parti Kristdemokraterna har olika uppfattning om vad ett starkt djurskydd är. Ledamoten nämner att det ska vara högt ställda djurskydds krav i Sverige. Just därför skulle jag vilja att ledamoten utvecklar vad ett starkt djurskydd innebär för honom.

Anf. 194 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar än en gång Sofia Skönnbrink för hennes jätte-viktiga frågor. Jag ska försöka svara på dem så mycket tiden räcker till.

Vi kan väl börja med beteskravet, som ändå är en viktig fråga. Vi vet att det var en present till Astrid Lindgren – i slutet av 90-talet har jag för mig. Vi som har hängt med lite grann vet dessutom att det på den tiden såg helt annorlunda ut i våra djurstallar. Då var djuren inne mycket i ladugård-

arna. Det var trångt och mörkt, och det var inte så som det är i dag. I dag finns en helt annan standard på våra stallar. Jordbrukarna, framför allt mjölkbönderna, kan berätta att de öppnar dörrarna till stallarna en varm sommardag men att det är knappt att djuren går ut. De vill hellre vara inne.

Det är viktigt att se över hur det fungerar. Jag tycker inte att det är konstigt att se över dessa frågor. LRF säger samma sak, nämligen att man måste kunna se över hur reglerna ser ut i dag. Har det varit bra? Har det varit dåligt? Det är jätteviktigt att vi förs säga så.

Bara för att en lag stiftades för så länge sedan, med den tidens nivåer, är det ändå konstigt att inte kunna se över om något är bra eller dåligt och hur vi ska se framåt.

När jordbrukarna berättar om hur läget är, är det viktigt att ta fram fakta.

(Applåder)

Anf. 195 BEATRICE TIMGREN (SD):

Fru talman! Djurskydd är en viktig fråga som engagerar många, och det råder stor enighet mellan alla partier i riksdagen om att Sverige ska ha ett bra djurskydd även i fortsättningen. Jag är stolt över att Sverige är känt för att ha ett av världens bästa djurskydd, och vi har många duktiga och engagerade djurägare. Jag är också stolt över att tillhöra ett parti som prioriterar djurskyddsfrågan. Det märks inte minst på alla enskilda motioner som lämnas in i ämnet varje år.

Men det är viktigt att vi inte nöjer oss där. Bra kan alltid bli bättre. Och det är framför allt viktigt att lagen följs. Det är inte tillåtet att låta djur lida fysiskt eller psykiskt. Djur är kännande varelser, och det är viktigt att brott mot djurskyddslagen straffas. Återkommande rapporter om att djur far illa visar att denna fråga är viktig att fortsätta att jobba med. Djur skadas ofta under transporten till slakteriet; det kan till exempel röra sig om fåglar som får sina vingar brutna. Det kan även vara fråga om otillräcklig klövvård hos kor, och det leder till förvuxna klövar som resulterar i rörelsestörningar och svullna leder. Tyvärr förekommer svansbitning fortfarande i Sverige, vilket ger upphov till såriga och infekterade svansar.

Detta är inte acceptabelt och får inte förekomma, och därför föreslår vi sverigedemokrater en djurskyddsbalk som tydligt åskådliggör vad som är tillåtet och inte. Vi vill dessutom säkerställa att djurskyddsfrågan blir en naturlig del inom ramen för den ordinarie polisutbildningen för att säkerställa att djurskyddet inte tummas på av ekonomiska skäl eller på grund av slarv.

För att förbättra djurskyddet krävs också en bättre utbildning av personal som arbetar med miljö- och djurtillsyn. Det skulle kunna förebygga överträdelser av djurskyddslagen. Dessutom borde tillsynsmyndigheterna göra fler besök på gårdar för att säkerställa att djuren hålls under goda förhållanden.

Slakten ska ske med minsta möjliga lidande. Redan på 1930-talet blev det förbjudet i Sverige att slakta djur utan bedövning. Det är viktigt att fortsätta hitta och utveckla effektiva bedövningsmetoder. I dag förekommer det att fåglar vid fullt medvetande hängs i sina ben innan deras huvuden sänks ned i elektrifierat vatten för att de ska bedövas. Det är en metod som skapar stark stress, och risken för att man misslyckas är stor.

Flera metoder används för bedövning av grisar inför slakt. Den vanligaste metoden är bedövning med koldioxid. Detta är en smärtsam bedövningsslag som skapar stark stress, vilket påverkar djurens välbefinnande. Därför är det viktigt att det görs mer forskning om alternativa bedövningsslag för djur.

Fru talman! Många svenskar konsumerar i dag, omedvetet, kött som kommer från till exempel djur som har halalslaktats, vilket innebär att djuret har avblodats innan bedövning. Detta orsakar onödigt lidande och smärta, vilket strider mot svensk djurskyddslagstiftning, som jag tidigare nämnde.

En betydande del av nötkreaturen inom EU slaktas utan bedövning, vilket är oroväckande. Sverige bör därför få undantag för att stoppa import av dessa animalier. Regeringen bör även verka för ett generellt förbud inom EU mot denna slaktmetod.

Vi är medvetna om att detta kan ta tid. Fram till dess vill vi i Sverigedemokraterna stärka konsumentmakten genom att kött från djur som har avblodats utan bedövning tydligt märks. Vi vill också verka för att alla djur som omfattas av offentlig upphandling ska slaktas enligt svensk lagstiftning. Detta kommer att sätta en standard för resten av livsmedelsbranschen och främja en bättre behandling av djur. Att djur bedövas på ett effektivt sätt och snabbt tappar medvetandet utan att hinna känna ångest och smärta är en viktig djurskyddsfråga.

Herr talman! Jag vill stanna kvar vid importen av kött och prata lite om gås- och anklaver. Trots att gåsleverproduktion och tvångsmatning av gäss och ankor är förbjudet i Sverige är det fortfarande möjligt att importera dessa animalier från djur som har behandlats på ett väldigt ovärdigt sätt. Denna brutala behandling med tvångsmatning resulterar i allvarliga hälsoproblem för djuren. Sverige bör ta ledningen i att förbjuda importen av animalier som framställts genom övergödning eller tvångsmatning och verka för en mer etisk och hållbar animalieproduktion.

Att välja svenska och närproducerade livsmedel har många fördelar för djurskyddet, klimatet och människors hälsa. Att Sverige har ett relativt strikt djurskydd innebär att svenskproducerat kött ofta kommer från djur som har behandlats bättre än djur i många andra länder. Kortare transportsträckor innebär dessutom mindre stress för djuren och minskar risken för sjukdomar och skador.

Svenska djur är ofta friskare, vilket innebär mindre antibiotikaanvändning. Detta beror på strikta regler och lagstiftning som minimerar användningen av antibiotika inom svensk djurhållning, vilket i sin tur minskar risken för antibiotikaresistens och andra hälsoproblem hos människor.

Det är viktigt att vi som konsumenter har möjlighet att ta hänsyn till dessa aspekter när vi väljer vilka livsmedel vi köper och konsumerar.

Djurskydd är ett brett område, och jag hinner inte ta upp alla våra förslag i mitt anförande. Jag vill dock avslutningsvis passa på att nämna det oacceptabla som har skett med de olika incidenterna och rymningarna i flera djurparker. Ett exempel på detta är kungskobran Sir Väs som rymde från Skansen i Stockholm. En annan uppmärksam incident skedde i Furuviksparken i Gävle, där flera schimpanser sköts ihjäl efter att säkerhetsrutinerna visat sig vara bristfälliga.

Djurparker har länge haft en viktig roll i samhället, inte bara genom att underhålla utan även genom att undervisa och aktivt arbeta för artbevarande. Tyvärr har det under de senaste åren uppdragats allvarliga brister i flera svenska djurparker. Dessa inkluderar allt från dålig personalvård till undermålig djurhållning och dåligt planerade djurhäggar.

Sverigedemokraterna har tagit en ledande roll i att driva krav kring detta och har väckt motioner om att genomföra en översyn av svenska djurparker. Regeringen bör ta djurskyddsfrågan på allvar och se till att det finns tillräckliga resurser och regleringar på plats för att säkerställa djurens säkerhet och välbefinnande. Lagändringar kan behöva övervägas för att se till att djur inte ges möjlighet att skada sig själva och att människor inte utsätts för fara. Jag vill därför yrka bifall till reservation 33.

Avslutningsvis vill jag betona att djurskydd är en fråga som berör oss alla. Vi måste fortsätta att arbeta för ett förbättrat djurskydd och säkerställa att djur behandlas på ett etiskt sätt. Det är vårt ansvar att se till att djur inte utsätts för onödigt lidande och att vi tar hänsyn till deras välbefinnande i alla led av produktionen av animalier. Genom att arbeta tillsammans kan vi göra skillnad och skapa en bättre framtid både för djuren och för oss.
(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf och Leonid Yurkovskiy (båda SD).

Anf. 196 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag har vid flera tillfällen under kvällen tagit upp den tillsatta utredningen gällande hur vi ska se till att svenska livsmedelsproducenters konkurrenskraft stärks. Det kommer jag att göra även i detta fall på grund av att det är en så oerhört viktig fråga som vi behöver diskutera närmare.

En av ledamotens kollegor i Sverigedemokraterna stod i denna kammar för ungefär en vecka sedan och pratade om just harmonisering av lagstiftning gentemot EU. Då var det ganska tydligt att det handlade om att Sverige ska ha regler som är likvärdiga med EU:s regler. I praktiken innebär detta att vi måste sänka våra djurskyddskrav.

Herr talman! Jag har tidigare nämnt Kullgrens och Kinnunens artikel i Aftonbladet där de gemensamt tog upp att åtgärderna vad gäller halmtillgången hos slaktsvin är något som särskiljer Sverige från övriga EU-länder. Det finns även flera andra exempel där vi skiljer oss från övriga EU-länder. I vissa andra EU-länder fixeras saggor under hela digivningsperioden. I Sverige är detta tillåtet endast i särskilda fall. I andra EU-länder står grisar på spaltgolv utan tillgång till strömedel. De kastreras utan bedövning, och deras svansar kuperas i förebyggande syfte för att de på grund av understimulans – eftersom de inte har halm – biter sönder varandras svansar.

Det finns med andra ord väldigt stora skillnader mellan Sverige och övriga EU-länder, vilket gör att vi socialdemokrater tar allvarligt på den typ av uttalanden som vi har fått ta del av den senaste tiden. Därför skulle jag vilja fråga ledamoten om hon, likt sin kollega, anser att en harmonisering av lagstiftningen gentemot EU innebär att Sverige ska sänka sina krav.

Anf. 197 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Det är en väldigt viktig och intressant fråga. Självklart är det otroligt viktigt att vi inte sänker våra krav.

När det gäller frågan om svansar är det väldigt positivt att detta inte sker i lika stor utsträckning i Sverige som i övriga EU, även om det förekommer också här. Därför är det viktigt att verka för att den svenska djurskyddslagen ska tjäna som vägledning för utvecklingen av hela EU:s djurskyddskrav. Det är ju viktigt att de svenska konsumenterna inte missgynnas. Vi vill inte sänka kraven. Det är viktigt att Sveriges standard blir vägledande i EU.

Anf. 198 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! På ledamoten låter det som att hon har en annan åsikt än sin kollega och att det snarare är EU som ska skärpa sin lagstiftning och höja sina krav än att Sverige ska backa. Om så är fallet är det väldigt positivt.

Vi får dock inte glömma att detta inte är gjort över en natt. I morse var jag på ett spännande seminarium om antibiotikaanvändning. Då fick vi höra att det kommer att ta ungefär 15 år innan de konventionella gårdarna i Europa klarar att ställa om till det system vi har i Sverige, och det gäller både nötkreatur och grisar.

Herr talman! Eftersom jag vet att stärkt konkurrenskraft för svenska lantbrukare är en prioriterad fråga för regeringen och landsbygdsministern har jag svårt att se att de kommer att nöja sig med att invänta ombyggnationer i Europa som tar upp till 15 år. Därför är det viktigt att vi har denna diskussion i dag.

Låt mig avsluta med två frågor till ledamoten. För det första: På vilket sätt menar ledamoten att vi ska kunna stärka konkurrenskraften för svenska lantbrukare i ett mer kortsiktigt perspektiv utan att tumma på våra svenska djurskyddskrav?

För det andra: Ledamoten tog i sitt anförande åter upp den översyn Sverigedemokraterna vill göra avseende de svenska djurparkerna. Vad vill Sverigedemokraterna med denna översyn? Kan ledamoten utveckla vad tanken med översynen är?

Anf. 199 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Herr talman! Vi vill att djurskyddslagen harmoniseras inom EU genom att EU-lagen skärps. Därför bör regeringen verka för att det svenska djurskyddet ska tjäna som vägledning för utvecklingen av hela EU:s djurskyddskrav.

Vi håller med om att det är prioriterat att skärpa lagstiftningen i EU för att våra bönder inte ska missgynnas.

När det gäller våra svenska djurparker är det viktigt att tillsynen skärps och att man utreder hur den lagstiftning som redan finns kan följas bättre. (Applåder)

Anf. 200 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Ett av Sverigedemokraternas vallöften var att de vill ersätta svenska djurhållare som håller en högre standard för djurhållning än

vad som gäller i EU generellt. Sverigedemokraterna vill alltså ersätta djurhållarna för merkostnaden.

Grunden för nuvarande regerings existens är Sverigedemokraterna, och Sverigedemokraterna kan alltså prioritera fråga efter fråga åt regeringen.

Mina konkreta och enkla frågor är därför: Hur avser Sverigedemokraterna att leverera på sitt tydliga vallöfte att ersätta svenska djurhållare som håller en högre standard för djurhållning än vad som gäller i EU generellt? När kommer vi att se konkret att det betalas ut pengar till dessa djurhållare?

Sverigedemokraterna bär ett mycket stort ansvar för det arbete som ni tillsammans med regeringen just nu bedriver, och denna fråga är mycket intressant att följa upp.

Anf. 201 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Som jag tidigare sa är djurskyddsfrågan en otroligt viktig fråga för oss i Sverigedemokraterna, och det är viktigt att stärka djurskyddet på EU-nivå. Bland annat vill vi få bort slaktmetoder där djuret inte bedövas innan avblodning. Det handlar också om att förbättra svenska bönders konkurrenskraft utan att tumma på svenskt djurskydd.

Anf. 202 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Betyder inte ett vallöfte något för Sverigedemokraterna? Man kan ju tydligt läsa vad ni lovade inför denna mandatperiod: att ersätta djurhållare som håller en högre standard för djurhållning än vad som gäller i EU generellt.

Vi förtjänar att få ett svar på detta utifrån er nyckelposition vid både höstens och kommande budgetförhandlingar. Det pågår säkert ett antal förhandlingar just nu kopplat till vårändringsbudgeten.

När kommer vi att se att Sverigedemokraterna levererar på detta tydliga löfte kopplat till djurvälstånd och svenska förutsättningar?

Dessutom och inte minst: Kan vi räkna med att ett vallöfte från Sverigedemokraterna är något att lita på?

Anf. 203 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Herr talman! Svenskt djurskydd ska vara präglat av höga ambitioner, och det har vi alltid stått för.

Det är också viktigt att utreda vidare hur man kan höja ambitionerna på djurskyddsområdet på mest effektiva sätt utan att hämma svensk konkurrenskraft. Därför vill vi ha en kostnadsanalys av hur olika förslag om höjd ambition inom djurskyddet kan påverka svensk konkurrenskraft.

Samtidigt som vi behåller ett gott djurskydd här i Sverige ska vi påverka Europa för höjda ambitioner på EU-nivå för att också stärka konkurrenskraften gentemot andra EU-länder.

Anf. 204 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Det finns en lång tradition av engagemang för djurens väl i Sverige. Sverige blev under 1900-talet faktiskt något av ett föregångsland på området, och djurskyddet har successivt stärkts under det senaste seklet.

Att värna djuren är nu en självklarhet för de allra flesta. Det ska vi vara stolta över.

Sverige är på många plan ett föredöme på detta område. De allra flesta som har djur, både privatpersoner och lantbrukare, tar alldeles utomordentligt väl hand om dem. Ett bevis för detta är att djur i svenskt lantbruk är så friska.

Sverige har en föredömligt låg antibiotikaanvändning, mycket tack vare förebyggande djurhälsoarbete, hygienåtgärder och sund avel. Hälso-samma djurmiljöer med ett gott djurskydd bidrar till friskare djur och till att behovet av att använda antibiotika är litet. Detta kan man se som ett bevis för att många gör mycket gott.

Herr talman! Detta är viktigt, inte bara för djurens välmående utan för hela mänskligheten. Antibiotikaresistens, alltså att bakterier utvecklar motståndskraft mot antibiotika, är ett allvarligt och växande folkhälsoproblem i Sverige och EU men kanske främst utanför EU. Utan verkningfulla antibiotika skulle vår värld se mycket annorlunda ut. Sjukdomar som vi i dag kan behandla med en kur penicillin blir potentiellt livshotande. Att använda antibiotika i onödan eller på fel sätt gör att fler bakterier riskerar att bli resistenta.

Det är viktigt att Sverige fortsätter att vara ett föregångsland. Tack vare målinriktat arbete med förebyggande åtgärder för en god djurhälsa och ett gott djurskydd är situationen i Sverige, precis som jag redan har varit inne på, mycket bättre än i många andra länder. Vi har en låg förbrukning av antibiotika till djur och en relativt låg förekomst av resistenta bakterier. Men problemen ökar även här.

På det här området precis som på så många andra områden behöver vi samarbeta över landsgränserna för att bli framgångsrika. Redan i dag arbetar många länder inom EU för att minska användningen av antibiotika till djur. Det medför faktiskt att man ser en minskning av just antibiotikaanvändningen inom EU. Tyvärr kan man dock se en ökning generellt i världen, och detta är ganska mycket kopplat till att efterfrågan på animaliska proteiner ökar. Här har Sverige en viktig roll att spela bland annat i EU, och EU har en viktig roll att spela i världen.

Herr talman! Som i så många andra frågor är EU en del av lösningen på de problem vi ställs inför.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 205 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Elin Nilsson, för anförandet! Det gläder mig att höra att du lyfter vikten av att minska antibiotikaanvändningen. Vi var ju på samma seminarium i morse, som jag nämnde tidigare.

Sverige är verkligen ett föregångsland. Till skillnad från övriga EU-länder behandlar vi inte hela grupper, utan vi har en individuell behandling som ges med injektioner snarare än att man ger antibiotikan via foder eller vatten. Det kan vi hoppas kommer att vara en drivkraft nu när man ska se över den EU-gemensamma djurskyddslagstiftningen och förbättra djurväl-färden för att kunna dra ned på antibiotikaanvändningen.

Men jag tänker också ställa lite frågor till ledamoten. Ni är säkert trötta på mig nu, timmen börjar bli sen och vi har ytterligare två debatter att ta tag i, men jag tänkte återkomma till den här utredningen som jag tidigare har nämnt och som jag inte kommer upprepa en gång till. Utredningen pekar på vissa åtgärder som ska vidtas – jag har flera gånger redan talat om halm och harmonisering av lagstiftning och annat.

Jag vet att Liberalerna tidigare har haft en väldigt ambitiös djurskyddspolitik. På er hemsida går det bland annat att läsa att djur ska ha möjlighet att utöva naturliga beteenden genom tillgång till utevistelse, vatten att simma i och jord att böka i, vilket gläder mig väldigt mycket. Jag och Socialdemokraterna ställer ett stort hopp till att Liberalerna i det här regeringsunderlaget kan föra fram djurens bästa. Därför skulle jag vilja veta hur Liberalerna i nuvarande regeringsställning tänker arbeta för att försäkra sig om att det svenska djurskyddet kvarstår och inte nedmonteras.

Anf. 206 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det här är ett område där vi delar engagemanget och står ganska nära varandra, tror jag, i viljan att stärka djurskyddet.

Liberalerna har inte på något sätt ändrat åsikt i frågan om att djurskyddet ska fortsätta att vara starkt. Det ska vara på den nivån det är eller stärkas. Nu är en utredning tillsatt, och vi får se vad den landar i, men min och Liberalernas ingång i detta är att om det är någonting som ska förändras för att stärka den svenska livsmedelsproduktionens konkurrenskraft så är det inte en sänkning av de djurskyddskrav som finns. Det är snarare så att det som produceras i andra EU-länder ska möta de krav som finns i Sverige och inte tvärtom.

Anf. 207 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Elin Nilsson, för svaret! Det är betryggande att höra. Vi ska såklart invänta den här utredningen och se vad resultatet blir och vilka förslag på åtgärder som kommer att presenteras. Jag kan vara den första att säga att jag ser fram emot det, och jag är övertygad om att vi kommer att ha ytterligare debatter här i kammaren just på det ämnet.

Som sagt, jag hoppas att Liberalerna står upp för den starka djurskyddspolitik som ni tidigare har drivit, och vi är inte sena att stötta den från Socialdemokraternas håll. Vi ser fram emot utredningens förslag, och så får vi ta det därifrån. Vi är redo för kommande debatter på det ämnet.

Anf. 208 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Även jag ser fram emot resultatet av utredningen och vill bara nämna i sammanhanget att vi som liberaler har ett stort och viktigt arv att förvalta i det arbete som Marit Paulsen med flera har gjort i Europaparlamentet. Det är någonting som vi verkligen värnar och som vi kommer att fortsätta att arbeta för.

Anf. 209 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Det finns mycket att säga om djurskydd och djurvälstånd, men jag kommer att fokusera mest på två delar här i dag. Det ena gäller att

sätta ett stoppdatum för utfasning av pälsdjursuppfödning, och det andra är att fasa ut burar inom den svenska äggindustrin.

Jag börjar med pälsdjursuppfödningen. Låt oss konstatera att uppfödning av djur för deras päls tillhör det förgångna. Minknäringen har alltid varit den dominerande delen av svensk pälsdjursuppfödning. Folkviljan i frågan om pälsdjursuppfödning har länge varit entydig: Svenska folket vill att pälsdjursindustrin ska avvecklas. Hela åtta av tio svenskar anser att det inte bör vara tillåtet att föda upp djur i bur för pälsens skull. Det finns alltså en klar majoritet som skulle uppskatta att regeringen visade handlingskraft i den här frågan. Inom EU har nästan hälften av medlemsländerna tagit beslut om att förbjuda pälsdjursfarmning.

Herr talman! I Sverige lever minkar i burar utan möjlighet att simma, leka, springa eller leva under naturliga omständigheter. År 2019 presenterade Jordbruksverket en rapport i vilken man påvisar stora brister i kunskapen om hur djurvälståndet ser ut inom den svenska pälsdjursindustrin. Pälsdjursuppfödning är förenad med stora djurvälståndsbrister som i många avseenden kan anses gå emot djurskyddslagen. Ingen skulle acceptera att till exempel katter, ett rovdjur som är likt minken, hölls i gallerburar dygnet runt dag ut och dag in, men så ser verkligheten ut på de svenska minkfarmerna. Det resulterar i sin tur i beteendestörningar hos djuren som exempelvis självskadebeteenden. Vid elva av tolv inspektioner av pälsdjursfarmer som genomfördes under 2019 i Sverige kunde brister i djurhållningen konstateras.

Herr talman! Det här är inte det enda problemet. Minkfarmer är även en grogrund för nästa pandemi. Vilda och tama djur utsätts för samma virus som människor. Minkfarmer borde stängas ned även av folkhälsoskäl. Covid-19-pandemin är nästan över, men den lär inte vara den sista pandemi vi får uppleva.

I en artikel i Göteborgsposten för ett tag sedan kunde vi läsa oroväckande nyheter om fågelinfluensan. Fågelinfluensa sprids mellan vilda fåglar, och risken för en människa att bli smittad av en fågel är liten. Men viruset har börjat spridas till däggdjur, inte minst till minkar. Göteborgsposten rapporterade att en minkfarm i Spanien i oktober 2022 drabbades av ett stort virusutbrott. Forskarna trodde först att det rörde sig om covid-19, men det visade sig vara fågelinfluensa som muterat så att det snabbare kan spridas mellan däggdjur.

Att viruset smittat just minkar är det som oroar forskarna mest. Det är ingen slump att Danmark avlivade alla minkar i panik under coronapandemin. Anledningarna var flera. Hundratals djur hålls tätt i burar, vilket ökar risken för att smitta sprids som en löpeld. På grund av att de är utomhus kan de lätt få kontakt med virusbärande vilda djur. Minken är också lik människan i en besvärande aspekt: Våra struphuvuden är relativt lika och därmed mottagliga för liknande typer av virus. Det är helt enkelt dags att sluta med minkfarmer.

Herr talman! Det andra ämnet jag vill lyfta upp i dagens debatt är behovet av att Sverige går före och visar framfötterna i frågan om att fasa ut burar inom den svenska äggindustrin. Vänsterpartiet vill att burhållning av höns inom äggindustrin ska vara utfasad senast 2024.

Prot. 2022/23:79

22 mars

Djurskydd

För inte så länge sedan ställde jag en fråga till landsbygdsministern, om man avser att ta initiativ för att införa förbud mot burar inom äggindustrin i Sverige. Jag fick till svar att regeringen inte ser något behov av att förbjuda inredda burar för värphöns nationellt och att man inte vill föregripa den pågående översynen av lagstiftningen på EU-nivå.

Frågan om burar inom äggindustrin har diskuterats inom politiken i över 30 år. I dag är frigående system det vanligaste bland svenska äggproducenter, vilket är bra. Detta är mycket tack vare konsumenternas aktiva efterfrågan på ägg från frigående hönor och företagets aktiva arbete med att erbjuda alternativ, men fortfarande sitter 230 000 hönor i burar där de aldrig får möjlighet att pröva sina vingar.

Äggen från hönor som hålls i burar kan man hitta framför allt i blandprodukter och i färdigmat som säljs i de stora matvarubutikerna. Konsumenterna har ingen möjlighet att veta om äggen i dessa produkter kommer från frigående hönor ens när varan kommer från Sverige. Därför behövs ett politiskt beslut som säkerställer att samtliga hönor inom den svenska äggindustrin har de rättigheter som djurskyddslagen säger.

Ett lagförslag i linje med det europeiska medborgarförslaget End the Cage Age väntas till hösten läggas fram som en del av översynen av djurskyddslagstiftningen på EU-nivå. Det är bra, men som alltid tar processer på EU-nivå tid. Det kommer att ta ett antal år innan lagstiftningen är på plats.

Att bara sitta och invänta EU-lagstiftning håller inte. Det är bättre att ta tillfället i akt och bli ett föregångsland genom att visa att vi kan göra våra livsmedelssystem burfria och på så vis underlätta för resten av EU att följa vårt exempel.

Burar inom äggindustrin kan man förbjuda genom att göra ett förtydligande i djurskyddsförordningen om att hönor behöver frihet att röra sig obehindrat eller genom att skicka ett uppdrag till Jordbruksverket att uppdatera den djurslagsspecifika lagstiftningen om fjäderfä.

Herr talman! Jag avslutar med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 16 om att Sverige bör införa ett stoppdatum för pälsdjursfarmning till senast år 2025 och att regeringen bör presentera en plan för utfasningens genomförande samt att regeringen bör återkomma med förslag på regelverk som förbjuder försäljning av nyproducerad päls från djur i bur.
(Applåder)

Anf. 210 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 8 i betänkandet. Det handlar om djurskydd och konkurrenskraft.

Svenska livsmedelsproducenter är, som vi har hört i många inlägg i kvällens debatt, världsledande på djurhälsa. Vi har en restriktiv användning av antibiotika i svensk djurhållning.

Vi behöver fortsätta att vara drivande i dessa frågor och verka för ett starkt djurskydd på både nationell och internationell nivå. Det bidrar till att hålla djuren friska och till att de har det bra och kan bete sig så naturligt som möjligt.

Vi kan konstatera att svenska lantbrukare inte alltid kan ta betalt för det mervärde som exempelvis betande djur ger upphov till i form av öppna landskap och stärkt biologisk mångfald.

Centerpartiet anser att regelbördan inom djurskyddsområdet behöver minska, utan att ge avkall på omsorgen om våra djur. Det finns flera aspekter när det gäller djurskyddslagen som behöver ses över och förbättras. Det är inte acceptabelt att djurägare upplever att de ibland blir felaktigt bemötta vid kontroller. Det är heller inte acceptabelt att djurskyddskontrollanter blir utsatta för hot och våld vid besök.

Centerpartiet vill att tillämpningen av djurskyddslagen ses över – det är bra – samtidigt som rättssäkerheten upprätthålls vid djurskyddskontroller. Det ska kännas tryggt för animalieproducenter i kontakten med statens representanter när dessa gör kontroller. Förutom att enskilda tjänstemän kan ha stor påverkan på enskilda företag finns det också stora variationer mellan olika länsstyrelser vid kontroller.

Vi behöver hela tiden värdera fördelar och nackdelar med att samla djurskyddskontrollen i en egen organisation för att säkerställa rättssäkerhet och likvärdighet vid kontroller i hela landet. För att det ska bli en objektiv bedömning av djurförbud eller näringsförbud är det bäst att tingsrätten tar beslut om detta.

Herr talman! Många har uppehållit sig vid situationen när det handlar om smuggling av hundar till Sverige. Det är en många gånger brottslig och omfattande verksamhet som ökade under pandemin och som fortfarande pågår.

Förra årets debatt och tydliga beslut här i riksdagen med ett tillkännagivande till regeringen handlade om att ge veterinärer möjlighet att anmäla illegal införsel. Det var en motion som Centerpartiet skrev under riksdagsåret. Det handlade också om insatser mot organiserad smuggling av sällskapsdjur, också det en motion från Centerpartiet. I samma betänkande hade Moderaterna en motion om Tullverkets möjligheter att stoppa fordon för att söka efter hundar.

Herr talman! Utifrån att det är en pågående och allvarlig situation som hela tiden drabbar enskilda hundar men som också riskerar att drabba människor i form av sjukdom är det viktigt att regeringen snabbt ger respons på tillkännagivandet. Det finns ett stort tryck i frågan, och jag förväntar mig att regeringen återkommer inom kort med konkreta åtgärder och också ser till att de genomförs.

Det är viktigt att veterinärer har möjlighet att anmäla misstanke om illegal införsel. Det handlar om att se över dataskyddsförordningen och frågan om veterinärers tystnadsplikt i förhållande till denna fråga.

Sverige har hårda krav och tillsyn när det handlar om djurtransporter. Vi har sett och kan ta del av rapportering från övriga EU, där ovärdiga transporter av levande djur sker. Trots att det finns regler om detta i EU efterföljs de inte av alla medlemsstater. Kontrollen av hur medlemsstater efterlever EU-regelverket för djurskydd bör därför förbättras, eftersom alla skärpningar av regelverket blir tandlösa om efterlevnaden inte säkerställs.

Vi måste också fortsätta att ha fokus på frågan om osäkra resor till tredjeländer. De bör vara helt förbjudna om det inte går att garantera säkra djurtransporter.

Herr talman! Vi är alltid angelägna om att stärka vår försörjningstrygghet och svensk konkurrenskraft när det handlar om produktion och verksamhet inom jordbruket.

Även om det svenska djurskyddet är betydligt bättre än djurskyddet inom resten av EU finns det fortfarande fler förbättringar att göra på hemmaplan. Vi vill se fler djurväl-färdsprogram där branschorganisationer, slakterier, handelskedjor och producenter arbetar tillsammans. Detta behöver göras samtidigt som man arbetar med att stärka konkurrenskraften men också förutsättningarna för att kunna utveckla verksamheterna i Sverige. Det är stora uppgifter som man behöver ta tag i framöver.

Vi ser också att det finns ett behov av att kontrollsystemen för svenska slakterier moderniseras, bland annat genom nya digitala hjälpmedel.

I vårt uppdrag möter vi företrädare för inte minst småskaliga slakterier som upplever att byråkratin och också kostnaderna har ökat. Detta är inte positivt utifrån ett hållbarhetsperspektiv eller tillgänglighetsperspektiv för att kunna leverera till slakt i närområdet.

Centerpartiet välkomnar det arbete som nu görs inom EU med en generell och ny djurskyddslagstiftning på EU-nivå som ska se till att det EU-gemensamma djurskyddet lyfts till minst svensk nivå. Det gör också att alla konsumenter kan lita på den mat som de konsumerar.

(Applåder)

Anf. 211 DANIEL HELLDÉN (MP):

Herr talman! I denna debatt har djurskyddspolitik diskuterats. Det är en fråga som inte minst engagerar mitt eget parti. Miljöpartiet vilar på tre solidariteter – solidaritet med människorna, solidaritet med naturen och solidariteten med djuren.

Djuren har rätt till sitt eget liv, till ett bra liv, oavsett nyttan för människor. Djuren ska inte finnas för vår skull. Men vår ideologi är långt ifrån avspeglad i verkligheten.

Herr talman! Utöver att det är moraliskt förkastligt att låsa in vilda djur i små burar har covid-19-pandemin tydliggjort riskerna med minkuppfödning. Zoonoser, det vill säga sjukdomar eller smittämnen som kan spridas från djur till människor, utgör cirka 75 procent av alla nya luftvägsinfektionssjukdomar hos människor.

På en minkfarm i Spanien hade man i oktober ett utbrott av fågelinfluensa, där viruset för första gången också spreds mellan djuren. Man var tvungen att avliva 50 000 djur. Och minkar liknar oss människor rent genetiskt. Därför vill nu forskarna att man ska stänga ned minkfarmerna, eftersom det är en stor risk att viruset sprids vidare från just minkar till människor. 16 EU-länder har redan infört ett förbud mot pälsdjursuppfödning. Och här går Sverige mot strömmen genom att fortsätta tillåta denna riskfyllda näring.

Att låta minkarna sitta hela sina liv i små burar är, som forskarna säger, en tickande bomb för nästa stora pandemi. Minkfarmerna är alltså inte bara en fråga om djurväl-färd utan också en fråga om säkerhet. Vi menar att det är av största vikt att jobba förebyggande och nu ta chansen att avsluta en riskfylld bransch och på så sätt avsluta det enorma lidandet för minkarna.

Herr talman! Vi har mycket att göra även när det gäller att stoppa det grövsta förtrycket mot djuren. Vi har en industri som producerar så kallade turbokäcklingar, käcklingar som lever sina liv på mindre yta än en A4 under hela sina liv. Och det går inte att hävda att djurskyddslagen implementeras på ett bra sätt för de honor som inte kan sträcka ut sina vingar eller få träffas av vårsolens strålar då de hålls inomhus.

Varje år föds det upp nästan 100 miljoner kycklingar för slakt i Sverige. Slaktkycklingarna – jag tror att det hette broiler när jag var liten – har en mycket snabb tillväxt, från 40 gram till nästan 2 kilo på en månad. Det gör att det finns en stor risk för benfel och rörelsestörningar. Aveln är starkt centraliserad. Och för djuraveln är den snabba tillväxten ett mycket stort djurvälståndspåslag.

Vi måste ställa krav på kycklingindustrin, så att de satsar på mer långsamt växande raser och att varje kyckling får mer utrymme att röra sig på och att kycklingarna får möjlighet att vistas utomhus.

Herr talman! Vi står bakom alla våra reservationer, men för tids vinande yrkar jag bifall till reservation 17 om att successivt avveckla minkfarmerna.

Anf. 212 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Daniel Helldén för hans anförande.

Trots att vi har en av världens bästa djurskyddslagar förekommer tyvärr hot, våld och trakasserier mot många bönder och lantbrukare. Det är ett utbrett problem. En studie från SLU visar att ungefär var fjärde lantbrukare har utsatts för olovligt intrång.

Jag skulle vilja fråga ledamoten Daniel Helldén hur Miljöpartiet ställer sig till kriminell djurrättsaktivism och civil olydnad. Det är känt att ledande företrädare har deltagit i sammanhang med organisationer som bedriver våldsbejakande djurrättsaktivism. Många av dessa organisationer utsätter företagare, butiksägare, jägare och bönder för hot, sabotage och vandalism.

Miljöpartiet nämner också i sitt partiprogram att civil olydnad kan vara en betydelsefull metod. Samtidigt skriver man att med civil olydnad menas handlingar som i dag är förbjudna, vilket innebär handlingar som är olagliga enligt svensk lag.

Jag undrar hur ledamoten och Miljöpartiet ser på vikten av att följa lagar som stiftats demokratiskt i denna kammare, och vilka lagar som det är okej att bryta mot enligt Miljöpartiet. Är det okej att bryta mot lagar när det gäller djurskydd om man inte gillar den politik som bedrivs? Så vilken form av civil olydnad står Miljöpartiet bakom? Och är det okej för att uppnå de politiska mål som man önskar uppnå? Är det okej att till exempel förstöra jaktorn, sabotera för jägare och släppa ut minkar?

Anf. 213 TALMANNEN:

Debatten handlar om betänkandet som rör djurskyddsfrågor. Detta låter för mig snarare som en debatt om kriminalpolitik. Daniel Helldén får naturligtvis svara. Men vi ska sedan kanske försöka återgå till djurskyddsfrågorna.

Anf. 214 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag förstår att Beatrice Timgren vill prata om detta. Civil olydnad per definition innebär att man bryter mot lagar. Det är själva grejen. Sedan är frågan hur man gör det. Om någon som till exempel värnar djuren ägnar sig åt civil olydnad ägnar man sig inte åt exempelvis sabotage. Det är någonting annat. Det går utanför detta per definition.

Civil olydnad handlar alltså om att uttrycka saker och ting när man tycker att till exempel lagstiftning som har stiftats i denna kammare inte

följs och att man vill visa det för allmänheten genom att begå civil olydnad och då också tar sitt straff för det. Och det brukar handla om ohörsamhet mot ordningsmakten.

Så sent som 2000 kom en parlamentarisk utredning, Demokratiutredningen, med sitt slutbetänkande. Där finns det långa stycken om att civil olydnad ska ses som någonting annat än ett vanligt brott, då det handlar om att väcka opinion.

Jag kan tänka mig att man inom Sverigedemokraterna inte är så pigg på att diskutera civil olydnad; det är ju ett parti som är mer intresserat av repressiva åtgärder – kanske även när det gäller frågan om djurvålfärd och att det finns vissa typer av djur som verkligen behandlas på ett osunt sätt. Det gäller till exempel turbokyklingarna, som lever på ett sätt man kanske egentligen inte skulle acceptera och som vår djurskyddslag – skulle jag säga – har förbjudit.

Ur det perspektivet kan man ju säga att civil olydnad är ett sätt att väcka opinion, men sabotage är inte civil olydnad. Vi står inte bakom det.

(TALMANNEN: Då har vi fått två inlägg på det temat. Vi ska se om vi nu kan återvända till ämnet för betänkandet.)

Anf. 215 BEATRICE TIMGREN (SD) replik:

Herr talman! Jag anser att detta är en djurskyddsfråga. När man till exempel stoppar bilar som är på väg till slakt innebär det nämligen att djuren får stå onödigt länge i trånga slaktbilar. När man släpper ut minkar innebär det ofta att de inte kan få mat utan svälter ihjäl, vilket är plågsamt.

Alla har självklart rätt att uttrycka sin åsikt och visa vad de tror på, men det måste ske på ett lagligt och demokratiskt sätt. Därför måste vi arbeta för att bekämpa den här typen av verksamhet och se till att straffen för denna typ av brottslighet ökar kraftigt – även för djurens skull. Jag undrar varför det är så svårt för Miljöpartiet att ta avstånd från sådana organisationer.

Anf. 216 DANIEL HELLDÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad Beatrice Timgren far efter. Det vi har arbetat med i detta betänkande – och det vi har motionerat om och yrkar på – är att vi ska avveckla minkfarmerna. Detta är nämligen ett system som inte är acceptabelt ur djurskyddssynpunkt.

Det handlar om vilda djur som inte ska låsas in i bur utan vara i naturen, där de hör hemma. Sedan är minkar inte vanligt förekommande i svensk natur, och vi ska därför inte släppa ut dem i svensk natur; då händer det en massa saker. Men vi ska inte ha den typen av djur instängda för att folk ska kunna ha en päls på sig. Det är inte acceptabelt.

Man har gjort stora förändringar när det gäller burhållningen, men det räcker inte. Det finns ett stort antal forskare som pekar på att minkarna inte får leva på ett sunt sätt och på det sätt de är tänkta att göra utifrån den typ av djur de är. Därför ska vi avveckla minkfarmerna. När det gäller covid-19, fågelinfluensa och så vidare har vi också problemet att minkarna har en genetisk benägenhet att ta till sig vissa sjukdomar, som då också kan gå över till oss. Detta skapar stora problem, och därför ska vi avveckla minkfarmerna.

Det finns självklart saker och ting vi inte kan acceptera när det gäller förhållandet mellan vissa typer av aktivister och de farmer som finns kvar, men det är en helt annan sak. Vi ska avveckla minkfarmerna – det är det vi motionerar om, och det är det vi kommer att rösta för i kammaren.

Prot. 2022/23:79

22 mars

Djurskydd

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 mars.)

§ 9 Cirkulär ekonomi

Cirkulär ekonomi

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU10
Cirkulär ekonomi
föredrogs.

Anf. 217 HELENA STORCKENFELDT (M):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att vi står bakom utskottets förslag till beslut.

Världen befinner sig i en omvälvande tid i historien. Vi ser krig, inflation, klimatkris och en ökad polarisering, med demokrati och mänskliga rättigheter på tillbakagång. Frågor som tidigare har tagits för givna är återigen högt upp på dagordningen.

Kanske har vi varit naiva. Efter att Berlinmuren revs sten för sten utropades en ny världsordning där demokrati och fred var ledorden. Den tekniska, medicinska, politiska och sociala utvecklingen skulle leda oss in i en framtid utan omvälvande krig och kriser. Det skulle leda till en levnadsstandard och utveckling som världen aldrig tidigare skådat. Men sedan kom verkligheten ikapp.

Sedan såväl pandemin som Rysslands invasion av Ukraina skakade världen har det blivit tydligt hur viktigt det är att bibehålla en stabil grund. Försörjningstrygghet är ett ord som har aktualiserats av pågående kriser. Det var länge sedan livsmedelsförsörjning, samhällskritiska resurser eller krigsberedskap stod så högt upp på agendan. Nu pratar alla om det.

En del av försörjningstrygghet handlar om inflödet och bevarandet av grundläggande samhällsviktiga resurser, och en annan del är hur vi använder oss av dessa resurser. Jag skulle därför vilja svetsa samman begreppen försörjningstrygghet, resurseffektivitet, hållbarhet och cirkulär ekonomi. Den här debatten handlar inte om krig eller kris utan om cirkulär ekonomi, men utan en framåtblickande politik och utan mer cirkularitet tror jag att Sverige kan få problem – kanske inte i morgon, nästa vecka eller ens kommande år, men jag är övertygad om att vi i framtiden står starkare inför kommande kriser om vi i dag fattar beslut som leder oss in på en mer cirkulär och hållbar bana.

Att skapa förutsättningar för ett resurseffektivt samhälle ligger högt upp på Moderaternas agenda. Det finns många fördelar, både ur ett miljömässigt och ur ett ekonomiskt perspektiv, med att återvinna mer och fler material samt optimera användningen av de resurser som finns. En genomsnittlig europé konsumerar mellan 10 och 20 ton resurser varje år. Om en större andel av dessa resurser återvinns minskar behovet av att utvinna nya.

Politikens uppgift är därför att skapa goda förutsättningar för olika aktörer att ta ansvar för sitt avfall och värna principen att förorenaren betalar.

Med utgångspunkt i avfallshierarkin, en helhetssyn och idén om en cirkulär ekonomi bör Sverige med kraft fortsätta omställningen till ett resurs-effektivt samhälle.

Vi kan glädjas åt att medvetenheten kring det cirkulära har ökat. Sedan den industriella revolutionen har människan verkat i en ekonomi som bygger på råvaruuttag, produktion, konsumtion och sedan avfall – en linjär modell som fungerar bra så länge man antar att jordens resurser är oändliga, tillgängliga och billiga. Nu vet vi bättre. Resurserna är begränsade och råvarupriserna har mångdubblats. Den linjära modellen håller inte.

Många politiska beslut i en hållbar och cirkulär riktning fattas nu runt om i världen. Det är bra. Besluten är ofta tänkta att bidra till innovation och minskad påfrestning på miljö och klimat. Problemet uppstår när besluten snarare bidrar till det motsatta. Den förra regeringens införande av plastpåseskatten är ett sådant exempel. Skattens konstruktion, där fossilbaserade plastpåsar likställs med de påsar som har producerats av återvunnen eller biobaserad plast, har inte gynnat vare sig cirkularitet eller innovationskraft.

Sådana beslut kommer med ett högt pris för svenska konsumenter och företag och innebär liten nytta för miljö och klimat. Det är dålig politik. Precis som inom andra politikområden måste omställningen till en cirkulär ekonomi präglas av kostnadseffektivitet och resultatfokus. Uppnår man inte önskvärt resultat måste beslutet omprövas, något som jag ser fram emot att den borgerliga regeringen tar tag i.

Herr talman! Näringslivet är generellt mycket positivt till frågor som rör cirkulär ekonomi och ser det som en affärsmöjlighet. Många gånger hindras den dock av märkliga regleringar och otydliga tolkningar. Dialogen mellan det offentliga och näringslivet måste därför förbättras.

När jag var på Svenskt Näringslivs Företagardagarna fick jag höra två olika personers perspektiv. Den ena tyckte att politiken ibland går för snabbt på vissa områden och att det är för svårt att hänga med och investera därefter. Den andra tyckte att vi ska fatta de beslut som krävs för att nå målen, så löser näringslivet resten.

Två olika men båda sanna perspektiv. Näringslivet har kortare ledtider och är ofta snabbfotat och flexibelt. Företag är vana vid att hitta nya möjligheter efter nya förutsättningar. Svenska företagare löser det mesta.

Med detta i åtanke får vi, återigen, inte glömma helheten. Svenska lagar och regler ska vara ambitiösa för miljön och klimatet, men vi får inte skapa ett företagsklimat som gör det omöjligt för våra företagare att konkurrera. Det är företagen som gör jobbet. Det är företagen som skapar nytt och driver på innovationen. Ska Sverige vara ett grönt föregångsland måste politiken och näringslivet gå hand i hand.

Herr talman! Miljöbrott får ofta allvarliga konsekvenser för människor, djur och natur, och det under lång tid. Därför bör miljöbrott tas på större allvar och prioriteras högre av de rättsvårdande myndigheterna. Långt ifrån alla miljöbrott anmäls, och ännu färre klaras upp. Miljöbrott, inte minst olagliga utsläpp av miljögifter, kan få långtgående konsekvenser. Men för majoriteten av miljöbrotten som lagförs blir påföljden inte mer än dagsböter trots att det finns fängelse i straffskalan.

För att stävja miljöbrotten och för att straffen ska vara i paritet med brotten vill vi skärpa straffen för grövre miljöbrott.

Herr talman! En naturlig del av att trygga livsmedelsförsörjningen är att minska matsvinnet. Matsvinn definieras som livsmedel som slängs i onödan och som hade kunnat konsumeras om de hade hanterats annorlunda. Världen måste göra mer för att begränsa matsvinnet. Ur ett internationellt perspektiv är en av de stora frågorna hur vi ska kunna mätta alla munnar när jordens befolkning om några år förväntas ha ökat till 8,5 miljarder människor.

Moderaterna ser att det exempelvis behövs informationsinsatser om vad bästföredatum innebär för olika livsmedel och hur livsmedlen ska förvaras. Här har sannolikt mycket kunskap gått förlorad under senare decennier. Studier visar att ungefär sex av tio inte vet skillnaden mellan bästföredatum och sista förbrukningsdag. En så enkel sak som att byta ut orden "bäst före" till exempelvis "minst hållbar till" skulle kunna leda till mindre matsvinn och att vårt klimatavtryck blir mindre.

Vi anser även att Sverige bör få undantag från EU-reglerna vad gäller bästföredatum för ägg. Detta vore naturligt då de flesta svenska handlare och konsumenter till skillnad från i stora delar av EU behandlar ägg som kylvara, vilket förlänger hållbarheten. Det innebär i dag att handlare och konsumenter helt i onödan slänger stora mängder fullt ätbara ägg. Vilket slöseri! Det är väl dessutom så att ägg är den råvara som tydligast "säger till" när den är dålig.

Det skulle inte skada om fler konsumenter tog saken i egna händer och luktade på det där mjölkpaketet som gått ut innan de slänger det.

Herr talman! Jag inledde med ett resonemang kring det rådande världsläget. För att öka försörjningstryggheten i Sverige måste vi tänka cirkulärt. För att rädda vår miljö och det globala klimatet måste vi tänka cirkulärt. Men besluten måste vara väl underbyggda, och effekten av åtgärden måste vara glasklar. Vi har varken tid eller råd med en politik som inte åstadkommer verklig nytta.

(Applåder)

Anf. 218 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Helena Storckenfeldt! Det var intressant att höra hur Moderaterna resonerar kring hållbarhet och cirkulär ekonomi. Miljöpolitiken har ju hittills inte fått så stort utrymme i regeringens förda politik det senaste halvåret och absolut inte i Tidöavtalet.

Det är extra intressant och roligt att ledamoten lyfter fram matsvinnfrågan. Det är något som vi har drivit under väldigt lång tid.

Ett av de bästa sätten att gynna en cirkulär ekonomi är att använda de produkter vi har i våra hem så länge som möjligt – att reparera, laga, införskaffa reservdelar, vända sig till sin cykelverkstad eller lämna in jackan för byte av blyxtflås i stället för att köpa nytt. Men nu höjer Moderaterna och regeringen momsens på reparationer. Höjningen träder i kraft om ett par veckor, den 1 april. Det går inte riktigt ihop. Moderaterna brukar vilja *sänka* skatter.

Min fråga till Helena Storckenfeldt och Moderaterna är varför det ska bli dyrare att lämna in sina skor till skomakaren när vi nu ska sträva efter en cirkulär ekonomi.

Anf. 219 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag måste erkänna att jag tänkte lite extra på ledamoten Stina Larsson när jag skrev mitt anförande, särskilt delen om matsvinn. Det är roligt att hon uppskattade den delen.

Vad gäller skatt på reparationer förstår jag frågan. Skatten sänktes stegvis under förra mandatperioden, från 25 till 12 och sedan 6 procent. Många tyckte kanske att det lät som ett bra förslag som gick i rätt riktning. Tyvärr har det visat sig att förslaget bara var ytterligare en symbolhandling av den förra regeringen. Effekten var noll.

Den borgerliga regeringen har gjort det tydligt att prio ett den här mandatperioden är att bekämpa inflationen. Därför måste de här olika områdena prioriteras högre.

Vi sysslar inte med plakatpolitik, så jag ser fram emot att fortsätta arbetet på det här området för att ta fram förslag som faktiskt gör skillnad i verkligheten och inte bara känns bra i magen.

Jag tar väldigt gärna en kopp kaffe med ledamoten Stina Larsson och diskuterar vidare. Men åtgärder som inte får någon effekt får Centerpartiet diskutera vidare med kollegorna på vänsterkanten.

Anf. 220 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Jag ser också fram emot kaffedrickandet. Det är ju känt i detta sammanhang.

Jag lyssnade på miljö- och klimatministerns tal till EU för ett par veckor sedan. Hennes anförande handlade om just cirkulär ekonomi. Hon poängterade att produkter som vi använder varje dag, till exempel kläder och skor, ska repareras och användas igen.

Min följdfråga är då om det finns splittring bland Tidöpartierna här. Är det så att miljö- och klimatministern och Moderaterna har olika ingångar i detta? Är det så som man sagt om klimatfrågan att blir det ingen cirkulär ekonomi så blir det inte det? Eller hur tycker ledamoten att riksdagen ska tolka dessa olika budskap?

Anf. 221 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en intressant ingång och förstår verkligen frågan, så jag är jättetacksam för att ledamoten Stina Larsson ställde den till mig.

Jag tänker så här: Det är absolut ingen splittring i frågan, utan frågan handlar enbart om åtgärden med införd skattesänkning på reparationer. Den fick ingen effekt. Sedan är det jättebra att vi på andra sätt lyckas uppnå att fler återanvänder och reparerar kläder och skor och liknande. Det ser vi jättepositivt på. Men just den åtgärden, som infördes av den förra regeringen, fick inte den önskvärda effekten. Därför ska inte den vara kvar.

Anf. 222 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Helena Storckenfeldt, för anförandet!

Ledamoten berörde i sitt anförande både matsvinn och försörjningstrygghet. Det är två väldigt viktiga frågor, och kopplar man dem till cirkulär ekonomi ser man en del där jag tycker att den cirkulära ekonomin kommit ganska långt i Sverige.

Det handlar om matsvinn som i förlängningen blir biogas som i sin förlängning blir biogödsel som kan bli nya matprodukter. Det här är en del

av den cirkulära ekonomin som fungerar väldigt bra. Vi såg till exempel i de senaste ansökningarna till Klimatklivet att antalet ansökningar om att få bygga biogasanläggningar ökade drastiskt.

Men apropå ledamotens tidigare diskussion om plakatpolitik kommer här en fråga som verkligen är verklig.

I juni 2020 godkände EU-kommissionen fortsatt skattebefrielse på biogas fram till 2030. Denna skattebefrielse överklagades, som vi alla vet, före jul och har nu förklarats ogiltig. Den nuvarande regeringen bestämde sig för att inte överklaga kommissionens beslut, vilket innebär att det just nu är oerhört stora utmaningar för kollektivtrafikbranschen. Många bussar går i dag på biogas, och kostnaderna slår rakt in på skattekollektivet och trafikanterna.

Också för transportsektorn är det här ett oerhört hårt slag. Vi ser att de företag som ligger längst fram, de som har gjort omställningen, nu straffbeskattas på grund av detta regelverk.

Min fråga är: Vad kommer regeringen att göra för att hjälpa de företag som ligger längst fram och som har bidragit till en cirkularitet i vårt samhälle?

(Applåder)

Anf. 223 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten för frågan. Det är en väldigt viktig fråga, som påverkar många olika delar av omställningen just nu.

Det jag kan säga är att flera bollar är i rullning. Jag kan tyvärr inte säga mer än så i det här läget. Det här är en fråga som vi ser väldigt nära på just nu, och jag hoppas kunna återkomma i närtid till ledamoten med bättre svar än så här.

Anf. 224 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Herr talman! Det är skönt att höra att regeringen ändå tittar på frågan, för det här är ytterst problematiskt. Vi ser att kollektivtrafiksektorn blöder. Den har avtal skrivna som gör att företagen i dag får stå för hela den kostnad som detta innebär. Det rör sig om ett par hundra miljoner om man ser till hela kollektivtrafiksektorn i Sverige.

När det gäller transportsektorn har en gaslastbil i dag fått en kostnad på ungefär 10 kronor extra per körd mil, vilket är en oerhört stor belastning för företagen.

Det här var skönt att höra från Helena Storckenfeldt – för jag uppfattar ändå att hennes och regeringens ambition är att biogas inte ska beskattas på samma sätt som fossil gas eftersom man inte tycker att det är rimligt. Men ledamoten får gärna svara på om jag har uppfattat detta rätt och regeringen har en ambition att göra någonting på området. Ledamoten får gärna säga detta en gång till och förtydliga det.

Jag kan inte låta bli att avsluta med att knyta an till det tidigare replikskiftet, där Helena Storckenfeldt pratade om att man inte hade ägnat sig åt plakatpolitik. Jag har en sista fråga när det gäller de här tio kronorna i sänkt bensinpris vid pump. Det var alltså inte plakatpolitik som den nuvarande regeringen ägnade sig åt före valet?

Anf. 225 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Vi ser såklart väldigt nära på frågan, för detta är en viktig fråga för många olika aktörer. Vi har nära kontakt med många företag och organisationer, branschorganisationer och liknande. Frågan är alltså uppe på agendan nu; det kan jag definitivt återigen bekräfta.

Nej, det är inte plakatpolitik. Vi har absolut inte varit ute och pratat om de här 10 kronorna. Det kan jag bara dementera.

Anf. 226 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Helena Storckenfeldt, för ditt inlägg! Det känns att du är engagerad i frågan, och det finns flera ställen där vi hittar gemensamma drivkrafter när det gäller att minska matsvinn och annat.

Jag hade egentligen tänkt ställa samma fråga som Centerpartiet tidigare ställde när det gäller hur ni kan höja skatten på reparationer. Det mest effektiva sättet att minska klimatpåverkan från konsumtion är ju att konsumera färre resursintensiva varor och tjänster och i stället återbruka mer och använda det vi har – att sluta systemen och se till att vi får bort de linjära delarna.

Jag hörde ledamoten säga att skattesänkningen inte hade gett någon effekt. Då tror jag inte att ledamoten har varit ute och träffat de småföretagare som jobbar just med detta – skomakare, nyckelmakare och andra. De har ju gjort uppror, och de säger: Hur kan det här ske i vår bransch, där marginalerna är så små, och när tiderna är som de är nu?

Jag tror och hoppas att ni, om ni tittar en gång extra, ser att detta är ett ganska enkelt sätt att få en mer cirkulär ekonomi.

Men för att inte ställa exakt samma fråga tar jag upp ett annat sätt som också är ganska lågt hängande frukt: att ta vara på den utredning om Sveriges globala klimatavtryck som Miljömålsberedningen lämnade till regeringen för ungefär ett år sedan. Där har vi gemensamt, alla partier, kommit överens om vilka mål vi vill ha för att minska klimatavtrycken. Med mål kan vi också få en riktning och sätta politiken.

Jag undrar om ledamoten, som företräder ett regeringsparti, skulle kunna svara. Hur ligger det till med detta? Kommer vi att få se en proposition om Sveriges globala klimatavtryck?

Anf. 227 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Emma Nohrén, för frågan! Återbruk anses vi vara en naturlig del i utvecklingen i riktning mot ett mer hållbart samhälle. Vi ser också att idén om en cirkulär ekonomi behöver breddas och även nå utanför Sveriges gränser. Vi vill ju allra helst att alla länder ska ställa om och gå mot en cirkulär ekonomi så snabbt som det bara är möjligt. Återbruk av varor är en naturlig och viktig del i detta arbete.

Men det vi såg när det gäller den sänkta skatten på reparationer var att den inte fick den önskvärda effekten, utan det var snarare någonting som kändes bra och som såg bra ut. Det gjorde det, och det gör det fortfarande. Men om åtgärden inte får den effekt som är tänkt – är det då verkligen rätt att behålla den?

Vi skulle i stället vilja satsa på åtgärder som får en större effekt. Det handlar om långsiktiga spelregler, och det handlar om att se till att vi har en stark konkurrenskraft i Sverige så att företagen får en möjlighet att driva

på innovationen på ett långsiktigt och hållbart sätt som sträcker sig över en mycket längre tid.

Åtgärden med sänkt skatt fick alltså inte önskvärd effekt, och därför är den inte nödvändig.

Prot. 2022/23:79

22 mars

Cirkulär ekonomi

Anf. 228 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag håller inte med. Den fick effekt, och den gjorde att fler reparerade. Skorna jag har på mig nu fick jag själv lämna in förra veckan efter att snösmockan här i Stockholm hade förstört dem. Den person jag lämnade in dem till hade nog inte klarat av att driva sitt företag om vi inte tidigare hade fått de här åtgärderna på plats. Vi får se hur det går nu.

Du svarade inte på min andra fråga, Helena Storckenfeldt. Den gällde vad som händer med Miljömålsberedningens arbete. Det är sällan vi är överens här i kammaren, och här har vi förslag på mål som vi skulle vara först i världen med.

Jag var själv ordförande för beredningen, och jag har följt kommunikationen efteråt. Vi har intressenter från Danmark, Norge, Tyskland och Frankrike. Vi ska till Hamburg och prata om den i sommar. Det finns ett stort intresse, och folk frågar: Hur ska ni göra? Det vore ju tråkigt om andra länder skulle sno våra idéer, som vi för en gångs skull är överens om här men som inte läggs fram på bordet.

Hur ligger det till med arbetet, och kommer vi att få se en proposition med nya mål för konsumtionsbaserade utsläpp?

Anf. 229 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag vill be ledamoten Emma Nohrén om ursäkt för att jag inte svarade på den andra frågan. Det missade jag tyvärr.

Vi har absolut inte sänkt våra ambitioner. Det kan jag vara väldigt tydlig med. Sverige ska fortsatt vara ett grönt föregångsland, och vi ska se till att de åtgärder som vi faktiskt får på plats får stor effekt och får andra länder att vilja följa efter. Vi ska vara det gröna föregångslandet, och vi står fullt ut bakom våra högt uppsatta miljö- och klimatmål.

Huruvida det kommer en proposition får jag faktiskt återkomma till ledamoten om. Och jag pratar väldigt gärna mer om detta med henne.

Anf. 230 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi måste sluta bränna fossila bränslen. Vi vet att det inte finns något alternativ. Det finns ingen räddande framtida teknik som tillåter oss att fortsätta som förut.

Orden är inte mina utan Friederike Ottos. Hon är klimatforskare på Imperial College i London, och detta var det hon hade med i pressmeddelandet angående IPCC-rapporten. Hon är en av dem som har ingått i själva kärngruppen, som har tagit fram IPCC:s rapport.

Jag tror att ni alla här i kammaren och ni som lyssnar har sett nyheterna, och tyvärr är det inga nyheter. Det går inte bra. IPCC skriver i sin rapport att det är människans fel att jorden redan blivit 1,1 grader varmare. De skriver: Vår livsstil och energiförbrukning är ohållbara. De skriver: Nu måste utsläppen vända ned inom bara ett par år för att mildra effekterna av klimatförändringarna.

Vi måste göra allt vi kan för att hålla detta så nära noll som möjligt. Vi är redan på 1,1 grader. Just nu ser det inte ut som att vi når Parisavtalet. Eller som FN:s generalsekreterare António Guterres sa redan i höstas: Vi är på väg rakt mot helvetet med foten på gaspedalen. Det är starka ord.

Herr talman! Jag började denna vecka uppe i Tromsø – porten till Arktis kallas det. Jag deltog i den parlamentariska Östersjökonferensens arbetsgrupp för klimat och biologisk mångfald. Det var ett bra möte med engagerade politiker från hela Östersjöområdet. Vi var där och lyssnade på forskarna från polarinstitutet och från universitetet.

Utsikten från mötesrummet var fantastisk. Det var gnistrande snölandskap, storslagna fjäll och djupa hav. Men budskapet inne i möteslokalen var desto mer skrämmande. Jordens medeltemperatur har, som IPCC säger, stigit med 1,1 grader. Men den globala medeltemperaturen slår olika på olika ställen på jorden. Och det är i polarområdena som temperaturen drivs på mest. En global medeltemperatur på 1 grad betyder 3 grader i Arktis. Det går tre gånger så fort där uppe.

Forskarna sa att det går allt fortare. Isarna minskar i storlek. De minskar i tjocklek. Det är som ett självspelande piano med mer öppet vatten samtidigt som vi har haft mer värme. Vi ser att djuren flyttar med. Vissa får större utbredningsområde, för andra minskar det eller försvinner. Klimat och biologisk mångfald hänger ihop, och detta beror på vårt resursutnyttjande.

Vi frågade dessa forskare vad de tyckte om IPCC-rapporten, som släpptes när vi var där. Vissa av dem hade varit med i arbetet. De sa: Jo, men det är jättebra, och det visar vad vi säger. Men det finns en sak som är lite jobbig, och det är att den senaste forskningen inte är inkluderad.

De stänger alltså för detta ett och ett halvt år före publicering.

De sa: Alla våra data visar på att det går fortare och snabbare och att det är större effekter än vad vi kan tro. Och de beräkningsmodeller som IPCC använder är väldigt konservativa och moderata. Vi har en svår tid framför oss.

Då ska jag säga att när forskarna säger att de inte är tillräckligt skarpa i IPCC säger IPCC så här: Vi är inte beroende av något som fortfarande ska bli uppfunnet eller upptäckt. Vi har all kunskap vi behöver. Vi har alla redskap vi behöver. Vi behöver bara genomföra det.

Herr talman! Man kan undra varför jag håller denna långa inledning när det gäller ett betänkande om cirkulär ekonomi, men det beror just på att det handlar om resursutnyttjande och om hur vi gör. Vi har haft linjära strömmar, och vi har använt fossila bränslen för att boosta vår ekonomi. Det är detta som gjort att vi är där vi är.

Det är också för att mota klimatförändringarna och utarmningen av biologisk mångfald som vi måste komma till en cirkulär ekonomi. Då behöver vi fortsätta återvinna. Vi måste återbruka. Vi måste minska slöseriet.

Nästan 40 procent av alla livsmedel blir matsvinn. Det är helt galet, också med tanke på de priser vi har på livsmedel i dag. Tänk om vi åtminstone skulle använda 80–90 procent av livsmedlen. Vi ska använda maten innan den är för gammal, men vi ska också se till att vi har standarder som gör att vi kan använda allting.

För att vi ska nå hit måste vi ha en tydlig styrning av politiken. Det krävs en långsiktig riktning på ett politiskt arbete. Det är för att företag såväl som individer ska förstå och se att omställningen ska göras på ett

sådant sätt att nästa steg blir tydligt. Man kan inte kasta om spelreglerna, för då hinner vi inte med omställningen.

Vi behöver ha lagstiftning såväl som incitament som bereder vägen. Vi måste ha kvantitativa mål, till exempel för hur stor andel av plastförpackningar som ska återvinnas eller som inte ska återvinnas. Vi behöver införa kvotplikter så att vi kan börja få in det här systemet – det gäller plast, handelsgödsel och annat. Då kan vi sluta använda jungfrulig råvara och börja få in de här systemen.

I vissa delar måste vi ha förbud. Vi måste ta bort det som är jättedåligt och se till att det finns en annan väg framåt. Det måste vara dyrare att använda jungfruliga råvaror.

Det mest effektiva sättet att minska klimatpåverkan är just att minska konsumtionen och att minska konsumtionen av resursintensiva varor, råvaror och tjänster. Det leder till minskade avfallsmängder och minskad miljöpåverkan.

Svenskarnas konsumtionsutsläpp är bland de högsta i världen. Vi förbrukar ungefär fyra jordklot per person och år. Vi kan ta med de koldioxidutsläpp som uppstår utomlands när vi handlar. Den penna som jag håller i handen är inte tillverkad i Sverige. Den har orsakat ett utsläpp någonstans, och det hamnar på det landets konto, om man säger så. Men det är ju mina pengar och jag som har köpt den. Det är konsumtionsutsläpp, och det är där vi måste titta på hela kedjan. Där är vi i topp i världen. Vi är bland topp 20.

Vi måste minska detta, och vi måste ta vårt ansvar. Det var det pusslet som Miljömålsberedningen lade. Hur ska vi göra? Vad ska vi nå, och hur ska vi nå det? Hela vägen är inte utstakad. Vilka åtgärder? Dit hann vi aldrig. Men vi måste ha en väg att gå som vi är överens om och sedan fylla detta med innehåll.

Jag och mitt parti, Miljöpartiet, vill främja en cirkulär ekonomi där resurserna fortsätter att cirkulera även när produkten nått slutet av livscykel. Vi ska kunna ha ett gott liv och ha varor, men vi måste nyttja det vi redan har tagit upp.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation nummer 3. Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till en.

(Applåder)

Anf. 231 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Enligt Wikipedia är cirkulär ekonomi ”ett uttryck för ekonomiska modeller för affärsmöjligheter där cirkulära kretslopp i ett företag, samhälle eller en organisation används snarare än linjära processer som hittills har varit dominerande”.

Jag är inte helt enig med den definitionen, herr talman. I många delar vill jag absolut hävda att cirkulär ekonomi snarare har varit det dominerande fram till relativt nyligen, detta inte i första hand av hänsyn till miljö och klimat utan snarare av hänsyn till ekonomin eftersom den inte tillät annat. Då visste man inte heller att det hette ”cirkulär ekonomi”.

Kläder är väl ett av de tydligaste exemplen, och jag räknar med att det är flera här i kammaren som känner igen sig. I alla fall under min uppväxt var ärvda kläder det mest självklara i världen. Med största sannolikhet var man inte heller den första i kedjan att ärvna kläderna, utan det var någon

annan som hade haft kläderna tidigare. Var det någon av de stora, tuffa killarna som man verkligen såg upp till som hade haft kläderna var det till och med bättre än att få nya. Till slut gick det förstås inte att lappa och laga längre, och kläderna blev till slut en del i mammas trasmattor. Det är cirkulär ekonomi!

Jag vill också hävda att det var på ett liknande sätt med maten, som vi har hört här tidigare, även om den tack och lov inte ärvdes. Men ordet ”matsvinn” är en relativt ny företeelse, i alla fall i den omfattning vi ser nu. Det uppskattas att omkring en tredjedel av alla livsmedel som produceras inte äts upp utan kasseras. Tidigare i debatten hörde vi att det är uppemot 40 procent. Samtidigt ökar trycket på vår jords resurser, vilket ställer krav på att hushålla med både mat och jordbruksmark.

Det mesta svinnets sker i hushållen, men även i detaljhandelsledet är det ett betydande svinn, alltså matsvinn. Det finns kanske fler typer av svinn där. Här är den stora gåtan hur vi ska få till en attitydförändring vad gäller bästföredatum, som andra har varit inne på tidigare, kontra att lukta och smaka på maten även om bästföredatum har passerats. Det är inte farligt. Man har på flera varor dessutom lagt till ”ofta god efter” i anslutning till bästföredatumet. Det är väl ett bra steg framåt, men jag är inte säker på att det är så vi löser det hela. Men alla steg i rätt riktning är väl bra.

Vad gäller detaljhandeln märker vi att handlare själva inte alltid vågar frysa in varorna innan de har passerat bästföredatum. Livsmedelsverkets föreskrifter ger intryck av att detta inte skulle vara tillåtet eller är i alla fall otydliga när det gäller detta, samtidigt som man på Livsmedelsverkets hemsida skriver annorlunda, vilket gör att våra handlare blir osäkra på vad det är som egentligen gäller. Då vågar man alltså ute i handeln i väldigt liten grad frysa in varor. I kommunerna noterar vi dessutom att olika inspektörer gör olika tolkningar.

Genom att frysa in kylvaror kan svinnets minskas samtidigt som kunder skulle kunna få köpa de frysta produkterna till ett lägre pris, vilket inte minst med dagens inflation verkligen borde vara välkommet. Därför jobbar vi kristdemokrater för att livsmedelslagen ska förtydligas så att det tydligt framgår att man faktiskt får hantera matvaror på det viset.

Förädling är kanske det enklaste sättet att hantera köttfärs, till exempel att göra köttfärslimpa och köttbullar. Många butiker har en ugn, och många butiker skulle kunna på så sätt kunna sälja matlådor. Om butiken inte har möjlighet att förädla produkterna själv kan man jobba på det i samarbete med andra, som skolor, cateringfirmor och så vidare. Det är ett bra alternativ, och därför verkar vi också för att Livsmedelsverket ska tydliggöra för handlarna vad som verkligen gäller för att man ska våga, så att det cirkulära kan öka ytterligare.

Herr talman! Under fjolåret tog riksdagen efter en del rabalder och oklarheter beslut om fastighetsnära insamling. Jag ska absolut inte trigga igång den debatten på något vis, men en av orsakerna till propositionen *Ordning och reda på avfallet*, där den fastighetsnära insamlingen låg som en del, var att den dåvarande regeringen ville öka återvinningen av plast, vilket ju i sig är vällovligt.

Plast är ett vanligt material som förekommer i en oräknelig mängd produkter. Det är billigt att framställa och har flera önskvärda egenskaper som efterfrågas för olika typer av produkter. Många av de produkter som tillverkas är av engångskaraktär eller används bara under en kortare tid. Där-

efter slängs de, förhoppningsvis i återvinning men ofta i soporna eller tyvärr alltför ofta på andra platser.

Från bristande eller obefintlig avfallshantering sprids plasticskräpet sedan vidare ut i naturen. Det är angeläget att minska plastnedskräpningen liksom att undvika att fossil plast bränns med åtföljande CO₂-utsläpp till atmosfären. Huvudstrategin för att hindra dessa fenomen bör vara att öka återvinningen av plast. Ekonomiska incitament är ofta effektiva och skulle troligtvis ha effekt även för att öka återvinningen av plast.

Därför har Kristdemokraterna i många år argumenterat för att Sverige ska införa en internationell nyttillverkningsavgift på plast som tillverkas av fossila material. Därigenom skulle plasten få ett högre återvinningsvärde, och vi skulle dessutom tvinga fram produkter av andra och mindre skadliga material. Samtidigt måste vi ju komma ihåg att plast är fantastiskt, bara det är på rätt ställe.

Herr talman! Avfall är många gånger inte avfall utan en resurs. Därför bör end of waste-kriterier utarbetas för fler produkter både i EU och nationellt. Många branscher efterfrågar tydligare regler kring hur man ska hantera dagens avfallsströmmar så att avfallet kan bli morgondagens råvara.

En av de branscherna är däckbranschen, som tar emot 90 000 ton insamlade däck varje år. Där har man länge verkat för att det ska finnas tydliga end of waste-kriterier, eftersom det skulle underlätta för återvinning av dessa däck och skapa en tydlighet i hur förbrukade däck kan användas i olika nya applikationer och produkter.

Under de senaste åren har Naturvårdsverket gjort en utredning kring dessa kriterier. Utredningen pekade till stor del på det arbete som pågår inom EU-kommissionen rörande end-of-waste och olika avfallsströmmar. Det är bra att frågan lyfts på EU-nivå, men vår bedömning är att om vi ska invänta EU:s beslut i många av dessa frågor ligger resultatet väldigt långt fram i tiden. Det har vi inte tid med. Sverige ska ju ligga i framkant när det gäller återvinning, och därför driver vi på för att fler av de här produkterna ska omfattas av kriterierna.

Herr talman! Jag hade egentligen tänkt prata om något annat, men eftersom biogasen lyftes i ett tidigare anförande vill jag bara påpeka att regeringen valde att inte överklaga eftersom man såg att man kommer betydligt snabbare fram om man i stället har kontakt med kommissionen. Det bekräftades också av branschen att det här var ett betydligt bättre steg att ta. Regeringen jobbar nu för fullt för att lösa de ekonomiska utmaningar som uppstått, och nu ser vi att det i dagarna har kommit nya beslut i frågan, vilket gör att lösningen kanske ligger närmare i tid än vad vi först trodde.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 232 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Kjell-Arne Ottosson, för ett engagerat och intressant anförande!

Jag måste säga att jag håller med om väldigt mycket som Kjell-Arne Ottosson lyfter upp. Jag tror till exempel att diskussionen kring avfall och hur vi ska få avfallet att bli en resurs är oerhört viktig. Här handlar det om att vi måste hitta affärsmodeller. Ute i Europa är man mycket duktigare på att se en del av de restprodukter som dyker upp som en resurs snarare än som avfall, så här finns det väldigt mycket att göra.

Kjell-Arne Ottosson lyfter också i sitt anförande frågan om hushållsnära insamling. Det sorgliga är ju att vi har ägnat tio år åt att debattera frågan, och först nu kommer detta på plats. Vi borde nog ha landat i frågan för tio år sedan.

Detta för mig till den fråga som jag tänkte ställa till Kjell-Arne Ottosson. Den rör inte den hushållsnära insamlingen och inte heller förpackningarna, som är det som vi i stort sett alltid pratar om när vi pratar om återvinning. Min fråga handlar i stället om hur vi ska hantera verksamhetsavfallet, det vill säga det avfall som i dag inte kommer från hushållen. Där finns byggavfall med stora mängder osorterad plast, och där finns mycket att göra. Den tidigare regeringen har lagt fram en ganska ambitiös plan för hur man ska hantera en del av frågorna. Hur ser regeringen på frågorna, och hur ska vi hantera det verksamhetsavfall som i många fall inte är förpackningar men som måste återvinnas och göras till en resurs?

Anf. 233 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Johan Löfstrand för frågan.

Jag är glad att Johan Löfstrand höll med om mycket i mitt anförande. Området som rör cirkulär ekonomi är ett tacksamt ämne, därför att vi här i kammaren kan hitta en stor enighet. Det är bra och innebär ett enklare sätt att komma framåt.

Jag instämmer i Johan Löfstrands bekymmer när det gäller hur vi ska hantera avfall för att få avfallet att bli en resurs. Där finns absolut en väg att gå, men det har tyvärr tagit lång tid, inte minst med de end of waste-kriterier som jag nämnde i mitt anförande. Vi i Sverige skulle egentligen vilja gå snabbare fram, men EU bromsar i stora delar.

Jag ska i ärlighetens namn säga att jag inte vet vad som har hänt efter det att Naturvårdsverkets utredning lades fram. Det har jag inte koll på. Där kommer vi in på verksamhetsavfallet, som Johan Löfstrand också har tagit upp. Här finns en stor utmaning, och jag tror att Johan Löfstrand delar min åsikt i den frågan. Vi noterar hur mycket av detta som hanteras på fel sätt. Det är mycket brännbart som hamnar i containern men som inte ska vara där.

De som tar emot varorna måste ”steppa upp” för att verkligen hantera dem på rätt sätt. Vi hör tyvärr många historier om att vårt avfall hanteras på ett sätt som inte är bra och som gör att förtroendet för sopsortering, oavsett om det gäller hushållsavfall eller avfall från fabriker och storföretag, lämnar en del övrigt att önska. I stället får vi höra att det inte är någon idé utan att man kastar allt i brännbart eftersom allt hamnar i samma container. För att klara detta måste vi verkligen ha företagen med oss.

Anf. 234 JOHAN LÖFSTRAND (S) replik:

Herr talman! Jag tror definitivt att det här är ett område där vi inte hittar så stora skiljelinjer, men tyvärr är jag lite orolig över vilken ambition man har. Jag tror att vi säkerligen vill gå i samma riktning, men min oro är att man inte tycker att frågorna är så prioriterade. Miljöområdet i stort är inte det område som regeringen har prioriterat och ser ut att komma att prioritera framöver.

Vi kanske är överens om mycket, men frågan är vilken ambition regeringen kommer att ha under de kommande fyra åren. Här hoppas jag att regeringen kommer att följa den strategi som den tidigare regeringen har

lagt fram och framför allt fortsätta att jobba med både innovationer och andra delar.

Kjell-Arne Ottosson tar upp frågan om avfallet. Det har funnits en del brottslighet i fråga om avfall. Man har tagit emot avfall, tagit betalt, och sedan har avfallet lagts på deponi. Men sedan har det skjutits över till kommunen att hantera avfallet. Det är oerhört viktigt att detta hanteras.

Det finns också ett globalt perspektiv. Vi kanske inte ska putta över en del av vårt avfall till andra länder, som har svårt att hantera detta. Det är därför viktigt att titta på frågorna.

Min slutliga fråga handlar om ambition. Vi har i tio års tid diskuterat förpackningsinsamlingen och att börja återvinna förpackningar. Kommer regeringen att lägga fram förslag och utredningar om att gå från förpackningsåtervinning till materialåtervinning, det vill säga att vi ska återvinna mer än bara förpackningar?

Anf. 235 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Johan Löfstrand för frågan. I ett tidigare replikskifte under den föregående debatten kom ett erbjudande om att fortsätta samtalet över en kopp kaffe. Jag fortsätter gärna även det här samtalet – jag upplever detta mer som ett samtal med Johan Löfstrand – om hur vi gemensamt ska gå framåt i frågorna.

Sedan var det frågan om ambitionsnivån. Det är bara att se hur stor budgeten är och jämföra den med tidigare budgetar. Då ser Johan Löfstrand att det här är en av de största budgetarna som har funnits på miljö- och klimatområdet.

Frågan är prioriterad. Därom råder inget tvivel – av flera skäl. Inte minst för att den måste vara prioriterad, med tanke på ledamoten Emma Nohréns tidigare anförande. Hon menade att vi måste göra något nu, och vi har möjligheten att göra något nu. Det är minst lika viktigt att få fram att det inte är kört.

Jag instämmer i de frågor som Johan Löfstrand har lyft fram om brottslighet och avfall. Det var en del av de frågor som togs upp när propositionen *Ordning och reda på avfallet* debatterades. Vad gäller frågan om just den proposition som Johan Löfstrand efterlyser blir jag svaret skyldig. Jag vet inte vilka propositioner som regeringen kommer att lämna under de kvarvarande tre och ett halvt åren. Tyvärr blir jag svaret skyldig.

Men när Johan Löfstrand och jag sätter oss med en kopp kaffe vet jag kanske mer och kan därmed lämna ett svar.

Anf. 236 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Herr talman! Som kammaren säkert har märkt debatterar miljö- och jordbruksutskottet ett motionsbetänkande, nummer 10, som handlar om cirkulär ekonomi.

I det här motionsbetänkandet finns ett flertal motioner från oss socialdemokrater, och jag tänkte beröra några av dem i mitt anförande. Men jag kommer att yrka bifall endast till reservation nummer 1, där en av våra motioner finns med.

Omställning till en mer cirkulär ekonomi är enligt oss socialdemokrater en förutsättning för att vi ska klara miljömålen, för att vi ska klara den biologiska mångfalden och för att vi ska skapa nya innovationer och nya jobb i Sverige.

Kjell-Arne Ottosson sa i sitt anförande att vi i förhistorisk tid ändå har haft ett cirkulärt tänk. Det är helt korrekt. Men sedan industrialiseringen slog till och utvecklade vårt land kan man säga att vi har haft en linjär tillväxt. Den har byggt på att vi har producerat varor genom att utvinna naturresurser, och naturresurserna har sedan nyttjats som produkter. När produkterna har använts färdigt har de slängts.

Avfallet har slängts på alla möjliga ställen, och vi ser runt om i världen i dag spår av industrialismen och det linjära synsättet på hur vi ska hantera våra resurser.

Det finns gigantiska soptippar över stora delar av vår värld. Det finns en ö i Stilla havet som består av enbart plast. Den ön är i dag tre gånger så stor som Frankrikes yta. I den svenska naturen kan vi se skrevor, klippor eller gropar där man under de senaste hundra åren har slängt både det ena och det andra. Allt som då försvann såg man som borta.

Om vi ska klara de miljö- och klimatutmaningar som finns framöver måste vi se till att skapa en cirkulär ekonomi. Det handlar om att vi måste återanvända och återvinna både förpackningar och produkter. Vi måste få en cirkularitet.

Ett av de exempel som jag tog upp i mitt tidigare replikskifte, som jag vill beskriva som ett oerhört gott exempel på cirkularitet, handlar om när vi kan få det matavfall som redan är förstört – vi ska ju se till att ha så lite svinn som möjligt – att bli biogas som vi kan köra våra bussar eller lastbilar på samtidigt som vi får biogödsel. Denna biogödsel kan vi sedan sprida på våra åkrar för att producera ny mat. Denna typ av cirkularitet måste genomsyra hela vårt samhälle för att vi ska klara omställningen framgent.

Herr talman! Socialdemokraterna har under den senaste åttaårsperioden gjort ett antal stora satsningar för att vi ska ställa om samhället till att bli mer cirkulärt. Socialdemokraterna har till exempel tagit fram en strategi för cirkulär ekonomi med fyra tydliga fokusområden.

Det handlar om hållbar produktion och produktdesign. När man producerar en penna ska den göras lätt att plocka isär och lätt att återvinna. Så är det inte i dag.

Det handlar om att vi ska konsumera hållbart, det vill säga att vi ska konsumera ungefär så mycket som vi behöver. Den konsumtion som sker ska ske måttligt.

Vi ska se till att skapa giftfria produkter och cirkulära system. Jag besökte för många år sedan Indien, där ett av de vattendrag som jag besökte hade ungefär lika höga halter av antibiotika som man har i kroppen när man tar en antibiotikakur. Det kan inte ses som ett fungerande cirkulärt kretslopp.

Slutligen handlar strategin också om att vi måste främja innovation och cirkulära affärsmodeller. Här tror jag att vi har mycket att skapa inför framtiden. Vi är i dag duktiga på att sortera och ta hand om avfall, men vi i Sverige är inte tillräckligt bra på att förädla avfall. Här tror jag att vi kan göra väldigt mycket.

Förutom strategin för cirkulär ekonomi tog den förra regeringen fram en specifik handlingsplan för hur vi ska hantera plaster. Plast är ett av de material som inte bryts ned av naturen. Plast finns kvar under väldigt lång tid. Här krävs det därför ett extra starkt fokus. Det handlar om att vi ska få plasten att bli återvinnbar, men det handlar också om att vi måste minska användandet av plast generellt.

Herr talman! Ett annat viktigt område som Socialdemokraterna har pekat på är att vi måste få avfallet att i mycket större utsträckning ses som en resurs. I dag kan ju avfall i väldigt stor utsträckning i förlängningen bli nya produkter, och framför allt kan det skapas helt nya förädlingsvärden. Att vi kan få matavfall, som faktiskt är avfall, att bli en resurs i form av både biogas och biogödsel är en oerhört stor innovation, men det kan inte sluta här. Vi måste göra precis samma sak när det gäller plast, cellulosafiber och mycket annat. Detta skapar innovation, hållbarhet och arbetstillfällen.

Kamrater! Om vi ska klara den här utmaningen måste vi göra det tillsammans, och det måste göras samstämt för att vi ska klara den oerhörda omställning som vi står inför.

Herr talman! Som jag sa är plast och framför allt verksamhetsavfall, det vill säga det avfall som inte kommer från hushållen utan som i mångt och mycket kommer från industrin, det avfall som vi nu behöver fokusera på. När det gäller de förpackningar som finns har vi fungerande insamlingsystem, men när det gäller verksamhetsavfall finns det väldigt mycket att göra. Inom lantbruket är man duktig på att återvinna till exempel ensilageplasten; detta är ett mycket bra exempel. Men inom till exempel bygg- och rivningssektorn finns det stora utmaningar när det gäller hur vi ska samla in och förädla det överblivna materialet och det material som uppstår när man river hus.

Det finns mycket kvar att göra. Jag hoppas att regeringen nu tar ett tydligt grepp om detta och fortsätter det goda arbete som den tidigare regeringen startade.

(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Malin Larsson, Sofia Skönbrink och Anna-Caren Säterberg (alla S).

Anf. 237 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Det finns en stor vilja hos många av oss att påverka och minska vår egen klimatpåverkan. Det är en del av mångas dagliga liv att vara miljö- och klimatmedveten. Det är helt enkelt en livsstil – något som finns ständigt närvarande. Det handlar om att välja mat som har mindre klimatpåverkan. Det handlar om att äta upp maten man bär hem. Det handlar om att sopsortera. Det handlar om att man lagar, säljer, skänker bort, köper secondhand om det är möjligt och väljer att åka mindre bil eller väljer mer klimatsmarta alternativ.

Detta gäller inte bara privatpersoner utan även civilsamhället och offentlig sektor. Alla måste vara med och bidra. Det här är en välkommen och helt nödvändig utveckling. Fler måste välja denna väg, och det måste vara lätt att göra rätt. Slöseriet med jordens resurser är stort, och vi måste tillsammans minska ödslandet.

Trots att många väljer att prioritera hållbarhet framför pris bygger vår konsumtion fortfarande till stor del på slit och släng. Det är onekligen problematiskt med tillverkare som medvetet designar för kort livslängd på produkter för att kunna sälja mer. Här finns en inneboende problematik eftersom den som äger varan har svårt att påverka varans konstruktion och hållbarhet. Man kan dock se en positiv utveckling där konsumenterna i allt större utsträckning nyttjar produkter genom att byta eller abonnera i stället

för att köpa. Detta gör att incitamenten för producenterna att ta fram mer hållbara produkter med längre livslängd ökar.

Herr talman! Det är precis det här – att minska slöseriet med jordens resurser genom hållbar konsumtion och smarta affärslösningar – som denna debatt handlar om. För företagen handlar det om att ställa om från att sälja så många produkter som möjligt till att erbjuda produkter med lång livslängd och produkter som är uppgraderbara. Digitaliseringen och delningsekonomin banar väg för dessa nya konsumtionsmönster. Marknadsekonomi och tillväxt driver utvecklingen framåt. Det är viktigt att denna utveckling främjas och inte hindras. Utvecklingen måste hela tiden gå framåt.

Jag tänker försöka att hålla mig kort. Avslutningsvis, herr talman, vill jag passa på att lyfta fram ett fint exempel på cirkulär ekonomi från min valkrets.

När Ukrainakriget inleddes kom det mängder av flyktingar till min hemstad. Där tog kommunen kontakt med civila aktörer – eller rättare sagt fick civila aktörer och kommunen kontakt och började att utrusta lägenheter med secondhandmöbler. Detta blev jättelyckat. Även civilsamhället har en viktig roll att spela i arbetet med att främja den cirkulära ekonomin; det är viktigt att komma ihåg.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 238 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra hur Liberalerna resonerar när det gäller cirkulär ekonomi, för miljöpolitiken har som sagt hitintills inte fått så stort utrymme i regeringens förda politik och absolut inte i Tidöavtalet.

Jag tänker ställa ungefär samma fråga till Liberalernas ledamot som till Moderaternas. Jag lyssnade till miljö- och klimatministerns tal för ett par veckor sedan med anledning av att Sverige är ordförandeland i EU. Det handlade om cirkulär ekonomi. Ministern poängterade att produkter som vi använder varje dag, till exempel kläder och skor, ska repareras och användas igen.

Men nu höjer ju regeringen – och Liberalerna – moms på reparationer. Höjningen träder i kraft om bara ett par veckor. Detta går inte ihop. Därför är min fråga till Elin Nilsson och Liberalerna: Varför ska det bli dyrare att lämna in sina skor till skomakaren om vi nu ska sträva efter en cirkulär ekonomi?

Anf. 239 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! EU är det bästa verktyg vi har för ett grönare, tryggare och friare Europa, så det är alltid trevligt när något händer där.

Som svar på din fråga: Precis som vi har hört från talarstolen tidigare i kväll hade momssänkningen ingen effekt. Men man kan jobba för cirkulär ekonomi på många sätt, och incitamenten kan komma från personerna själva. Det är viktigt att vi har denna debatt och lyfter vikten av cirkulär ekonomi, återbruk och återvinning. Man kan föra saker framåt på flera sätt.

Anf. 240 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Jag instämmer i att det finns mycket vi kan göra genom EU och att där görs ett stort arbete inom cirkulär ekonomi.

Jag håller inte riktigt med om Moderaternas och Liberalernas bedömning att momshöjningen inte får effekt. Jag tror snarare att man prioriterar miljöfrågorna på olika sätt inom regeringen och att miljö- och klimatministern till viss del blir begränsad och försöker föra en politik som resten av regeringen inte ställer sig bakom. Man säger ju en sak men fattar sedan ekonomiska beslut i en helt annan riktning.

Finns det en splittring mellan Tidöpartierna? Har Liberalerna och Moderaterna olika ingångar i detta? Är det kanske så att blir det ingen cirkulär ekonomi så blir det inte det? Eller hur tycker ledamoten att riksdagen ska tolka dessa olika budskap?

Anf. 241 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Jag tror att ledamoten tolkar in för mycket i den bild hon målar upp. Att cirkulär ekonomi är en nyckelfaktor i den gröna omställningen har miljö- och klimatministern varit mycket tydlig med. Jag delar alltså inte den bild ledamoten målar upp.

Anf. 242 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Jag har suttit i utskottet i några år, och jag tror att det är nionde gången jag debatterar dessa frågor. "Lätt att göra rätt" hörs varje gång, och det är möjligen lite uttjatat men samtidigt ett folkligt grepp och grunden för hur man skapar förutsättningar för en cirkulär ekonomi.

På många sätt har vi haft en fantastisk utveckling på detta område, inte bara i Sverige utan i stora delar av världen. Medvetandet bland människor är stort, men medvetandet bland de privata företagen är kanske ännu större. För företagen handlar det inte främst om att snygga till hållbarhetsrapporterna utan kanske framför allt om att försöka skapa så stora värden som möjligt i affärsmodellerna. Restprodukter och avfall är i dag åtråvärt och av högt värde.

Detta har även baksidor, som ett växande intresse för avfallssektorn hos den organiserade brottsligheten, och här har polis och myndigheter ett ständigt förbättringsarbete att göra för att kunna slå ned på denna mycket destruktiva och illegala verksamhet. Här behövs skarpare lagstiftning.

Herr talman! Sverige har varit framgångsrikt. Andelen avfall som deponeras i Sverige ligger i dag på någon enstaka promille, och matsvinnet är måhända för högt men ligger långt under EU-genomsnittet. Vi ligger också mycket långt framme jämfört med andra länder när det kommer till återvinning. Detta innebär dock inte att strävan mot ytterligare förbättrad resurseffektivitet bör upphöra. På många områden kan vi göra mycket mer.

Grunden för att skapa förutsättningar för människor att bidra till en hög grad av cirkularitet när det gäller förpackningar, textilier, elektronik med mera är att det ska vara enkelt att bidra. Hushållen ska lätt kunna förstå hur de går till väga för att göra rätt, och tillgången till insamlingssystem ska vara god. Av primär betydelse är tillgång till återvinningsstationer men även att förpackningsmaterial utformas på ett sådant sätt att det kan återvinnas.

Ett starkt producentansvar ger företag incitament att se över hela sin produktions- och avfallshanteringskedja. Då kan avfallet i bästa fall ses som en resurs, vilket ytterligare bidrar till att öka återvinningen. Genom att företag tar ansvar för avfallet stimulerar de till att produktdesign och

material anpassas så att återvinningsprocessen kan bli så effektiv som möjligt.

Herr talman! I vår kommittémotion står det att arbetet på EU-nivå för att ta fram förpackningsstandarder som förenklar materialåtervinning måste intensifieras, vilket är bra.

Vi välkomnar att kommissionen tagit fram ett nytt förslag till förordning, men det finns flera problem med det. Det grundläggande är att förslaget styr mot mer plast och mindre träfiber. Det är ett stort feltänk från EU-kommissionen som har sin grund i hur man ser på skogsnäringen, och det är därför inte särskilt förvånande. Här är det viktigt att Sverige tillsammans med likasinnade, där Finland måste vara en allierad, driver på för ett mer balanserat förslag.

Viktigt att nämna är att förslaget också kan slå hårt mot bryggerinäringen. Genom att ställa bindande krav på att använda en miniminivå av återanvändbara förpackningar riskerar man att orsaka så stora kostnader för mindre bryggerier att verksamheten inte går ihop. Framgångarna på den svenska marknaden med insamling, pant med mera beror till stor del på att människor kan välja själva om de vill köpa burk, returglas eller engångsglas. Detta riskerar man att slå ut, och en övergång till drickabackar i privatkonsumentled kommer inte att bidra till minskade utsläpp.

Herr talman! Lika viktigt som det är att utforma insamlingssystem och förpackningskrav på optimalt sätt är det att skattesystemet inte skapar negativa incitament för cirkularitet.

Plastpåseskatten är här ett stort problem eftersom den slagit ut en bransch som varit ledande i att ta fram plastbärkassar av fossilfria material. Jag hoppas att vi kan avskaffa denna skatt inom kort.

Skatten på kemikalier är direkt destruktiv för cirkularitet eftersom den gör det väldigt mycket dyrare att sälja begagnade datorer och telefoner.

Herr talman! När det gäller metaller och mineral har vi ett etiskt ansvar att ta vara på det vi en gång brutit ur marken. En ökad förmåga att återvinna material kan vara positiv ur både miljösynpunkt och ett företagsekonomiskt perspektiv. Det finns stora möjligheter att öka graden av materialåtervinning inom gruvnäringen.

I dag är det i många fall inte lönsamt för företagen att återvinna material ur exempelvis slagghögar trots att teknik för att återvinna en rad olika metaller och mineral finns. Därför måste företag som ligger i framkant inom detta område främjas.

Även om återvinning och utvinning av råvara ur tidigare deponier inte kommer att kunna ersätta behovet av att bryta nytt material ser vi detta som ett mycket viktigt komplement till vår råvaruförsörjning.

För att förbättra möjligheterna att ta vara på de metaller och mineral som redan brutits ur marken anser Sverigedemokraterna att de regelverk som reglerar möjligheten till effektiv återvinning och tillståndsgivning för utvinning ur exempelvis slagghögar och deponier måste ses över. Av denna anledning yrkar jag bifall till reservation 10.

(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 243 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! För Vänsterpartiet är en cirkulär ekonomi en central del av omställningen till ett samhälle som är hållbart ur miljö- och klimatsynpunkt. Vi vill ha ett samhälle där vi inte tar ut mer från naturen än vad den kan bära och där råvaror och produkter kan användas igen genom återanvändning och materialåtervinning.

Sedan 1960 har världens produktion av plast ökat tjugofalt, och den beräknas fördubblas igen de närmaste 20 åren. Endast en mindre del av den plast som produceras återvinns eller återanvänds. Det är helt enkelt billigare att tillverka nytt i stället för att hushålla med det vi redan har. Detta har lett till enorma utsläpp av växthusgaser och ständigt växande mängder plastavfall. En liknande problematik finns när det gäller så gott som alla andra material, och det krävs åtgärder för att lösa detta. För att klara den planetära gränsen för hållbar resursanvändning måste det svenska utnyttjandet av jungfruliga råvaror minska med 75 procent till 2050.

I en cirkulär ekonomi är livslängden på material och produkter längre och utvinningen av naturresurser mindre. För detta krävs miljöanpassad, giftfri produktion samt att avfall används som en resurs. Det handlar om att i ökad utsträckning återanvända, reparera, återvinna, hyra och dela varor. För att detta ska fungera krävs att konsumenter får relevant information och att det skapas strukturer som möjliggör för människor att dela och återbruka varor.

En cirkulär ekonomi som bygger på att tillverka hållbara produkter med lång livslängd och med möjlighet till reparation, återbruk och återvinning ställer helt andra krav på produktionen och på företagen än vad vi ser i dag. Det är inte hållbart att ständigt utvinna nya råvaror och tillverka nya saker för att sedan låta dem hamna på soptippen. Att produkter håller kortare tid ökar avfallsmängderna och motverkar ett effektivt utnyttjande av naturresurser. Om vi ska vända utvecklingen krävs politiska initiativ. Initiativ från marknaden och konsumenterna kan ta oss i rätt riktning men kommer att vara otillräckliga för att vi i tid ska nå en hållbar cirkulär ekonomi.

Frankrike har visat vägen. De var först i världen med lagstiftning mot så kallat planerat åldrande, det vill säga att varor tillverkas för att gå sönder efter en viss tids användning. Sedan 2021 måste tillverkare av vissa elektroniska produkter dessutom upplysa kunderna om möjligheterna att reparera produkterna.

Vänsterpartiet har länge jobbat för att få till åtgärder som förlänger livslängden för det vi producerar. Därför yrkar jag bifall till reservation 4, som handlar om att genom krav på produktdesign och produkters livslängd verka för att saker ska hålla längre och gå att reparera.

(Applåder)

Anf. 244 STINA LARSSON (C):

Herr talman! Sverige har i dag världens femtonde största ekologiska fotavtryck per person, och vi förbrukar resurser som om vi hade drygt fyra jordklot till förfogande. Det är inte hållbart. Vi måste genomföra ett systemskifte och bryta den linjära ekonomin, annars kommer vi inte att nå klimatmålen oavsett vad vi gör i övrigt.

Med dagens snabba teknikutveckling är ett sådant skifte möjligt. Det skulle vara bra för miljön och samtidigt skapa tiotusentals nya jobb här i

Sverige. Näringslivet ligger redan långt fram i sin egen omställning och väntar på att politiken ska ta nödvändiga steg mot att skapa bättre marknadsförutsättningar för svenska företag.

Under förra mandatperioden antogs Sveriges första nationella strategi och handlingsplan för en cirkulär ekonomi. Den innehöll mer än hundra konkreta förslag för industriomställning, materialförsörjning och teknikutveckling. Den var inte helt perfekt – det hade varit önskvärt med en bredare internationell utblick och en större harmonisering med pågående EU-lagstiftning. Men den tog ett antal första viktiga steg i rätt riktning och visade på ambition och vilja från statligt håll.

Herr talman! Tyvärr verkar denna regering ha lagt den strategin för cirkulär ekonomi längst ned i hyllan, underst i högen. Miljöfrågorna har ju hitintills inte fått så stort utrymme i regeringens förda politik, och absolut inte i Tidöavtalet. Jag har påtalat detta i flera olika sammanhang och för miljö- och klimatministern och frågat vart detta viktiga miljöarbete tagit vägen, speciellt nu när ekonomin är tuffare och företagen behöver långsiktiga marknadsförutsättningar för den cirkulära ekonomins framväxt. Svaret var ganska dystert: Beredning pågår i kansliet.

Men det brådskar ju för regeringen! Måndagens IPCC-rapport visar att klimatkrisen är på riktigt och att vi verkligen måste göra något nu. Vi har blivit lovade en klimathandlingsplan, som har skjutits fram gång på gång. Det verkar än så länge vara oklart i vilken form regeringen tänker presentera denna plan, om det över huvud taget blir en proposition i höst. Och det som görs nu inom miljö och cirkulär ekonomi är otillräckligt. Det behövs helt enkelt mer. I stället ser jag förslag som direkt motverkar den cirkulära ekonomin, till exempel momsens för reparationer som höjs nu den 1 april. Är det ett aprilskämt? Nej, det blir dyrare för konsumenterna att få sin vinterkappa lagad hos en skräddare.

Ett av de viktigare incitamenten för en cirkulär ekonomi är att våra produkter ska ha en lång livslängd. Exakt det är en av de punkter som Delegationen för cirkulär ekonomi precis lämnade över till regeringen nu i början av mars: att vi måste ha god hushållning med produkter och därmed se till att våra produkter har en längre livslängd, helt enkelt att våra prylar måste hålla längre. Det är inte någon som vill ha ett slit-och-släng-samhälle. I stället vill vi kunna laga cykeln eller våra skor, och då är det helt fel signal att det plötsligt ska bli dyrare att göra det.

Herr talman! Centerpartiet har en hel rad förslag på vad som behöver göras för att komma närmare en cirkulär ekonomi. I detta betänkande har vi en mängd reservationer som jag står bakom. Men jag väljer att yrka bifall till reservation 2, eftersom den har en mer övergripande karaktär.

Det behövs ett helhetsgrepp: Vi behöver nationella mål för cirkulär omställning, vi behöver hitta ett sätt att mäta cirkularitet, vi behöver jobba mer internationellt genom exempelvis EU och den gröna given och vi behöver samverka mellan olika myndigheter för att det ska få bättre genomslag. Det räcker inte att göra som regeringen gör nu – luta sig tillbaka och låta Naturvårdsverket ta ansvar. Det behövs ett bredare angreppssätt. Allt detta finns i reservation 2.

Jag vill också poängtera vad vi kan göra för att minska matsvinnet, speciellt nu när livsmedelspriserna skenar. Där ser vi att vi måste skärpa de nationella målen med en halvering till 2030. Vi vill sänka temperaturen från 8 till 4 grader i kylarna i lastbilar och butiker, och vi vill lyfta problem-

ställningen till en högre nivå och prata om ett svinnfritt Sverige, precis som vi brukar prata om ett fossilfritt Sverige. Centerpartiet vill också ta bort datummärkningen helt och hållet på de varor där den inte behövs och utveckla modeller och beräkningar för att se vad vårt matsvinn verkligen kostar i kronor och ören.

Ytterligare en fråga som jag vill lyfta är producentansvaret för mobiltelefoner och småelektronik. Återvinningsgraden för dessa produktgrupper är i dagsläget alldeles för låg eftersom många konsumenter låter telefoner och småelektronik ligga kvar i byrålåden hemma snarare än att lämna in dem för återbruk eller återvinning. Ett utvecklat producentansvar skulle få långvariga positiva effekter för miljön och kunna drivas framåt av branscherna själva, vilket är betydligt mer effektivt än olika statliga lösningar.

Det finns som sagt sida upp och sida ned med bra förslag för cirkulär ekonomi från Centerpartiet, som jag verkligen uppmanar regeringen att titta vidare på. Kanske finns det något som kan genomföras direkt.

Herr talman! Regeringen säger att de har en ambitiös miljö- och klimatpolitik. Men sanningen är tyvärr den att regeringen inte har någon övertygande plan för hur Sverige ska nå sina klimatmål och än mindre för hur det ska ske med hjälp av en cirkulär omställning. Jag har inte sett den ambitionen ännu. Regeringen säger sig värna om det svenska näringslivet och dess konkurrenskraft men har ännu inte levererat några konkreta besked eller förslag om hur takten i den cirkulära omställningen ska öka.

Om regeringen vägrar befatta sig med vad som har gjorts de senaste åren kan den åtminstone initiera en dialog med relevanta myndigheter och näringslivet redan i dag för att få en inblick i allt positivt som görs av branscherna och hur det kan bidra till att Sverige förhoppningsvis kan nå klimatmålen.

Herr talman! Tänk er en värld där alla varor skapas för att enkelt kunna återvinnas, en värld där det är en självklarhet att återbruka saker så länge det går, en värld där alla dina sopor kan användas i ny produktion, en värld där vi inte längre måste bryta nya naturresurser utan redan har allt vi behöver i ett kretslopp. Det kan låta som en fantasi, men med dagens teknik kan det snart bli verklighet. En cirkulär ekonomi är en av Centerpartiets främsta prioriteringar på miljöområdet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 mars.)

§ 10 Jordbrukspolitik

Jordbrukspolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23: MJU11
Jordbrukspolitik
föredrogs.

Anf. 245 JOHN WIDEGREN (M):

Herr talman! Kära vänner! Klockan är tjugo över nio. Det är över tolv timmar sedan debatten började i den här kammaren i dag. Då handlade debatten om Sveriges inträde i Nato – en jätteväg säkerhetsfråga. Vi av-

Prot. 2022/23:79

22 mars

Cirkulär ekonomi

slutar kvällen med debatten om jordbrukspolitik – en jätteviktig säkerhetsfråga. Jag ska såklart inte säga att det här är ännu viktigare än det som debatterades i morse, men det är verkligen viktigt, herr talman. Vi har tydligt sett, redan under pandemin, hur marknader och annat sviktar lite när det gäller att förse varandra med produkter, reservdelar och så vidare.

Vi har sedan kriget i Europa bröt ut för lite över ett år sedan fått en ännu svårare situation när det gäller försörjningen av framför allt livsmedel runt om i världen. Även när det gäller insatsmedel kopplat till livsmedelsproduktion har vi sett hur brister har uppstått. Vissa problem har lösts, men vi står fortfarande med en kraftigt minskad försörjning med framför allt vete från Ukraina.

I Sverige har vi under en längre tid, herr talman, minskat vår produktion i jordbruket. I början av 90-talet hade vi en självförsörjning på cirka 75 procent. I dag pratar vi, som vi brukar säga i denna kammare, om att ungefär varannan tugga är importerad. För vissa livsmedel har vi en högre försörjning medan vi har en lägre för andra.

Vi ser just nu att vi tappar försörjningsprocent framför allt på animaliesidan. Egentligen borde det vara precis tvärtom, för det som vi skulle kunna öka i Sverige är just animalieproduktionen. Vi vet att vi har en ganska hårt pressad växtodling. Där har vi nog inte så mycket mer att hämta eftersom vi har drygt 1 miljon hektar åkermark som vi kan ha spannmålsodling på i Sverige. Vi har knappt 1 ½ miljon hektar som vi i princip bara kan producera gräs på i Sverige. Det är gräs som vi bäst förädlar genom våra djur.

Herr talman! Det antogs en livsmedelsstrategi här i kammaren 2017. Den hade tydligt uppsatta mål: Vi skulle öka vår produktion, vi skulle öka vår självförsörjning och vi skulle öka vår export. Inget av dessa mål har vi lyckats nå, och snart närmar vi oss 2030 då vi ska ha nått dem. Vad beror detta på? Beror det på att våra bönder inte är tillräckligt bra? Nej, absolut inte. Våra bönder är i absolut världsklass när det kommer till produktion. Våra bönder levererar några av världens högsta produktionsresultat både inom animaliesektorn och inom växtodlingen.

Ändå, herr talman, har vi en av Europas lägsta lönsamheter när det kommer till jordbruk. Vad beror det på? Jo, det beror delvis på att vi har valt att ha ett högt skattetryck. Vi har valt att reglera, försvåra och ha jobbiga regelverk som trycker ned det svenska jordbruket i stället för att lyfta upp och premiera det. Det är en väldigt märklig inställning som har funnits i Sverige under lång tid.

På 80-talet bestämde vi att det svenska jordbruket skulle bli världens renaste. Flera av oss har i dag varit på ett seminarium och sett hur duktiga vi är i Sverige när det gäller antibiotikaanvändningen inom svensk djurproduktion. Detta bestämde Sverige sig för. Vi skulle anpassa våra system efter djuren, medan övriga EU i mångt och mycket fortfarande försöker anpassa sina djur efter systemen. Vi i Sverige vet att detta inte fungerar.

Svenskt jordbruk är i absolut världsklass, inte bara när det gäller antibiotikaanvändningen utan även när det gäller växtskydd. En stor del av de växtskyddsmedel som används i den svenska konsumerade maten kommer från importerade livsmedel. För insektsmedel är procentsatsen till och med över 80 procent från importerade livsmedel.

Svenskt jordbruk har varit otroligt innovativt när det gäller teknikutvecklingen. Vi använder och har under en längre tid använt oss av gps-utrustning och skördekartering. Vi markkarterar, och vi gödslar precis det som grödan, årsmånen och jordmånen vill ha. Därför ligger vi på höga produktionsresultat i svenskt jordbruk.

Vi har en fantastisk duktig jordbrukarkår som ligger i framkant, och ändå har vi partier i denna kammare som vill fortsätta att reglera, styra, försvåra och öka administrationen för svenskt jordbruk och som hejar på dåliga förslag som kommer från till exempel EU. Man visar även en missstro mot det svenska jordbruket och vill ha en ökad administration.

Det kommer inte att fungera. Svenskt jordbruk kommer att må bäst av en ökad frihetsgrad. Det kommer dessutom att leda till att svenska jordbrukare mår bättre. Jag har en ledartext här, herr talman, från tidningen ATL, med rubriken Ohållbar livsmedelsproduktion om vi själva inte mår bra. Det kom också en forskningsrapport för en tid sedan som pekade på att arbetsmiljön och arbetshälsan inom jordbruket är dålig och blir sämre.

Självförsörjningsgraden ska gå från 50 procent upp till helst 100 eller kanske till och med över 100 procent så att vi kan exportera mer, men jordbrukarkåren mår inte bra. Detta beror inte bara på att man kanske jobbar mer än dubbelt så mycket som de flesta i denna byggnad gör i dag utan även på en väldigt begränsad lönsamhet, som jag sa tidigare. Det beror också på att det finns aktivister som tycker att det är fritt fram att härja runt böndernas gårdar, djurhagar och så vidare och på att vi har en alldeles för kraftig och växande rovdjursstam i Sverige.

Alla dessa saker gör att svenska lantbrukare inte mår så himla bra. Därför, herr talman, är det nu dags för verkstad. Jag vet att Socialdemokraterna har slagit sig för bröstet flera gånger för den livsmedelsstrategi som kom 2017 och som var ett jättebra initiativ.

Allt har inte varit katastrof, absolut inte, men vi har inte lyckats vända trenden när det kommer till produktionen. Det är därför regeringen nu tar ett nygrepp om livsmedelsstrategin och lanserar livsmedelsstrategin 2.0. Nu tar vi om det en gång till, för nu behöver det synas ända ut till gårdarna. Nu behöver lantbrukarna själva känna att de har med sig Sverige och politiken. Nu ska vi öka vår livsmedelsproduktion. Jag lovar er alla här inne, mina vänner, att Sveriges bönder har kunnandet och viljan, och vi ska ge dem verktygen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 246 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Varmt tack, ledamoten Widegren! Jag känner ledamotens engagemang som föredömligt i dessa frågor.

Jag tänker uppehålla mig vid de svårigheter vi är inne i. Förra året var oerhört tufft på många sätt för primärproducenter och företagare. Vi känner väl till att det har varit väldigt få förprövningar, och också investeringsarbetet och återinvesteringsarbetet har halkat efter.

Om man drar ut linjen framåt, nu när det ändå har varit hyfsat positivt under några månader i vissa delar och verksamheter, ser man att prognosen pekar mycket nedåt igen för lantbruket under första kvartalet. När det gäller behovet av återinvesteringar och nyinvesteringar framöver för att kunna inte bara upprätthålla den nivå vi har i dag utan också nå de målsätt-

ningar som vi sedan tidigare är överens om i livsmedelsstrategin riskerar vi att inte klara det. Det blir oerhört stora konsekvenser av att det inte investeras tillräckligt i svenskt jordbruk.

Jag har en fråga till Moderaternas företrädare i dessa frågor. Ledamoten Widegren säger att det är dags för verkstad, och jag håller med om att det är oerhört hög tid för det. Vill John Widegren nämna några konkreta nya åtgärder som regeringen tänker vidta här och nu för att få fart på detta?

Anf. 247 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Jag tror precis som ledamoten att det är en väldigt osäker tid just nu. Vi såg att flera verksamhetsgrenar förra året hade all time high i fråga om resultat, medan andra hade det betydligt tuffare.

Vi går egentligen in också i 2023 med denna osäkerhet. Lite beroende på vad som kommer att hända i Ukraina och vad som kommer att hända vädermässigt för svenskt jordbruk i år kan det slå oerhört mycket fram och tillbaka när det gäller var våra verksamheter kommer att hamna.

Jag är alldeles övertygad om att regeringen också följer detta med största osäkerhet. Vi kommer kanske att behöva vidta åtgärder för att stötta svenskt jordbruk, vilket vi gjorde även förra året när det i början av året såg ut att bli en mycket värre situation än vad det faktiskt blev. Ledamoten var själv med och var drivande i dessa frågor, precis som jag och flera andra här i kammaren. Vi får inte stänga dessa dörrar.

Men samtidigt har vi börjat arbetet med den nya livsmedelsstrategin som ska göra att vi förhoppningsvis slipper stå här framöver och prata om krispaket i svenskt jordbruk. Det är ju det vi vill bort ifrån.

Vi såg att stora delar av Europa inte hade några krispaket till sina jordbruk förra året, för de behövde inte det. De hade samlat bättre i ladorna. Det är alltså detta vi vill komma bort ifrån.

Jag blir också väldigt orolig. Vi såg att antalet förprovningar minskade, precis som ledamoten sa. Det har investerats mindre, och framför allt i animaliesektorn där det borde investeras mer.

Livsmedelsstrategin finns nu ute hos alla intressenter fram till hösten, och vi hoppas få in ett antal olika konkreta förslag på hur vi stärker svenskt jordbruk på både kort och lång sikt. Och vi måste vara alerta om det krävs extra åtgärder under tiden.

Anf. 248 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Jag delar givetvis bilden att svensk jordbrukspolitik är en del av vår svenska säkerhetspolitik. Och ju fler företrädare här men också i samhället som förstår denna koppling, desto bättre är det för trycket att åstadkomma utvecklingen.

Jag tror att Moderaterna redan vet ungefär vad som kommer att behövas. Och jag tror att även regeringen vet ungefär vad som kommer att behövas. Det har vi hört de senaste åren här i talarstolen när Moderaterna var aktiva i opposition tillsammans med andra kollegor i andra partier. Därför förstår jag inte riktigt att man hänvisar till ett långsiktigt strategiarbete när det egentligen i allra högsta grad handlar om att vidta åtgärder här och nu. Man hade chansen redan i budgetarbetet, och snart kommer en vårändringsbudgetprocess.

Svenskt jordbruk behöver åtgärder så att vi inte bara behåller nivån utan också har målsättningen att öka produktionen och även få försörjningstrygghet. Jag förväntar mig att samtliga partier på regeringssidan visar ett starkt engagemang och återkommer till riksdagen med mycket skarpa förslag som på kort sikt ger tydliga signaler om att åtgärder ger effekt också för utvecklingen av svenskt jordbruk. Det är nämligen mycket som står på spel. Förlovar vi ännu mer produktion nu i detta oerhört allvarliga säkerhetspolitiska läge – vi är redan importberoende, och vi har den ekonomiska situationen med räntehöjningar och annat som pressar företagen – då vet jag inte riktigt hur slutbilden kommer att bli. Jag kommer såklart att följa utvecklingen och hoppas att det inte bara blir regeringens strategi utan att det blir en strategi som har bred förankring när det gäller det fortsatta arbetet. Än så länge har vi inte sett signaler om detta och vad regeringen tänker innan detta presenteras.

Vi får fortsätta att följa detta tillsammans.

Anf. 249 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för ledamotens engagemang i frågorna. Precis som ledamoten säger har det nog talats lite för lite om livsmedelssäkerhet i beredskapssyfte under en längre tid. Det har i alla fall bekymrat mig under väldigt lång tid.

När jag motionerade om en livsmedelsstrategi redan 2007 i mitt eget parti tittade man på mig lite grann som om jag var en idiot. Vad ska det vara bra för? Moderaterna har nämligen precis som andra partier här varit alldeles för naiva i dessa frågor. Det må så vara när det är fred, allt rullar på och produktion och marknad rör sig framåt.

Men nu har vi sett två kriser de senaste åren – först en pandemi och sedan ett krig. Då ser vi att det krackelerar. Och det är då vi blir påmind om att vi i Sverige har dragit ned vår produktion.

Ledamoten säger att jag nog vet många åtgärder som behöver vidtas. Ja, det gör jag. Ett antal utredningar är på gång, och någon är redan igång. Livsmedelsstrategin 2.0 är igång. Dessa arbeten måste få löpa på.

Det som vi också behöver göra är att ge bönderna en tro på att vi faktiskt vill förändra och göra det bättre i detta läge. De vill ha långsiktiga spelregler – en stark äganderätt, ett myndighetsarbete som faktiskt fungerar, myndigheter som de känner jobbar med dem och inte mot dem. Vi behöver se över vissa försvårande åtgärder. Vi har drivit fram en storleksrationalisering i svenskt jordbruk. Vi har stora maskiner i dag. Helt plötsligt rimmar de ganska dåligt med vissa delar i till exempel miljöbalken. Miljöbalken behöver ses över för att rimma med svensk, modern livsmedelsproduktion. Det finns ett antal åtgärder. En del är igång, och fler kommer att sättas igång.

(Applåder)

Anf. 250 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka ledamoten John Widegren för hans anförande. Ledamoten är en duktig debattör och en erfaren lantbrukare.

Det ekonomiska läget är oerhört tufft, både för bönderna och för våra medborgare. Regeringens finansminister Elisabeth Svantesson har uppmanat hushållen att hjälpa till att dämpa inflationen genom att välja billigare

varor i butikerna. Hennes tips till hushållen var också att jämföra olika butiker med varandra och välja den billigare. Men vad regeringen skulle göra för att lindra krisen för de barnfamiljer, pensionärer och ensamstående som just nu vänder på varenda krona för att kunna sätta mat på bordet och låta sina barn äta sig mätta ville hon inte svara på.

Därför vill jag fråga ledamoten John Widegren om han kan svara på detta. Vad tänker Moderaterna göra för att våra barnfamiljer, pensionärer och ensamstående ska kunna fortsätta att köpa svensk näringsriktig mat som produceras av våra svenska bönder?

Anf. 251 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för en intressant fråga från ledamoten. Jag ska inte säga att jag är den absolut bästa att svara på just det rent ekonomiska när det gäller vad de människor som är mest utsatta i samhället just nu ska göra för att få vardagen att gå ihop. Det tror jag att Elisabeth Svantesson svarar på bättre än vad jag gör.

Men jag kan säga något kopplat till livsmedelsfrågor och så vidare som vi debatterar här. En viktig sak som faktiskt är gjord för att stärka enskilda människor – alla har inte haft nytta av den, men väldigt många – är det stora elstödet som har betalats ut. Det har gett extra kontanter till väldigt många människor. Vissa saker inom olika system räknades upp vid nyår. Det har också gett vissa människor lite mer pengar att röra sig med.

När det gäller livsmedel och vikten av att köpa det som är svenskt håller jag såklart med ledamoten. I dag har det varit en lite extra intressant dag. Det började med att en väldigt liten småföretagare gick ut och sa att man tänkte sänka sina priser på livsmedel. Sedan kom en av våra livsmedelskedjor under eftermiddagen med beskedet att de sänker priserna på 100 vanliga varor. Så förhoppningsvis kanske vi snart vänder denna negativa trend och den rusande inflationen.

Regeringens absolut viktigaste uppgift just nu är nämligen att få bukt med inflationen. Ju fortare vi får bukt med inflationen, desto fortare kan vi skapa mer ekonomiska möjligheter, sänka skatterna och komma med ekonomiska reformer som leder till ett bättre samhälle för alla. Huvudsakliga uppgiften just nu är alltså att pressa ned inflationen.

Anf. 252 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Vi socialdemokrater har lagt fram en rad förslag för att stötta dem som har det allra tuffast. Jag tycker att ledamoten precis som finansministern smiter lite grann ifrån sitt ansvar här. När det är kris och människor inte ens har råd med mat måste politiken kliva in och ta ansvar.

Ledamoten John Widegren var inne på elstödet, och det var den andra fråga jag tänkte komma till. Jag har tidigare debatterat elstödet med näringsministern här i kammaren. Det är ett elstöd som regeringspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna har bestämt att våra lantbruksföretag och andra företag i norr inte ska få del av, och det ska dessutom hemlighållas.

Nu har det dock visat sig att elstöd som skulle ha gått till privatpersoner i södra Sverige har gått till jordbruksföretag, som alltså egentligen ligger inom en helt annan sektor som styrs av EU:s jordbrukspolitik. Dessutom

kanske det utgör otillbörligt statsstöd, så det här ställer ju till det en hel del.

Jag missunnar verkligen inte bönderna elstödet, men jag tycker att även bönderna i norra Sverige ska få del av det. Därför vill jag nu fråga ledamoten Widegren om bönderna i södra Sverige nu ska betala tillbaka stödet – och hur löser man i så fall det om utbetalningarna hemlighålls? Eller kommer bönderna i norra Sverige också att få elstöd via det stöd som egentligen skulle ha gått till vanliga hushåll?

Anf. 253 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Frågorna om elstöd ligger ju inte riktigt på vårt bord i miljö- och jordbruksutskottet. Det är helt klarlagt att det har gått ut elstöd till jordbrukare med enskild firma; det har vi sett. Vi har också sett att Försäkringskassan i dag har sagt att det inte ska betalas tillbaka, för detta är företag som skulle vara berättigade till det här stödet under sommaren när övriga stöd ska betalas ut till företag.

Vad gäller diskussionen om norr och söder i detta känner jag inte riktigt att jag är tillräckligt påläst för att ta den. Vi har haft diskussioner kring detta förut, det vill säga att elpriserna under en längre tid har varit högre i söder. Det har varit ett av motiven. Men vill man gå in djupare på frågan får jag nog bli svaret skyldig och i stället hänvisa till någon inom näringsutskottet eller till ett statsråd som jobbar med elstödsfrågorna.

Anf. 254 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Timmen är sen när vi debatterar jordbrukspolitik här i dag, men det är en alltför viktig fråga för att vi ska skynda på.

Sällan har väl ett omvärldsläge tydligare visat på vikten av ett robust lantbruk och jordbruk. När Ryssland för drygt ett år sedan invaderade Ukraina och startade sitt fruktansvärda krig fick det följdverkningar över hela världen. Ökade bränslepriser drev upp priset på transporter. Det blev problem för jordbrukare när transportvägar kapades. Vi fick till och med problem när det gäller de som svälter och behöver stöd via FN-program, för utsädet – vetet – från Ukraina kunde inte komma ut. Det var en blockad.

Jordbruket och att ha mat på bordet är bland det absolut viktigaste som finns. Förutom mat producerar jordbruket material och energi och är den absolut viktigaste motorn i omställningen till en fossilfri ekonomi. De gröna näringarna är nyckeln till den del av samhällsekonomin som ska se till att omställningen sker – och samtidigt en avgörande del för att vi ska ha en levande landsbygd.

Det senaste året har verkligen varit ett stresstest. Vi ser att det höga kostnadsläget för många av jordbrukets viktiga insatsvaror har orsakat stora svårigheter för svenskt lantbruk. Därför måste vi bygga upp den här robustheten och se till att vi har en ordentlig självförsörjning och försörjningstrygghet. Vi i Miljöpartiet vill öka självförsörjningen av svenskproducerade baslivsmedel – grönsaker, frukt och vegetabilier – men även se till att vi har en inhemsk produktion av andra insatsvaror och utsäde.

Nu har vi börjat i det stora, herr talman, och jag tänker att jordbruksfrågorna går från det stora – geopolitiken – ända ut till kapilläerna längst ut.

Samtidigt som vi måste stötta lantbruket och se till att det överlever, liksom att vi får en bra försörjningstrygghet, måste det vara med och bidra till den snabba omställningen. Tyvärr är det så att jordbruket i dag står för en stor del av Sveriges totala klimatutsläpp. Därför behöver jordbrukssektorn egna klimatmål och färdplaner för hur de ska uppnås.

Förbrukningen av fossila bränslen är förstås en betydande del, framför allt i produktionen av konstgödsel. För att ställa om jordbruket måste energin i maskiner och transporter komma från förnybara källor, såsom bio-bränslen, vätgas och el. Därför vill vi i Miljöpartiet se att det införs en biopremie för lantbruket, vilket föreslogs i utredningen *Vägen mot fossiloberoende jordbruk*, som kom för ett par år sedan. Där ser vi också förslag som handlar om just drivmedel, gödsel och foder.

Det är dock inte bara när det gäller det fossilfria och att minska klimatutsläppen som vi måste ställa om. I den här omställningen måste vi nämligen se till att de andra miljöåtgärderna också hänger med. Det krävs omfattande miljöåtgärder inom jordbruket, en stärkt biologisk mångfald och att vi kan öka kolinlagringen och markens bördighet. Det behövs ett utvidgat synsätt på vad marken ska producera per hektar, utöver livsmedel. Där behöver olika ekosystemtjänster, som rent vatten, bördiga jordar och artmångfald, räknas in.

De senaste åren – under en ganska lång period, ska jag säga – har fokus legat på storleksrationalisering. Vi har premierat stordrift framför smått. Men för att kunna ha ett levande lantbruk och en mångfald och för att kunna skapa alla dessa olika nyttor måste vi se detta ur ett bredare perspektiv. Vi i Miljöpartiet vill att såväl stora som små företag inom de gröna näringarna ska stimuleras, få stöd och kunna använda hållbara metoder som stärker biologisk mångfald och andra ekosystemtjänster.

Samtidigt ska de förstås producera bra och näringsrik mat och andra råvaror. En del i att komma dit är ekologiskt jordbruk, som är lite av en spjutspets när det gäller frågorna om ökad hållbarhet. Vi ser att den typen av jordbruk har en ökad andel ekosystemtjänster. Det använder inga naturfrämmande bekämpningsmedel och minskar belastningen av kemikalier och gifter på mark och dricksvatten.

Just nu ser vi att priserna på mat totalt har gått upp, även på ekoprodukter – och tyvärr väljer många bort de produkterna. De jordbrukare som har ställt om och gått före och som producerar dessa har stora problem. Där måste vi ta ansvar och se till att dessa jordbrukare inte går omkull eller att allt det arbete de lagt ned försvinner. Offentlig sektor har ett särskilt ansvar att hålla de inköpsmål som finns. Vi måste också se till att vi premierar detta inom EU, när vi pratar om den nya CAP:en och så vidare.

Det är många olika miljömål som ska uppnås samtidigt som vi ska ha den här produktionen. Vi har naturbetesmarker, vilket har varit uppe tidigare – betade marker, vilket ger ökad biodiversitet och förstås även en god djurvälstånd för många av de djur som är ute. De skapar även ett kulturlandskap, som vi vill och har som mål att bevara. Här finns det dock problem.

Förra måndagen var jag längst ut i kustbandet på västkusten, där jag bor, och hälsade på lantbrukare på Lyr. Som så ofta när det kommer till de gröna näringarna har man inte bara ett ben att stå på, utan man har många. Man måste ha flera olika verksamheter igång. Just de här lantbrukarna har mellan 22 och 24 verksamheter – alltifrån att sköta snöröjningen till att ha djur som betar mosaikmarkerna ute på öarna.

Ofta är skötseln av värdefull natur någonting som administreras via länsstyrelsen. Det finns kanske ingen lönsamhet; man får inte tillbaka pengarna vid slakt av djuren, utan det måste till extrapengar för att man ska kunna göra de här insatserna för ekologisk mångfald och kulturlandskapet.

Här har dock den nya regeringen dragit bort pengar. Med tanke på de ord vi hörde från ledamoten från Moderaterna tidigare vet jag inte om regeringen vet vad den har gjort, höll jag på att säga. Det pratades varmt om lantbruket och så vidare.

Från förra året hade Västkuststiftelsen, som är en av de stora som administrerar det här, 140 000 kronor per reservat. Det låter inte så mycket, men i år är det ännu mindre. Det är knappt 40 000 – 38 000 är det.

För det får man inte många liter diesel till att köra ut sina djur och hämta hem dem igen. Det räcker bara till 190 meter stängsel om man ska stängsla in sina djur så att de inte rymmer. Det är alltså en ruta på knappt 50 gånger 50 meter. Det räcker till sju bänkar med bord om man vill ha turister där. Det räcker till tolv kor på bete i sex månader. Men kor lever ju året runt, som vi vet, och om man ska köpa vinterfoder till dem har man bara råd med tre och en halv ko. Ja, ni förstår själva.

Arbetet som man gjort under så lång tid är det som definierar kulturlandskapet, och det främjar djurvalfärden och den biologiska mångfalden.

Jag undrar om ni från regeringspartierna och samarbetspartierna vet om hur det här slår mot småbrukarna som lever i de här markerna.

Jag vill också yrka bifall till reservation 29, som handlar om just betesmarker, hagmarker och slåtterängar.

Anf. 255 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Jag hör ett antal saker som jag har lite svårt att få ihop, men vi kommer inte att hinna diskutera alla dem. Till exempel har jag lite svårt att få ihop hur vi ska öka vår självförsörjning samtidigt som vi kraftigt ökar den ekologiska produktionen. Men det är inte det jag tänker fråga om.

Det pratas här om pengar som har försvunnit, och det pratades tidigare om den extremt svåra ekonomiska situation som vi befinner oss i. Den tror jag att vi är högst medvetna om.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet verkar inte riktigt lika medvetna om den. Tittar man på deras budgetförslag ser man ett antal hundra miljoner extra som inte finns utan är pengar som man måste hämta, låna. Då menar jag de totala budgetarna, inte utgiftsområdesbudgetarna. Det här är moment som skulle driva på inflationen kraftigt i ett läge när vi behöver trycka ned inflationen.

Ledamoten vet ju precis som jag att budgetarbete handlar om prioriteringar. Det är jätteolyckligt om småbrukare kommer i kläm i det här, absolut, och det är något som man ska titta på. Men handlar inte det här om något annat?

Ledamoten lyfter fram lantbrukare som har många olika verksamheter. Det tror inte jag att de har bara för att de tycker att det är kul att jobba 16–18 timmar om dagen vissa perioder. De har det för att få det att gå ihop ekonomiskt.

Är det inte bättre att titta på de grundläggande ekonomiska förutsättningarna för lantbruk, särskilt de lite mindre lantbruken som kanske är enmansföretag eller fåmansföretag? De har belastats med så mycket administration att de allihop skulle behöva ha en egen administratör för att få sin verksamhet att snurra på och leva upp till alla krav på journalföring och annat som krävs. Är det inte bättre att ta tag i företagsamheten?

Anf. 256 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Självklart ska vi inte ha onödig administration. Det är vi alla överens om. Vi vill ha regelförenklingar, men det får inte gå ut över djurvälstånd eller andra delar. Vi måste ha vissa regelverk och kunna följa dem. Men om det är för mycket regler och de inte fyller något syfte ska de förstås tas bort. Det har vi varit överens om i denna kammare många gånger.

Ledamoten sa i ett tidigare replikskifte att vi ska lämna de ekonomiska frågorna till finansministern. Jag kan ändå kommentera att i vår stora budget – den riktiga budgeten, höll jag på att säga – lånar vi pengar. Det är helt riktigt. Vi lånar 100 miljarder. Vi gick också plus i det här landet med 180 miljarder förra året, så det finns pengar. Men anledningen till att vi anser att det är värt att låna pengar nu är hur läget ser ut när det gäller klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald.

IPCC:s rapport kom i måndags. Den visar att vi måste göra saker här och nu. Jag tror att vi kommer billigare undan, eller vi vet att vi kommer billigare undan, om vi lånar pengar och gör insatser nu än om vi gör det sedan.

Vi vet också att de insatser som jag pratade om i talarstolen är dyrare att göra nu än de var förr, just på grund av klimatförändringarna. Till exempel har små kortlivade växter, örter, svårare att överleva nu därför att mossan kan växa året runt. Då måste man ha djur som är där och trampar ned, för när de här växterna har försvunnit är de borta.

Vi ser att invasiva arter ökar. Det är ett problem för både lantbrukare och allt annat, så de här insatserna är inte att göra fel. Det handlar om att göra rätt prioriteringar.

Anf. 257 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaren.

Jag tycker inte heller att vi behöver ha en ekonomisk diskussion, men jag fick en fråga från talarstolen om just ekonomi. Därför var jag tvungen att ta den.

Jag förstår Miljöpartiets ingång i det här. Man kopplar det till biologisk mångfald, klimatet och så vidare. Men faktum kvarstår att det absolut största problemet vi har här just nu är den skenande inflationen. Den får komma först när det gäller det ekonomiska arbetet, absolut.

Då kan man ta steget in i nästa fråga. Tycker ledamoten att vi har stora problem när det gäller klimatarbete, till exempel i svenskt jordbruk? Jag vet att man kommer att prata om fossila bränslen och så vidare. Men vi vet också att Sverige har en produktion som är långt mycket bättre än det allra mesta när det gäller klimat. Vår stora utmaning är att vi behöver öka produktionen mycket i Sverige.

Vi har stora problem med biologisk mångfald, absolut, men det är främst kopplat till naturbetesmarkerna och inte någon annanstans. Inte

ingen annanstans, men det är främst i våra naturbetesmarker som vi har de här problemen.

Då kommer vi osökt tillbaka till grundförutsättningarna för att vara lantbrukare. Det är där vi har de stora utmaningarna. Det är det som gör att fler och fler lantbrukare väljer att lägga ned.

Det talas här om att vi haft en alldeles för hårt driven storleksrationalisering. Ja, men det är ju för att det inte fungerat med någonting annat på grund av skatteläget, på grund av regelkrångel och på grund av administration. Om vi inte tvärvänder hela den utvecklingen kommer det att fortsätta på precis det här viset. Det kommer att bli större och större enheter.

Sedan ska vi komma ihåg, herr talman, att de stora enheterna också producerar mycket mat. Det är där vi producerar maten.

Anf. 258 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att John Widegren talar till mig som om jag inte sett ett lantbruk.

Jag bor på landet. Jag har många vänner som är lantbrukare. Jag har lantbrukare i min familj. Flera av dem är faktiskt miljöpartister. Det är de för att de vill leva med naturen och leva av naturen men på ett hållbart sätt.

Däremot tror jag att min och John Widegrens syn på vad biologisk mångfald är kan skilja sig ganska mycket.

Vi hörde från talarstolen att rovdjuren är ett jättestort problem för våra lantbrukare. Ja, varg är ett problem för vissa när det gäller till exempel fårskötsel. Men det finns andra åtgärder än att bara skjuta bort allting. Skydds jakt kan vi ha, men det finns också ett värde i att ha biologisk mångfald som fungerar där vi har rovdjur.

Vi behöver ha våra rara arter när det gäller växter och så vidare. Det här är ett fungerande system. Vi människor är förstås inne och pillar i det, men det här är något vi behöver göra. Och när vi ser att vi har klimatkris och kris för biologisk mångfald – vi ska ju faktiskt skydda 30 procent; vi har kommit överens om det globalt för att det är utarmning – måste vi alla dra vårt strå till stacken.

Där kommer jordbruken, skogsbruken och de gröna näringarna att ha en otroligt viktig roll. Det handlar inte om att de ska lägga ned, utan det handlar om att vi ska ha en produktion och ett sätt att sköta våra marker och producera som faktiskt bidrar till att öka biologisk mångfald och fånga in koldioxid och samtidigt producera mat. Det går att göra, och det hoppas jag att vi kan vara överens om att vi ska göra.

Anf. 259 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden både bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen och stärker vår egen nationella självförsörjning av livsmedel.

I ett grönt och hållbart samhälle är jordbruket centralt. Det svenska jordbruket har alltid varit en viktig del av den svenska självbilden likaväl som en viktig faktor i samhällsutvecklingen. Bra skördeår har historiskt gett ett välmående samhälle. Så kan det bli igen, och så behöver det vara, genom att vi tryggar vår tillgång på livsmedel som produceras nära, hållbart och ekologiskt. Det blir en grön omställning som skapar jobb i hela landet.

Vänsterpartiet har i tidigare motioner föreslagit att Sverige ska höja ambitionen för vår självförsörjningsgrad från 50 till 80 procent och att vi ska införa ett beredskapslager för livsmedel. Sverige har haft det tidigare, och vi kommer att behöva det igen.

Sverige behöver också bygga upp sin uthållighet. Därför lade vi i en tidigare motion fram ett förslag om att påbörja en pilotstudie där naturbruksgymnasier testar att producera beredskapslivsmedel löpande. Det skulle minska vårt importberoende och öka vår motståndskraft mot störningar – ett förslag med många vinster för både miljön och jordbrukets hållbara utveckling.

För Vänsterpartiet är det också viktigt med ett starkare ekologiskt jordbruk. Det har flera fördelar, då kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel inte behöver användas. Vi vill ge stöd för omställningen från konventionellt jordbruk till ekologiskt. Det ger oss en starkare biologisk mångfald likaväl som en stärkt djurvälstånd.

Stödet vi vill se riktar sig såväl till omställningen som till produktionen. Vi vill också se en ökning av anslaget för stöd till betesmarker. För att främja möjligheten till småskalighet och öka djurvälståndet har vi även tidigare föreslagit ett investeringsstöd för mobila slakterier. Antalet slakterier minskar, och det är för många långa avstånd, vilket inte är bra från djurskyddssynpunkt.

Trycket att hålla nere priser på grund av import av billigt kött och konkurrens från stora slakterier är några faktorer bakom detta, men det handlar även om brist på utbildad personal. Genom att förbättra tillgången till lokala slakterier kan vi minska behovet av långa djurtransporter men också stärka förutsättningarna för lokal produktion och förbättrad nationell självförsörjningsgrad. Det ger också ökade möjligheter för småskaligt och lokalt producerad mat.

Herr talman! Det behövs ett starkt jordbruk om vi ska klara livsmedelsförsörjningen likaväl som det behövs ett starkt jordbruk inom naturens ramar för att vi ska klara klimatet.

Att prata om jordbrukets utmaningar är inte att vara kritisk inför jordbrukandet som sådant, utan tvärtom. Det är de facto så att dagens jordbruk ger stora klimatutsläpp, och det driver på klimatförändringarna. Det är det här som vi behöver göra någonting åt tillsammans. Om vi inte tar tag i de problem som finns kopplade mellan jordbruk, klimat och biologisk mångfald kommer vi att göra oss själva en otjänst. Skulden ligger inte hos enskilda jordbrukare. Skulden ligger hos oss tillsammans – vi som har varit med och skapat ett system för jordbruket som i längden inte är ekologiskt hållbart.

Vi behöver ett jordbruk och en livskraftig livsmedelsförsörjning; det är inget snack om saken. Men det vi behöver är ett jordbruk inom naturens gränser. Vi ser nu bara början av vad som händer när vi inte håller oss inom naturens gränser och ramar, och ingen av oss vill vara med och uppleva vad en kraftig ökning av jordens medeltemperatur skulle innebära.

Vi får arbeta med vad vi har, och vi får göra det bästa vi kan.

(Applåder)

Anf. 260 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! I dag debatterar vi miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU11, som handlar om jordbrukspolitik. Jag vill börja med att yrka bifall till Socialdemokraternas reservationer 14 och 45.

Det ekonomiska läget är akut för många, och kostnadskrisen slår hårt mot barnfamiljer, pensionärer och ensamhushåll just nu. Krispaket lanseras i land efter land, men inte i Sverige. Vi vet från tidigare lågkonjunkturer att de som riskerar att drabbas hårdast är de som redan har det tuffast. Inflationen är hög, och prisökningarna på mat än högre.

Kommunerna vittnar om att barnen äter mer av skolmaten för att de inte kan äta sig mätta hemma. Civilsamhället larmar om att antalet barnfamiljer som söker hjälp har exploderat. För många är det tuffare än på väldigt länge.

Vi socialdemokrater har lagt fram en rad förslag, sträckt ut en hand till regeringen och krävt krissamtal om hushållens ekonomi. Men till allt detta har Sverigedemokraterna och regeringen sagt nej.

Vad har då detta med jordbrukspolitiken att göra? Jo, när våra barnfamiljer, pensionärer och ensamhushåll inte har råd att köpa bra och näringsrik mat och när våra kommuner och regioner inte får tillräckliga resurser drabbar det våra svenska lantbrukare och våra mindre landsbygdsbutiker. När pengarna inte räcker väljer man billigare livsmedel och billigare butiker, man väljer bort svensk mat och man väljer bort ekologisk och närproducerad mat.

För det svenska jordbruket är det oerhört viktigt att svenska konsumenterna och det offentliga köket fortsätter att välja svenska produkter vid sina matinköp. En fortsatt god efterfrågan på svenska livsmedel är särskilt viktig i tider som dessa.

Herr talman! I torsdags presenterades årets Lantbruksbarometer, som mäter böndernas syn på hur lantbruket mår. De ökade priserna på el, foder och insatsvaror pressar lantbrukare hårt. Framtidstron bland bönderna är låg för närvarande trots höga mjölkpriser, och det är oroande för framtiden.

Men det finns också positiva delar. Samtliga fyra stora produktionsgrenar upplever en förbättrad lönsamhet jämfört med för ett år sedan. 98 procent av lantbrukarna uppger att de trivs med sitt yrke. Det är bra, för vi behöver fler och inte färre bönder!

Ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk är viktigt ur många aspekter. Det skapar god och hälsosam mat, jobb och öppna landskap runt om i hela landet. De gröna näringarna behövs mer än någonsin för att klara klimatomställningen och för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och beredskap.

EU:s nya gemensamma jordbrukspolitik har fokus på miljö och hållbarhet och på att vi får konkurrenskraftiga företag som kan se till att vi har svensk mat på tallriken.

Den socialdemokratiska regeringen fattade beslut om förslag till Sveriges strategiska plan för jordbrukspolitiken för perioden 2023–2027. Totalt omfattar planen drygt 60 miljarder kronor, varav 15 miljarder kronor är svensk finansiering. Det handlar bland annat om stöd till unga lantbrukare för att underlätta för generationsväxlingen och få fram nya svenska lantbruksföretag, om en förbättrad djurvälstånd och om jordbrukets omställning.

Jordbruket och livsmedelsproduktionen har stora möjligheter att bidra till omställningen, inte bara genom att minska sitt eget klimatavtryck utan också genom att bidra till samhällets omställning i stort. De betande mu-larna och andra delar i jordbruket gör viktiga insatser för att gynna den biologiska mångfalden och naturmiljöerna. Det är viktigt att fortsätta ar-betet med omställningen.

Herr talman! Genom livsmedelsstrategin, som sjuöskades 2017, och dess resurser har vi för första gången en samlad strategi för att öka lönsamheten i hela livsmedelskedjan. Den senaste utvärderingen av strategin visar på flera positiva trender. Bland annat ökade lönsamheten i tre av livsmedels-kedjans fyra led innan pandemin slog till. Samtidigt är det uppenbart att omvärlden förändras och att ny forskning och nya innovationer kommer.

Livsmedelsstrategin behöver uppdateras för att också vara relevant i det säkerhetspolitiska läge som vi befinner oss i. Jordbruket har drabbats av stora kostnadsökningar sedan Rysslands invasion av Ukraina. För att säkra livsmedelsproduktionen där och då fattade den socialdemokratiska regeringen beslut om en rad viktiga åtgärder. Men mer behövs.

Forskning och innovation är mycket viktigt för att utveckla jordbruks-sektorns produktion av nya hållbara och hälsosamma livsmedel, djurfoder, energiråvaror, gödning och material. Jag vill också lyfta att det kanske vik-tigaste här är att forskningen finns nära gårdsnivån och att den där kan omsättas till lösningar.

Växtförädling och modern växtbioteknik kommer att vara en viktig pusselbit i EU:s och Sveriges jordbruk framöver. Nya tekniker som exem-pelvis CRISPR/Cas9 möjliggör framtagande av grödor för en hållbar livs-medelsproduktion och främjar utvecklingen av ett hållbart jordbruk.

Herr talman! Jag vill passa på att lyfta en liten men viktig del i den svenska högkvalitativa livsmedelsproduktionen som det bara är vi social-demokrater som lyfter i betänkandet, nämligen rennäringen. En livskraftig rennäring är en grundförutsättning för en levande samisk kultur. Rensköt-seln är också viktig för att Sverige ska nå miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö. Rennäringen bidrar till vår försörjningsförmåga med ett gott, klimatsmart och exklusivt kött som uppskattas av många.

När vi är inne på kött kan jag säga att vi socialdemokrater länge har drivit krav på ursprungsmärkning av kött på restauranger. Den socialde-mokratiska regeringen gjorde i höstas en anmälan till EU-kommissionen om nationella bestämmelser gällande ursprungsinformation för kött på re-staurang. Landsbygdsministern har dragit tillbaka anmälan utifrån att EU-kommissionen aviserat att den eventuellt ska utöka bestämmelserna om obligatorisk ursprungsmärkning. Det skulle då lösa sig ändå, så att säga. Ministern lovade i en interpellationsdebatt häromveckan att förslaget skulle komma i mars. Vi har inte sett det ännu, så frågan är när förslaget kommer och hur regeringen då kommer att agera.

Det svenska lantbruket har stora möjligheter att bidra till produktion av biodrivmedel och bioenergi. I regeringsställning har vi socialdemokra-ter infört stöd till biogasproduktion och en klimatbonus för jordbrukets ar-betsmaskiner. Man har också tillsatt en utredning för att ta fram förslag till en bioekonomistrategi. Sverige behöver producera mer biodrivmedel och använda råvaror mer effektivt för att inte slösa bort den potential som finns.

Slutligen vill vi socialdemokrater se mer svenskt i tanken, mer svensk mat på tallriken och en ökad hållbar livsmedelsproduktion och med det en bättre beredskap.

(Applåder)

Prot. 2022/23:79

22 mars

Jordbrukspolitik

I detta anförande instämde Joakim Järrebring, Sofia Skönnbrink och Anna-Caren Säterberg (alla S).

Anf. 261 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! I kväll debatterar vi betänkandet om jordbrukspolitik. Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag.

Jag har haft förmånen att besöka väldigt många jordbrukare runt om i Sverige. Det som alltid tas upp är att lönsamheten är för dålig och livsmedelsstrategin.

Livsmedelsstrategins historia är denna: Den dåvarande landsbygdsministern Sven-Erik Bucht tog fram en strategi tillsammans med övriga partier i riksdagen. Den antogs i riksdagen 2017. Då var vi överens om en ökad livsmedelsproduktion, om mer lönsamhet för jordbruket, om att stärka konkurrenskraften och om att öka Sveriges livsmedelsförsörjning.

Herr talman! Det var ett väldigt viktigt beslut, och i Jordbrukssverige sa många: Äntligen!

Jag kommer ihåg en jordbrukare som i en intervju sa: Nu vågar jag satsa. Förut ville politiken avveckla svenskt jordbruk. Nu är politiken överens om att vilja utveckla vår gröna näring.

Det var 2017. Mycket vatten har flutit under broarna sedan dess. När vi tittar i backspegeln ser vi att det har hänt väldigt lite, skrämmande lite, med de vackra orden i strategin. Undersökningar som gjorts visar att lantbrukare saknar synliga effekter. Även livsmedelsindustrin är tveksam till nyttan.

Regelkrånglet och den tungrodda administrationen kvarstår. Antalet regler har ökat. Och speciellt egenkontrollen för jordbrukarna upplevs som en hämsko. En liten, liten skrivmiss – en minsta stavelse som är fel – kan kosta tusentals kronor i avdrag.

Jag kommer aldrig att glömma den mjölkbonde som jag träffade på en bondefrukost för några år sedan. Han sa: Hördu, Magnus, varenda morgon när jag vaknar undrar jag vilken regel jag kommer att bryta mot i dag.

Livsmedelsförsörjningen har inte ökat, utan den är fortfarande nere på bottennivåer. Vi hörde förut ledamoten John Widegren prata om det. Varannan tugga vi äter kommer inte från Sverige utan från ett annat land.

Hur ser det då ut i Sverige? Har vi fler bönder i dag med strategin än när vi antog strategin för sex år sedan? Statistiken, herr talman, visar att det inte är så. Den visar exempelvis antalet mjölkföretag som finns kvar. År 2015 hade vi 4 169 mjölkföretag. Det har minskat till 2 795 under 2022. Under samma tid har det sammanlagt blivit 40 000 färre kor.

Herr talman! När jag började i riksdagen 2014 höll jag ett anförande här i kammaren om vår låga livsmedelsförsörjning och om att vi som land aktivt måste arbeta för att öka vår livsmedelsförsörjning. Efter mitt tal sa en ledamot till mig: Magnus, du behöver inte oroa dig. Det kommer att ordna sig – det reder sig, som vi säger i Ödeshög. Vi har ju EU.

I dag är det knappast någon som säger så, utan vi har förstått att vi måste ha en egen stark livsmedelsproduktion i vårt land. På nio år har det inte hänt något. Vi är fortfarande nere på bottenivåer när det gäller vår livsmedelsförsörjning.

Vi brukar prata om att vi är självförsörjande på vete, socker och morötter, och det håller ungefär. Så är det ju. Finland, herr talman, är ett mycket bra exempel på ett land som förstod att omvärlden tyvärr kan förändras – det ser vi just nu med Rysslands krig mot Ukraina. Finland har en livsmedelsberedskap som handlar om sex månader. Nu tar de ett ytterligare steg och ökar beredskapen till att handla om åtta och en halv månad – under den tiden behöver de inte importera ett enda vetekorn. Sverige har en beredskap för tio dygn. Sedan är skafferiet helt tomt.

Herr talman! Jag är så tacksam över att vi nu har en regering som har förstått allvaret och som aktivt arbetar med beredskapsfrågor. Regeringen har nyligen sjösat livsmedelsstrategin 2.0, och man går nu från prat till den berömda verkstaden. Dessutom har en utredning tillsatts för att stärka konkurrenskraften för Sveriges livsmedelsproducenter samtidigt som Sveriges högt ställda krav på djurskydd bibehålls.

Det är en oerhört viktig signal till landets jordbrukare. Regeringen vill ha en förändring där det åter ska bli lönsamt att vara jordbrukare i Sverige, och det ska skapas framtidstro för den gröna näringen i hela landet.

(Applåder)

Anf. 262 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag hör att ledamoten försöker föra fram att det inte har hänt någonting, men samtidigt låter det som att regeringsföreträdarna här vet exakt vad som behöver göras. Men om man nu vet vad som behöver göras, varför levererar man då inte direkt? Varför startas utredningar och så vidare? Och varför finns det inte med någonting i budgeten? Jag har läst Tidöavtalet, eller slottsavtalet som det kallas, och man nämner ordet ”jordbruk” en endaste gång, kan jag upplysa om.

Jag och ledamoten Oscarsson har ofta debatterat livsmedelsstrategin, och det var ju faktiskt en socialdemokratiskt ledd regering som lyckades ta fram Sveriges första livsmedelsstrategi. Vi socialdemokrater levererade. Mycket har hänt sedan dess, och vi behöver uppdatera den befintliga livsmedelsstrategin. Det finns det en bred politisk enighet om. Men väldigt mycket har faktiskt hänt, och det märks skillnad på gårdsnivå. Det gör det i alla fall på de gårdar jag besöker. Lönsamheten hade ökat i tre av livsmedelskedjans fyra led innan pandemin slog till, så nog har det hänt grejer!

När Sven-Erik Bucht tog fram den första livsmedelsstrategin var han noga med att samla alla politiker från blocken och också att strategin skulle hålla över tid. Jag kan tyvärr konstatera att ingen av oss från oppositionen och inte heller någon representant från de blå näringarna var inbjuden till den kickoff som landsbygdsministern bjöd in till.

Jag ställde en fråga om det här till landsbygdsministern, och nu undrar jag hur ledamoten Oscarsson ser på det. Varför har man valt att exkludera de blå näringarna, som är på frammarsch för att ta fram hållbara livsmedel?

Anf. 263 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Malin Larsson, för dina frågor så här på kvällskvis-
ten!

Jag kan bara konstatera att regeringen tillträdde i oktober, och i dag är
det den 22 mars. Det har inte gått så jättelång tid, om man ska vara riktigt
ärlig.

Det har alltså gått några månader, och nu kommer ledamoten och säger
”Varför har ni inte gjort någonting?” Jag kan säga att vi kommer att göra
saker – lita på det! Under de här få månaderna har vi tillsatt en utredare för
konkurrenskraften. Vi har även tagit tag i livsmedelsstrategin 2.0, vilket
jag tycker är riktigt bra. Mer är på gång; det kan jag verkligen utlova här i
kammaren i kväll!

Jag och ledamoten har ju haft en diskussion om de gårdar som vi besö-
ker. Vi verkar få olika besked, och jag skulle så gärna vilja att vi åker till
samma gårdar framöver. Det skulle vara så intressant, för jag talar verkli-
gen sanning om att de säger att lönsamheten är för dålig. Det här duger
inte, Magnus, säger de. Vi går på knäna. Vi kör på fälgen!

Det är jätteintressant att företrädaren för den förra regeringen inte hör
detta. Men de raka besked som jag får handlar om lönsamheten och om de
uteblivna löften från livsmedelsstrategin.

Anf. 264 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att ledamoten Oscarsson väljer att inte
svara på mina frågor.

(MAGNUS OSCARSSON (KD): Det kommer!)

Varför var inte oppositionen inbjuden? Tänker man hålla det här i en
snäv krets och inte se långsiktigt på den viktiga livsmedelsstrategin så att
den blir hållbar över tid? Varför utesluter man de blå näringarna?

Regeringsföreträdarna har suttit några månader, säger ledamoten. Men
trots det har man ju förhandlat fram ett Tidöavtal, och man har lagt fram
en budget. Där syns inte allt som ledamoten lyfter i talarstolen, och det
hade ni haft full möjlighet till redan då.

Jag vill också passa på att lyfta en annan del, och det är hållbarheten,
som är en viktig del av livsmedelsstrategin, och att jordbruket får förut-
sättningar att ställa om. Inte minst den aktuella rapporten som FN:s kli-
matpanel nyss släppt visar hur allvarligt läget är och att det kommer att
krävas stora, snabba och permanenta utsläppsminskningar.

Kristdemokraterna driver ju en politik där de är positiva till att den
ekologiska odlingen ökar och att nya ekologiska metoder kan anammas
inom det konventionella jordbruket, något som går att läsa på Kristdemo-
kraternas hemsida. Jag ser i texterna att Kristdemokraterna tycker att det
ekologiska lantbruket spelar en viktig roll, vilket jag tycker är bra, men
hur kommer vi att se det i den uppdaterade livsmedelsstrategin?

Glöm inte heller frågorna om de blå näringarna och hur samverkan
kommer att ske! Jag tycker att det är viktigt att vi har en livsmedelsstrategi
som håller över tid, vilket vi socialdemokrater var väldigt noگا med.

(Applåder)

Anf. 265 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Vad bra att jag har två minuter till att försöka svara på de frågor som ledamoten ställde till mig!

Jag ska ta det pedagogiskt från början. Varför var inte oppositionen med på kickoffen? Svaret jag får från regeringen är att detta är livsmedelsstrategin 2.0. Strategin finns alltså redan. Precis som jag själv tog upp jobbade dåvarande landsbygdsminister Bucht fram den tillsammans med oss, och efterföljande ministrar har jobbat för den.

Regeringen säger alltså att detta inte är någonting nytt. Vi har tagit fram en strategi, och nu ska vi försöka gå från pratstadiet till verkstaden. Det är egentligen vad det är. Det är inte mycket mer nytt än att man ska försöka ta fram de olika verktygen och göra verkstad av det. Det är svaret på den frågan.

När det gäller de blå näringarna tycker jag att det var ett misstag att de inte var med. De skulle ha varit med, för de är otroligt viktiga för vårt land. Jag hoppas därför att man tar med dem nästa gång det är dags att samlas.

Ledamoten tar också upp att det inte står ”jordbruk” i Tidöavtalet. Det är mycket, kan jag säga, som inte står i Tidöavtalet som kanske borde ha stått där. Men å andra sidan är det inte utifrån det vi arbetar, utan vi arbetar för att ta fram en robust och levande landsbygdspolitik för hela Sverige.

Anf. 266 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Ledamoten Magnus Oscarsson och jag är sällan överens om sakfrågorna. Vi delar dock engagemanget, och när det kommer till jordbruksfrågorna och landsbygden brukar han vara en stark kämpe för att hela landet ska leva och att alla ska kunna bedriva sina verksamheter där de är.

Därför skulle jag vilja anknyta till det som jag tog upp förut i ett replikskifte, och det är att den politik ni för nu slår undan benen på de jordbrukare och lantbrukare som är längst ut i systemet. De ser till att bevara kulturlandskapet med öppna vidder. Det är fråga om att beta de så otroligt viktiga landskapen och visa det bästa av Sverige.

Jag tog tidigare upp ett räkneexempel, nämligen att de pengar som finns nu hos Väst kuststiftelsen räcker till tre och en halv ko i ett reservat – om de ska ha vinterföda. Korna klarar av att beta ungefär 7 hektar. Ett av de mest populära reservaten, och det som är mest välskött, är Ramsvikslandet på 1 200 hektar. De tre och en halv korna kommer inte att klara sitt arbete. Det betyder att det blir en förbuskning, en utarmad biologisk mångfald och minskade förutsättningar för turism och lantbrukare som inte kan ha kvar sina djur.

Hur tänkte ni när ni gjorde så här, och kommer ni att göra något åt det?

Anf. 267 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Nohrén för frågorna.

Jag kan också ge beröm till ledamoten. Jag tycker verkligen att ledamoten har en känsla för landsbygden. Ledamoten bor själv på landsbygden och vet mycket väl vad hon pratar om – på sitt sätt, naturligtvis. Vi ser på dessa frågor på lite olika sätt.

En sak som jag verkligen håller med ledamoten om är att vi behöver fler betande djur. Precis som ledamoten själv tog upp i sitt anförande har vi sett att mycket av ängar och hagmark har vuxit igen. Jag åkte runt med LRF i Jönköping för några år sedan, och då visade man att det går fort. Där det förut var unika ängar och hagar är i dag skog eller i värsta fall sly. Det är viktigt att det finns fler betande djur, att det finns mer djurproduktion i vårt land och att vi på det sättet får mer fart på vårt land. Stora delar av vårt land är perfekt för dessa betande mular. Det är därför det är så otroligt viktigt att vi gör så.

Sedan var det frågan om vad vi ska göra. Vi tycker nog, och ledamoten Widegren var inne på detta tidigare, rent generellt att det är viktigare att lönsamheten ökar för landets jordbrukare. Det måste vara viktigare än att det finns bidrag. Vi tror att det är viktigt att det finns en lönsamhet för jordbruket i vårt land.

Anf. 268 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att vi alla är överens om att det ska vara lönsamt att vara lantbrukare inom de gröna näringarna. Ibland är det som är värt något inte bara själva köttet ett djur producerar utan också de ekosystemtjänster djuret utför. Någonstans måste de betalas. Där har vi ett kollektivt ansvar att se till att medlen finns för nyttorna, till exempel när det gäller skötsel av värdefull natur eller på andra sätt. Det finns också med i landsbygdsprogrammet.

Men vi har också puttat till en del saker via våra länsstyrelser och regioner för att vi ska ha de öppna landskapen. De som jobbar där har en otrolig kunskap. De jag besökte har haft dessa lantbruk i flera generationer, och de vet exakt vilken tid på året de ska släppa ut getterna, vilken tid på året det är dags att ta ut hästarna på öarna, om det ska vara får eller vilket djurslag det ska vara beroende på hur landskapet ska betas och vad som har hänt under året. De röjer och grejar.

Om vi skulle betala varje enskild mantimme för en sådan kunskap – ja, det finns ingen som kan utom de som bor där. Den ekosystemtjänst som ges i form av biologisk mångfald och öppna landskap är egentligen obetalbar. När den försvinner, om den ens går att återskapa, tar det mycket längre tid att börja om från början.

Kan ni inte tänka om och se till att arbetet får pengar? Jag tror att det ligger i allas våra intressen att ha öppna landskap, biologisk mångfald och lantbrukare som har kunskapen kvar.

Anf. 269 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar för Emma Nohréns fråga.

Jag vet inte exakt vad det är fråga om, vilka öar vi pratar om. Det är klart att det finns saker som kan vara behjärtansvärda. Det generella svaret är ändå att det finns EU-ersättningar att söka – det gör många jordbrukare runt om i landet – för betesmarker och hagar. De flesta ansöker om dessa ersättningar. Om det är fråga om specifik kvalitet och artrikedom finns speciellt höga EU-ersättningar för detta.

Det är svårt att säga precis, men jag kan säga att vi får hoppas att det går att söka EU-ersättningar och fortsätta att använda de betande fåren och getterna som gör ett så fint arbete.

Anf. 270 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Magnus Oscarsson för hans anförande.

Vi kom in i riksdagen som ordinarie ledamöter samma år, 2014, och vi har följt frågorna på olika sätt i olika sammanhang i riksdagens arbete.

Med lärdom av de åren bakåt kan vi fundera över hur det blir den här mandatperioden, nu när Kristdemokraterna har ett oerhört stort ansvar med representation och ledarskap på landsbygdsidan i landsbygdsminister Peter Kullgren.

Man kan fortsätta att åka runt och lyssna på näringen och höra samma problemformulering som de senaste åtta åren. Man kan fortsätta dialogen med olika aktörer och tillsätta utredningar, som kan arbeta en stor del av mandatperioden. Men problemen bara ökar i omfattning.

Jag är bekymrad över att insikten i regeringen inte är vad den borde vara – inte heller engagemanget – om hur allvarligt läget är för svenskt jordbruk. Det gäller dels utifrån säkerhetsläget, dels utifrån de tydliga signaler vi kan ta del av vid våra besök och när vi summerar helheten. Det ska ställas i relation till vad som har överenskommit i Tidöavtalet och presenterats i budgeten för det här året.

Egentligen vet företrädarna för regeringen hur det ser ut. Det handlar om att gå vidare och presentera och vidta åtgärderna. I det arbete som regeringen har påbörjat, hur kommer regeringen och Kristdemokraterna att se till att det blir en förankring av den uppdaterade livsmedelsstrategin i riksdagen? Eller blir det inte en förankring med beslut i riksdagen?

Anf. 271 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Daniel Bäckström för de jätteviktiga frågorna.

Jag kan ärligt säga att precis som ledamoten berättar om alla besök, som säkert alla här i kammaren gör, blir man ödmjuk inför uppgiften. Det är inte så att det var ett uppdukat bord som regeringen kom fram till. Det är fråga om att ta in många saker och försöka ändra kursen. Det är precis vad regeringen försöker göra, det vill säga ändra kursen.

Vi tror att vi behöver sjösätta en del saker, exempelvis livsmedelsstrategin 2.0. Då går vi från att bara prata till att få verkstad. Vi har också tillsatt en utredare för att stärka konkurrenskraften för Sveriges livsmedelsproducenter.

Det är viktiga steg och viktiga signaler till våra jordbrukare ute i landet. Vi tar inte lätt på frågan, och ingen har sagt att det kommer att bli lätt. Men vi kommer att göra vad vi kan för att försöka få en förändring.

Vi har nu pratat i många år om att lönsamheten måste öka, och vi menar det vi säger – annars är det ju helt galet.

Menar vi att vi ska stärka konkurrenskraften vill vi ju det; det är ju det som är hela poängen med detta. Nu har vi fått den här chansen, och vi är otroligt tacksamma över det. Men vi är också ödmjuka, för vi förstår att det inte är enkelt.

Det pratas mycket om omvärlden. Det är klart att det blir tuffa tag på olika sätt, men vi kommer att göra vad vi kan för att få ett ändrat synsätt och för att få fart på svenskt jordbruk.

Anf. 272 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Det återstår att se. Snart ska det ju presenteras en vårandringsbudget och en proposition om hur vårens utmaningar ska hanteras och

om fortsättningen av året. Vi kommer att kunna konstatera om regeringen lägger fram några skarpa förslag utöver initiativen att dra igång en livsmedelsstrategiprocess.

Jag är oerhört bekymrad över om regeringen kommer att komma till skott och över om regeringen kommer att komma med konkreta åtgärder som får praktiska resultat och gör att vi når den målsättning som den nuvarande livsmedelsstrategin så tydligt talar om, och som vi är överens om, nämligen att öka produktionen. Inte minst är jag bekymrad med tanke på vad Magnus Oscarsson själv har sagt i detta anförande och utifrån vad som hänt under de senaste åtta åren.

Det är oerhört stora åtgärds paket som behövs. Jag har tagit del av den artikel som landsbygdsministern, som är partikamrat med Magnus Oscarsson, presenterade i samband med lanseringen av en ny livsmedelsstrategi, eller livsmedelsstrategin 2.0. Ministern skrev, också som företrädare för Kristdemokraterna, att ett livskraftigt land med god självförsörjning behöver lantbrukare.

Min fråga är: Vad är en god självförsörjning enligt Kristdemokraterna? Och vad menar man från regeringens sida med god självförsörjning? Detta är ju ett jätteintressant perspektiv att följa upp på punkt efter punkt under de kommande åren av mandatperioden för att se vart regeringen siktar. Vilken typ av självförsörjning ska vi nå? Vilka nivåer pratar vi om?

Det handlar också om de åtgärder som ska till under de närmaste åren för att man ska nå resultat innan mandatperioden är slut. Det kommer ju att gå väldigt fort utifrån det arbete som ni i regeringen har lagt upp.

Anf. 273 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Daniel Bäckström för dessa jätteviktiga frågor. Det känns som att jag inte kommer att hinna svara på alla frågor på två minuter.

Ledamoten är bekymrad över regeringen. Detta är i sig inget konstigt; oppositionen brukar vara bekymrad över dem som företräder regeringen. Jag vet – jag har själv varit där.

Som jag sa tidigare till en annan ledamot: Vi har ju precis börjat. Man kan säga att vi har hållit på sedan i oktober och att vi borde ha vetat bättre och vetat mer. Det var dock inte bara att sätta sig och köra. Det är mycket som ska till för en ny regering.

Regeringen har ändå gjort det som den har gjort. Man har faktiskt också en civilförsvarsminister, vilket är en viktig signal om att detta tas på största allvar.

Jag tror att ledamoten frågade hur hög vår självförsörjningsgrad ska vara. Kristdemokraterna vill att den ska vara uppemot 75 procent. I början av 90-talet var den runt 80 procent i vårt land, och vi borde komma upp dit igen. Jag skulle vilja fråga ledamoten detsamma, men det kan jag inte göra eftersom tiden är slut.

Anf. 274 STAFFAN EKLÖF (SD):

Herr talman! Klockan är snart elva på kvällen, och vi debatterar jordbrukspolitik.

Sverigedemokraterna har 22 reservationer, vilket är hälften av alla. Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men jag yrkar för tids vinning bifall endast till reservation 12 om förenklade regler för jordbruket och

rättssäkerhet vid myndighetsutövning. Detta är också det område som jag tänker fokusera på i mitt anförande.

Lantbrukarnas Riksförbund har visat att en nötköttsproducent som samtidigt är växtodlare har 450 regler att följa. Förenkling för lantbruket är mycket angeläget, och ju fortare, desto bättre. Regeringen har redan sjösatt en utredning som kan verka i den riktningen och planerar även för en bred förenklingsutredning. Det är bra. Jag vet att detta är på gång från regeringens sida snart eller lite längre fram.

Jag yrkar bifall till reservation 12 för att vi sverigedemokrater tycker att det är bråttom och för att vår reservation innehåller väsentliga delar som bör ingå i en förenklingsutredning.

Det går att fråga sig varför vi har krångliga regler. Varje regel har säkert tillkommit i en process där man har haft goda intentioner, men många regler har bestämts när man trodde att det aldrig mer skulle bli krig i Europa. Summan av alla regler och alla goda intentioner har lett regelbördan för svenskt lantbruk till vägs ände. Det måste göras något nytt som inte har prövats tidigare.

Jag har tidigare arbetat på Jordbruksverket under både röda och blå regeringar. Dessa har givit verket i uppdrag att förenkla regler. Det har blivit lite enklare, men resultatet är ändå ganska magert. Ett skäl till detta är att uppdraget till verket omfattade förenkling av myndighetens regler – inte de bakomliggande politiska besluten och intentionerna.

Som sagt måste det göras något nytt som inte har prövats tidigare. För att nå verklig och bestående förenkling måste de politiska beslut och intentioner som ligger till grund för myndigheternas regler nagelfaras och förenklas. Vissa måste slopas. Detta bör göras av myndigheterna varje år. På så sätt kan man upptäcka föråldrade regler, onödiga överimplementeringar och sådant som är trevligt att ha men inte nödvändigt.

De centrala myndigheterna bör således få ett beting varje år att föreslå en slopad regel – eller en slopad uppsättning regler – på nationell nivå eller EU-nivå. De ska lämna sina förslag till regeringen och riksdagen, som har att ta ställning till förslagen och ta dem vidare om det anses lämpligt.

Myndigheten ska inför sin utredning höra med näringen vilka regler som orsakar besvär och upplevs som mindre nödvändiga. Myndighetens förslag till regeringen och riksdagen ska åtföljas av en analys av konsekvenserna för samtliga relevanta värden om man slopar en viss regel och om man inte slopar den.

Regler som slopas kan ha att göra med helsvenska regler, svensk överimplementering eller EU-regler. I det sistnämnda fallet kommer processen förstås att bli lång och svår, men så mycket viktigare då att vi sätter igång på en gång.

Enligt de rådsslutsatser som ska diskuteras i morgon i Bryssel, och som den svenska regeringen har påverkat, ska det i framtiden göras en så kallad competitive check av nya regler, alltså en kontroll av hur de påverkar konkurrenskraften. Detta vore ett viktigt steg i rätt riktning. Det skulle också öppna upp för att problem med EU-regler som vi identifierar här i Sverige kan åtgärdas så småningom.

Detta exemplifierar för övrigt betydelsen för EU-arbetet av det regeringsskifte som Sverige har gjort. EU blir som ni röstar – glöm aldrig det!

Ett problem som är lika viktigt som regelkrånglet är den situation som råder där lantbrukare inte får sin rättssäkerhet tillgodosedd. Det ska först

sågas att de allra flesta myndighetsbeslut och tillsynsbesök går rätt till och möjliggör en god utveckling av samhället. Det finns dock mycket att göra för rättssäkerheten. Det kan handla om att myndigheters och myndighetspersoners kompetens, såsom förståelse för näringsverksamheternas förutsättningar, måste säkerställas genom en miljöprövningsmyndighet som är specialiserad på jordbruksfrågor. Med detta uppfyllt kan bedömningar göras för lantbruket utifrån lantbrukets förutsättningar. Det blir en säkerställd verklighetsförankring.

Det kan också handla om djurskyddslagens syfte att förebygga djurs lidande. Lagen bör ses över så att djurägare inte drabbas av sanktioner för djurs lidande som aldrig skulle ha inträffat. Man bör ju vara oskyldig tills man verkligen har begått ett brott. Möjligheten till en andra åsikt eller större möjligheter till överklagande och rättelse vid djurskyddsärenden bör också övervägas.

Till stor del handlar det om att myndigheter ska tillämpa de goda regler som redan finns i förvaltningslagen, inte minst principen om proportionalitet vid beslut. Principen säger att ett beslut inte får vara hårdare än vad som behövs för att rätta till det som ska rättas till och att begränsningarna för medborgaren eller företaget ska stå i proportion till problemets storlek.

För lantbruk, där förhållandena är olika för olika företagare, måste myndigheten föra en fungerande dialog för att veta vilka beslut som är proportionella. Så sker inte alltid. Finns det ett annat och mindre besvärligt sätt för lantbrukaren att lösa exempelvis ett miljöproblem ska myndigheten inte kräva ett mer besvärligt sätt. Vi vill ha krav på myndigheterna att närmare följa förvaltningslagens bestämmelser. Årliga rapporter från myndigheterna om vad de gör för att följa förvaltningslagen så nära som möjligt skulle också bli ett gott verktyg för det syftet.

Allt detta kan ni få om ni röstar rätt i kammaren i morgon. Det handlar om frihetsreformer för lantbruket.

Det ni dock inte kan få i morgon är de budgetsatsningar som Sverigedemokraterna kommer att gå fram med i budgetförhandlingarna i augusti. Men jag kan berätta att de kommer att vara ambitiösa. Vi tror att regeringen har pressat ned inflationen till nästa år så att det blir möjligt med ett högre reformtempo.

Slutligen vill jag igen lyfta frågan om subventionerad avbyttjänst. Sveriges beslutsfattare måste ta tag i den sociala situation som lantbruket har i dag. Svårigheterna är ju en följd av politiska beslut. En av frågorna handlar om det socialt ohållbara i att aldrig kunna ta ledigt.

Vi tror att staten skulle kunna garantera en minsta ledighet och ge lättnader vid personliga kriser. Det tror vi skulle få många positiva effekter. Det skulle rädda krissituationer, minska risken för djurskyddsproblem, minska antalet nedläggningar, förbättra kompetensutvecklingen, underlätta nyrekrytering och kanske förmå fler kvinnor att bli lantbrukare – för att inte tala om de personliga vinsterna.

Tillräcklig lönsamhet och social hållbarhet är också viktiga bitar i frihetsreformen för lantbruket.

Anf. 275 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Staffan Eklöf för anförandet.

Jag trodde att vi hade en samsyn i frågan om det viktiga arbetet mot invasiva arter. I sin kommittémotion skriver Sverigedemokraterna att tidi-

ga insatser är viktiga, att invasiva arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald och att vissa arter även kan försvåra för jordbruket.

Detta verkar dock vara tomma ord när vi ser budgeten. Arbetet för att bekämpa invasiva, främmande arter på statlig mark hade 2022 en budget på 55 miljoner kronor. Regeringens budget innebär att denna finansiering försvinner helt. Detta medför att de invasiva arterna riskerar att sprida sig fritt i stora delar av landet. Allt arbete man har lagt ned blir då förgäves.

Dessa arter riskerar att sprida sig till viktig jordbruksmark, och ägarna kan bli skyldiga att ta bort de invasiva arterna med egna medel. Det kommer att bli dyrt.

Vilka skäl ligger till grund för den borttagna finansieringen, och vad är syftet med att ta bort arbetet mot invasiva arter? Det kommer att drabba bönderna. Hur har man tänkt?

Anf. 276 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Malin Larsson för en intressant fråga.

Vi har prioriterat arbetet mot invasiva arter i många år, långt innan andra partier uppmärksammat detta. Frågan har endast en liten beröringspunkt med jordbruket, men vi tar den ändå.

Det finns ingen minskning i budgeten av en direktpost för arbetet mot invasiva arter. Det måste därför handla om en prioritering hos en myndighet som har minskat anslaget till förmån för annat. Denna detaljstyrning finns inte i regeringens hantering.

Detta är olyckligt, och myndigheten bör i stället prioritera ned annat.

Anf. 277 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Eklöf för svaret.

Regeringen prioriterar bort arbetet mot invasiva arter. Sverigedemokraterna är största parti i regeringsunderlaget, och tidigare har ledamoten Eklöf stått i talarstolen och berättat om allt på jordbruksområdet som Sverigedemokraterna vill satsa på. Men hur blev det med detta när man tvingas ta lite ansvar som största parti i regeringsunderlaget?

I det så kallade slotsavtalet nämns jordbruket en enda gång, och i budgeten finns inga av de stora satsningar som ledamoten Eklöf tidigare utlovat. Då var förklaringen tidsbrist, så nu frågar jag ledamoten Eklöf varför de utlovade satsningarna uteblivit även denna gång. Ska vi se det som ytterligare ett brutet vallöfte att lägga på den enorma hög av brutna vallöften som Sverigedemokraterna har byggt upp?

Anf. 278 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Att vara på väg in i en lågkonjunktur och samtidigt ha hög inflation är ett ovanligt fenomen, men så har det blivit för oss på grund av den tidigare regeringens misslyckanden plus det krig som uppstod i Ukraina.

Den tidigare regeringen gjorde elsystemet sårbart så att det vid första belastning visade sig inte fungera fullt ut. Dessutom har man skrivit på en elhandelsförordning som gör att mycket av elen måste exporteras söderut i Europa, vilket gör att pris effekter sprider sig till Sverige.

I en sådan situation är prio ett att bekämpa inflationen. Gör man inte det äts alla reformer upp, och man får ränte- och prisökningar som äter upp medborgarnas resurser. Därför gjorde regeringen en återhållsam första

budget och gav stöd till de människor som skulle drabbas mest av försämrade levnadsvillkor.

Men i nästa budget tror vi att det ska finnas utrymme att göra de reformer som inflationen inte tillät i den första budgeten.

Prot. 2022/23:79

22 mars

Jordbrukspolitik

Anf. 279 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Så här med snart tolv timmar kvar till elvakaffet är det oerhört stimulerande att få avrunda denna långa debattdag då vi har tagit ett historiskt beslut om Natomedlemskap och nu också får fortsätta med frågor som tangerar totalförsvaret.

Centerpartiet har 16 olika reservationer i detta betänkande om jordbrukspolitiken. Det handlar om näringsläckage, livsmedelsstrategins inriktning, konkurrenskraft, forskningsfrågor, hästnäring, produktion av gödsel, mulbetesrätt, biologisk mångfald, betesmarker, slätterängar med mera.

Bland alla dessa reservationer, herr talman, yrkar jag för tids vinning bifall endast till reservation 1 om försörjningstrygghet, för det är fokuset för vårt arbete framåt när det gäller vår jordbrukspolitik och vårt samarbete med övriga EU-länder för att stärka vår försörjningstrygghet i alla delar.

Vi olika partiföreträdare, men även vi i riksdagen, är i mycket överens om vad det nu handlar om när det gäller de här frågorna. Det är allvar, och det är skarpt läge. Många har pratat om omvärldsläget, vi har tagit beslutet som ramar in hur hotbilden drastiskt har förändrats de senaste åren och vi har följt detta över tid. Då är det oerhört angeläget att vi nu lägger fokus på vad som är viktigast att ta tag i. Men vi har inte tid att sitta och utreda de olika frågorna för mycket, utan vi måste komma framåt så att det blir konkret verkstad, vilket flera har varit inne på. Det är inte bara en hälsning till regeringen.

Jag hade önskat att landsbygdsministern hade varit med i kväll när vi debatterar jordbrukspolitiken för Sverige. Vi hoppas få se honom i kommande debatter om jordbrukspolitiken, för det är viktiga frågor kopplade till var vi befinner oss utifrån omvärldsläget.

Vi bär alla ett gemensamt ansvar, men inte minst bär regeringen ett stort ansvar när det handlar om att ta rätt initiativ nu och prioritera åtgärderna. Vi kan göra väldigt mycket när det handlar om att öka produktionen av inhemska insatsvaror. Flera viktiga initiativ har tagits i näringen inom olika områden. Det är oerhört inspirerande att se vilken potential som finns när det handlar om att få fram gödsel och utvinna kadmium och fossilfri fosfor ur malms biprodukter, och vi kan ta fler exempel på vad som pågår. Det är oerhört angeläget att det här får komma till stånd och att det får bli produktion de närmaste åren så fort som möjligt så att vi kan försörja oss på hemmaplan men också hjälpa andra länder med behoven utifrån vad vi har levt med för förutsättning det senaste året.

Herr talman! För att nå de högt ställda målen i den livsmedelsstrategi som just nu är rådande handlar det om att verkligen stärka konkurrenskraften genom hela livsmedelskedjan. Och det är bekymmersamt. Kriserna avlöser varandra, och vi ser nu hur ytterligare press på räntor och annat gör hur marginalerna minskar. Det blir väldigt viktigt att följa upp var vi är i slutet av det här året och se vad som har hänt och framför allt att förebygga och att förutse vad vi behöver göra nu för att det ska bli så gynnsamt som möjligt.

Många verksamma inom de gröna näringarna är småföretagare med små marginaler och pressad likviditet. För dem är det avgörande till exempel att myndigheternas agerande är förutsägbart. Arbetet med regelförenklingar har vi debatterat mycket de senaste åren, och nu är det hög tid att arbetet intensifieras och att den administrativa bördan på jordbrukarnas axlar minskas. Företrädare för den nuvarande regeringen har haft andra uppdrag tidigare, och vi har hört flera tala just om regelförenklingar. Jag har alltså stora förväntningar på att det blir verkstad på riktigt och att man summerar år för år hur många regelförenklingar som faktiskt har genomförts. Det blir viktigt vad man gör i praktiken och att man inte har det här mantrat att man säger en sak före valet och sedan gör något annat som var ingressen för Tidöavtalets samarbetspartier. Det får inte vara på det sättet. Vi måste leva upp till vad som krävs, och regeringen måste leva upp till de stora utmaningar som ska hanteras. Växande byråkratiska hinder och långa handläggningstider hämmar utvecklingskraften i livsmedelskedjan.

Centerpartiet vill lyfta fram betydelsen av vallstödet och riskerna om vallodlingen minskar. Det får konsekvenser för markstruktur och kolinlagring, det ger ökat växtnärläckage, det ökar antagligen förekomsten av ogräs och det påverkar växtföljden.

Vi har pratat ofta om att kostnaderna behöver sänkas för företagen, och det är väl värt att gå igenom LRF:s senaste gröna näringslivsindex och se vilken prognos som gäller för samtliga sektorer. Det är ett rekordlåg intresse för att bygga djurstall. Om det håller i sig tappar vi ännu mer i svensk produktion. Detta får inte ske.

Investeringsstöden är viktiga att jobba med. Jag har följt det senaste året och tagit del av hur mjölkproducenter som vill bygga nya mjölkstallar eller ladugårdar inte fick investeringsstöd i första rundan. Nu har det kommit, och det har en oerhörd betydelse. Investeringsstöden behöver fyllas på och anslagen ökas. Det gäller också startstöden och inte minst stöden för de unga lantbrukarna och generationsskiften.

Sedan är det bekymmersamt när det gäller regeringens inriktning för kompetensförsörjningen. Det blir konsekvenser när det handlar om arbetskraftsinvandring. Den utredning som ska genomföras får effekt först 2025, men det är klart att det påverkar redan i sommar om man inte får rätt kompetens eller inte får tag på arbetskraft i sina verksamheter.

Ett annat område som kan lyftas upp kopplat till hållbarhet, omställning och målbilden att själv kunna producera mycket av energin är att en dröm är att så många jordbruksföretagare som möjligt ska kunna producera både el och övrig energi utöver vad de behöver hemma på gården, både för robustheten och för att minska sårbarheten men framför allt för att stärka ekonomin och få avkastning på det man förvaltar och utvecklar.

Den tioåriga skattebefrielse för biogas som godkändes av EU-kommissionen sommaren 2020 revs upp efter en ny dom i EU-domstolen. Det innebär en ökning på 20 procent när det handlar om pris på drivmedlet och ungefär 1 000 kronor extra för en full lastbilstank. Nu har det hänt en del, och här finns möjlighet för regeringen att göra en anmälan till EU-kommissionen för att kunna få skattebefriad biogas igen så att det gynnar utvecklingen och företagandet på landsbygden.

Mina minuter har gått, men jag fick ta upp några perspektiv. Som jag inledde med att säga är jordbrukspolitik en del av svensk säkerhetspolitik och svenskt totalförsvarsarbete. Jag och Centerpartiet har nu stora förvänt-

ningar men också krav på att det ska ske konkreta insatser som stärker vår produktion av livsmedel i landet på riktigt.

Jag önskar alla en god natt och en god fortsättning inför en ny arbetsdag.

Prot. 2022/23:79

22 mars

Jordbrukspolitik

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 23 mars.)

§ 11 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2022/23:FiU38 Extra ändringsbudget för 2023 – Försvarsmateriel till Ukraina

§ 12 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 mars

2022/23:281 Ansvar för hyresgäster för brottslighet som begåtts av andra personer

av *Malcolm Momodou Jallow* (V)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:282 Kostnadsberäkning gällande migrations- och asylopakten

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 21 mars

2022/23:471 Avancerade specialistsjuksköterskor

av *Yasmine Bladelius* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2022/23:472 Flygplatshavares kostnader för säkerhetskontroller

av *Ulrika Heie* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:473 Falska skyddsombud

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:474 Möjlighet för tillträdesförbud i butiker i Västmanland

av *Åsa Eriksson* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

Prot. 2022/23:79
22 mars

2022/23:475 Tillgången till apotek

av *Karin Rågsjö* (V)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2022/23:476 EU:s mål om antalet laddpunkter per elbil

av *Gunilla Svantorp* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:477 Nedsärningar inom folkhögskolan

av *Niklas Sigvardsson* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 22 mars

2022/23:431 Järnväg till hamnen Orrskär i Söderhamns kommun

av *Jim Svensk Larm* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:453 Transport av infångad koldioxid

av *Tobias Andersson* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:454 Ett stadsstöds godkännande för omvänd auktion

av *Tobias Andersson* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 23.09.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 3 anf. 32 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 3 anf. 76 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 3 anf. 114 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 7 anf. 160 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 195 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 9 anf. 238 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

§ 1 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 2 Ärenden för bordläggning	1
§ 3 Sveriges medlemskap i Nato	1
Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU16	1
Anf. 1 ARON EMILSSON (SD)	1
Anf. 2 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	4
Anf. 3 ARON EMILSSON (SD) replik.....	4
Anf. 4 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	5
Anf. 5 ARON EMILSSON (SD) replik.....	5
Anf. 6 HÅKAN SVENNELING (V).....	6
Anf. 7 ANN-SOFIE ALM (M) replik.....	12
Anf. 8 HÅKAN SVENNELING (V) replik	13
Anf. 9 ANN-SOFIE ALM (M) replik.....	13
Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V) replik	14
Anf. 11 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	15
Anf. 12 HÅKAN SVENNELING (V) replik	15
Anf. 13 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	16
Anf. 14 HÅKAN SVENNELING (V) replik	16
Anf. 15 ARON EMILSSON (SD) replik.....	17
Anf. 16 HÅKAN SVENNELING (V) replik	17
Anf. 17 ARON EMILSSON (SD) replik.....	18
Anf. 18 HÅKAN SVENNELING (V) replik	18
Anf. 19 ANNA STARBRINK (L) replik	19
Anf. 20 HÅKAN SVENNELING (V) replik	19
Anf. 21 ANNA STARBRINK (L) replik	20
Anf. 22 HÅKAN SVENNELING (V) replik	20
Anf. 23 MORGAN JOHANSSON (S)	21
Anf. 24 HÅKAN SVENNELING (V) replik	25
Anf. 25 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	25
Anf. 26 HÅKAN SVENNELING (V) replik	26
Anf. 27 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	26
Anf. 28 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	27
Anf. 29 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	27
Anf. 30 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	28
Anf. 31 MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	28
Anf. 32 JACOB RISBERG (MP)	29
Anf. 33 ANN-SOFIE ALM (M).....	33
Anf. 34 HÅKAN SVENNELING (V) replik	35
Anf. 35 ANN-SOFIE ALM (M) replik.....	35
Anf. 36 HÅKAN SVENNELING (V) replik	36
Anf. 37 ANN-SOFIE ALM (M) replik.....	36
Anf. 38 KERSTIN LUNDGREN (C).....	36
Anf. 39 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	38
Anf. 40 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	39
Anf. 41 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	39
Anf. 42 KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	39
Anf. 43 MAGNUS BERNTSSON (KD)	40

Anf. 44 ANNA STARBRINK (L)	41
Anf. 45 HÅKAN SVENNELING (V) replik	43
Anf. 46 ANNA STARBRINK (L) replik	43
Anf. 47 HÅKAN SVENNELING (V) replik	44
Anf. 48 ANNA STARBRINK (L) replik	44
Anf. 49 HANNA GUNNARSSON (V) replik	45
Anf. 50 ANNA STARBRINK (L) replik	45
Anf. 51 HANNA GUNNARSSON (V) replik	45
Anf. 52 ANNA STARBRINK (L) replik	45
Anf. 53 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	46
Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V) replik	48
Anf. 55 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik	48
Anf. 56 HÅKAN SVENNELING (V) replik	49
Anf. 57 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik	49
Anf. 58 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	50
Anf. 59 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik	50
Anf. 60 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	51
Anf. 61 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik	51
Anf. 62 PETER HULTQVIST (S) replik.....	51
Anf. 63 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik	52
Anf. 64 PETER HULTQVIST (S) replik	52
Anf. 65 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M) replik	53
Anf. 66 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	53
Anf. 67 HÅKAN SVENNELING (V) replik	55
Anf. 68 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	55
Anf. 69 HÅKAN SVENNELING (V) replik	56
Anf. 70 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	56
Anf. 71 PETER HULTQVIST (S) replik.....	57
Anf. 72 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	57
Anf. 73 PETER HULTQVIST (S) replik.....	58
Anf. 74 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	58
Anf. 75 MARKUS WIECHEL (SD).....	59
Anf. 76 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	60
Anf. 77 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	62
Anf. 78 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	63
Anf. 79 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	63
Anf. 80 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	63
Anf. 81 PETER HULTQVIST (S)	64
Anf. 82 HÅKAN SVENNELING (V) replik	66
Anf. 83 PETER HULTQVIST (S) replik.....	67
Anf. 84 HÅKAN SVENNELING (V) replik	68
Anf. 85 PETER HULTQVIST (S) replik.....	68
Anf. 86 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	69
Anf. 87 PETER HULTQVIST (S) replik.....	69
Anf. 88 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	70

Anf. 89	PETER HULTQVIST (S) replik	70
Anf. 90	KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	71
Anf. 91	PETER HULTQVIST (S) replik	71
Anf. 92	KERSTIN LUNDGREN (C) replik.....	72
Anf. 93	PETER HULTQVIST (S) replik	72
Anf. 94	ULF HOLM (MP)	73
Anf. 95	MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	74
Anf. 96	ULF HOLM (MP) replik	75
Anf. 97	MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	75
Anf. 98	ULF HOLM (MP) replik	76
Anf. 99	JOHN E WEINERHALL (M).....	76
Anf. 100	BJÖRN SÖDER (SD)	78
Anf. 101	HANNA GUNNARSSON (V).....	80
Anf. 102	MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	82
Anf. 103	HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	83
Anf. 104	MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	83
Anf. 105	HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	84
Anf. 106	FREDRIK MALM (L) replik	84
Anf. 107	HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	85
Anf. 108	FREDRIK MALM (L) replik	85
Anf. 109	HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	86
Anf. 110	KATARINA TOLGFORS (M)	86
Anf. 111	LORENA DELGADO VARAS (V).....	88
Anf. 112	MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	89
Anf. 113	LORENA DELGADO VARAS (V) replik	89
Anf. 114	MARGARETA CEDERFELT (M) replik.....	90
Anf. 115	LORENA DELGADO VARAS (V) replik	90
Anf. 116	FREDRIK MALM (L) replik	90
Anf. 117	LORENA DELGADO VARAS (V) replik	91
Anf. 118	FREDRIK MALM (L) replik	91
Anf. 119	LORENA DELGADO VARAS (V) replik	92
Anf. 120	MARGARETA CEDERFELT (M).....	92
Anf. 121	STEFAN OLSSON (M).....	93
Anf. 122	FREDRIK MALM (L)	94
	(Beslut fattades under § 6.).....	95
§ 4	Riksrevisionens rapport Skolpengen – effektivitet och	
	konsekvenser	95
	Utbildningsutskottets betänkande 2022/23:UbU12	95
Anf. 123	FREDRIK MALM (L)	95
Anf. 124	AYLIN FAZELIAN (S) replik	97
Anf. 125	FREDRIK MALM (L) replik	97
Anf. 126	AYLIN FAZELIAN (S) replik	98
Anf. 127	FREDRIK MALM (L) replik	98
Anf. 128	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	99
Anf. 129	FREDRIK MALM (L) replik	100
Anf. 130	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	100
Anf. 131	FREDRIK MALM (L) replik	101
	(forts. § 7).....	101
	Ajournering.....	101
	Återupptaget sammanträde.....	101

§ 5 Beslut om ärende som slutdebatterats den 16 mars	102
SoU22 Äldreomsorg.....	102
§ 6 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	103
UU16 Sveriges medlemskap i Nato	103
§ 7 (forts. från § 4) Riksrevisionens rapport Skolpengen – effektivitet och konsekvenser (forts. UbU12)	104
Anf. 132 AYLIN FAZELIAN (S).....	104
Anf. 133 PATRICK RESLOW (SD) replik	106
Anf. 134 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	107
Anf. 135 PATRICK RESLOW (SD) replik	107
Anf. 136 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	108
Anf. 137 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	108
Anf. 138 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	109
Anf. 139 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	109
Anf. 140 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	110
Anf. 141 PATRICK RESLOW (SD)	110
Anf. 142 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	112
Anf. 143 PATRICK RESLOW (SD) replik	113
Anf. 144 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	113
Anf. 145 PATRICK RESLOW (SD) replik	113
Anf. 146 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	114
Anf. 147 PATRICK RESLOW (SD) replik	115
Anf. 148 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	115
Anf. 149 PATRICK RESLOW (SD) replik	116
Anf. 150 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	116
Anf. 151 NORIA MANOUCHI (M).....	117
Anf. 152 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	118
Anf. 153 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	119
Anf. 154 AYLIN FAZELIAN (S) replik.....	119
Anf. 155 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	120
Anf. 156 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	120
Anf. 157 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	121
Anf. 158 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	121
Anf. 159 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	122
Anf. 160 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	122
Anf. 161 MATHIAS BENGTTSSON (KD).....	124
Anf. 162 CAMILLA HANSÉN (MP).....	126
Anf. 163 PATRICK RESLOW (SD) replik	127
Anf. 164 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	128
Anf. 165 PATRICK RESLOW (SD) replik	128
Anf. 166 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	128
(Beslut skulle fattas den 23 mars.)	129
§ 8 Djurskydd.....	129
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU9	129
Anf. 167 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M).....	129
Anf. 168 KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	131
Anf. 169 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	132
Anf. 170 KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	132
Anf. 171 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	132

Anf. 172	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	133
Anf. 173	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	133
Anf. 174	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	133
Anf. 175	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	134
Anf. 176	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	134
Anf. 177	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	135
Anf. 178	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	135
Anf. 179	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	136
Anf. 180	SOFIA SKÖNNBRINK (S)	136
Anf. 181	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	138
Anf. 182	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	138
Anf. 183	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	139
Anf. 184	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	139
Anf. 185	TREDJE VICE TALMANNEN	140
Anf. 186	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	140
Anf. 187	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	140
Anf. 188	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	140
Anf. 189	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	141
Anf. 190	MAGNUS OSCARSSON (KD).....	141
Anf. 191	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	142
Anf. 192	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	142
Anf. 193	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	143
Anf. 194	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	143
Anf. 195	BEATRICE TIMGREN (SD).....	144
Anf. 196	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	146
Anf. 197	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	147
Anf. 198	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	147
Anf. 199	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	147
Anf. 200	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	147
Anf. 201	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	148
Anf. 202	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	148
Anf. 203	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	148
Anf. 204	ELIN NILSSON (L).....	148
Anf. 205	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	149
Anf. 206	ELIN NILSSON (L) replik.....	150
Anf. 207	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	150
Anf. 208	ELIN NILSSON (L) replik.....	150
Anf. 209	KAJSA FREDHOLM (V)	150
Anf. 210	DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	152
Anf. 211	DANIEL HELLDÉN (MP)	154
Anf. 212	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	155
Anf. 213	TALMANNEN.....	155
Anf. 214	DANIEL HELLDÉN (MP) replik	155
Anf. 215	BEATRICE TIMGREN (SD) replik	156
Anf. 216	DANIEL HELLDÉN (MP) replik	156
	(Beslut skulle fattas den 23 mars.).....	157
§ 9	Cirkulär ekonomi.....	157
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU10	157
Anf. 217	HELENA STORCKENFELDT (M)	157
Anf. 218	STINA LARSSON (C) replik	159
Anf. 219	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	160

Anf. 220	STINA LARSSON (C) replik	160
Anf. 221	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	160
Anf. 222	JOHAN LÖFSTRAND (S) replik.....	160
Anf. 223	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	161
Anf. 224	JOHAN LÖFSTRAND (S) replik.....	161
Anf. 225	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	162
Anf. 226	EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	162
Anf. 227	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	162
Anf. 228	EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	163
Anf. 229	HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	163
Anf. 230	EMMA NOHRÉN (MP)	163
Anf. 231	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	165
Anf. 232	JOHAN LÖFSTRAND (S) replik.....	167
Anf. 233	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	168
Anf. 234	JOHAN LÖFSTRAND (S) replik.....	168
Anf. 235	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	169
Anf. 236	JOHAN LÖFSTRAND (S)	169
Anf. 237	ELIN NILSSON (L).....	171
Anf. 238	STINA LARSSON (C) replik	172
Anf. 239	ELIN NILSSON (L) replik	172
Anf. 240	STINA LARSSON (C) replik	172
Anf. 241	ELIN NILSSON (L) replik	173
Anf. 242	MARTIN KINNUNEN (SD)	173
Anf. 243	ANDREA ANDERSSON TAY (V)	175
Anf. 244	STINA LARSSON (C)	175
	(Beslut skulle fattas den 23 mars.)	177
§ 10	Jordbrukspolitik	177
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23: MJU11	177
Anf. 245	JOHN WIDEGREN (M)	177
Anf. 246	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	179
Anf. 247	JOHN WIDEGREN (M) replik.....	180
Anf. 248	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	180
Anf. 249	JOHN WIDEGREN (M) replik.....	181
Anf. 250	MALIN LARSSON (S) replik	181
Anf. 251	JOHN WIDEGREN (M) replik.....	182
Anf. 252	MALIN LARSSON (S) replik	182
Anf. 253	JOHN WIDEGREN (M) replik.....	183
Anf. 254	EMMA NOHRÉN (MP)	183
Anf. 255	JOHN WIDEGREN (M) replik.....	185
Anf. 256	EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	186
Anf. 257	JOHN WIDEGREN (M) replik.....	186
Anf. 258	EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	187
Anf. 259	KAJSA FREDHOLM (V).....	187
Anf. 260	MALIN LARSSON (S).....	189
Anf. 261	MAGNUS OSCARSSON (KD)	191
Anf. 262	MALIN LARSSON (S) replik	192
Anf. 263	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	193
Anf. 264	MALIN LARSSON (S) replik	193
Anf. 265	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	194
Anf. 266	EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	194
Anf. 267	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	194

Anf. 268 EMMA NOHRÉN (MP) replik	195	Prot. 2022/23:79
Anf. 269 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	195	22 mars
Anf. 270 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	196	-----
Anf. 271 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	196	
Anf. 272 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	196	
Anf. 273 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	197	
Anf. 274 STAFFAN EKLÖF (SD).....	197	
Anf. 275 MALIN LARSSON (S) replik.....	199	
Anf. 276 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	200	
Anf. 277 MALIN LARSSON (S) replik.....	200	
Anf. 278 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	200	
Anf. 279 DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	201	
(Beslut skulle fattas den 23 mars.).....	203	
§ 11 Bordläggning	203	
§ 12 Anmälan om interpellationer	203	
§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	203	
§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	204	
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 23.09.....	204	